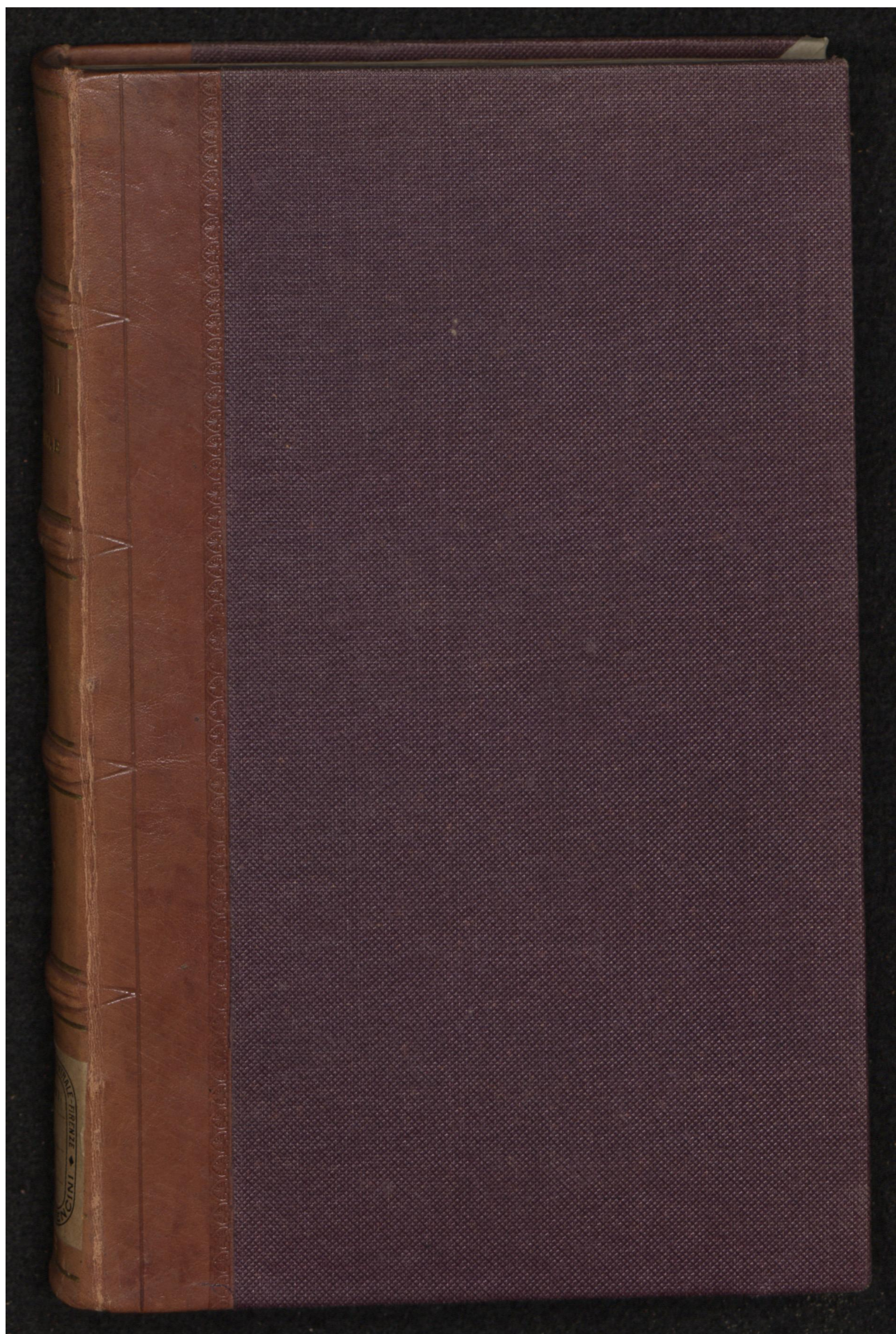
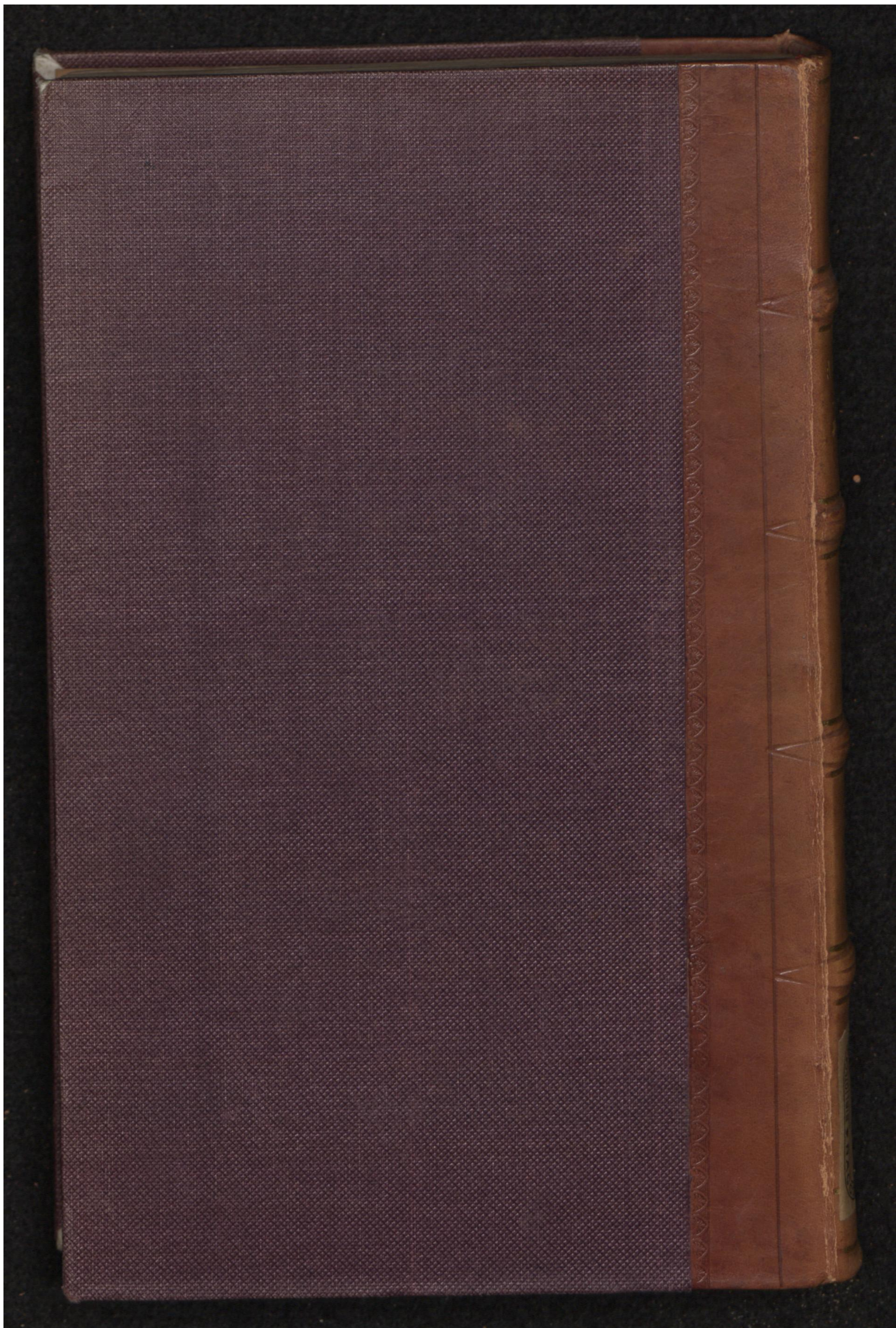

A. CORNELII
MEDICINAE
BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE - FIRENZE
RACCOLTA NEI ALDINI
ALDINI
I
5
45
1528

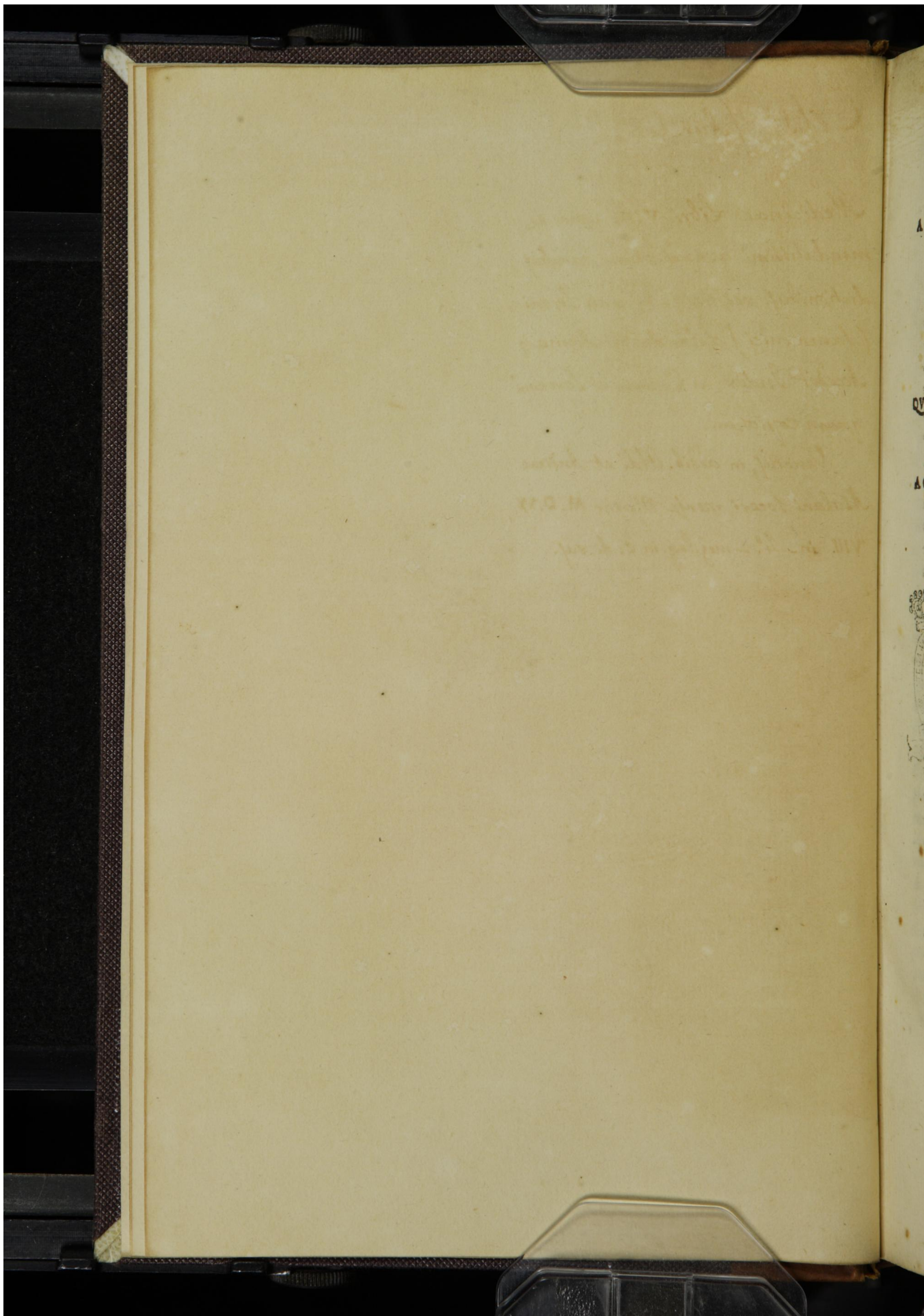

BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE-FIRENZE
ALDINI
I
5
45
RACCOLTA NENCINI

OTIVM
SINE LITERIS
MORS EST
Seneca
Ex Libris Ioannis Nencini
1872

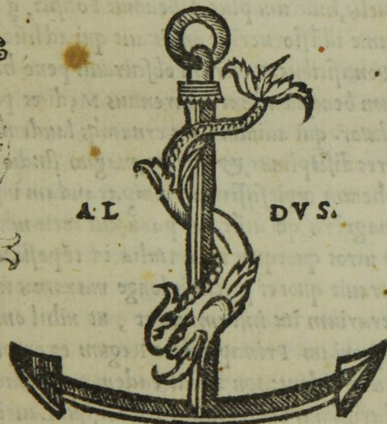
IN HOC VOLVMINE HAEC CONTINENTVR.

AVRELII CORNELII CELSI MEDICINAE LIBRI. VIII. QVAM EMENDATISSIMI, GRAECIS ETIAM OMNIBVS DICTIONIBVS RESTITVTIS.

QVINTI SERENI LIBER DE MEDICINA ET IPSE CASTIGATISS.

ACCEDIT INDEX IN CELSVM, ET SERENVM SANE QVAM COPIOSVS.

Venetorum decreto, ne quis aliquo in loco Venetae ditionis hos libros imprimat, impressos'ue alibi uendat, cautum est.

AMPLISSIMO, ET MERITISSIMO HERCVLI GONZAGAE ·SS· ROMANAE SEDIS CARDINALI IOANNES BAPTISTA EGNATIVS VENETVS.

C Vm multa, & ampla sunt ea, quæ Principes uiros, tuiq; similes illustrare maxime solent: tum nihil maius aut honestius, quàm cum bonarum artium studiosos homines exornant: & bonas literas omni studio, atq; opera in lucem prodire contendunt siue ꝙ is semper literarum Genius fuit, ut augustissimus merito iudicetur: siue ꝙ si doctorum hominum disciplinam negligas: ueluti solem de cœlo sustuleris, omnis hominum uita in tenebris sit futura. Fecit hoc ipsum patrum nostrorum memoria summa sua cum laude senior Alphonsus, qui cum propria uirtute regnum Neapolitanum armis sibi quæsisset, ad pacis studia conuersus, omnes eius ætatis uiros, qui doctrinæ aliquod specimen præseferret, mirũ in modum est complexus. Eandem propensionem literas fouendi secutus nõ multo post Nicolaus Quintus Pont. Max. est. ut incredibile dictu sit quãtum breui licet eius Põtificatu profecerint bonæ literæ: ut si uerũ fateri uelis, huic uni plus debeamus Põtifici, q̃ omnibus alijs, qui aut multis ante illũ floruerint annis: aut qui ad hũc diẽ uixere in Barionæ sede Pontificibus. Cæterum obscurauit penè hanc clarissimorum Principum beneficentiam Laurentius Medices perpetuus Florentinæ Reip. dictator. qui auitam, paternamq; laudem æmulatus prouehendi ueteres disciplinas, & artes, magno studio, & impensa primũ bibliothecam copiosissimam comparandam iussit: quãdo sine mutis hisce magistris, qđ aiũt, aut parũ, aut certe nihil proficimus: tum doctissimos uiros quotquot tera Italia id tẽpestatis alebat, ad sese euocandos curauit. quos et præmijs longe maximis inuitaret: & ad ocium hoc literarium ita inflammaret, ut nihil omnino his deesse pateretur. Et quoniam Principum, ac Regum exempla plurimum in utranq; partem ualent: non defuit eadem tempestate Princeps bellica gloria clarissimus Fridericus Vrbinàs, qui Laurẽtij splẽdore uicini, et amicissimi Principis cum exarsisset: eandem æmulatus laudem, nõ paruam librorum copiam, & præcipue qui ad sacrã rẽ spectant, compararit: & à sole, puluereq; martio sæpe in spacia, atq; ambulacra philosophorum diuerterit. Vt quicquid illi à bellicis artibus erat ocij, id totum familiaribus doctorum hominum sermonibus libenter impẽderet. Sed enim nec Gonzagæ tui minus operæ semper huic uni dedẽre rei, quàm bellicis rebus, quibus maxime floruere. Nã

sub initia renascentium literarum, quæ sexcentesimum iacuerant annum in tera Italia, Victorinum Feltrensem sibi adsciuere. cuius doctrinam regij adulescentes uestri iam tum à primis annis imbiberent. Tu uero ut uideo cum alijs artibus maiorum tuorum adæquas laudem: tum hac una literarũ, & doctorũ hominum exornãdi cura superare contendis. qui summo studio iam ab annis adolenscentiæ doctissimum quenq; in familiam adsciuisti tuam: magnisq; semper præmijs ornasti. Nam ut omittam Furnium merito abs te semper honestatum: Romulum certe sic complexus ab initio es, ut non prius destiteris, q̃ illum studiorum tibi perpetuum asciueris comitem. quæ laus eò maior est, ꝙ & temporum hæc iniquitas etiam ociosissimos homines ab literis auocat: & Romulus cum honestissime Bononiæ profiteretur, maluit tamen te sequi: & tecum, ut cum optimo Principe, conquiescere. non dubitans quin ingrauescens eius ætas sub te Principe uiro efflorescere etiam possit. Sed quid ego dicam quanto studio Franciscum Asulanum tibi addictissimum feceris? qui hæreditariam Aldi laudem secutus, nihil nõ egit ut bonæ literæ cum græcæ, tum latinæ in dies maiorem recipiant cultum. Et ille quidem cum noctes ac dies hanc curam animo coqueret: accessit mox authoritas, amplitudoq; tua: quæ currentem, quod aiunt, equum fortius ad cursum excitaret. Nam cum alia in tui unius gratiam suscepit: tum Celsi Cornelij de medicina libros longe utilissimos, & elegantissimos inuulgandos recepit. quod eo libentius suscepit, ꝙ abs te imprimis codicẽ sanè castigatũ statim acceperit. id oneris ut scilicet Celsus q̃ emendatissimus publicum acciperet: non quod ego unus omnium doctissimus, sed ꝙ Francisco, & familiæ, & Aldi præsertim nomini maxime semper fani: suscepi non inuitus: idq;, uti spero, non atris auibus præstitisse me confido: ut docti etiam homines libenter hosce Celsi libros legant: indocti non aspernentur. Quod opus tui unius auspicijs in lucem cum prodeat, tuum patrocinium merito exposcit. huic addidimus. Q. Sereni poëma non inutile: in quo uates ille non infelicissimus et morbos aliquot, & morborum remedia complexus est. hoc ipsum cum legi uix posset, legent hodie ni fallor, docti hoĩes & perlibenter, & iucunde. Ego uero quicquid opellæ in Celso emendando impendi, id ipsum tibi nuncupo: qui uirtutis tuæ amplificator, oẽm meam industriã uni tibi ꝑpetuo antea dicarã. Testatũ tamẽ apud te relinquens, ꝙ si plus ocij datũ mihi esset, ĩ magnis occupatiõibus profitẽdi uersanti, effecissem ut Cornelius nõ dicã nitidior, certe amabilior oĩbus prodiret. quã do breues notulas uocabulorũ, sensuum etiam obscuriorũ, græcarum etiã dictionum interpretamẽta institueram. Quin ẽt ex Galeno, Hip-

pocrateq; multa adtexere decreuerã: ut nostrates medici cum Hippo-
cratem intelligerent penè à Cornelio in linguam latinam uersum, li
bentius multo illum legerent. Cornelij Celsi Fabius, quod sciam, ex
ueteribus tantum meminit, laudãs hominis industriam, ꝙ cum Lenati
rhetoricen multo q̃ ante illum alij accuratius explicarit. sed & idem
Sceptios imitatus, non parum multa summo cum nitore, & cultu scri
psit. artẽ quoq; militarẽ, & disciplinas ferè græcas omnes ample-
xus, eas latine loqui docuit. & ex his medicinam omnium nostratium
princeps ita absoluit: ut æmulari potius multi, q̃ assequi parem laudẽ
possint. Bene, ac feliciter Vale.

LIBER SECVNDVS.

LIBER TERTIVS.

LIBER QVARTVS.

Aliud

LIBER SEXTVS.

LIBER SEPTIMVS.

LIBER OCTAVVS.

INDEX QVINTI SERENI.

AVRELII CORNELII CELSI ARTIVM LIBER SEXTVS, IDEM MEDICINAE LIBER PRIMVS.

T alimenta sanis corporibus agricultura, sic sanitatem ægris medicina promittit. hæc quidem nusquam non est. Siquidem etiam imperitissimæ gentes herbas, aliaq; prompta in auxilium uulnerum, morborumq; nouerunt. Veruntamen apud Græcos aliquanto magis, quàm in cæteris nationibus exculta est. ac ne apud hos quidem à prima origine, sed paucis ante nos sæculis: ut pote cū uetustissimus author Aesculapius celebretur. qui quoniam adhuc rudem, & uulgarem hanc scientiam paulo subtilius excoluit, in deorum numerum receptus est. huius deinde duo filij Podalirius, & Machaon bello troiano ducem Agamemnonem secuti, non mediocrē opē commilitonibus suis attulerunt. quos tamen Homerus non in pestilentia, neq; in uarijs generibus morborum aliquid attulisse auxilij: sed uulneribus tantūmodo ferro, & medicamentis mederi solitos esse proposuit. ex quo apparet has partes medicinæ solas ab his esse tentatas: easq; esse uetustissimas. Eodemq; authore disci potest morbos tum ad iram deorum immortalium relatos esse: & ab ijsdem opem posci solitam. uerúq; simile est inter nonnulla auxilia aduersæ ualetudinis, plerunq; tamen eam bonam contigisse ob bonos mores, quos neq; desidia, neq; luxuria tentarant. si quidem hæc duo, corpora prius in Græcia, deinde apud nos afflixerunt. Ideóq; multiplex ista medicina neq; olim apud Græcos, neq; apud alias gentes necessaria, uix aliquos ex bonis ad senectutis principia perducit. Ergo etiam post eos, de quibus retuli, nonnulli clari uiri medicinam exercuerunt, donec maiore studio literarum disciplina agitari cœpit. quæ ut animo præcipue omniū necessaria, sic corpori inimica est. Primoq; medendi scientia sapientiæ pars habebatur. ut & morborū curatio, & rerum naturæ contemplatio sub ijsdem authoribus nata sit. scilicet his hanc maxime requirentibus, qui corporū suorū robora quieta cogitatione, nocturnáq; uigilia minuerant. Ideoq; multos ex sapientiæ professoribus peritos, eius fuisse accepimus. clarissimos uero ex his Pythagorā, et Empedoclem, & Democritum. huius autem, ut quidā crediderunt, discipulus Hippocrates Cous: primus quidē ex omnibus memoria dignus, ab studio sapientiæ disciplinam hanc separauit: uir & arte, & facundia insignis. Post quem Diocles Carystius, deinde Praxagoras, et Chrysippus,

tum Herophilus, et Erasistratus sic artem hanc exercuerunt, ut etiã in diuersas curandi uias processerint. Iisdemq́; temporibus in tres parteis medicina diducta est, ut una esset quæ uictu, altera quæ medicamentis, tertia quæ manu mederetur. Primã διαιτητικὴν, secundã φαρμακευτικὴν, tertiam χειρουργικὴν Græci nominauerunt. Eius autẽ quæ uictu morbos curat longe clarissimi authores etiam altius quædam agitare conati, rerum quoq; naturæ sibi cognitionem uendicauerunt, tanquam sine ea trunca, & debilis medicina esset. Post quos Serapion primus omnium nihil hanc rationalem disciplinam pertinere ad medicinã professus, in usu tantum, & experimentis eam posuit. quem Apollonius, & Glaucias, & aliquanto post Heraclides Tarentinus, et aliqui non mediocres uiri secuti, ex ipsa professione se ἐμπειρικοὺς appellauerunt. Sic in duas parteis ea quoq; quæ uictu curat, medicina diuisa est: alijs rationalem artem, alijs usum tantum sibi uendicantibus. nullo uero quicq̃ post eos, qui supra comprehẽsi sunt, agitante, nisi quod acceperat: donec Asclepiades medendi rationẽ ex magna parte mutauit. Ex cuius successoribus Themison nuper ipse quoq; quædam in senectute deflexit. Et per hos quidem maxime uiros salutaris ista nobis professio increuit. Quoniam autem ex tribus medicinæ partibus ut difficillima, sic etiam clarissima est ea, quæ morbis medetur: ante omnia de hac dicendum est. Et quia prima in ea dissensio est, quod alij sibi experimentorum tantummodo notitiam necessariam esse contendunt: alij nisi corporum, rerumq́; ratione comperta, non satis potentem usum esse proponunt: indicandum est quæ maxime ex utraq; parte dicantur: quo facilius nostra quoq; opinio interponi possit. Igitur hi qui rationalem medicinã profitẽtur, hæc necessaria esse proponunt. abditarum, & morbos continentium causarũ notitiam, deinde euidentium: post hæc etiam naturalium actionum nouissime partiũ interiorũ. Abditas causas uocant in qbus requiritur ex quibus principijs nostra corpora sint: quid secundam, quid aduersam ualetudinem faciat. Neq; enim credunt posse eum scire quomodo morbos curare conueniat, qui unde hi sint, ignoret. Neq; esse dubiũ, quin alia curatione opus sit, si ex quatuor principijs uel superans aliquid, uel deficiens aduersam ualetudinem creat: ut quidam ex sapientiæ professoribus dixerunt. Alia si in humidis omne uitium est, ut Herophilo uisum est. alia si in spiritu, ut Hippocrati. alia si sanguis in eas uenas, quæ spiritui accommodatæ sunt, transffunditur: & inflammationem quam Græci φλεγμονὴν nominant, excitat: eaq́; inflammatio talem motum efficit, qualis in febre est: ut Erasistrato placuit. alia si manantia corpuscula per inuisibilia foramina subsisten-

do iter claudunt: ut Asclepiades contẽdit. Eum uero recte curaturũ, quem prima origo causæ non fefellerit. Neq; uero inficiantur experimenta quoq; esse necessaria. sed ne ad hæc quidẽ aditum fieri potuisse, nisi ab aliqua ratione contendunt. Non n. quidlibet antiquiores uiros ægris inculcasse: sed cogitasse q̃d maxime conueniret: et id usu explorasse, quod ante coniectura aliqua duxisset. neq; interesse an initia p̃ leraq; explorata sint, si à consilio tamen cœperunt. et id quidẽ in multis ita se habere. Sæpe uero ẽt noua incidere genera morborũ, in quibus nihil adhuc usus ostenderit. et ideo necessariũ sit animaduertere unde ea cœperint, sine quo nemo mortaliũ reperire possit, cur hoc, quàm illo potius utatur. et ob hæc quidẽ in obscuro positas causas persequuntur. Euidentes uero has appellant, in q̃bus querunt initiũ morbi calor attulerit, an frigus. fames, an satietas. et quæ similia sunt. Occursurũ enim uitio dicunt eum, qui originẽ non ignorarit. Naturales uero corporis actiones appellãt, per quas spiritũ trahimus, & emittimus cibum: potionem'q;, & assumimus, et concoquimus. Ite'q; per quas eadẽ hæc in omnes membrorũ partes digeruntur. tum requirunt ẽt quare uenæ nostræ modo submittant sese: modo attollant. quæ ratio somni, quæ uigiliæ sit. sine quorũ notitia neminem putant uel occurrere, uel mederi morbis, inter hæc nascentibus, posse. Ex quibus quia quã maxime pertinere ad rem concoctio uidetur. Huic potissimũ insistunt: et duce alij Erasistrato atteri cibũ in uentre contendunt. alij Plistonico Praxagoræ discipulo putrescere. Alij credunt Hippocrati p̃ calorem cibos cõcoqui. Acceduntq; Asclepiadis æmuli, q̃ omnia ista uana, et superuacua esse proponunt. Nihil enim concoqui, sed crudã materiã, sicut assumpta est, in corpus omne diduci. Et hæc quidẽ inter eos parũ constant. Illud uero cõuenit, alium dandũ cibum laborãtibus, si hoc: alium si illud uerũ est. Nam si teritur intus, eum quærendũ esse, qui facillime teri possit. Si putrescit, eũ in quo hoc expeditissimũ est. Si calor concoquit, eũ qui maxime calorem moueat. At nihil ex his eẽ quærendũ, si nihil cõcoq̃tur. Ea uero sumenda, quæ maxime manẽt, qualia assumpta sunt. Eadẽq; ratione cũ spiritus grauis est, cũ somnus aut uigilia urget, eũ mederi posse arbitrantur: q̃ prius illa ipsa, qualiter eueniant, perceperit. Præter hæc cũ in interioribus p̃tibus et dolores, et morborũ uaria genera nascãtur, neminẽ putant his adhibere posse remedia, quæ ipse ignoret. Necessariũ ergo esse incidere corpora mortuorũ: eorũq; uiscera, atq; intestina scrutari. Lõge'q; optime fecisse Herophilũ, et Erasistratũ, q̃ nocẽtes homines à regibus ex carcere acceptos, uiuos inciderint: cõsiderarintq; ẽt spiritu manente, ea quæ natura ante clausisset: eorũq; positurã, colorem, figurã, magnitudinẽ, ordinem,

duritiem, mollitiem, leuorem, contactum: processus deinde singulorū, & recessus: & siue quid inseritur alteri: siue quid partē alterius in se recipit. Neq; enim cum dolor intus incidit, scire quid doleat eum, qui qua parte quodq; uiscus intestinum'ue sit, non cognouerit. Neq; curari id quod ægrū est, posse ab eo, qui quid sit, ignoret. Et cum ꝑ uulnus alicuius uiscera patefacta sunt, eum, qui sanæ cuiusq; colorē partis ignoret, nescire quid integrū, quid corruptum sit. Ita ne succurrere quidem posse corruptis. aptiusq; extrinsecus imponi remedia, cōpertis interiorum, & sedibus, & figuris. Cognitaq; eorū magnitudine, similesq; omnia, quæ posita sunt, rationes habere. Neq; esse crudele, sicut pleriq; proponunt, hominū nocentium: & horum quoq; paucorum supplicijs remedia populis innocentibus sæculorum omniū quæri. Contra hi, qui se ἐμπειρικοὺς ab experientia nominant: euidentes quidē causas ut necessarias amplectuntur. Obscurarū uero causarum, & naturalium actionum quæstionem ideo superuacuam esse contendunt, quoniam incōprehensibilis natura sit. non posse uero cōprehēdi, patere ex eorum, qui de his disputarunt, discordia: cum de ista re, neq; inter sapiētiæ professores, neq; inter ipsos medicos conueniat. Cur enim potius aliquis Hippocrati credat, q̄ Herophilo? Cur huic potius, q̄ Asclepiadi? si rationes sequi uelit, omnium posse uideri non improbabiles. Si curatiōes, ab omnibus his ægros perductos esse ad sanitatē. Ita neq; disputationi, neq; authoritati cuiusq̄ fidē derogari oportuisse. Etiam sapientiæ studiosos maximos medicos esse, si ratiocinatio hoc faceret. nunc illis uerba superesse, deesse medendi scientiam. Differre quoq; pro natura locorū genera medicinæ: & aliud opus esse Romæ: aliud in Aegypto: aliud in Gallia. Quod si morbos eædem causæ facerent ubiq;, remedia quoq; ubiq; eadē esse debuissent. sæpe ēt causas apparere: ut puta lippitudinis, uulneris, neq; ex his patere medicinam. Quod si scientiā hanc non subijciat euidens causa, multo minus eam posse subijcere, quæ in dubio est. Cū igitur illa incerta incōprehēsibilisq; sit, à certis potius, et exploratis petendū esse præsidiū. i. his, quæ experiētia in ipsis curationibus docuerit, sicut in cæteris omnibus artibus. Nam ne agricolam quidem, aut gubernatorem disputatione, sed usu fieri. ac nihil istas cogitationes ad medicinam pertinere. Eo quoq; disci, quod qui diuersa de his scripserint, ad eandē tamen sanitatē homines perduxerint. id enim fecisse, q̄a nō ab obscuris causis, neq; à naturalibus actionibus, quæ apud eos diuersæ erant: sed ab experimentis pro ut cuiq; responderant, medendi uias traxerint: ne inter initia quidem ab istis quæstionibus deductā esse medicinam, sed ab experimentis. Aegrorum enim, qui sine medicis erāt, alios propter auiditatē

primis diebus protinus cibum assumpsisse: alios propter fastidiū absti-
nuisse: leuatumq; magis eorū morbum esse, qui abstinuerant. Itemq;
alios in ipsa febre aliquid edisse: alios paulo ante eā: alios post remissio
nem eius. optime deinde his cessisse, qui post finē febris id fecerint. Ea
dēq; ratione alios inter principia protinus usos esse cibo pleniore: alios
exiguo: grauioresq; eos factos, qui se implerent. Hæc similiaq; cū coti
die inciderent, diligentes homines notasse, quæ plerunq; melius respon
derent: deinde ægrotātibus ea præcipere cœpisse. sic medicinam ortā,
subinde aliorū salute, aliorū interitu: perniciosa discernentē à salutari
bus. Repertis deinde medicinæ remedijs, hoīes de rationibus eorū disse
rere cœpisse: nec post rationē medicinam esse inuentam, sed post inuē
tam medicinā rationē esse quæsitam. Requirere ēt si ratio idē doceat
quod experientia, an aliud. Si idē, superuacuam esse. si aliud, ēt con-
trariam. Primo tamen remedia explorāda summa cura fuisse. nunc
uero iam explorata esse: neq; ulla, aut noua genera morborū reperiri,
aut nouam desiderari medicinā. Quod si iā incidat mali genus ali-
quod ignotū: non ideo tamen fore medico de rebus cogitandū obscu-
ris: sed eū protinus uisurū, cui morbo id proximū sit: tentaturūq; re
media similia illis, quæ uicino malo sæpe succurrerint: & per eius si
militudinē opem reperturū. Neq; .n. se dicere consilio medicū non ege
re: & irrationale animal hanc artē posse præstare. sed has latentiū
rerū coniecturas ad rē non pertinere: quia non intersit, quid morbū
faciat, sed quid tollat. Neq; ad rē pertineat quomodo, sed qd optime
digeratur: siue hac de causa cōcoctio incidat, siue de illa. & siue cō-
coctio sit illa, siue tantū digestio. Neq; quærēdū esse quomodo spiremus:
sed quid grauē, tardumq; spiritū expediat. neq; quid uenas moueat:
sed quid quæq; motus genera significent. Hæc aūt cognosci experimē
tis, & in omnibus eiusmodi cogitationibus in utrāq; partē disseri pos-
se. Itaq; ingeniū & facundiam uincere: morbos aūt non eloquentia,
sed remedijs curari. Quæ si quis elinguis usu discreta bene norit: hūc
aliquanto maiorē medicum futurū: q̄ si sine usu linguā suā excolue-
rit. Atq; ea quidē, de quibus est dictū, superuacua esse tantummodo.
Id uero quod restat ēt crudele: uiuorū hominum aluū, atq; præcor-
dia incidi: & salutis humanæ præsidē artem non solū pestem alicui,
sed hanc ēt atrocissimam inferre: cū præsertim ex his, quæ tanta uio
lentia quærantur, alia non possint omnino cognosci: alia possint ēt
sine scelere. nā colorem, læuorē, mollitiem, duritiem, similiaq; omnia
nō esse talia inciso corpore, qualia integro fuerint. qa cū corporibus in
uiolatis, hæc tamen metu, dolore, inedia, cruditate, lassitudine, mille alijs
mediocribus affectibus sæpe mutentur: multo magis uerisimile est inte-

riora, q̃bus maior mollities lux ipsa noua sit, sub grauissimis ulneribus et ipsa trucidatione mutari: neq; quicq̃ esse stultius, quã quale q̃dq; uiuo homine est, tale existimare esse moriente, immo iam mortuo. Nam uterum quidem, qui minus ad rem pertineat, spirante homine posse diduci? simulatq; uero ferrum ad præcordia accessit: et discissum transuersum septum est: quod membrana quadam superiores partes ab inferioribus diducit, (διάφραγμα græci uocant) hominem protinus animam amittere. Ita demum mortui præcordia, & uiscus omne in conspectum latrocinantis medici dari: quod necesse sit tale esse, quale mortui sit: non quale uiui fuit. Itaq; consequi medicum ut hominem crudeliter iugulet: non ut sciat qualia uiui uiscera habeamus. Si quid tamen sit, quod adhuc spirante homine conspectui subijciatur, id sæpe casum offerre curantibus. Interdum enim gladiatorem in harena, uel militẽ in acie, uel uiatorẽ à latronibus exceptũ, sic uulnerari: ut eius interior aliqua pars aperiatur: & in alio alia sita: sedẽ, positum, ordinem: figurã: similiaq; alia cognoscere prudentẽ medicum nõ cædẽ, sed sanitatẽ molientem: idq; per misericordiam discere, quod alij dira crudelitate cognouerint. Ob hæc ne mortuorũ quidẽ lacerationẽ necessariam esse: quæ & si non crudelis, tñ fœda sit: cũ aliter pleraq; in mortuis se habeãt. Quãtum uero in uiuis cognosci põt, ipsa curatio ostendat. Cũ hæc per multa uolumina, p quæ magnæ cõtẽtionis disputationes à medicis sæpe tractata sint, atq; tractentur: subijciẽdum est, quæ proxima uero uideri possint: ea neq; addicta alterutri opinioni sunt: neq; ab utraq; nimiũ abhorrentia, media quodãmodo inter diuersas sententias. Quod in plurimis cõtentionibus deprehẽdere licet sine ambitione uerũ scrutantibus: ut in hac ipsa re. Nã quæ demum causæ uel secundã ualitudinem prestent: uel morbos excitẽt: quomodo spiritus, aut cibus uel detrahatur, uel digeratur: ne sapiẽtiæ quidẽ professores scientia cõprehendunt: sed cõiectura persequũtur. cuius aũt rei nõ est certa noticia, eius opinio certũ reperire remedium non põt. Verũq; est ad ipsam curandi rationẽ nihil plus conferre, q̃ experientiam. Quanq̃ igitur multa sint ad ipsas artes proprie non ꝑtinentia: tamen eas adiuuat excitando artificis ingeniũ. Itaq; ista quoq; naturæ rerũ contẽplatio q̃uis nõ faciat medicũ aptiorẽ, tamen medicinæ reddit perfectũ. Veriq; simile est & Hippocratẽ, & Erasistratum, & quicũq; alij non cõtenti febres et ulcera agitare, rerũ quoq; naturam ex aliqua parte scrutati sint: non ideo quidẽ medicos fuisse: uerũ ideo quoq; maiores medicos extitisse. Ratione uero opus est ipsi medicinæ, et si non inter obscuras causas, neq; inter naturales actiones, tñ sæpe. Est n. hæc ars cõiecturalis: neq; respõdet ei plerũq; non solũ coniectura,

ſed etiam experientia. et interdum non febris, non cibus, non ſomnus
ſubſequitur ſicut aſſueuit. Rarius, ſed aliquando tamen morbus quoq;
ipſe nouus eſt, quem non incidere, manifeſte falſum eſt: cum ætate no=
ſtra quædam ex naturalibus partibus carne prolapſa, et arente, in-
tra paucas horas expirauerit: ſic ut nobiliſſimi medici neq; genus
mali, neq; remedium inuenerint: quos ego nihil ideo tentaſſe iudico:
quia nemo in ſplendida perſona periclitari coniectura ſua uoluerit:
ne occidiſſe, niſi ſeruaſſet, uideretur. Veri tamen ſimile eſt, potuiſſe ali-
quid cogitare detracta tali uerecundia: & fortaſſe reſponſurum
fuiſſe id quod aliquis eſſet expertus. Ad quod medicinæ genus neq;
ſemper ſimilitudo aliquid confert: & ſi quando confert: tamen id ip-
ſum rationale eſt inter multa ſimilia genera & morborum, et reme
diorum cogitare, quo potiſſimum medicamento ſit utendum. Cum igi-
tur talis res incidit: medicus aliquid oportet inueniat: quod non utiq;
fortaſſe, ſed ſæpius tamen etiam reſpondeat. Petet autem nouum
quoq; conſilium non ab rebus latentibus (iſtæ enim dubiæ, & incer
tæ ſunt) ſed ab his quæ explorari poſſunt: ideſt euidentibus cau=
ſis. Intereſt enim fatigatio morbū: an ſitis, an frigus, an calor, an uigi-
lia, an fames fecerit: an cibi, uiniq; abundantia: an intēperantia libi=
dinis: neq; ignorare hunc oportet, quæ ſit ægri natura, humidū ma
gis, an magis ſiccum corpus eius ſit: ualidi nerui, an infirmi: frequēs
aduerſa ualetudo, an rara, ea, quæ cū eſt, uehemens eſſe ſoleat: an le-
uis. breuis, an longa. Quod is uitæ genus ſit ſecutus, laborioſum, an
quietū, cum luxu, an cū frugalitate. ex his enim, ſimilibusq; ſæpe cu
randi noua ratio ducenda eſt. Quamuis ne hæc quidē ſic præteriri
debent, quaſi nullā controuerſiā recipiant. Nam et Eraſiſtratus non
ex his fieri morbos dixit: qm̄ et alij, & ijdē aliîs poſt iſta non febri
citarent: & quidā medici ſæculi noſtri ſub authore (ut ipſi uideri uo
lunt) Themiſone, cōtendunt nullius cauſæ notitiam quicq̄ ad curatio
nes ptinere: ſatisq; eſſe quædam cōia morborū intueri. ſi quidem ho=
rum tria genera eſſe, unū adſtrictum, alterū fluens, tertium mixtū.
Nam modo parū excernere ægros, modo nimiū: modo alia parte pa=
rum, alia nimiū. Hæc aūt genera morborū modo acuta eſſe, modo lon
ga: & modo increſcere, modo cōſiſtere: modo minui conſueuerunt. Co
gnito igitur eo quod ex his eſt, ſi corpus adſtrictū eſt, digerendū eſſe:
ſi profluuio laborat, continendum. ſi mixtū uitium habet, occurrendū
ſubinde uehemētiori malo. et aliter acutis morbis medendū, aliter ue=
tuſtis. aliter increſcentibus, aliter ſubſiſtentibus. aliter iam ad ſanitatē
inclinantibus. Horū obſeruationem medicinā eſſe: quam ita finiunt, ut
quaſi uiam quandam quā μέθοδον græci nominant: eorumq; quæ in

morbis cõia sunt, contemplatricẽ esse contendunt: ac neq; rationalibus
se, neq; experimẽta tantum spectãtibus annumerari uolunt: cũ ab illis
eo nomine dissentiant, quod in cõiectura rerũ latentiũ nolunt esse me
dicinã: ab his eo quod parũ artis esse in obseruatione experimentorũ
credunt. Quod ad Erasistratũ pertinet, primũ ipsa euidentia eius
opinioni repugnat: q̃a raro nisi post horũ aliquid morbus uenit. De-
inde non sequitur, ut quod aliũ non afficit, aut eundẽ aliâs: id ne al
teri quidẽ, aut eidem tempore alio noceat. Possunt enim quædã subesse
corpori, uel ex infirmitate eius, uel ex aliquo affectu: quæ uel ĩ alio nõ
sunt: uel in hoc aliâs nõ fuerunt. eaq́; ꝑ se non tanta ui concitant mor
bum: tamen obnoxiũ magis alijs iniurijs corpus efficiunt. Quod si cõ
tẽplationem rerũ naturæ, quã temere medici sibi uendicant: satis cõ=
prehẽdisset: ẽt illud scisset: nihil omnino ob unã causam fieri, sed id pro
causa apprehendi: quod cõtulisse plurimũ uidetur. Potest aũt id dũ so
lum est, nõ mouere: quod iunctũ alijs maxime mouet. Accedit ad hæc,
quod ne ipse quidẽ Erasistratus, qui trãsfuso in arterias sanguine, fe=
brem fieri dicit: idq́; nimis repleto corpore incidere repperit: cur ex
duobus æque repletis, alter in morbũ inciderit: alter omni periculo
uacarit: quod cotidie fieri apparet, nõ discreuerit. Ex quo disci põt, ut
uera sit illa trãsfusio, tamen illã non ꝑ se, cum plenũ corpus est, fieri:
sed cũ horũ aliquid accesserit. Themisonis uero æmuli, si ꝑpetua quæ
promittunt, habent: magis ẽt q̃ ulli rationales sunt. Neq;.n. si quis nõ
omnia tenet, quæ rationalis alius probat: protinus alio nouo nomine
artis indiget. Si modo, quod primũ est: non memoriæ soli, sed rationi
quoq; insistit. Si quod uero propius est, uix ulla perpetua præcepta
medicinalis ars recipit: ijdẽ sunt, quod hi, quos experimenta sola susti
nent. Eo magis qm̃ si cõpresserit aliquẽ morbus, an fuderit: quilibet
ẽt imperitissimus uidet. Quid aũt cõpressum corpus resoluat: quid so
lutũ teneat: si à ratione tractũ est, rationalis est medicus. Si ut ei, qui
se rationalẽ negat, cõfiteri necesse est: ab experiẽtia empiricus est. Ita
apud eũ morbi cognitio extra artẽ, medicina intra usum ẽ. Neq; ad=
iectum quicq̃ empiricorũ professioni, sed demptum est: qm̃ illi multa
circunspiciunt: hi tantum facillima & non plusq̃ uulgaria. Nã & hi
qui pecoribus ac iumentis medentur, cũ propria cuiusq; ex multis ani
malibus nosse non possint: cõibus tantummodo insistunt. Et exteræ gẽ
tes, cum subtilẽ medicinæ rationẽ non nouerint: cõia tantum uident.
Et qui ample ualitudinarios nutriunt, quia singulis summa cura cõ-
sulere non substinent: ad cõia ista confugiunt. Neq; Hercules istud, et
antiqui medici nescierunt: sed his contenti non fuerunt. Ergo ẽt uetu=
stissimus author Hippocrates dixit mederi oportere & cõia, & pro-

pria intuentẽ. Ac ne isti quidẽ ipsi intra suam professionem consiste re ullo modo possunt. si quidẽ & cõpressorum, & fluentium morborum genera diuersa sunt: faciliusq; id in his quæ fluunt, inspici põt. Aliud est.n. sanguinẽ, aliud bilem, aliud cibũ uomere: aliud deiectionibus, aliud torminibus laborare: aliud sudore digeri: aliud tabe cõsumi. Atq; in partes quoq; humor erumpit, ut in oculos, auresq;. quo piculo nullum humanũ membrum uacat: nihil aũt horũ sic, ut aliud curatur. Ita protinus in his à cõi fluentis morbi cõtẽplatione ad propriam medicina descendit. Atq; in hac quoq; rursus alia proprietatis noticia sæpe necessaria est: quia non eadẽ omnibus ẽt in similibus casibus opitulantur. si quidẽ certæ quædã res sunt, quæ in pluribus uẽtrem aut astringunt, aut resoluunt: inueniuntur tñ in quibus aliter, atq; in cæteris idem eueniat. In his ergo cõmunium inspectio contraria est: propriorũ tantũ salutaris: et causæ quoq; æstimatio sæpe morbum soluit. Ergo ẽt ingeniosissimus sæculi nostri medicus, quem nuper uidimus, Cassius febricitanti cuidam, & magna siti affecto, cum post ebrietatem eũ premi cœpisse cognosceret: aquam frigidã ingessit: qua ille epota, cum uini uim miscendo fregisset, protinus febrẽ somno & sudore discussit. Quod auxilium medicus opportune prouidit, nõ ex eo, quod aut strictum corpus erat, aut fluebat: sed ex causa, quæ ante præcesserat. Estq; etiam proprium aliquid & loci, & temporis istis quoq; authoribus: qui cum disputant quemadmodum sanis hominibus agendum sit, præcipiunt ut grauibus aut locis, aut temporibus magis uitetur frigus, æstus, sacietas, labor, libido: magisq; ut conquiescat hisdem aut locis aut temporibus, si quis grauitatem corporis sentit: ac neq; uomitu stomachum, neq; purgatione aluum solicitet. Quæ uera quidem sunt: à communibus tamen ad quædam propria descendunt. nisi persuadere nobis uolunt, sanis quidem considerandum esse: quod cœlum, quod tempus anni sit, ægris uero non esse: quibus tanto magis omnis obseruatio necessaria est, quanto magis obnoxia offensis infirmitas est. Quin etiam morborum in hisdem hominibus aliæ, atq; aliæ proprietates sunt: & qui secundis aliquando frustra curatus est: contrariis sæpe restituitur. Plurimaq; in dando cibo discrimina reperiuntur: ex quibus contentus uno ero. nam famem facilius fert adolescens, quàm puer: facilius in denso cœlo, quàm in tenui: facilius in hyeme, quàm æstate: facilius uno cibo, quàm prandio quoq; assuetus: facilius inexercitatus, quàm exercitatus homo sustinet. Sæpe autem in eo magis necessaria cibi festinatio est, qui minus inediam tolerat. Ob quæ competit eum qui propria non nouit, communia tantum intueri debere: eumq; qui nosse propria potest, illa quidem non oportere negli-

gere, sed his quoq; insistere. Ideoq; cum par scientia sit, utiliorem tamen medicum esse amicum, q̃ extraneũ. Igitur ut ad propositum meũ redeam, rationalem quidem puto medicinam esse debere: instrui uero ab euidentibus causis, obscuris omnibus non à cogitatione artificis, sed ab ipsa arte reiectis. Incidere autem uiuorum corpora, & crudele, et superuacuum est: mortuorum corpora discentibus necessarium. Nam positum, & ordinem nosse debent, quæ cadauera melius, quam uiuus & uulneratus homo repræsentant: sed & cætera quæ modo in uiuis cognosci possunt, in ipsis curationibus uulneratorum paulo tardius, sed aliquando mitius usus ipse monstrauit. His propositis, primum dicam quemadmodum sanos agere conueniat: tum ad ea transibo, quæ ad morbos, curationesq; eorum pertinebunt.

Caput primum quemadmodum sanos agere conueniat.

SAnus homo qui et bene ualet, & suæ spontis est, nullis obligare se legibus debet: ac neq; medico, neq; iatrolipta egere. Hũc oportet uariũ habere uitæ genus: modo ruri esse, modo in urbe: sæpiusq; in agro. nauigare, uenari, qescere interdũ: sed frequentius se exercere. Siquidem ignauia corpus hebetat: labor firmat. illa maturam senectutem: hic longam adolescentiam reddit. Prodest etiam interdum balneo, interdum aquis frigidis uti. modo ungi, modo id ipsum negligere. nullum cibi genus fugere, quo populus utatur. interdum in conuiuio esse: interdum ab eo se retrahere. modo plus iusto, modo non amplius assumere. bis die potius, quàm semel cibum capere, & semper quam plurimũ, dummodo hunc concoquat. Sed ut huius generis exercitationes, cibiq; necessarij sunt, sic athletici superuacui: nam & intermissus propter ciuiles aliquas necessitates ordo exercitationis corpus affligit: & ea corpora, quæ more eorum repleta sunt, celerrime, & senescunt, & ægrotant. Concubitus uero neq; nimis concupiscendus, neq; nimis pertimescendus est. Rarus corpus excitat: frequens soluit. Cum aũt frequens non numero sit, sed natura: ratione ætatis & corporis: scire licet eum non inutilem esse, quem corporis neq; languor, neq; dolor sequitur. Idem interdiu peior est, noctu tutior. ita tamen si neq; illum cibus, neq; hunc cum uigilia labor statim sequitur. Hæc firmis seruanda sunt: cauendumq; ne in secunda ualetudine aduersæ præsidia consumantur.

Quæ stomacho imbecilli seruanda sint, Caput secundum.

T imbecillis stomacho, quo in numero magna pars urbanorum, omnesq; penè cupidi literarum sunt: obseruatio maior necessaria est. ut quod uel corporis, uel loci, uel studij ratio detrahit, cura restituat. Ex his igitur q bene cōcoxit, mane tuto surget. qui parū, quiescere debet. & si mane surgendi necessitas fuerit, redormire. Qui nō concoxit, ex toto conquiescere: ac neq; labori se, neq; exercitationi, neq; negocio credere. Qui crudū sine præcordiorum dolore ructat, is ex interuallo aquā frigidam bibere: & se nihilominus continere. Habitare uero ædificio lucido per flatum æstiuum hibernum solem habente. cauere meridianum solem: matutinum, & uespertinum frigus: itemq; auras fluminum, atq; stagnorum: minimeq; nubilo cœlo soli aperienti se committere: ne modo frigus, modo calor moueat. quæ res maxime grauedines, distillationesq; concitat. Magis uero grauibus locis ista seruanda sunt: in quibus ēt pestilentiam faciunt. Scire aūt licet integrum corpus esse, cum cotidie mane urina alba, dein ruffa est. Illud cōcoquere, hoc concoxisse significat. Vbi experrectus est aliquis, paulum intermittere: deinde nisi hyems est, fouere os multa aqua frigida debet, lōgis diebus meridiari potius ante cibum, sin minus, post eum. per hyemem potissimum totis noctibus conquiescere. Sin lucubrandum est, nō post cibum id facere, sed post concoctionem. Quem interdiu uel domestica, uel ciuilia officia tenuerunt: huic tempus aliquod seruandum curationi corporis sui est. Prima autem eius curatio exercitatio est: quæ semper antecedere cibum debet: in eo qui minus laborauit, & bene concoxit, amplior. in eo qui fatigatus est, & minus concoxit, remissior. Commode uero exercent clara lectio, arma, pila, cursus, ambulatio: atq; hæc non utiq; plana commodior est. siquidem melius ascensus quoq; & descensus cum quadam uarietate corpus moueat: nisi tamen id perquam imbecillum est. melior autem est sub diuo, quàm in porticu. melior si caput patitur, in sole, quàm in umbra. melior in umbra, quam parietes, aut uiridaria efficiunt, quàm quæ tecto subest. melior recta, quàm flexuosa. exercitationis autem plerunq; finis esse debet sudor: aut certe lassitudo, quæ citra fatigationem sit: idq; ipsum modo minus, modo magis faciendum est. Ac ne his quidem athletarum exemplo, uel certa esse lex, uel immodicus esse labor debet. Exercitationem recte sequitur modo unctio uel in sole, uel ad ignem: modo balneū, sed conclaui quammaxime, & alto, & lucido, et spacioso. Ex his uero neutrū sæpe fieri oportet: sed sæpius alterutrum

pro corporis natura. Post hæc paulum conquiescere opus est. ubi ad cibum uentum est: nunquam utilis est nimia satietas. Sæpe etiam inutilis nimia abstinentia. sæpe si qua intemperantia subest: tutior est in potione quàm in esca. Cibus à salsamentis, oleribus, similibusq; rebus melius incipit. Tum caro assumenda est, quæ assa optima, aut elixa est. Condita omnia duabus de causis inutilia sunt. quoniam & plus propter dulcedinem assumitur: et quod modo par est, tamen ægrius cõcoquitur. Secunda mensa bono stomacho nihil nocet: in imbecillo coacescit. si quis itaq; hoc parum ualet, palmulas, pomaq;, et similia melius primo cibo assumit. Post multas potiones, quæ aliquantum sitim excesserunt, nihil edendũ est. post satietatem, nihil agendum. Vbi expletus est aliquis, facilius concoquit: si quicqd assumpsit, potione aquæ frigidæ includit: tum paulisper inuigilat: deinde bene dormit. Si quis interdiu se implebit: post cibum neq; frigori, neq; æstui, neq; labori se debet committere. neq; enim tam facile hæc inani corpore, quã repleto nocẽt. Si quibus de causis futura inedia est: labor omnis uitandus est.

Obseruationes quædam prout res nouæ accidunt: & prout corporũ genera, & sexus, & ætates, & tempora anni sunt. Caput tertium.

Tq; hæc quidem penè perpetua sunt. Quasdam aũt obseruationes desiderant & nouæ res, et corporũ genera, & sexus, et ætates, & tempora anni. Nam neq; ex salubri loco in grauem, neq; ex graui in salubrem trãsitus satis tutus est. Ex salubri in grauẽ prima hyeme, ex graui in eum, qui salubris est, prima æstate transire melius est. Neq; uero ex multa fame nimia satietas: neq; ex nimia satietate fames idonea est. Periclitaturq; & qui semel, & qui bis die cibum incontinenter contra consuetudinem assumit. Item neq; ex nimio labore subitum ocium: neq; ex nimio ocio subitus labor sine graui noxa est. Ergo cum quis mutare aliquid uolet, paulatim debebit assuescere. Omnem etiam laborem facilius uel puer, uel senex, quàminsuetus homo sustinet. Atq; ideo quoq; nimis ociosa uita utilis non est, quia potest incidere laboris necessitas. Si quando tamen insuetus aliquis laborauit, aut multo plus quàm solet, etiam si qui assueuit, huic ieiuno dormiendum est: multo magis si etiam os amarum est: uel oculi caligant: aut uenter perturbatur. Tum enim non dormiendum tantummodo ieiuno est, sed etiam in posterum diem permanendum: nisi cito id quies sustulit. Quod si factum est: surgere oportet, & lente paululum ambulare. At si somni necessitas non fuit, quia modice magis

aliquis laborauit, tamen ingredi aliquid eodẽ modo debet. Cõmunia
deinde omnibus ſunt poſt fatigationem cibum ſumpturis, ubi paulum
ambulauerunt, ſi balneum nõ eſt, calido loco uel in ſole, uel ad ignem
ungi: atq; ſudare. ſi eſt, ante omnia in tepidario reſidere. Deinde ubi
paulum conquieuerunt, intrare, et deſcendere in ſoliũ. tum multo oleo
ungi, leniterq́; perfricari: iterum in ſolium deſcendere. Poſt hæc os
aqua calida fouere, deinde frigida. Balneum his feruens idoneũ non
eſt. Ergo ſi nimium alicui fatigato penè febris eſt, huic abunde eſt loco
tepido demittere ſe inguinibus tenus in aquam calidam, cui paulũ oleĩ
adiectum: deinde totum quidẽ corpus, maxime tamen eas partes, quæ
in aqua fuerunt, leniter perfricare ex oleo, cui uinum, et paulum con
triti ſalis ſit adiectum. Poſt hæc omnibus fatigatis, aptum eſt cibum
ſumere, eoq́; humido uti. aqua, uel certe diluta potione eſſe contentos, ma
ximeq́; ea, quæ moueat urinam. Illud quoq; noſſe oportet, quod ex la
bore ſudanti frigida potio perniciosiſſima eſt. atq; etiam cum ſudor ſe
remiſit, itinere fatigatis inutilis. A` balneo quoq; uenientibus Aſclepia
des inutilem eam iudicauit. quod in his uerum eſt, quibus aluus faci-
le nec tuto reſoluitur: quiq́; facile inhorreſcunt. perpetuũ in omnibus
non eſt, cum potius naturale ſit potione æſtuantem ſtomachum refri
gerari: frigentem calefieri. quod ita præcipio, ut tamen fatear ne ex
hac quidem cauſa ſudanti adhuc frigidum bibendum eſſe. Solet etiã
prodeſſe poſt uariũ cibum, frequentesq́; dilutas potiones, uomitus, &
poſtero die longa quies, deinde modica exercitatio. Si aſſidua fatigatio
urget, inuicem modo aqua, modo uinum bibendum eſt: raroq́; balneo
utendum. Leuatq́; laſſitudinem etiam laboris mutatio: eumq;, quem
nouum genus eiuſdem laboris preſſit, id quod in conſuetudine eſt, re
ficit. Fatigato cotidianum cubile tutiſſimũ eſt: inſolitum contra laſſat.
quod enim contra cõſuetudinem eſt, nocet, ſeu molle, ſeu durum eſt.
proprie quædam ad eum pertinent, qui ambulando fatigatur. Hunc
reficit in ipſo quoq; itinere frequens frictio: poſt iter, primum ſedile,
deinde unctio: tum calida aqua in balneo magis ſuperiores partes, q̃
inferiores foueat. Si quis uero exuſtus in ſole eſt, huic in balneum pro
tinus eundum eſt: perfundendumq́; oleo corpus, & caput. deinde in
ſolium bene calidum deſcendendum eſt. tum multa aqua per caput in
fundẽda prius calida, deinde frigida. At ei qui perfrixit, opus eſt in
balneo primũ inuoluto ſedere, donec inſudet: tum ungi, deinde laua
ri. cibum modicum, deinde potiones meracas aſſumere. Is uero qui na
uigauit, & nauſea preſſus eſt, ſi multam bilem euomuit, uel abſtine-
re cibo debet: uel paulum aliquid aſſumere. Si pituitam acidam effu-
dit, utiq; ſumere cibum: ſed aſſueto leuiorem. Si ſine uomitu nauſea

fuit, uel abstinere, uel post cibũ uomere. Qui uero toto die, uel in uehiculo, uel in spectaculis sedet, huic nihil currendũ, sed lente ambulandum est. Lenta quoq; in balneo mora, dein cœna exigua prodesse consueuerunt. Si quis in balneo æstuat, reficit hunc ore exceptum, & in eo retentum acetum. si id non est, eodem modo frigida aqua assumpta. Ante omnia autem norit quisq; naturã sui corporis: quoniam alij graciles, alij obesi sunt. alij calidi, alij frigidiores. alij humidi, alij sicci. alios astricta, alios resoluta aluus exercet. raro quisquam non aliquam partem corporis imbecillam habet. Tenuis uero homo implere se debet: plenus extenuare: calidus refrigerare: frigidus calefacere: madens siccare: siccus madefacere. itemq; aluum firmare is, cui fusa soluere is, cui astricta est. Succurrendumq; semper parti maxime laboranti est. Implet autem corpus modica exercitatio, frequentior quies, unctio. & si post prandium est balneum, contracta aluus, modicum frigus hyeme, somnus & plenus, & non nimis longus. molle cubile, animi securitas, assumpta per cibos, & potiones maxime dulcia & pinguia cibus & frequentior, & quantus plenissimus potest concoqui. Extenuat corpus aqua calida, si quis in eam descendit, magisq; si salsa est. in ieiunio balneũ, inurẽs sol, et omnis calor, cura, uigilia, somnus nimium uel breuis, uel longus. lectus per æstatem terra, hyeme durum cubile. cursus, multa ambulatio, omnisq; uehemens exercitatio, uomitus, deiectio, acidæ res et austeræ, & semel die assumptæ epulæ, & uini non perfrigidi, ieiuno potio in consuetudinem adducta. Cum uero inter extenuantia posuerim uomitum, & deiectionem, de his quoq; proprie quædam dicenda sunt. Eiectum esse ab Asclepiade uomitum in eo uolumine, quod de tuenda sanitate composuit, uideo. neq; reprehendo, si offensus eorum est consuetudine, qui cotidie eijciendo uorandi facultatem moliuntur. paulo etiam longius processit, idem purgationes quoq; eodem uolumine expulit. & sunt hæ perniciosæ, si nimis ualentibus medicamentis fiunt. Sed hæc tamen submouenda esse, non est perpetuum. quia corporum, temporumq; ratio potest ea facere necessaria, dũ & modo, & non nisi cum opus est, adhibeantur. Ergo ille quoq; ipse, si quid iam corruptum esset, expelli debere confessus est. Ita non ex toto res condemnanda est. sed esse eius etiam plures causæ possunt. estq; in ea quædam paulo subtilior obseruatio adhibenda. Vomitus utilior est hyeme, quam æstate. Nam tum & pituitæ plus, & capitis grauitas maior subest. inutilis est gracilibus, & imbecillum stomachum habentibus. utilis est plenis & biliosis omnibus, si uel nimium se repleuerunt: uel parum concoxerunt. nam siue plus est, quàm quod concoqui possit, periclitari ne corrum-

patur, non oportet. Si uero corruptum est, nihil commodius est, quàm id, qua uia primum expelli potest, eijcere. Itaq; ubi amari ructus cũ dolore, & grauitate præcordiorum sunt, ad hunc protinus confugien dum est. Itẽ prodest ei, cui pectus æstuat, & frequens salina uel nau sea est: aut cui sonant aures: aut madent oculi: aut os amarum est. Similiterq; ei, qui uel cœlum, uel locum mutat: huĩq; quibus, si per plures dies non uomuerunt, dolor præcordia infestat. Neq; ignoro inter hæc præcipi quietem. quæ non semper contingere potest agendi necessitatem habentibus: nec in omnibus idem facit. Itaq; istud luxuriæ causa fieri non oportere confiteor. interdum ualetudinis causa recte fieri experimentis credo. Commoneo tamen ne quis, qui ualere et senescere uolet, hoc cotidianum habeat. Qui uomere post cibum uolet, si ex facili facit, aquam tantum tepidam ante debet assumere. si difficilius, aquæ, uel salis, uel mellis paulum adijcere. At qui mane uomiturus est, ante bibere mulsum, uel hyssopum, aut esse radiculã debet. deinde aquam tepidam, ut supra scriptum est, bibere. Cætera quæ antiqui medici præceperunt, stomachum omnia infestant. Post uomitum, si stomachus infirmus est, paulum cibi sed huius idonei, gustandum: et aquæ frigidæ cyathi tres bibendi sunt. Si autem uomitus fauces exasperauit, q uomuit, si mane id fecit, ambulare debet: tum ungi, deinde cœnare. si post cœnam, postero die lauari: & in balneo sudare: hinc proximus cibus, mediocris utilior est: isq; esse debet cum pane hesterno, uino austero meraco, & carne assa, cibisq; omnibus quam siccissimis. Qui uomere bis in mense uult, melius consulet, si biduo continuarit, quàm si post quintum decimum diem uomuerit: nisi hæc mora grauitatem pectori faciet. deiectio autem medicamento quoq; petenda est, ubi uenter suppressus parum reddit. ex eoq; inflammationes, caligines, capitis dolores, aliaq; superioris partis mala increscunt. Quid enim inter hæc adiuuare possunt quies, & inedia quæ per illas maxime eueniunt? Qui eijcere uolet, primum cibis, uinisq; utetur his, quæ hoc præstant. dehinc si parum illa proficient, aloen sumat. Sed purgationes quoq; ut interdum necessariæ sunt, sic ubi frequentes sunt, periculum afferunt. Assuescit.n. non ali corpus: & ob hoc infirmum erit, cum omnibus morbis obnoxia maxime infirmitas sit. Calefacit autem unctio, aqua salsa, magisq; si calida est. omnia salsa, amara, carnosa. si post cibum est balneum, uinum austerum. Refrigerat in ieiunio & balneum, & somnus nisi nimis longus est: & omnia acida, aqua q̃ frigidissima, oleum si aquæ misceatur. Humidũ autem corpus efficit labor maior q̃ ex consuetudine, frequens balneum, cibus plenior, multa potio, post hac ambulatio

& uigilia. Per se quoq; ambulatio multa, & uehemens, & matutina exercitatio, & non protinus cibus adiectus, ea genera escæ quæ ueniunt ex locis frigidis, & pluuijs, & irriguis. Contra siccat modica exercitatio, fames, unctio sine aqua, calor, sol modicus, frigida aqua, cibus exercitationi statim subiectus, & is ipse ex siccis, & æstuosis locis ueniens. Aluum astringit labor, sedile, creta figularis corpori illita, cibus imminutus, & is ipse semel die assumptus ab eo, qui bis solet. exigua potio, neq; adhibita nisi cum cibi quis quantum assumpturus est, cepit. post cibum quies. Contra soluit aucta ambulatio, atq; esca post motus, qui post cibũ est. subinde potiones cibo immixtæ. Illud quoq; scire oportet, quod uentrẽ uomitus solutum comprimit: compressum soluit. Itemq; comprimit is uomitus, qui statim post cibum est: soluit is qui tarde superuenit. Quod ad ætates uero pertinet, inediam facillime sustinent mediæ ætates: minus iuuenes: minime pueri, & senectute confecti. quò minus fert facile quisq;, eò sæpius debet cibum assumere: maximeq; eo eget, qui increscit. Calida lauatio & pueris, & senibus apta est. Vinum dilutius pueris, senibus meracius. neutri ætati quæ inflationes mouent. Iuuenum minus quæ assumant, & quomodo curentur, interest. quibus iuuenibus fluxit aluus, plerunq; in senectute cõtrahitur. Quibus in adolescentia fuit astricta, sæpe in senectute soluitur. Melior est autem in iuuene fusior: in sene astrictior. Tempus quoq; anni considerare oportet. hyeme plus esse conuenit. minus, sed meracius bibere. multo pane uti. carne potius elixa. modice oleribus. semel die cibum capere: nisi si nimis uenter astrictus est. Si prandet aliquis, utilius est exiguum aliquid, & ipsum siccum sine carne, sine potione sumere. Eo tempore anni calidis omnibus potius utendum est, uel calorem mouentibus. Venus tum non æque perniciosa est. At uere paulum cibo demendum, adijciendumq; potioni: sed dilutius tamen bibendum est. magis carne utendũ. magis oleribus. transeundum paulatim ad assa ab elixis. Venus eo tempore anni tutissima est. Aestate uero & potione, & cibo corpus sæpius eget. ideo prandere quoq; conmodum est. Eo tempore aptissima sunt et caro, et olus. potio quamdilutissima, ut et sitim tollat: nec corpus incẽdat. Frigida lauatio, caro assa, frigidi cibi, uel qui refrigerent. Vt sæpius autem cibo utendum, sic exiguo est. Per autumnum propter cœli uarietatem periculum maximum est. Itaq; neq; sine ueste, neq; sine calciamentis prodire oportet, præcipueq; diebus frigidioribus. neq; sub diuo nocte dormire: aut certe bene operiri. Cibo uero iam paulo pleniore uti licet. minus, sed meracius bibere. Poma nocere quidam putant, quæ immodice toto die plerunq; sic assumuntur, ne quid ex densiore cibo remittatur. Ita non

hæc, sed

hæc, sed consumatio omnium nocet. Ex quibus in nullo tamẽ minus q̃ in his noxæ est. Sed his uti non sæpius quàm alio cibo conuenit. Deniq; aliquid densiori cibo, cum id accedit, necessarium est demi. Neq; æstate uero, neq; autumno utilis uenus est: tolerabilior tamen per autumnum: æstate uero & toto (si fieri potest) abstinendum.

De his, qui aliqua parte corporis laborant: et primum de his, quibus caput infirmum est. Caput. iiii.

P Roximũ est ut de his dicã, qui partes aliquas corporis imbecillas habent, cui caput infirmum est: is si bene concoxerit, leniter perfricare id mane manibus suis debet. nũquam id, si fieri potest, ueste uelare: aut ad cutem tonderi. Vtileq; lunam uitare, maximeq; ante ipsum lunæ, solisq; concursum. sed nusquam post cibum progredi. Si cui capilli sunt, eos cotidie pectere: multum ambulare sed si licet, neq; sub tecto, neq; in sole. Vbiq; autem uitare solis ardorem, maximeq; post cibum, & uinum. potius ungi, q̃ lauari. nunq̃ ad flammam ungi: interdum ad prunam. Si in balneum uenit: sub ueste primum paulum in tepidario insudare: ibi ungi: tum trãsire in calidarium: ubi sudabit, in solium non descendere: sed multa calida aqua per caput se totũ perfundere: tum tepida uti, dein frigida: diutiusq; ea caput, quàm cæteras partes perfundere: deinde id aliquãdiu perfricare: nouissime detergere, & ungere. Capiti nihil æque prodest atq; aqua frigida. Itaq; is, cui hoc infirmum est, per æstatem id bene largo canali cotidie debet aliquandiu subijcere. Semper autem etiam si sine balneo unctus est, neq; totum corpus refrigerare sustinet: caput tamen aqua frigida perfundere. sed cum cæteras partes attingi nolit: demittere id ne ad ceruices aqua descendat: eamq; ne quid oculis, alijsue partibus noceat, defluentem subinde manibus ad os regerere. huic modicus cibus necessarius est, quem facile concoquat. isq; si ieiunio caput læditur, assumendus etiam medio die est. si non læditur, semel potius. Bibere huic assidue uinum dilutum, leue, quàm aquam magis expedit: ut cum caput grauius esse cœperit, sit quò confugiat: eiq; ex toto neq; uinum, neq; aqua semper utilia sunt. medicamentum utrumq; est, cum inuicem assumitur. Scribere, legere, uoce contendere, huic opus non est utiq; post cœnam: post quam ne cogitatio quidem ei satis tuta est: maxime tamen uomitus alienus est.

De his q̃ lippitudine, grauedine, destillatiõe, tonsillisq; laborãt. Cap. V.

n Eq; uero his solis, quos capitis imbecillitas torquet, usus aquæ frigidæ prodest: sed his etiã, quos assiduæ lippitudines, grauedines, destillationes, tonsillæq; male habent. his autem non caput tantum cotidie perfundendum est: sed os quoq; multa frigida aqua fouendum est. præcipueq; omnibus, quibus hoc utile auxilium est: eo utendum est, ubi grauius cœlum Austri reddiderunt. cumq; omnibus inutilis sit post cibum aut contentio, aut cogitatio animi: tum his præcipue, qui uel capitis, uel arteriæ dolores habere consuerunt, uel quoslibet alios oris affectus. Vitari etiã grauedines, destillationesq; possunt: si quamminime eum, qui his oportunus est, aerem, uel loca, aquasq; mutet. si caput in sole protegit, ne incendatur: ne'ue subitum ex repentino nubilo frigus id moueat. si post concoctionem ieiunus caput radit. si post cibum neq; legit, neq; scribit.

Ad solutam aluum remedia. Caput VI.

q Vem uero frequenter citata aluus exercet, huic opus est pila, similibusq; superiores partes exercere: dum ieiunus est, ambulare: uitare solis nimium ardorem, continua balnea, ungi citra sudorem: non uti cibis uarijs, minimeq; iurulentis, aut leguminibus, oleribus'ue his, quæ celeriter descẽdunt: omnia deniq; fugere, quæ tarde cõcoquuntur. Venatio, duriq; pisces, & ex domesticis animalibus assa caro maxime iuuant. Nunquam uinum salsum bibere expedit: ne tenue quidem, aut dulce, sed austerum, & plenius, neq; id ipsum peruetus. Si mulso uti uolet, id ex decocto melle faciendum est. Si frigidæ potiones uentrem eius non turbant, his utendum potissimum est. Si quid offensæ in cœna sensit, uomere debet: idq; postero quoq; die facere. tertio modici ponderis panem ex uino esse, adiecta uua, uel olea, uel ex defruto, similibusq; alijs: deinde ad consuetudinem redire. Semper autem post cibum conquiescere: ac neq; intendere animum: neq; ambulatione quamuis leui dimoueri.

Remedia ad coli dolorem. Caput VII.

a T si laxius intestinum dolere consueuit, quod κῶλον nominant: cum id nihil nisi genus inflationis sit: id agẽdũ est, ut cõcoquat aliquis, ut lectione et alijs generibus exerceatur: utatur balneo calido: cibis quoq;, & potionibus calidis: deniq; omnimodo frigus euitet. item dulcia omnia, leguminaq;, & quicquid inflare consueuit.

Quae agenda sint stomacho laborantibus. Caput octauum.

Si quis uero stomacho laborat, legere clare debet: post lectionem ambulare, tum pila, uel armis, alio'ue quo genere, quo superior pars mouetur, exerceri. Non aquam, sed uinum calidum bibere ieiunus. Tum cibum bis die assumere: sic tamen ut facile cōcoquat. Vti uino tenui, & austero: & post cibum frigidis potionibus potius. Stomachum autem infirmum indicant pallor, macies, praecordiorum dolor, nausea, & nolentium uomitus. in ieiuno dolor capitis: quae in quo non sunt, is firmi stomachi est. Neq; credendum utiq; nostris est: qui cum in aduersa ualetudine uinum, aut frigidam aquam concupierunt, delitiarum patrocinium in accusationem non merentis stomachi habent. At qui tarde concoquunt, & quorum ideo praecordia inflantur, quiue propter ardorem aliquem noctu sitire consuerunt, antequā conquiescant, duos tres'ue cyathos per tenuem fistulā bibant. Prodest ēt aduersus tardam concoctionem clare legere: deinde ambulare: tum uel ungi, uel lauari assidue: uinum frigidū bibere: et post cibum magnam potionem, sed, ut supra dixi, per syphonem. deinde omnes potiones aqua frigida includere. Cui uero cibus acescit, is ante eum bibere aquā egelidam debet, et uomere. At his, cui ex hoc frequēs deiectio incidit, quotiens aluus ei constiterit, frigida potione potissimū utatur.

Quid obseruandū sit dolore neruorū laborantibus. Caput nonum.

Si cui uero dolere nerui solent, quod in podagra, chiragra'ue esse consueuit, huic quantū fieri potest, exercendum id est quod affectum est: obijciendumq; labori, & frigori, nisi cum dolor increuit. Sub diuo quies optima est. Venus semper inimica est. Concoctio, sicuti in omnibus corporis affectibus, necessaria est. Cruditas enī id maxime laedit: & quotiens offensum corpus est, uitiosa pars maxime sentit. Vt concoctio autem omnibus uitijs occurrit: sic rursus alijs frigus, alijs calor. Quae sequi quisq; pro habitu corporis sui debet. Frigus inimicū est seni, tenui, uulneri, praecordijs, intestinis, uesicae, auribus, coxis, scapulis, naturalibus, ossibus, dentibus, neruis, uuluae, cerebro. Idē summam cutem facit pallidam, aridam, durā, nigram. ex hoc horrores, tremoresq; nascuntur. At prodest iuuenibus, & omnibus plenis. erectiorq; mens est, & melius concoquitur, ubi frigus quidem est, sed cauetur. Aqua uero frigida infusa praeter quam capiti, etiam stomacho

prodest. Item articulis, doloribusq; qui sunt sine ulceribus. item rubicundis nimis hominibus, si dolore uacant. Calor aūt adiuuat omnia, quæ frigus infestat. itē lippiētes: si nec dolor, nec lachrymæ sunt. Neruos quoq;, q contrahuntur, præcipueq; ea ulcera, quæ ex frigore sunt. Idem corporis colorem bonum facit: urinā mouet. si nimius est, corpus effœminat: neruos emollit: stomachum soluit. Minime uero aut frigus, aut calor tuta sunt: ubi subita insuetis sunt. Nam frigus lateris dolores, aliaq; uitia, frigida aqua strumas excitat. Calor cōcoctionem prohibet: somnum aufert: sudorem digerit: obnoxium morbis pestilentibus corpus efficit.

Obseruatio in pestilentia. caput. x.

St etiā obseruartio necessaria, quā quis in pestilentia utatur adhuc integer: cum tn̄ securus esse non possit. Tum igitur oportet peregrinari: nauigare. Ubi id nō licet, gestari: ambulare sub diuo ante æstum leniter: eo demq; modo ungi: & ut supra cōprehensum est, uitare fatigationem, cruditatem, frigus, calorem, libidinem: multoq; magis se continere, si qua grauitas in corpore est. Tū neq; mane surgendum, neq; pedibus nudis ambulandum est. minimeq; post cibum aut balneum: neq; ieiuno, neq; cœnato uomendum est. neq; mouenda aluus: atq; etiam si per se mota est, cōprimenda est. Abstinendum potius si plenius corpus est. Itemq; uitandum balneum, sudor, meridianus somnus utiq;, si cibus quoq; antecessit: qui tamen semel die tunc commodius assumitur: insuper etiā modicus, ne cruditatem moueat. Alternis diebus inuicem modo aqua, modo uinum bibendum est. quibus seruatis, ex reliqua uictus cōsuetudine quàm minimum mutari debet. Cum uero hæc in omni pestilentia facienda sint: tum in ea maxime, quam Austri excitarint. Atq; etiam peregrinantibus eadem necessaria sunt, ubi graui tempore anni discesserunt ex suis sedibus: uel ubi in graues regiones uenerunt. Ac si cætera res aliqua prohibebit: utiq; abstinere debebit. Atq; ita à uino ad aquam, ab hac ad uinum eo, qui supra positus est modo, transitus ei esse.

i NStantis autem aduersæ ualetudinis signa com plura sunt: in quibus explicandis non dubitabo authoritate antiquorum uirorum uti, maxi meq; Hippocratis: cum recentiores quoq; medici, quamuis quædam in curationibus mutarint: tamen hæc illum optime præsagisse fateantur. Sed antequam dico quibus præcedentibus mor borum timor subsit: non alienum uidetur exponere, quæ tempora anni, quæ tempestatum genera, quæ partes ætatis, qualia corpora ma xime tuta, uel periculis opportuna sint: quod genus aduersæ ualetudi nis in quoq; timeri maxime possit. Non quo non omni tempore, in om ni tempestatum genere, omnis ætatis, omnis habitus hominum per om nia genera morborum & ægrotent, & moriantur: sed quod frequentius, tamen quædam eueniant. Ideoq; utile est scire unumquenq; quid, & quando maxime caueat.

Quæ anni tempora, quæ tempestatum genera, quæ partes ætatis, qualia corpora uel tuta, uel morbis oportuna sunt: & quod ualetudinis genus in quoq; timeri possit. Caput. I.

i Gitur saluberrimum uer est: proxima deinde ab hoc hyems: periculosior æstas. autumnus longe periculosissimus. Ex tempestatibus uero optimæ æquales sunt, siue frigidæ, siue calidæ: pessimæ, quæ uariant maxime. quo fit ut autumnus plurimos opprimat. Nam ferè meridianis temporibus calor: nocturnis atq; matutinis, simulq; etiam uespertinis frigus est. Corpus ergo & æstate, & subinde meridianis caloribus relaxatum, subito frigore excipitur. Sed ut eo tẽ pore id maxime fit: sic quandocunq; euenit, noxium est. Vbi æqualitas aũt est: tamen saluberrimi sunt sereni dies: meliores pluuij, quàm tantum nebulosi, aut nubili: optimiq; hyeme, q omni uento uacant: æsta te, quibus Fauonij perflant. Si genus aliud uentorũ est, salubriores sep tentrionales, q̃ subsolani, uel austri sunt. sic tamẽ ut hæc interdum re gionum sorte mutentur. Nam ferè uentus ubiq; à mediterraneis regio nibus ueniens salubris, à mari grauis est. Neq; solũ in bono tempestatum habitu certior ualetudo est: sed priores morbi quoq;, si qui inciderunt, leuiores sunt: & promptius finiuntur. Pessimum ergo cœlũ est, q ægrum fecit: adeo ut in id quoq; genus, quod natura peius est in

hoc statu, salubris mutatio sit. At ætas media tutissima est: quæ neq; iuuentæ calore, neq; senectutis frigore infestatur. Longis morbis senectus, acutis adolescentia magis patet. Corpus autem habilissimum quadratum est, neq; gracile, neq; obesum. Nam longa statura ut in iuuenta decora est: sic matura senectute conficitur. gracile corpus, infirmum, obesum, hebes est. Vere tamen maxime quæcunq; humoris motu nouantur, in metu esse consuerunt. ergo tum lippitudines, pustulæ, profusio sanguinis, abscessus corporis, quæ ἀποστήματα græci nominant: bilis atra, quam μελαγχολίαν appellant: insania, morbus comitialis, angina, grauedines, destillationes oriri solent. hi quoq; morbi, q in articulis, neruisq; modo urgent, modo quiescunt: tum maxime & inchoantur, & repetunt. At æstas non quidem uacat plerisq; ab his morbis: sed adijcit febres, uel continuas, uel ardentes, uel tertianas, uomitus, alui deiectiones, auricularum dolores, ulcera oris, cancros, et in cæteris quidem partibus, sed maxime obscœnis: & quicquid sudore hominem resoluit. uix quicquam ex his in autumnum non incidit: sed oriuntur eo quoq; tempore febres incertæ: lienis dolor, aqua intercutem, tabes, quam græci φθίσιν nominant: urinæ difficultas, quam στραγγουρίαν appellant: tenuioris intestini morbus, quem ἴλεον nominant. Fit item lenitas intestinorum, quæ λειεντερία uocatur: coxæ dolores: morbi comitiales. Idemq; tempus, & diutinis malis fatigatos, & ab æstate tantum proxima pressos interimit: & alijs nouis morbis conficit: & quosdam longissimis implicat, maximeq; quartanis: quæ per hyemem quoq; exerceant. Neq; aliud magis tempus pestilentiæ patet: cuiuscunq; ea generis est, quanuis uarijs rationibus nocet. Hyems autem capitis dolores, tussim, & quicquid in faucibus, in lateribus, in uisceribus mali contrahitur, irritat. Ex tempestatibus Aquilo tussim mouet: fauces exasperat: uentrem astringit: urinam supprimit: horrores excitat: item dolores lateris, & pectoris. Sanum tamen corpus spissat, & mobilius, atq; expeditius reddit. Auster aures hebetat: sensus tardat: capitis dolores mouet: aluum soluit: totum corpus efficit hebes, humidum, languidum. Cæteri uenti quo uel huic, uel illi propiores sunt: eo magis uicinos his, illis'ue affectus faciunt. Deniq; omnis calor, & iecur, & lienem inflammat: mentem hebetat: ut anima deficiat, ut sanguis prorumpat, efficit. Frigus, modo neruorum distentionem, modo rigorem infert. Illud σπασμὸς, hoc τέτανος græce nominatur: nigritiem in ulceribus, horrorem in febribus excitat. In siccitatibus acutæ febres, lippitudines, tormina, urinæ difficultas, articulorum dolores oriuntur. Per imbres longæ febres, alui deiectiones, angina, cancri, morbi comitiales, resolutio neruorum, quam παράλυ-

σιν græci nominant. Neq; ſolum intereſt quales dies ſint: ſed etiam quales ante præceſſerint. Si hyems ſicca ſeptentrionales uentos habuit, uer autem auſtros, & pluuias exhibet: ferè ſubeunt lippitudines, tormina, febres, maximeq́; in mollioribus corporibus: ideoq́; præcipue in mulieribus. Si uero Auſtri, pluuiæq́; hyemem occuparunt: uer autem frigidum, & ſiccum eſt: grauidæ quidem fœminæ, quibus tum adeſt partus, abortu periclitantur. hæ uero quæ gignunt, imbecillos, uixq́; uitales edunt. cæteros lippitudo arida, & ſi ſeniores ſunt, grauedines, atq; deſtillationes male habent. At ſi à prima hyeme Auſtri ad ultimum uer continuarunt: laterum dolores, & inſania febricitantium, quam φρενῖτιν appellant, quam celerrime rapiunt. Vbi primo calor à primo uere orſus, æſtatem quoq; ſimilem exhibet, neceſſe eſt multum ſudorem in febribus ſubſequi. At ſi ſicca æſtas Aquilones habuit: autumno uero imbres, Auſtriq́; ſunt: tota hyeme, quæ proxima eſt, tuſſis, deſtillatio, raucitas, in quibuſdam etiam tabes oriuntur. Sin autem autumnus quoq; æq́; ſiccus hiſdem Aquilonibus perflatur: omnibus quidem mollioribus corporibus, inter quæ muliebria eſſe propoſui: ſecunda ualetudo contingit. durioribus uero inſtare poſſunt & aridæ lippitudines, & febres partim acutæ, partim longæ, & hi morbi: qui ex atra bile naſcuntur. Quod ad ætates uero pertinet: pueri, proximiq́; his, uere optime ualent: & æſtate prima tutiſſimi ſunt. Senes æſtate, & autumni prima parte: iuuenes hyeme: quiq́; inter iuuẽtam, ſenectutemq́; ſunt. inimicior ſenibus hyems: æſtas adoleſcentibus eſt. Tum ſi qua imbecillitas oritur, proximum eſt ut infantes, tenerosq́; adhuc pueros ſerpentia ulcera oris, quæ ἄφθας græci nominant, uomitus, nocturnæ uigiliæ, aurium humor, circa umbilicum inflammationes exerceant. Propria etiam dentientium, ginguarũq; exulcerationes, diſtintiones neuorum, febriculæ interdum, alui deiectiones, maxillæq́; caninis dentibus orientibus male habent. quæ pericula pleniſſimi cuiſq; ſunt: & cui maxime uenter aſtrictus eſt. At ubi ætas paulum proceſſit: glandulæ, & uertebrarum, quæ in ſpina ſunt: aliquæ inclinationes, ſtrumæ, uerrucarum quædam genera dolentia, (ἀκροχορδόνας græci appellant) & plura alia tubercula oriuntur. Incipiente uero iam pube ex hiſdem multæ, & longæ febres: ſanguinis ex naribus curſus. maximeq́; omnis pueritia primum circa quadrageſimum diem, deinde ſeptimo menſe, tum ſeptimo anno, poſtea circa pubertatem periclitatur. Si qua etiam genera morborum in infantem inciderunt: ac neq; pubertate, neque primis coitibus, neq; in fœmina pri-

mis menſtruis finita ſunt: ferè longa ſunt. Sæpius tamen morbi pueri= les, q̃ diutius manſerunt: terminantur. Adoleſcentia morbis acutis, itẽ comitialibus, tabiq́; maxime obiecta eſt: ferèq́; iuuenes ſunt, qui ſangui nem expuunt. Poſt hanc ætatem laterum, & pulmonis dolores, lethar gus, cholera, inſania, ſanguinis per quædam etiam uelut ora uena- rum (αἱμοῤῥοΐδας græci appellant) profuſio. In ſenectute ſpiritus, & urinæ difficultas: grauedo articulorum, & renum dolores: neruorum reſolutiones: malus corporis habitus (καχεξίαν græci appellant): no= cturnæ uigiliæ: uitia longiora aurium, oculorum, etiam narium, præ cipueq́; ſoluta aluus: et quæ ſequũtur hãc tormina: uel leuitas inteſti- norum, cæteraq́; fuſi uẽtris mala. Præter hæc graciles: tabes, deiectio nes, deſtillationes, item uiſcerũ, & laterum dolores fatigant. Obeſi ple- runq; acutis morbis, & difficultate ſpirandi ſtrangulantur: ſubitoq́; ſæpe moriuntur. quod in corpore tenuiore uix euenit.

De notis aduerſæ ualetudinis futuræ. Caput. II.

a Nte aduerſam autem ualetudinẽ, ut ſupra dixi, quæ= dam notæ oriuntur, quarũ omnium commune eſt, ali ter ſe corpus habere, atq; conſueuit: neq; in peius tan= tum, ſed etiam in melius. Ergo ſi plenior aliquis, & ſpecioſior, & coloratior factus eſt, ſuſpecta habere bona ſua debet. quæ quia neq; in eodem habitu ſubſiſtere, neq; ultra progredi poſſunt: ferè retro quaſi ruina quadam reuoluuntur. Peius tamen ſignum eſt ubi aliquis contra conſuetudinem emacruit, & colo rem, decoremq́; amiſit. quoniam in his quæ ſuperant, eſt quod mor- bus demat: in his quæ deſunt, non eſt quod ipſum morbum ferat. Præ ter hæc protinus timeri debet, ſi grauiora membra ſunt: ſi crebra ulcera oriuntur: ſi corpus ſupra conſuetudinem incaluit: ſi grauior ſomnus preſſit: ſi tumultuoſa ſomnia fuerunt: ſi ſæpius expergiſcitur aliquis q̃ aſſueuit: deinde iterũ ſoporatur. ſi corpus dormientis circa parteis aliquas contra conſuetudinẽ inſudat: maximeq́; circa pectus, aut ceruices, aut crura, uel genua, uel coxas. Itẽ ſi marcet animus: ſi lo qui, & moueri piget. ſi corpus torpet: ſi dolor præcordiorũ eſt, aut to tius pectoris: aut qui in plurimis euenit capitis: ſi ſaliuæ plenum eſt os: ſi oculi cum dolore uertuntur: ſi tẽpora aſtricta ſunt: ſi membra inhorreſcunt: ſi ſpiritus grauior eſt: ſi circa frontem intentæ uenæ mo uentur: ſi frequentes oſcitationes: ſi genua quaſi fatigata ſunt: totum'ue corpus laſſitudinẽ ſentit. Ex quibus ſæpe plura, nunq̃ non aliqua fe=

brem antecedunt. In primis tamen illud considerandũ est, nunquid sæpius horum aliquid eueniat: ac ideo neq; corporis ulla difficultas subsequatur. Sunt enim quædam proprietates hominum, sine quarũ notitia non facile quicquam in futurum præsagiri potest: Facile itaq; securus est in his aliquis, quæ sæpe sine pìculo euasit. Ille soliciatari debet, cui hæc noua sunt: aut q̃ ista nunq̃ sine custodia sui, tuta habuit.

Quæ bona in ægrotantibus signa sint. Caput III.

Bi uero febris aliquem occupat: scire licet non periclitari, si in latus, aut dextrum, aut sinistrum, ut ipsi uisum est, cubat: cruribus paulũ reductis: qui fere sani quoq; iacentis habitus est: si facile conuertitur: si noctu dormit: si interdiu uigilat: si ex facili spirat: si nõ cõflictatur: si circa umbilicum, & pubem cutis plana est: si præcordia eius sine ullo sensu doloris æqualiter mollia in utraq; pte sunt. quod si paulo tumidiora sunt: sed tamen digitis cedunt, & nõ dolent: hæc ualetudo, ut spacium aliquod habebit: sic tuta erit. Corpus quoq; quod æqualiter molle, & calidum est: quodq; æqualiter totum insudat: & cuius febricula eo sudore finitur: securitatem pollicetur: quando iam ad sanitatem uenit corpus. Sternutamentum etiã inter bona indicia est. Et cupiditas cibi uel à primo seruata, uel etiam post fastidium orta. neq; terrere debet ea febris, quæ eodem die finita est: ac ne ea quidẽ, quæ quamuis longiore tempore euanuit: tamen ante alterã accessionem ex toto quieuit sic, ut & corpus integrum, quod εἰλικρινὲς græci uocant, fieret. Si quis aũt incidit uomitus, mixtus esse et bile, & pituita debet: & in urina subsidere album: leue, æquale sic, ut etiam si quæ quasi nubeculæ innatarint: in imum deferantur. At uenter ei qui à periculo tutus est, reddit modo mollia figurata eodẽ ferè tempore, quo secunda ualetudine assueuit: modo conuenientia his quæ assumuntur. peior cita aluus est. Sed ne hæc quidem terrcre protinus debet: si matutinis temporibus coacta magis est: aut si procedente tempore paulatim contrahitur, & ruffa est: neq; fœditate odoris similem aluum sani hominis excedit. Ac lumbricos quoq; aliquos sub fine morbi descendisse nihil nocet. Si inflammatio in superioribus partibus dolorẽ, tumoremq; fecit, bonum signum est. sonus uentris inde ad inferiores partes euolutus, magisq; etiam si sine difficultate cum stercore excessit.

Mala signa ægrotantium. Caput. IIII.

c Ontra grauis morbi periculum est: ubi supinus æger iacet porrectis manibus, & cruribus. ubi residere uult in ipso acuti morbi impetu, præcipueq; pulmonibus laborantibus. ubi nocturna uigilia premitur: etiam si interdiu somnus accedit. Ex quo tamen peior est, qui inter quartam horam, & noctem: q̃ qui matutino tempore ad quartam. Pessimum tamen est si somnus neq; noctu, neq; interdiu accedit. id enim ferè sine continuo dolore esse non potest. Aéq; uero signũ malum est etiam somno ultra debitum urgeri: peiusq; quo magis se sopor interdiu, noctuq; continuat. Mali etiam morbi testimonium est uehementer, & crebro spirare: à sexto die cœpisse inhorrescere: plus expuere: uix excreare: dolorẽ habere continuũ: difficulter ferre morbum: iactare brachia, & crura: sine uoluntate lachrymare: habere humorem glutinosum dentibus inhærentem: cutẽ circa umbilicum, et pubem macram: præcordia inflammata, dolentia, dura, tumida, intenta: magisq; si hæc dextra parte, q̃ sinistra sunt: periculosissimum tamen est: si uenæ quoq; ibi uehementer agitantur. Mali ẽt morbi signũ est, nimis celeriter emacrescere: caput, et pedes, manusq; calidas habere: uentre, & lateribus frigentibus, aut frigidas extremas partes acuto morbo urgente: aut post sudorem inhorrescere: aut post uomitũ singultum esse: uel rubere oculos: aut post cupiditatẽ cibi, post'ue longas febres hũc fastidire: aut multũ sudare, maximeq; frigido sudore: aut habere sudores non per totum corpus æquales, quiq; febrem non finiant: & eas febres, quæ cotidie tempore eodẽ reuertantur: quæ'ue semper pares accessiones habeant: neq; tertio quoq; die leuentur, quæ'ue continuent, ut per accessiones increscant: per discessiones tantum molliantur: nec unquam integrum corpus dimittant. Pessimum est si ne leuatur quidem febris: sed æque concitata continuat. Periculosum est etiam post arquatum morbũ febrem oriri, utiq; si præcordia dextra parte dura manserunt: ac dolentibus his leua. Nulla acuta febris leuiter terrere nos debet. neq; unquam in acuta febre, aut à somno non est terribilis neruorum distentio. timere ẽt ex somno, mali morbi est. Itemq; in prima febre protinus mentem esse turbatam: membrum'ue aliquod esse resolutum. ex quo casu quamuis uita redditur: tamen id ferè membrum debilitatur. Vomitus etiam periculosus est sinceræ pituitæ uel bilis: peiorq; si uiridis, aut niger est. At mala urina est, in qua subsidunt uel rubra, aut liuida, deterior, in qua quasi fila quædã tenuia, atq; alba. pessima ex his, si tanq̃ ex furfuribus factas nubecu=

las repreſentat. diluta quoq; , atq; alba uitioſa ē: ſed in phreniticis ma ximē. Aluus aūt mala eſt ex toto ſuppreſſa. Periculoſa etiā quæ inter febres fluens, conquieſcere hominem in cubili non patitur: utiq; ſi quod deſcendit eſt perliquidum, aut albidum, aut pallidum, aut ſpumans. Præter hæc periculum oſtendit id quod excernitur, ſi eſt exiguū, glu tinoſum, leue, album, idemq; ſubpallidum: uel ſi eſt aut liuidum, aut bilioſum, aut cruentum, aut peioris odoris, quàm ex conſuetudine. Malum eſt etiam, quod poſt longas febres ſincerum eſt.

De ſignis longæ ualetudinis. Caput. V.

p Oſt hæc inditia notum eſt longum morbū fieri. ſic enim neceſſe eſt: niſi occidit. Neq; ulla alia ſpes in malis magnis eſt: q̃ ut impetum morbi trahendo, aliquis effugiat: por rigaturq; in id tempus, quod curationi locum præſtet. protinus tñ ſigna quædam ſunt: ex quibus colligere poſſumus morbū & ſi non interemerit: longius tñ tempus habiturum. Vbi frigidus ſu dor inter febres non acutas circa caput tantum, & ceruices oritur: aut ubi febre non quieſcente corpus inſudat: aut ubi corpus modo fri gidum, modo calidum eſt, & color alius ex alio fit: aut ubi quod in ter febres aliqua parte abſceſſit, ad ſanitatē nō peruenit: aut ubi æger pro ſpacio parum emacreſcit. Itē ſi urina modo liquida, et pura eſt: modo habet quædā ſubſidentia: ſi leuia, atq; alba, rubráue ſunt, quæ in ea ſubſidūt: aut ſi quaſdā quaſi maculas repreſentat: aut ſi bullu las excitat.

De indicijs mortis. Caput. VI.

s Ed inter hæc quidem propoſito meo ſpes tamen ſu pereſt. Ad ultima uero iam uentum eſſe, teſtantur na res acutæ, collapſa tempora, oculi concaui, frigidæ, lan guidæq; aures, & imis partibus leniter uerſæ: cutis circa frontem dura, et intenta: color aut niger, aut per pallidus: multoq; magis ſi ita hæc ſunt: ut neq; uigilia præceſſerit, neq; uentris reſolutio, neq; inedia. Ex quibus cauſis interdum hæc ſpe cies oritur: ſed uno die finitur. Itaq; diutius durans, mortis index eſt. Si uero in morbo uetere iam triduo talis eſt: in propinquo mors eſt: magisq; ſi præter hæc oculi quoq; lumen refugiunt et illachrymant: quæq; in his alba eſſe debent, rubeſcunt: atq; in hiſdem uenulæ pallēt: pituitaq; in his innatās nouiſſime angulis inhæreſcit: alterq; ex his minor eſt: hiq; aut uehementer ſubſederunt: aut facti tumidiores ſunt:

per'q; somnum palpebræ non cōmittuntur: sed inter has ex albo oculorum aliquid apparet: neq; id fluens aluus expressit: eædem'q; palpebræ pallent: & idem pallor labra, et nares decolorat. eadem'q; labra, & nares, oculiq;, et palpebræ, et supercilia, aliqua'ue ex his peruertuntur: is'q; propter imbecillitatem iam non audit: aut non uidet eadem: mors denuntiatur. Vbi ægri supini cubant: his'q; genua contracta sunt: ubi deorsum ad pedes subinde delabitur: ubi brachia, & crura nudat, & inæquabiliter dispergit: neq; his calor subest: ubi hiat: ubi assidue dormit: ubi his qui mentis suæ non est: neq; id facere sanus solet: dentibus stridet: ubi ulcus quod aut ante, aut in ipso morbo natum est: aridum, & aut pallidum, aut liuidum factum est. Illa quoq; mortis indicia sunt: ungues, digitiq; pallidi: frigidus spiritus: aut si manibus quis in febre, & acuto morbo uel insania; pulmonis'ue dolore, uel capitis, in ueste floccos legit: fimbrias'ue diducit: uel in adiuncto pariete si qua minuta eminent: carpit. Dolores etiam circa coxas, et inferiores partes orti, si ad uiscera transierunt: subito'q; desierunt: mortē subesse testantur: magis'q; si alia quoq; signa accesserunt. Neq; is seruari potest, qui sine ullo tumore febricitans, subito strāgulatur: aut deuorare saliuam suam non potest. Cui'ue in eodem febris, corporis'q; habitu ceruix conuertitur: sic ut deuorare æque nihil possit: aut cui simul & continua febris, & ultima corporis infirmitas est: aut cui febre non quiescente exterior pars friget: interior sic calet: ut etiam sitim faciat: aut qui febre æquæ non quiescente: simul & delirio, & spirandi difficultate uexatur: aut qui epoto ueratro exceptus distentione neruorum est: aut qui ebrius obmutuit: is enim febre, adiecta neruorum distentione consumitur: nisi aut febris accessit, aut eo tempore, quo ebrietas solui debet, loqui cœpit. Mulier quoq; grauida acuto morbo facile cōsumitur: & is, cui somnus dolorem auget: & cui protinus in recenti morbo bilis atra, uel infra, uel supra se ostendit: cui'ue alterutrum modo se prompsit: cum iam longo morbo corpus eius esset extenuatum, et affectum. sputum ēt biliosum, & purulentum, siue separatim ista, siue mixta proueniunt: interitus periculū ostendunt. Ac si circa septimum diē tale esse cœpit: proximū est ut is circa quartumdecimum diem decedat: nisi alia signa meliora, peiora'ue accesserint. quæ quo leuiora, grauiora'ue subsecuta sunt: eo uel seriorem mortem, uel maturiorem denunciant. Sudor quoq; frigidus in acuta febre pestiferus est. atq; in omni morbo uomitus: qui uarius, & multorum colorum est: præcipue'q; si malus in hoc odor est. Ac sanguinē quoq; in febre uomuisse pestiferum est. Vrina uero rubra, & tenuis in magna cruditate esse cōsueuit: & sæpe antequam spacio

maturescat, hominem rapit. Itaq; si talis diutius permanet, periculũ mortis ostendit. Pessima tamen est, præcipueq; mortifera, nigra, crassa, mali odoris: atq; in uiris quidem, & mulieribus talis deterrima est. In pueris uero, quæ tenuis, & diluta est. Aluus quoq; uaria pestifera est: quæ strigmentũ, sanguinem, bilem uiridem, aliquid modo diuersis temporibus, modo simul: & in mixtura quadam discreta tamen repræsentat. Sed hæc quidem potest paulo diutius trahere. In præcipiti uero iam esse denunciat quæ liquida: eademq; uel nigra, uel pallida, uel pinguis est: utiq; si magna fœditas odoris accessit. Illud interrogari me posse ab aliquo scio, si certa futuræ mortis indicia sunt: quomodo interdum deserti à medicis conualescant: quosdamq; fama prodiderit in ipsis funeribus reuixisse. Quinetiam uir iure magni nominis Democritus, ne finitæ quidẽ uitæ satis certas notas esse proposuit, quibus medici credidissent: adeo illud non reliquit, ut certa aliqua signa futuræ mortis essent: aduersus quos, ne dicam illud quidem, quod in uicino sæpe quædam notæ positæ non bonos, sed imperitos medicos decipiunt: quod Asclepiades funeri obuius intellexit eum uiuere, qui efferebatur: ne protinus crimen artis esset, si quod professoris sit: illa tamen moderatius subijciam. Coniecturalẽ artem esse medicinam, rationemq; coniecturæ talem esse: ut cum sæpius aliquando responderit, interdum tñ fallat nos. Si quid itaq; uix in millesimo corpore aliquãdo decipit: id notã nõ habet, cum per innumerabiles homines respondeat. Idq; non in his tantum, quæ pestifera sunt, dico: sed in his quoq;, quæ salutaria. Si quidem etiam spes interdum frustratur: & moritur aliquis, de quo medicus securus primo fuit. Quæq; medendi causa reperta sunt, non nunquam in peius aliquid conuertunt. Neq; id euitare humana imbecillitas in tanta uarietate corporum potest. Sed est tamen medicinæ fides, quæ multo sæpius, perq; multo plures ægros prodest. Neq; tamen ignorare oportet in acutis morbis fallaces magis notas esse & salutis, & mortis.

De notis, quas aliquis in singulis morborum generibus habere possit. Caput sextum.

Ed cum proposuerim signa quæ in omnia aduersa ualitudine cõia esse consuerunt: ea quoq; trãsibo, ut quas aliquis in singulis morborũ generibus habere possit notas, indicẽ. Quædã aũt sunt, quæ añ febres, quædam, quæ inter eas quid aut intus sit, aut uenturum sit, ostendunt. Ante febres, si caput graue est: aut ex somno oculi cali-

Pirenta ipstey indicã

gant: aut frequẽtia ſternutamenta ſunt: circa caput aliquis' pituitæ im
petus timeri poteſt. Si ſanguis, aut calor abundat: proximum eſt, ut ali
qua parte profluuium ſanguinis fiat. Si ſine cauſa quis emacreſcit:
ne in malum habitum corpus eius recidat, metus eſt. Si præcordia do
lent: aut inflãmatio grauis eſt: aut non toto die concocta fertur urina:
cruditatẽ eſſe manifeſtum eſt. Quibus diu color ſine morbo regio ma
lus eſt: hi uel capitis doloribus cõflictantur: uel terrã edunt. Qui diu
habent faciem pallidam, & tumidam: aut capite, aut uiſceribus, aut
aluo laborant. Si in cõtinua febre puero uẽter nihil reddit, mutatur'q;
ei color: nec ſomnus accedit: plorat'q; is aſſidue: metuenda neruorũ di
ſtentio eſt. Frequens aũt deſtillatio in corpore tenui, longo'q;, tabem ti-
mendam eſſe teſtatur. Vbi pluribus diebus non deſcendit aluus, docet
aut ſubitam deiectionẽ, aut febriculam inſtare. Vbi pedes turgent, lon
gæ deiectiões ſunt. Vbi dolor in imo uentre et icoxis eſt, aqua inter-
cutis inſtat. ſed hoc morbi genus ab ilibus oriri ſolet. Idem propoſitũ
periculum eſt his, quibus uoluntas deſidendi eſt: uenter nihil reddit,
niſi & ægre, & durũ: tumor in pedibus eſt. idem'q; modo dextra,
modo ſiniſtra parte uentris inuicé oritur, atq; finitur. ſed à iecinore
id malum proficiſci uidetur. eiuſdem morbi nota eſt. Vbi circa um-
bilicum inteſtina torquentur (στρόφον græci nominant) coxæ'q; dolores
manent: ea'q; neq; tempore, neq; remedijs ſoluuntur. Dolor aũt arti=
culorum, pro ut in pedibus, manibus'ue, aut alia qualibet parte ſic
eſt, ut eo loco nerui contrahantur: aut ſi id membrum ex leui cauſa
fatigatum, æ'q; frigido, calido'q; offenditur: podagrã, chiragram'ue, uel
eius articuli, in quo id ſentitur, morbũ futurum eſſe denuntiat. Qui=
bus in pueritia ſanguis ex naribus fluxit, dein fluere deſiit: hi uel ca
pitis doloribus conflictentur neceſſe eſt: uel in articulis aliquas exulce
rationes graues habeant: uel aliquo morbo etiam debilitentur. Qui-
bus fœminis menſtrua non proueniunt, neceſſe eſt capitis acerbiſſimi
dolores ſint: uel quælibet alia pars morbo infeſtetur. Eadem'q; his
pericula ſunt, quibus articulorum uitia dolores, tumores'q; ſine poda
gra, ſimilibus'q; morbis oriũtur, & deſinunt. Vtiq; ſi ſæpe tempora
hisdem dolent: noctu'q; corpora inſudant: ſi frons prurit, lippitudi-
nis metus eſt. Si mulier à partu uehementes dolores habet: neq; alia
præter ea ſigna mala ſunt: circa uigeſimum diem aut ſanguis per na
res erumpet, aut in inferioribus partibus aliquid abſcedet. Quicũq;
etiam dolorem ingentem circa tempora, & frontem habebit: is alte=
rutra ratione eum finiet, magis'q; ſi iuuenis erit, per ſanguinis pro-
fuſionem: ſi ſenior, per ſuppurationem. Febris aũt quæ ſubito ſine ra
tione ſine bonis ſignis finita eſt, ferè reuertitur. Cui fauces ſanguine, et

interdiu,& noctu replentur sic,ut neq; capitis dolores,neq; præcor-
diorum,neq; tussis,neq; uomitus, neq; febricula præcesserit:huius aut
in naribus,aut in faucibus ulcus reperietur. Si mulieri ex inguine fe
bricula orta est:neq; causa apparet,ulcus in uulua est. Vrina autem
crassa,ex qua quod desidet,album est: significat circa articulos,aut
circa uiscera dolorem,metumq; morbi esse. Eadem uiridis,aut uisce-
rum dolorem,tumoremq; cum aliquo periculo subesse: aut certe cor-
pus integrum non esse testatur. At si sanguis,aut pus in urina est: uel
uesica,uel renes exulcerati sunt. Si hæc crassa caruncůlas quasdam
exiguas quasi capillos habet:aut si bullat,aut si male olet:& inter-
dum quasi harenam,interdum quasi sanguinem trahit:dolent autẽ
coxæ: quæq; inter has,superq; pubem sunt: & accedunt frequentes
ructus:interdum uomitus biliosus,extremæq; partes frigescunt: uri-
næ crebra cupiditas,sed magna difficultas est: & quod inde excre-
tum est,aquæ simile uel ruffum,uel pallidum est:paulum tamen in eo
leuamenti est:aluus uero cum multo spiritu redditur: utiq; in renibus
uitium est. Aut si paulatim destillat: uel si sanguis per hanc editur,
& in eo quædam cruenta concreta sunt, idq; ipsum cum difficultate
redditur,& circa pubem inferiores partes dolent,in eadem uesica ui
tium est. Calculosi uero his indicijs cognoscuntur. Difficulter urina
redditur:paulatimq; interdum etiam sine uoluntate destillat. Eadem
harenosa est: nonnunq̃ aut sanguis,aut cruentum, aut purulentum
aliquid cum ea excernitur. Eamq; quidam promptius recti,quidam
resupinati:maximeq; hi qui grandes calculos habent:quidam etiam
inclinati reddunt: colemq; extendendo, dolorem leuant. Graui-
tatis quoq; cuiusdam in ea parte sensus est: atq; ea cursu, omniq;
motu augentur. Quidam etiam cum torquentur, pedes in-
ter se subinde mutatis uicibus implicant. Fœminæ uero oras natu-
ralium suorum manibus admotis scalpere crebro coguntur. Nonnun-
quam si digitum admouerunt,ubi uesicæ ceruicem is urget, calculum
sentiunt. At qui spumantem sanguinem excreant,his in pulmone ui
tium est. Mulieri grauidæ sine modo fusa aluus elidere partũ potest.
Eidem si lac ex mãmis profluit,imbecillum est,quod intus gerit. du-
ræ mammæ sanum illud esse testantur. Frequens singultus,& præter
consuetudinem continuus iecur inflammatum esse significat. Si tumo
res super ulcera subito esse desierunt,idq; à tergo incidit: uel distentio
neruorũ,uel rigor timeri potest. At si à priore parte id euenit:uel la
teris acutus dolor,uel insania expectanda est. Interdum etiam huius-
modi casum, quæ tutissima inter hæc est,profusio alui sequitur. Si
ora uenarũ sanguinem solita fundere, subito suppressa sunt:aut aqua

intercutis aut tabes sequitur: eadem tabes subit, si in lateris dolore orta suppuratio, intra quadraginta dies purgari nō potuit. At si longa tristitia cum longo timore, & uigilia est: atrae bilis morbus subest. Quibus saepe ex naribus fluit sanguis, his aut lienis tumet: aut capitis dolores sunt: quos sequitur, ut quaedam ante oculos tanquam imagines obuersentur. At quibus magni lienes sunt, his gingiuae malae sunt: et os olet: aut sanguis aliqua parte prorumpit. quorum si nihil euenit, necesse est in cruribus mala ulcera, & ex his nigrae cicatrices fiant. Quibus causa doloris neq; sensus eius est, his mens labat. Si in uentrē sanguis confluxit: ibi in pus uertitur. Si à coxis, et ab inferioribus partibus dolor in pectus transit: neq; ullum signum malum accessit: suppurationis eo loco periculum est. Quibus sine febre aliqua ex parte dolor, aut prurigo cū rubore, aut calore est: ibi aliquid suppurat. Vrina quoq; quae in homine sano parum liquida est, circa aures futuram aliquam suppurationē esse denunciat. Haec uero cum sine febre quoq; uel latentium, uel futurarum rerū notas habeant, multo certiora sunt, ubi febris accessit: atq; etiam aliorū morborum tum signa nascuntur. Ergo protinus insania timenda est: ubi expeditior alicuius, q̄ sani fuit sermo est: subitaq; loquacitas orta est: & haec ipsa solito audatior. aut ubi raro quis, & uehementer spirat: uenasq; concitatas habet, praecordiis duris, & tumentibus. Oculorū quoq; frequens motus, & in capitis dolore offusae oculis tenebrae: uel nullo dolore substante somnus ereptus, continuataq; nocte, & die uigilia: uel prostratum contra consuetudinem corpus in uentrem sic, ut ipsius alui dolor id non coegerit. Item robusto adhuc corpore insolitus dentium stridor, insaniae signa sunt. Siquid etiam abscessit: & anteq̄ suppuraret, manente adhuc corpore insolita febre subsedit, periculū affert primum furoris, deinde interitus: auris quoq; dolor acutus cū febre continua, uehementiq; saepe mentem turbat: & ex eo casu iuniores interdum intra septimum diē moriuntur: seniores tardius. quoniam neq; aeque magnas febres experiuntur: neq; aeque insaniunt. ita sustinent, dum his affectus intus uersatur. Suffusae quoq; sanguine mulieris mammae, furorem uenturum esse testantur. Quibus autē longae febres sunt: his aut abscessus aliqui, aut articulorum dolores erunt. Quorum faucibus in febre eliditur spiritus, instat his neruorū distentio. Si angina subito finita est, in pulmonem id malum transit: idq; saepe intra septimum diem occidit: quod nisi incidat, sequitur, ut aliqua parte suppuret. Deinde post alui longam resolutionē, tormina. Post haec intestinorum leuitas oritur. Post nimias destillationes, tabes. post lateris dolores, uitia pulmonum. post haec, insania. Post magnos feruores corporis, neruorum rigor, aut

distentio. Vbi

distentio. ubi caput uulneratum est, delirium. ubi uigilia torsit, neruorum distentio. ubi uehementer uenæ super ulcera mouentur: sanguinis profluuium erit. Suppuratio uero pluribus morbis excitatur. Nã si longæ febres sine dolore, sine manifesta causa remanent: in aliquã partem id malum incumbit, in iunioribus tamen: nam in senioribus ex eiusmodi morbo quartana ferè nascitur. Eadem suppuratio fit, si præcordia dura dolentia ante uigesimum diem hominẽ non sustulerunt: neq; sanguis ex naribus fluxit, maximeq; in adolescentibus. utiq; si inter principia aut oculorũ caligo, aut capitis dolores fuerunt: sed cum inferioribus partibus aliquid abscessit. aut si præcordia tumorem mollem habent: neq; habere intra sexaginta dies desinunt: hæretq; per omne id tempus febris. Sed tum in superioribus partibus fit abscessus: ac si inter ipsa ulcera nõ fuit: circa aures erumpit. Cumq; omnis longus tumor ad suppurationem ferè spectet: magis se tendit is, qui in præcordijs, q̃ is qui est in uentre: & is qui supra umbilicũ, q̃ is qui infra est. Si lassitudinis etiam sensus in febre est: uel in maxillis, uel in articulis aliquid abscedit. Interdum quoq; urina tenuis, et cruda sic diu fertur: ut alia salutaria signa sint. Ex quo eo casu plerunq; infra transuersum septum, quod διάφραγμα græci uocant, fit abscessus. Dolor autem pulmonis si neq; per sputa, neq; per cucurbitulas, neq; per sanguinis detractionem, neq; per uictus rationem finitus est, uomicas aliquas intus excitat aut circa uigesimum diem, aut circa xxx: nonnunq̃ etiam circa sexagesimum. numerabimus autem ab eo die, quo primũ febricitauit aliquis, aut inhorruit, aut grauitatem eius partis sensit. sed hæ uomicæ modo à pulmone, modo à contraria parte nascuntur. Quod suppurat ab ea parte, quam afficit: dolorem, inflãmationemq; concitat, ipsum calidius est: et si in partem sanam aliquis decubuit: onerare eam ex pondere aliquo uidetur. Omnis etiã suppuratio quæ nondum oculis patet, sic deprehendi potest. Si febris nõ dimittit: eaq; interdiu leuior est: noctu increscit: multus sudor oritur: cupiditas tussiẽdi est: et penè nihil in tussi excreatur: oculi caui sunt: malæ rubent: uenæ sub lingua inalbescunt: in manibus fiunt adunci ungues, digiti, maximeq; summi pallẽt: in pedibus tumores sunt: spiritus difficilius trahitur: cibi fastidium est: pustulæ toto corpore oriuntur. Quod si protinus initio dolor & tussis fuit, & spiritus difficultas: uomica uel ante, uel circa uigesimum diem erumpet. si serius ista cœperint: necesse est quidem increscant. sed quo minus cito affecerint: eo tardius soluentur. Solent etiam in graui morbo pedes cum digitis, unguibusq; nigrescere. quod si non est mors consecuta, & reliquum corpus inualuit: pedes tamen decidunt.

Quæ notæ in quoq; morbi genere, uel spem, uel pericula ostendant. Caput. VII.

Equitur ut in quoq; morbi genere proprias notas explicem: quæ uel spem, uel periculum ostendant. Ex uesica dolente si purulenta urina processit: inq; ea leue, & album subsedit: metũ detrahit. In pulmonis morbo si sputo ipse leuatur dolor: quamuis id purulentum est: tamen æger facile spirat: facile excreat: morbum ipsum non difficulter fert: potest ei secunda ualetudo contingere. Neq; inter initia terreri conuenit: si protinus sputum mixtum est ruffo quodam, & sanguine, dummodo statim edatur. Laterum dolores suppuratione facta, deinde intra quadragesimum diẽ purgata finiuntur. Si in iecinore uomica est, & ex ea fertur pus purum, & album: salus ei facilis. Id enim malum in tunica est. Ex suppurationibus uero hæ tolerabiles sunt: quæ in exteriorem partem feruntur, et acuuntur. Et ex his quæ intus procedunt, hæ leuiores: quæ contra se cutem non afficiunt: eamq; & sine dolore esse, & eiusdem coloris, cuius reliquæ partes sunt, sinunt esse. Pus quoq; quacunq; parte erumpit: si est leue, album, & unius coloris, sine ullo metu est: & quo effuso febris protinus conquieuit: desieruntq; urgere cibi fastidiũ, & potionis desiderium. Si quando etiam suppuratio descendit in crura: sputumq; eiusdem factum pro ruffo purulentum est: periculi minus est. At in tabe eius, qui saluus futurus est: sputum esse debet albũ, æquale totum: eiusdemq; coloris sine pituita: eiq; etiã simile esse oportet si quid in nares à capite destillat. Longe optimum est febrem omnino non esse. Secundum est tantulum esse: ut neq; cibum impediat, neq; crebram sitim faciat. Aluus in hac ualetudine ea tuta est: quæ cotidie coacta: eaq; conuenientia his quæ assumuntur, reddit. Corpus, id quod minime tenue, maximeq; lati pectoris, atq; setosi est: cuiusq; cartilago exigua, & carnosa est. Super tabem si mulieri quoq; suppressa menstrua fuerunt: et circa pectus, atq; scapulas dolor mansit: subitoq; sanguis erupit: leuari morbus solet. Nã & tussis minuitur: et sitis atq; febriculæ desinũt. Sed iisdẽ ferè nisi redit sanguis, uomica erumpit: quæ quo cruentior, eo melior est. Aqua autem inter cutem minime terribilis est: quæ nullo antecedente morbo cœpit. deinde quæ longo morbo superuenit. Vtiq; si firma uiscera sunt: si spiritus facilis: si nullus dolor: si sine calore corpus est: æqualiterq; in extremis partibus macrũ est: si uenter mollis: si nulla tussis: nulla sitis: si lingua ne per somnum quidem inarescit: si cibi cupiditas est: si uenter medicamentis mouetur: si per se excernit mollia, & figurata: si extenuatur: si urina &

uini mutatione, & epotis aliquibus medicamentis mutatur: si cor-
pus sine lassitudine est, & morbum facile sustinet. siquidē in quo om-
nia hæc sunt: is ex toto tutus ē: in quo plura ex his sunt, is in bona spe
est. Articulorum uero uitia ut podagræ, chiragræq; si iuuenes tenta-
runt: neq; callum induxerunt: solui possunt: maximeq; torminibus le-
niuntur: & ex quocunq; modo uenter fluit. Item morbus comitialis
ante pubertatem ortus non ægre finitur: & in quo ab una parte cor
poris uenientis accessionis sensus incipit. optimum est à manibus, pedi
bus'ue initium fieri: deinde à lateribus: pessimum inter hæc à capite.
Atq; in his quoq; ea maxime prosunt: quæ per deiectiones excernun
tur. Ipsa autem deiectio sine ulla noxa est: quæ sine febre est: si cele-
riter desinit: si contracto uentre nullus motus eius sentitur: si extre-
mam aluum spiritus sequitur. Acria tormina quidem periculosa non
sunt: si sanguis, & strigmenta descendunt: dum febris, cæteræq; acces-
siones huius morbi absint: adeo ut etiam grauida mulier non solum
reseruari possit: sed etiam partum reseruare. Prodestq; in hoc mor-
bo si iam ætate aliquis processit. Contra intestinorũ leuitas facilius à
teneris ætatibus depellitur: utiq; si fieri urina, et ali cibo corpus īcipit.
Eadem ætas prodest, & in coxæ dolore, & humerorum, et in omni re
solutione neruorum. ex quibus coxa si sine torpore est: si leuiter fri-
get: quamuis magnos dolores habet: tamen & facile, & mature sana
tur: resolutumq; membrũ si nihilominus aliter fieri sanum potest: oris
resolutio, etiam aluo cita finitur: omnisq; deiectio lippienti prodest.
At uarix ortus, uel per ora uenarũ subita profusio sanguinis, uel tor-
mina insaniam tollunt. Humerorum dolores, qui ad scapulas uel
manus tendunt: uomitu atræ bilis soluuntur. et quisquis dolor deor-
sum tendit: sanabilior est. Singultus sternutamento finitur. Longas deie
ctiones supprimit uomitus. Mulier sanguinē uomens, profusis mēstruis
liberatur. Quæ menstruis nō purgatur, si sanguinē, ex naribus fudit:
omni periculo uacat. Quæ locis laborat: aut difficulter partũ edit: ster
nutamento leuatur. Aestiua quartana fere breuis est. cui calor, & tre
mor est: saluti deliriũ est. Lienosis bono tormina sunt. deniq; ipsa fe-
bris, quod maxime mirũ uideri pōt: sæpe præsidio est. nā & præcor
diorum dolores si sine inflāmatione sunt, finit: & in iecinoris dolore
succurrit: & neruorũ distentionem, rigoremq;, si postea cœpit: ex toto
tollit: & ex difficultate urinæ morbũ tenuioris intestini ortum, si uri-
nam per calorē mouet: leuat. At dolores capitis qbus oculorũ caligo, et
rubor cum quadā frontis prurigine accedunt: sanguinis profusione,
uel fortuita, uel ēt petita summouentur. Si capitis, ac frontis dolores ex
uento, uel frigore, aut æstu sunt: grauedine, et sternutamentis finiũtur.

Febrem autem ardentem, quam græci καύσωνα uocant: subitus horror exoluit. Si in febre aures obtusæ sunt: si sanguis è naribus fluxit: aut uenter resolutus est: illud malum desinit ex toto. Nihil plus aduersus surditatem, quàm biliosa aluus potest. Quibus in fistula urinæ uti mi nuti apices, quos θύματα græci uocant: esse cœperũt: ijs ubi pus ea pte profluxit, sanitas redditur. ex qbus cum pleraq; per se proueniant: scire licet interea quoq; quæ ars adhibet: naturã plurimũ posse. Contra si caput febre continenti dolet: neq; quicquam reddit: malum atq; mortiferum est: maximeq; id periculum est pueris à septimo anno ad quartum decimum. In pulmonis morbo si sputum primis diebus non fuit: deinde à septimo die cœpit, & ultra septimum mansit: periculosum est. Quantoq; magis mixtos, neq; inter se diductos colores habet: tanto deterius. et tamen nihil peius est, quàm sincerum id edi: siue ruffum est, siue cruentum: siue album, siue glutinosum: siue pallidum, siue spumans. nigrum tamen pessimum est. In eodem morbo periculosa sunt tussis, destillatio, etiam quod aliàs salutare habetur, sternutamẽtum. Periculosissimumq; est si hæc secuta subita deiectio est. Ferè uero quæ in pulmonis, eadem in lateris doloribus, & mitiora signa, & asperiora esse consuerunt. Ex iecinore si pus cruentum exit: mortiferum est. At ex suppurationibus hæ pessimæ sunt: quæ intus tendunt sic, ut exteriorem quoq; cutem decolorent. Ex his deinde, quæ in exteriorem partem prorumpũt, quæ maximæ: quæq; planissimæ sunt. Quod si ne rupta quidem uomica uel pure extrinsecus emisso febris quieuit: aut quanuis quierit: tamen repetit. item si sitis est: si cibi fastidium, si uenter liquidus, si pus est liuidum, & pallidum, si nihil æger excreat, nisi pituitam spumantem: periculum certum est. Atq; ex his quidem suppurationibus, quas pulmonum morbi concitarunt: ferè senes moriuntur: ex cæteris iuniores. At in tabe sputum mixtum, purulentum, febris assidua, quæ & cibi tempora eripit: & siti affligit in corpore tenui: periculum subesse testatur. Si quis etiam in eo morbo diutius traxit: ubi capilli fluunt: ubi urina quædam araneis similia subsidentia ostendit: atq; in his odor fœdus est: maximeq; ubi post hæc orta deiectio est: protinus moritur. Vtiq; si tempus autumni est: quo ferè qui cætera parte anni traxerunt: resoluuntur. Itẽ pus expuisse in hoc morbo, deinde ex toto spuere desisse, mortiferum est. Solent etiam in adolescentibus ex eo morbo uomicæ, fistulæq; oriri: quæ non facile sanescunt: nisi si multa signa bonæ ualetudinis sub secuta sunt. Ex reliquis uero minime facile sanantur uirgines, aut hæ mulieres: quibus super tabem menstrua suppressa sunt. Cui uero sano subitus dolor capitis ortus est: dein somnus oppressit, sic ut stertat:

neq;

neq; expergiſcatur, intra ſeptimum diem pereundũ eſt: magis ſi cum aluus cita non anteceſſerit. Si palpebræ dormientis non coeunt: ſi albũ oculorum apparet. quos tamen ita mors ſequitur: ſi id malum non eſt febre diſcuſſum. At aqua inter cutem, ſi ex acuto morbo cœpit: ad ſanitatem raro perducitur. utiq; ſi contraria his, quæ ſupra poſita ſunt: ſubſequuntur. æque in ea quoq; tuſſis ſpem tollit. Item ſi ſanguis ſurſum, deorſumq; erupit: & aqua medium corpus impleuit. Quibuſdam etiã in hoc morbo tumores oriũtur: deinde deſinunt: deinde rurſus aſſurgunt. Hi quidem tutiores ſunt: quàm qui ſupra comprehenſi ſunt, ſi attenduntur. ſed ferè fiducia ſecundæ ualetudinis opprimuntur. Illud iure aliquis mirabitur: quomodo quædam ſimul & affligunt noſtra corpora, & parte aliqua tueantur. Nam ſiue aqua inter cutem quem impleuit: ſiue in magno abſceſſu multum puris coijt: ſimul id omne effudiſſe æque mortiferum eſt: ac ſi quis ſani corporis uulnere factus exanguis eſt. Articuli uero, qui ſic dolent, ut ſuper eos ex callo quædam tubercula innata ſint: nunquam liberantur. quæq; eorum uicia uel in ſenectute cœperunt: uel in ſenectutem ab adoleſcentia peruenerunt, ut aliquando leniri poſſunt: ſic nunquam ex toto finiuntur. Morbus quoq; comitialis poſt annum quintum & uigeſimum ortus ægre curatur: multoq; ægrius is, qui poſt quadrageſimum annum cœpit, adeo ut in ea ætate aliquid in natura ſpei, uix quicquam in medicina ſit. In eodem morbo ſi ſimul totum corpus afficiatur: neq; ante in partibus aliquis uenientis mali ſenſus eſt: ſed homo ex improuiſo concidit: cuiuſcunq; is ætatis eſt: uix ſaneſcit. Si uero aut mens læſa eſt: aut neruorũ facta reſolutio: medicinæ locus non eſt. Deiectionibus quoq; ſi febris acceſſit: ſi inflammatio iocinoris, aut præcordiorum, aut uentris: ſi immodica ſitis, ſi longius tempus, ſi aluus uaria, ſi cum dolore eſt: etiam mortis periculum ſubeſt. maximeq;, ſi inter hæc tormina uetera eſſe cæperunt. Iſq; morbus maxime pueros abſumit uſq; ad annum decimum. cæteræ ætates facilius ſuſtinent. Mulier quoq; grauida eiuſmodi caſu rapi poteſt, atq; etiam ſi ipſa conualuit, partum tamen perdit. Quin etiã tormina ab atra bile orſa, mortifera ſunt. aut ſi ſub his extenuato iam corpore ſubito nigra aluus profluxit: aut inteſtinorum leuitas. Periculoſior eſt ſi frequens deiectio eſt: ſi uenter omnibus horis, & cum ſomno, & ſine hoc profluit: ſi ſimiliter noctu, & interdiu: ſi quod excernitur aut crudum eſt, aut nigrum: & præter id etiam leue, & mali odoris ſit: ſi ſitis urget: ſi poſt potionem urina non redditur: quod euenit quia tunc liquor omnis non in ueſicam, ſed in inteſtina deſcendit: ſi os exulceratur: ſi rubet facies, & quaſi maculis quibuſdam colorum omnium diſtin-

guitur: si uenter est quasi fermentatus, pinguis, atq; rugosus: si & cibi cupiditas non est. Inter quæ cum euidens mors sit, multo euidentior est: si iam longum quoq; id uitium est: maximeq; si etiã in corpore se nili est. Si uero in tenuiore intestino morbus est: uomitus, singultus, ner uorum distentio, delirium: mala sunt. At in morbo arquato durũ fieri iecur pernitiosissimum est. Quos lienis male habet, si tormina pre henderunt: deinde uersa sunt: uel in aquam inter cutem, uel intestinorum leuitatem uix ulla medicina periculo subtrahit. Morbus intestini tenuioris, nisi resolutus est intra septimum diem, occidit. Mulier ex partu si cum febre uehementibus etiam, & assiduis capitis doloribus premitur: in periculo mortis est. si dolor, atq; inflammatio est in his partibus, quibus uiscera continentur: frequenter spirare signum malum est. Si sine causa longus dolor capitis est: & in ceruices, ac scapulas transit: rursusq; in caput reuertitur: aut à capite ad ceruices, scapulasq; peruenit: pernitiosus est: nisi uomicam aliquam excitauit sic, ut pus extussiretur. aut nisi sanguis ex aliqua parte prorupit: aut nisi ĩ capite multa prurigo, toto'ue corpore pustulæ ortæ sunt. Aeque magnum malum est, ubi torpor, atq; prurigo peruagantur modo per totum caput, modo in parte: aut sensus alicuius ibi quasi frigoris est: eaq; ad summam quoq; linguam perueniunt. Et cum in hisdem abscessibus auxilium sit: eo difficilior sanitas est: quo minus sæpe sub his malis illi subsequuntur. In coxæ uero doloribus si uehemens torpor est: frigescit'q; crus, & coxa: aluus'q; nisi coacta non reddit: id'q; quod excernitur, mucosum est: iam'q; ætas eius hominis quadragesimum annum excessit: is morbus erit longissimus, minimeq; annuus: neq; finiri poterit nisi aut uere, aut autumno. Difficilis æque curatio est in eadem ætate, ubi humerorum dolor uel ad manus peruenit: uel ad scapulas tendit: torporem'q; & dolorem creat: neq; bilis uomitu leuatur. Quacunq; uero parte corporis membrum aliquod resolutũ est: si neq; mouetur, & emacrescit: in pristinum habitum non reuertitur: eo'q; minus quo uetustius id uitium est: & quo magis in corpore senili est. Omni'q; resolutioni neruorum ad medicinam non idonea tempora sunt hyems, & autumnus. aliquid sperari potest uere, & æstate. Is'q; morbus mediocris uix sanatur: uehemens sanari non potest. Omnis etiã dolor minus medicinæ patet: qui sursum procedit. Mulieri grauidæ, si subito mammæ emacruerunt: abortus periculũ est. Quæ neq; peperit, neq; grauida est, si lac habet: à menstruis defecta est. Quartana æstiua breuis: autumnalis ferè longa est: maximeq; quæ cœpit hyeme appropinquante. si sanguis profluxit: deinde secuta est dementia cum distentione neruorum: periculum mortis est. Item'q; si

medicamentis purgatum, & adhuc inanem, neruorũ distentio oppressit: aut si in magno dolore extremæ partes frigent: neq; is ad uitam redit: qui ex suspendio spumante ore detractus est. Aluus nigra sanguini atro similis repentina siue cum febre, siue etiam sine hac, perniciosa est.

De morborum curationibus. Caput. VIII.

c Ognitis inditijs, quæ nos uel spe consolentur: uel metu terreant: ad curationes morborum transeundum est. Ex his quædam cões sunt: quædam propriæ. cões, quæ pluribus morbis opitulantur. propriæ, quæ singulis. ante de communibus dicam. Ex quibus tamen quædam non ægros solum, sed sanos quoq; sustinent: quædam in aduersa tantum ualetudine adhibẽtur. Omne uero auxilium corporis aut demit aliquam materiam: aut adijcit: aut euocat: aut reprimit: aut refrigerat: aut calefacit: simul'q; aut durat: aut mollit. Quædam non uno modo tantum, sed ẽt duobus inter se non contrarijs adiuuant. Demitur materia sanguinis detractione, cucurbitula, deiectione, uomitu, frictiõe, gestatione, omniq; exercitatione corporis, abstinentia, sudore: de quibus protinus dicam.

De sanguinis detractione per uenas. Caput. IX.

s Anguinem incisa uena mitti nouum non est. sed nullum penè morbum esse, in quo non mittatur: nouum est. Item mitti iunioribus, & fœminis uterũ non gerentibus, uetus est. In pueris uero idẽ experiri, & in senioribus, & in grauidis quoq; mulieribus uetus non est. si quidẽ antiqui primam, ultimam'q; ætatem sustinere non posse hoc auxilij genus iudicabant: persuaserant'q; sibi mulierem grauidã, quæ ita curata esset: abortum esse facturã. Postea uero usus ostendit nihil ex his esse perpetuum: aliasq; potiores obseruationes adhibendas esse: ad quas dirigi curantis consilium debeat. interest enim non quæ ætas sit: neq; qd in corpore intus geratur: sed quæ uires sint. Ergo si iuuenis imbecillus est: aut si mulier, quæ grauida non est: parum ualet: male sanguis emittitur. Emoritur enim uis, si quæ his supererat: et hoc modo erepta ẽ. At firmus puer, & robustus senex, & grauida mulier ualens, tuto curantur. Maxime tamen in his medicus imperitus falli põt: quia ferè minus roboris illis ætatibus subest. Mulieri'q; prægnãti post curationẽ quoq; uiribus opus est nõ tantũ ad se, sed ẽt ad partũ sustinendũ. Non qcqd aũt

intentionem animi, aut prudentiam exigit, protinus faciendum est: cum præcipua in hoc ars sit, quæ non annos numeret: neq; conceptionem solam uideat: sed uires æstimet: & ex eo colligat, possit nec ne superesse quod uel puerum, uel senem, uel in una muliere quod duo corpora simul sustineat. Interest enim inter ualens corpus, et obesum: inter tenue, & infirmum. Tenuioribus magis sanguis, plenioribus magis atro abundat. Facilius itaq; illi detractionem eiusmodi sustinent: celeriusq; ea, si nimium est pinguis: quis affligitur. Ideoq; uis corporis melius ex uenis, quàm ex ipsa specie æstimatur. neq; enim solum hæc consideranda sunt, sed etiam morbi genus quod sit. utrum superans, an deficiens materia læserit. Corruptum corpus sit, an integrum. Nam si materia uel deest, uel integra est: istud alienum est. At si uel copia sui male habet, uel corrupta est: nullo modo melius succurritur. Ergo uehemens febris ubi rubet corpus, plenæq; uenæ tument: sanguinis detractionem requirit. Item uiscerum, morbi, neruorumq; resolutio, & rigor, & distentio, quicquid deniq; fauces difficultate spiritus strangulat: quicquid subito supprimit uocem: quisquis intolerabilis dolor est: & quacunq; de causa ruptum aliquid intus, atq; collisum est. Item malus corporis habitus, omnesq; acuti morbi, qui modo, ut supra dixi, non infirmitate, sed onere nocēt. fieri tamen potest, ut morbus quidem id desideret: corpus autem uix pati posse uideatur. Sed si nullum tamē appareat aliud auxilium: periturusq; sit qui laborat, nisi temeraria quoq; uia fuerit adiutus: in hoc statu boni medici est ostendere: q̄ nulla spes sine sanguinis detractione sit: faterique quantus in hac ipsa re sit metus. & tum demum si exigetur, sanguinem mittere. de quo dubitari in eiusmodi re non oportet. satius est enim anceps auxilium experiri, quam nullum. idq; maxime fieri debet ubi nerui resoluti sunt: ubi subito aliquis obmutuit: ubi angina strangulatur: ubi prioris febris accessio penè confecit, paremq; subsequi uerisimile est, neq; eandem uidentur substinere ægri uires posse. Cum sit autem minime crudo sanguis mittendus: tamen ne id quidem perpetuum est. neq; enim semper concoctionem res expectat. Ergo si ex superiore parte aliquis decidit: si contusus est: si ex aliquo subito casu sanguinem uomit, quanuis paulo ante sumpsit cibum: tamen protinus ei demenda materia est: ne si subsederit, corpus affligat. Idemq; etiam in alijs casibus repentinis qui strangulabunt, dictum erit. At si morbi ratio patietur: tum demum nulla cruditatis suspitione remanente id fiet. Ideoq; ei rei uidetur aptissimus aduersæ ualetudinis dies secundus, aut tertius. sed ut aliquando etiam primo die sanguinem mittere necesse est: sic nunquam utile post diem quartum est:

tum est: cum iam spatio ipso materia & exhausta est, & corpus cor
rumpit: ut detractio imbecillum id facere possit: non possit integrum.
Quod si uehemens febris urget: in ipso impetu eius sanguinem mitte=
re, hominem iugulare est. Expectanda ergo remissio est, si non decre
scit: sed crescere desiit: neq; speratur remissio, tunc quoq;, quamuis pe-
ior: sola tamen occasio non omittenda est. Ferè etiam ista medicina
ubi necessaria est: in biduum diuidenda est. satius est enim in primũ
leuare ægrum: deinde perpurgare: quàm simul omni ui effusa for=
tasse præcipitare. Quod si in cura quoq; aquæ, quæ inter cutem est,
ista respondet: quanto magis necesse est in sanguine respondeat. mitti
uero is debet, si totius corporis causa fit, ex brachio. si partis alicuius,
ex ea ipsa parte: aut certe quàm proxima. quia non ubiq; mitti potest,
sed in temporibus: in brachijs, iuxta talos. Neq; ignoro quosdam dice
re quamlongissime sanguinem inde, ubi lædit, esse mittendum. sic enim
auerti materiæ cursum: at illo modo in id ipsum quod grauat, euoca=
ri. sed id ipsum falsum est. Proximum enim locum primo exaruit.
Ex ulterioribus autem eatenus sanguis sequitur, quatenus emittitur.
ubi is suppressus est: quia non trahitur, ne uenit quidem. Videtur ta-
men usus ipse docuisse: si caput fractum est, ex brachio potius sangui
nem mittendum esse. Si quod in humero uicium est, ex altero brachio:
credo quia si quid parum cesserit, opportuniores hæ partes iniuriæ
sunt: q̃ quæ iam male habent. auertitur quoq; interdum sanguis, ubi
alia parte prorumpens: alia emittitur. Desinit enim fluere qua uolu-
mus: inde obiectis quæ prohibeant, alio dato itinere. Mittere autem
sanguinem cum sit expeditissimum: usum habenti, tum ignaro diffi-
cillimum est. iuncta enim est uena arterijs, his nerui. ita si neruum
scalpellus attigit: sequitur neruorum distentio: eaq; hominem crudeli-
ter consumit. At arteria incisa neq; coit, neq; sanescit: interdum etiam
ut sanguis uehementer erumpat, efficit. Ipsius quoq; uenæ, si forte præ
cisa est, capita comprimuntur: neq; sanguinem emittunt. At si timide
scalpellus demittitur: summam cutem lacerat: neq; uenam incidit. Nõ
nunquam etiam ea latet: neq; facile reperitur. ita multæ res id diffi=
cile inscio faciunt: quod perito facillimum est. Incidenda ad medium
uena est: ex qua cum sanguis erumpit, colorem eius, habitumq́; opor-
tet attendere. Nam si is crassus, & niger est, uitiosus est: ideoq́; utiliter
effunditur. Si rubet, & pellucet, integer est. eaq́; missio sanguinis adeo
nõ prodest: ut etiã noceat protinusq́; is supprimendus est. Sed id eue=
nire non potest sub eo medico, qui scit ex quali corpore sanguis mitten
dus sit. Illud magis fieri solet, ut æque niger assidue ac primo die
profluat. quod quanuis ita est, tamen si iam satis fluxit: supprimen

dus est: semperq; ante finis faciendus est, q̃ anima deficiat. deligandumq; brachiũ super imposito expresso ex aqua frigida penicillo: et postero die auerso medio digito, non aũt scalpello, uena ferienda: ut recens coitus eius resoluatur: iterumq; sanguinem fundat. Siue aũt primo, siue secundo die sanguis, qui crassus, & niger initio fluxerat: et rubere, & pellucere cœpit: satis materiæ detractum est: atq; quod superest, sincerum est. Ideoq; protinus brachium deligandum: habendumq; ita est, donec ualens cicatricula sit: quæ celerrime in uena confirmatur.

De sanguinis detractione per cucurbitulas. Caput. X.

Cucurbitularum uero duo genera sunt: æneum, & corneum. Aenea altera patet: altera clausa est. Cornea altera parte æque patens, altera foramen habet exiguum. In æneam linamentum ardẽs conijcitur: ac sic os eius corpori aptatur: imprimiturq;, donec inhæreat. Cornea per se corpori imponitur: deinde ubi ea parte qua exiguũ foramen est, ore spiritus adductus est: superq; cœra cauum id clausum est: æque inhærescit. Vtraq; non ex his tantum materiæ generibus, sed etiam ex quolibet alio recte fit. At si cætera defecerũt: caliculus quoq;, aut pultarius oris compressioris ei rei commode aptatur: ubi inhæsit: si concisa ante scalpello cutis est, sanguinem extrahit. si integra est, spiritum. Ergo ubi materia quæ intus est, lædit: illo modo: ubi inflatio, hoc imponi solet. Vsus autem cucurbitulæ præcipuus est: ubi non in toto corpore, sed in parte aliqua uitium est: quam exhauriri ad confirmandam ualetudinem satis est. Idq; ipsum testimonium est: etiam scalpello sanguinẽ, ubi membro succurritur, ab ea potissimum parte: quæ iam læsa est: esse mittendum. q nemo cucurbitulam diuersæ parti imponit: nisi cum profusionem sanguinis eò auertit: sed ei ipsi quæ dolet: quæq; liberãda est. Opus etiam esse cucurbitula potest in morbis longis: quamuis ẽt spacium aliquod accessit: siue corrupta materia, siue spiritu male habente. In acutis quoq; quibusdã si & leuari corpus debet: & ex uena sanguinem mitti: uires non patiuntur. Idq; auxilium ut minus uehemens, ita magis tutum. Neq; unquam periculosum est, ẽt si in medio febris impetu ẽt si in cruditate adhibetur. Ideoq; ubi sanguinem mitti opus est: si incisa uena præceps periculum est: aut si in parte corporis etiam uitium est: huc potius confugiendum est. cũ eo tamen ut sciamus, hic ut nullum periculum, ita leuius præsidium esse: nec posse uehementi malo, nisi æque uehemens auxiliũ succurrere.

De deiectione. Caput. XI.

d Eiectionem aũt antiqui uarijs medicamẽtis, crebraq; alui ductione in omnibus ferè morbis moliebantur: dabantq; aut nigrum ueratrũ, aut filiculam, aut squamam æris, quam λεπιδόχαλκον græci uocant: aut lactucæ marinæ lac: cuius gutta pani adiecta, abunde purgat: aut lac uel asininum, uel bubulum, uel caprinum: eiq; salis paulum adiiciebant: decoquebantq; id: et sublatis his, quæ coierant: quod quasi serum supererat: bibere cogebant. Sed medicamenta stomachũ ferè lædunt. ideoq; omnibus catharticis aloe miscenda est. Aluus si uehementius fluit: aut sæpius ducitur: hominem infirmat. Ergo nunquam in aduersa ualetudine medicamentum eius rei causa recte datur: nisi ubi is morbus sine febre est. Vt cum ueratrũ nigrum, aut atra bile uexatis, aut cum tristitia insaniẽtibus, aut is quorũ nerui parte aliqua resoluti sunt: datur. At ubi febres sunt: satius est eius rei causa cibos, potionesq; assumere: qui simul & alant: et uentrẽ molliant. Suntq; ualetudinis genera, quibus ex lacte purgatio conuenit. Plerunq; uero aluus potius ducenda est: quod ab Asclepiade quoq; sic uituperatum, ut tamen seruatum sit: uideo plerunq; sæculo nostro præteriri. Est autem ea moderatio, quam is secutus uidetur: aptissima: ut neq; sæpe ea medicina tentetur: & tamen semel sumptum uel bis, non omittatur. Si caput graue est: si oculi caligant: si morbus maioris intestini est, quod græci κῶλον nominant: si in imo uentre, aut in coxa dolores sunt: si in stomachũ quædam biliosa cõcurrunt: uel ẽt pituita eò se, humor ue aliquis aquæ similis confert: si spiritus difficilius redditur: si nihil per se uenter excernit. utiq; si iuxta quoq; stercus est, & intus remanet: aut si stercoris odorẽ nihil deijciens, æger ex spiritu suo sentit: aut si corruptum est quod excernitur: aut si prima inedia febrẽ non sustulit: aut si sanguinem mitti, cũ opus sit: uires non patiuntur: tempus ue eius rei præterijt. aut si multum ante morbũ aliquis potauit: aut si is qui sæpe, uel sponte, uel casu purgatus est: subito habet aluũ supressam. Seruanda uero illa sunt, ne ante diem tertiũ ducatur: ne ulla cruditate substante, ne in corpore infirmo, diuq; aduersa ualetudine exhausto: ne ue in eo, cui satis aluus reddit cotidie, qui ue eam liquidam habebit: ne in ipso accessionis impetu, qa quod tum infusum est, aluo continetur: regestumq; in caput multo grauius piculũ efficit. pridie uero abstinere debet æger: ut aptus tali curationi sit. Eodẽ die ante aliquot horas aquã calidã bibere, ut superiores eius ptes madescãt: tum immittẽda in aluũ est: si leui medicina cõtẽti sumus: pura aqua, si paulo ualẽtiori: mulsa, si leni, ex aqua in

qua fœnum græcum uel ptisana uel malua decocta sit. Si reprimendi causa: ex uerbenis. acris autem est marina aqua uel alia, sale adiecto: atq; utraq; decocta commodior est. Acrior fit adiecto uel oleo uel nitro uel melle quoq;. Si acrior est: eo plus extrahit: sed minus faciel sustinetur. Id quod infunditur: neq; frigidum esse oportet: neq; calidũ: ne alterutro modo lædat. Cum infusum est: quantum fieri potest continere se in lectulo debet æger: nec primæ cupiditati deiectionis protinus cædere. ubi necesse est, tum demum residere. fereq; eo modo dempta materia superioribus partibus leuatis morbum ipsum mollit. Cum uero, quoties res coegit, desidendo aliquis se exhausit: paulisper debet conquiescere, et ne uires deficiant: utiq; eo die cibum assumere. qui plenior an exiguus sit dandus: ex ratione eius accessionis, quæ expectabitur, aut in metu non erit, æstimari oportebit.

De uomitu. Caput. XII.

T uomitus ut in secunda quoq; ualetudine sæpe necessarius biliosis est: sic ẽt in his morbis, quos bilis concitauit. Ergo omnibus, qui ante febres horrore, & tremore uexantur: omnibus, qui cholera laborant: omnibus ẽt cum quadam hilaritate insanientibus, & comitiali quoq; morbo oppressis, necessarius est. Sed si acutus morbus est, sicut in cholera: si febris est, ut inter horrores: asperioribus medicamentis opus nõ est: sicut in deiectionibus quoq; supra dictum est. satisq; est ea uomitus causa sumi: quæ sanis quoq; sumenda esse proposui. At ubi longi ualentesq; morbi sine febre sunt, ut comitialis, aut insania: ueratro quoq; albo utendũ est: id neq; hyeme, neq; æstate recte datur: optime uere: tolerabiliter autumno. quisquis daturus erit, id agere ante debet, ut accepturi corpus humidius sit. Illud scire oportet, omne eiusmodi medicamentum, quod potui datur, non semper ægris prodesse: semper sanis nocere.

De frictione. Caput. XIII.

E frictione uero, & gestatione adeo multa Asclepiades tanquam inuentor eius posuit: quod in eo uolumine, quod communium auxiliorum scripsit: cum trium tantum facere mentionem, uinis. s. et aque, & gestationis: tamen maximam partem in hoc consumpserit. Oportet autem neq; recentiores uiros in his fraudare: quæ uel repererunt: uel recte secuti sunt. & tamen ea, quæ apud antiquiores aliquos posita sunt: authoribus suis reddere. Neque dubitari potest quin latius quidem

& dilucidius ubi, & quomodo frictione utendũ esset, Asclepiades praeceperit: nihil tamen reppererit, quod non à uetustissimo authore Hippocrate paucis uerbis cõprehensum sit: qui dixit. frictione, si uehemẽs sit, durari corpus: si lenis, molliri: si multa, minui: si modica, impleri. Sequitur ergo ut tum utendum sit: cum aut astringendum corpus sit, quod fluẽs est: aut moliendũ quod induruit: aut digerendũ in eo quod copia nocet. aut alendum id ꝙ tenue: & infirmum est. Quas tamen species si quis curiosius aestimet, quod iam ad medicum non pertinet: facile intelliget omnes ex una causa pendere, quae demit. Nam & astringitur aliqd eo dempto: quod interpositum, ut id laxaretur, effecerat. & mollitur eo detracto, quod duriciẽ creabat: & impletur non ipsa frictione, sed eo cibo: qui postea usq; ad cutem digestione quadam relaxatam penetrat. Diuersarum uero rerũ in modo causa est. Inter unctionem autem, & frictionem multum interest. Vngi.n. leuiterq; pertractari corpus ẽt in acutis, & recentibus morbis oportet: in remissione tamen, & ante cibum. Longa uero frictione uti neq; in acutis morbis, neq; in crescentibus conuenit: praeter q̃ cum phreniticis somnus ea requiritur. Amat aũt hoc auxiliũ ualetudo longa, & ẽt à primo impetu inclinata. Neq; ignoro quosdã dicere omne auxilium necessarium esse increscentibus morbis: non cum iam per se finiuntur. quod non ita se habet. Potest.n. morbus etiam qui per se finem habiturus est: citius tamen adhibito auxilio tolli. quod duabus de causis necessarium est: ut & q̃ primum bona ualetudo contingat: & ne morbus qui remanet, iterum quamuis leui de causa exasperetur. Potest.n. morbus minus grauis esse q̃ fuerit: neq; ideo tamen solui: sed reliquiis quibusdã inhaerere: quas admotum aliquod auxiliũ discutit. Sed ut leuata quoq; aduersa ualetudine recte frictio adhibetur: sic nunq̃ adhibenda est febre increscente. Verum si fieri poterit, cum ex toto corpus ea uacabit: minus certe cum ea remiserit. Eodem autem modo in tutis corporibus esse debet: ut cum infirmus aliquis implendus modo est in partibus: aut quia ipsius membri imbecillitas id requirit: aut quia alterius. Nam & capitis longos dolores ipsius frictio leuat: non in impetu tamen doloris, & membrum aliquod resolutum ipsius frictione confirmatur. Longe tamen saepius aliud perfricandum est, cum aliud dolet: maximeq; cum à summis, aut à medijs partibus corporis euocare materiã uolumus: ideoq; extremas partes ꝑfricamus. Neq; audiendi sunt, qui numero finiunt quoties aliquis perfricandus sit. Id enim ex uiribus hominis colligẽdum est. Et si is qui perinfirmus est: potest satis esse, quinquagies. si robustior põt, ducenties esse faciendum. Inter utrunq; deinde prout uires sunt. Quo fit ut ẽt minus saepe in

muliere, quàm in uiro: minus sæpe in puero, uel sene, quàm in iuuene manus dimouendæ sint. Deniq; si certa membra perfricantur: multa, ualentiq; frictione opus est. Nam neq; totum corpus infirmari cito per partem põt: & opus est quã plurimũ materiæ digeri: siue id ipsum membrum, siue per id aliud leuamus. At ubi totius corporis imbecillitas hanc curationẽ per totum id exigit: breuior esse debet, & lenior: ut tantummodo summam cutem emolliat: quo facilius capax ex recẽti cibo nouæ materiæ fiat. In malis iam ægrum esse testatur: ubi exterior pars corporis friget: interior cum siti calet: ut supra posui. Sed tunc quoq; unicum in frictione præsidium est: quæ si calore in cutem euocauit: potest alicui medicinæ locum facere.

De gestatione. Caput. XIIII.

g Estatio quoq; longis etiam, & inclinatis morbis aptissima est. utilisq; est & his corporibus, quæ iam ex toto febre carent: sed adhuc exerceri per se nõ possunt: & his quibus lentæ morborũ reliquiæ remanent: neq; aliter eliduntur. Asclepiades etiam in recenti, uehementiq; febre, præcipueq; ardente, ad discutiẽdam eam, gestatione dixit utendum esse. sed id periculose fit: meliusq; quiete eiusmodi impetus sustinetur. si quis tamen experiri uolet: sic experiatur. si lingua non erit aspera: si nullus tumor, nulla duricies, nullus dolor uisceribus, aut capiti, aut præcordijs suberit. et ex toto nunquã gestari corpus dolens debet: siue id in toto, siue in parte est: nisi tamen solis neruis dolentibus, neq; unquam in recenti febre, sed in remissione eius. Genera autem gestationis plura sunt adhibenda: quæ sunt et pro uiribus cuiusq;, & pro opibus: ne aut imbecillum hominem nimis digerant: aut humili obsint. Gestationum leuissima est naui, uel in portu, uel in flumine. uehemẽtior in alto mari naui, uel lectica, aut scanno: acrior uehiculo. Atq; hæc ipsa & intendi, & leniri possunt. si nihil horum est, suspendi lectus debet: & moueri. si ne id quidem est: at certe uni pedi lecti subijciendus funiculus est: atq; ita lectus huc, & illuc manu impellendus. Et leuia quidem genera exercitationis infirmissimis conueniunt. Valentiora uero his qui iam pluribus diebus febre liberati sunt: aut his qui grauium morborum initia sic sentiunt: ut adhuc febre uacent. Quod & in tabe, et in stomachi uitijs, & cum aqua cutem subijt, & interdum in morbo regio fit: aut ubi quidã morbi, qualis comitialis, qualis insania ẽ sine febre, quanuis diu manent. In quibus affectibus ea quoq; genera exercitationum necessaria sunt, quæ cõprehendimus eo loco: quo quemadmodum sani, neq; firmi homines se gererent: præcepimus.

De abstinentia. Caput. XV.

Abstinentiæ uero duo genera sunt: alterum ubi nihil assũmit æger: alterum ubi non nisi quod oportet. Initia morborum primum famem, sitimq; desiderant: ipsi deinde morbi, moderationem: ut neq; aliud quàm expedit: neq; eius ipsius nimium sumatur. Neq; enim conuenit iuxta inediam protinus satietatem esse. Quod si sanis quoq; corporibus inutile est: ubi aliqua necessitas famem fecit: quanto inutilius est in corpore ẽt ægro? Neq; ulla res magis adiuuat laborantem, q̃ tempestiua abstinentia. Intemperantes homines apud nos, ipsi cibi tempora curantibus dant. Rursus alij tempora medicis pro dono remittunt: sibi ipsis modum uẽdicant. Liberaliter agere se credunt qui cætera illorum arbitrio relinquũt: in genere cibi liberi sunt: quasi quæratur qd medico liceat: non quid ægro salutare sit: cui uehemẽter nocet, quotiens in eius quod assumitur uel tempore, uel modo, uel genere peccatur.

De sudore. Caput. XVI.

Sudor etiam duobus modis elicitur: aut sicco calore, aut balneo. Siccus calor est, & harenæ calidæ, & laconici, & clibani, et quarundam naturalium sudationes. ubi è terra profusus calidus uapor ædificio includitur: sicut sup baias in myrtetis habemus. Præter hæc sole quoq;, et exercitatiõe is mouetur. Vtiliaq; hæc genera sunt quotiẽs humor intus nocet: isq; digerendus est. Ac neruorum quoq; quædam uitia sic optime curantur: sed cætera infirmis possunt conuenire. solet exercitatio tantum robustioribus, qui tamen sine febre, uel initio morbi, uel ẽt grauibus morbis tenentur. Cauendum autem est nequid horũ uel in febre, uel in cruditate tentetur. At balnei duplex usus est. nam modo discussis febribus initium cibi plenioris, uiniq; firmioris ualetudini facit: modo febrem ipsam tollit: fereq; adhibetur, ubi summam cutem relaxari, euocariq; corruptum humorem, & habitum corporis mutari expedit. antiqui timidius eo utebãtur. Asclepiades audacius. Neq; terrere autem ea res, si tempestiua est: debet. & ante tempus nocet. Quisquis febre liberatus est: simulatq; ea uno die non accessit: eo, qui proximus est, post tẽpus accessionis, tuto lauari potest. At si circuitum habere ea febris solita est, sic, ut tertio, quarto'ue die reuertatur: quandocunq; non accessit: balneum tutum est. Manentibus uero adhuc febribus, si hæ sunt lentæ, lienesq; ia... diu male habent: recte mediana ista tentatur: cum eo tamen ne præcordia dura sint:

ne'ue ea tumeant: ne'ue lingua aspera sit: ne'ue aut in medio corpore, aut in capite dolor ullus sit: ne'ue tum febris increscat. At in his quidem febribus, quae certum circuitum habent, duo balnei tempora sunt: alterum ante horrorem, alterum febre finita. In his uero, qui lentis febriculis diu detinentur: cum aut ex toto recessit accessio: aut si id non solet, certe lenita est: iamq; corpus tam integrum est: quàm maxime esse in eo genere ualetudinis solet: imbecillus homo iturus in balneum uitare debet: ne ante frigus aliquod experiatur. Vbi in balneum uenit, paulisper resistere: expeririq; num tempora astringantur: & an sudor aliquis oriatur. Illud si incidit, hoc non secutum est: inutile eo die balneum est: perungendus est is leniter, & auferendus est: uitandumq; omnimodo frigus: & abstinentia utendum. At si temporibus integris primum ibi, deinde alibi sudor incipit: fouendum os aqua calida: tũ in solio desidendum est: atq; ibi quoq; uidendum, num sub primo cõtactu aquae calidae summa cutis inhorrescat: quod uix tamen fieri potest, si priora recte cesserunt. certum id autem signum inutilis balnei est. Ante uero, an posteaquam in aquam calidã se demittat: aliquis perungi debeat: ex ratione ualetudinis suae cognoscat. Ferè tamen, nisi ubi nominatim, ut postea fiat, id praecipietur: moto sudore leuiter corpus perũgendum: deinde in aquam calidam demittendũ est. atq; hic quoq; habenda uirium ratio est. Neq; committendum ut per aestum anima deficiat: sed maturius is auferendus: curioseq; in uestimentis inuoluendus est. ut neq; ad eum frigus aspiret: & ibi quoq; antequam aliquid assumat: insudet. Fomenta quoq; calida sunt miliũ, sal, harena, quodlibet eorum calefactum, et in linteum coniectum. Si minore ui opus est: etiam solum linteũ. At si maiore: extincti titiones, inuolutiq; panniculi, & sic circundati. Quin etiam calido oleo replẽtur utriculi: & in uasa fictilia: ad similitudinem, quas lenticulas uocant: aqua conijcitur: & sal sicco linteo excipitur. demittiturq; in aquam bene calidam. tum super id membrum, quod fouẽdum est: collocatur: iuxtaq; igne ferramenta duo sunt capitulis paulo latioribus: alterumq; ex his demittitur in eũ salem: & aqua super leuiter aspergitur. ubi frigere coepit, ad ignem refertur: & idem in altero fit: deinde inuicem in utroq;. inter quae descẽdit salsus, & calidus succus: qui contractis aliquo morbo neruis opitulatur. His omnibus commune est digerere id quod uel praecordia onerat: uel fauces strangulat: uel in aliquo membro nocet. Quando autem quoq; utendũ sit, in ipsis morborum generibus dicetur.

Qui cibi, potiones'ue, aut ualentis, aut mediæ, aut imbecillæ materiæ sint. Caput. XVII.

Vm de his dictum sit, quæ detrahendo iuuant: ad ea ueniendum est, quæ nos alunt: idest cibum, & potionem. hæc aūt non omnium tantum morborum, sed ēt secundæ ualetudinis cōia præsidia sunt. Pertinet'q; ad rem omnium proprietates nosse. primum ut sani sciant quomodo his utantur. deinde ut exequentibus nobis morborū curationem, liceat species rerum, quæ assidue necessariæ erunt: subijcere. neq; necesse est subinde singulas eas nominare. Scire igitur oportet omnia legumina, quæ'q; ex frumentis panificia sunt, generis ualentissimi esse. Id ualentissimum uoco: in quo plurimum alimenti est: item omne animal quadrupes domesticum: omnem grandem feram, quales sunt capreæ, ceruus, aper, onager, omnem grandem auem, quales sunt anser, & pauo & grus: omnes beluas marinas, ex quibus cetos est: quæ'q; his pares sunt. Item mel, & caseum quo minus mirum est, opus pistorium ualentissimum esse: quod ex frumento, adipe, melle, caseo constat. In media uero materia numerari ex oleribus debere ea: quorum radices uel bulbos assumimus. Ex quadrupedibus leporem aues omnes à minimis ad phœnicopterum. item pisces omnes, qui salem non patiuntur: solidi'ue saliuntur. Imbecillissimam uero materiam esse omne olus: & quicquid in cauliculo nascitur: qualis est cucurbita, & cucumis, & capparis, omnia poma, oleas, cocleas, item'q; cōchilia. Sed quanuis hæc ita discreta sunt: tamen ēt quæ sub eadem specie sunt: magna discrimina recipiunt: alia'q; res alia, uel ualentior est, uel infirmior. Si quidem plus alimenti est in carne, quàm in ullo alio. Firmius est triticum, quàm milium: id ipsum: quàm hordeum: et ex tritico firmissima siligo: deinde simila: deinde cui nihil ademptum est, quod αὐτόπυρον græci uocant: infirmior est. ex polline infirmissimus cibarius panis. Ex leguminibus uero ualentior faba, uel lenticula, quàm pisum. Ex oleribus ualentior rapa, napi'q;, & omnes bulbi: in quibus cepam quoq;, & allium numero: quàm pastinaca, uel quæ specialiter radicula appellatur. Item firmior brassica, et beta, & porrum: quàm lactuca, uel cucurbita, uel asparagus. At ex fructibus surculorum ualentiores uuæ, ficus, nuces, palmulæ: quàm quæ poma proprie nominantur. Atq; ex his ipsis firmiora, quæ succosa: quàm quæ fragilia sunt. Item'q; ex his auibus, quæ in media specie sunt: ualentior ea quæ pedibus: quàm quæ uolatu magis nititur: & ex his quæ uolatu fidunt: firmiores sunt quæ grādiores aues: quàm quæ minutæ sunt, ut ficedula, et turdus: Atq; eæ quoq;,

quæ in aqua degunt, leuiorem cibum præstant: quàm quæ natandi scientiam non habent. Inter domesticas uero quadrupedes leuissima suilla est: grauissima bubula. Itemq; ex feris quo maius quodq; animal, eo robustior ex eo cibus est. Piscium'q; eorum, qui ex media materia sunt, quibus maxime utimur: tamen grauissimi sunt: ex quibus salsamenta quoq; fieri possunt: qualis lacertus est. deinde qui quanuis teneriores: tamen duri sunt, ut aurata, coruus, scarus, oculata, tum plani, post quos etiam leuiores lupi, muliq; , & post hos omnes saxatiles. Neq; uero in generibus rerum tantummodo discrimen est: sed etiã in ipsis: quod & ætate fit, & membro, & solo, et cœlo, et habitu. nã quadrupes animal omne si lactans est, minus alimenti præstat. Item quo tenerior pullus, cohortalis est. In piscibus quoq; media ætas, quæ non dum summam magnitudinem impleuit. Deinde ex eodem sue ungulæ, rostrum, aures, cerebellum. Ex agno, hedo'ue cum pectiolis totum caput aliquanto quàm cætera membra leuiora sunt, adeo ut in media materia poni possint. Ex auibus pectora, colla, alæ'ue recte infirmis annumerantur. Quod ad solum uero pertinet: frumentum quoq; ualentius est collinum, quàm campestre. leuior piscis inter saxa editus, quàm in harena: leuior in harena, quàm in limo. Quo fit, ut ex stagno, uel lacu, uel flumine eadẽ genera grauiora sint. Leuior'q; qui in alto, quàm qui in uado uixit. Omne etiam ferum animal domestico leuius, & quodcunq; humido cœlo, quàm quod sicco natum est. Deinde eadem omnia pinguia, quàm macra: recentia, quàm salsa, noua, quàm uetusta plus alimenti habent. Tum res eadem magis alit iurulenta, quàm assa: magis assa, quàm elixa. Ouum durum ualentissimæ materiæ est: molle, uel sorbile, imbecillissimæ. Cum quæ panificia omnia firmissima sint: elota tamen quædam genera frumenti, ut alica, oriza, ptisana, uel ex hisdẽ facta sorbitio, uel pulticula. Et aqua quoq; madens panis imbecillissimis annumerari potest. Ex potionibus uero quæcunq; ex frumento facta est: item'q; lac mulsum, defrutum, passum, uinum aut dulce, aut uehemens, aut mustum, aut magnæ uetustatis, ualentissimi generis est. At acetum, & id uinum: quod paucorum annorum, uel austerum, uel lene est: in media materia est. Ideo'q; infirmis nunquam generis alterius dari debet. Aqua omniũ imbecillissima est. firmior'q; ex frumento potio est, quo firmius fuit ipsum frumentum. firmior ex eo uino, quod bono solo, quàm quod tenui: quod'q; temperato cœlo, quàm quod aut nimis humido, aut nimis sicco: nimium'q; aut frigido, aut calido natum est. Mulsum quo plus mellis habet: defrutum quo magis incoctum est: passum quo ex sicciore uua est: eo ualentius est. Aqua leuissima pluuialis est: deinde

fontana: tum ex flumine, tum ex puteo: post hæc ex niue, aut glacie: grauior his ex lacu: grauissima ex palude. Facilis etiam & necessaria cognitio est naturam eius requirentibus. nam leuis pondere apparet: & ex his quæ pondere pares sunt, eo melior quæq; est: quo celerius & calefit, & frigescit: quoq; celerius ex ea legumina percoquuntur. fere uero sequitur ut quo ualentior quæq; materia est: eo minus facile concoquatur: sed si concocta est, plus alat. Itaq; utendum est materiæ genere pro uiribus: modusq; omnibus pro genere sumendus. Ergo imbecillis hominibus rebus infirmissimis opus est. mediocriter firmos media materia optime sustinet. & robustis apta, ualidissima est. Plus deinde aliqs assumere ex leuioribus potest, magis in his quæ ualentissima sunt, temperare sibi debet.

Quæ natura, ac proprietas cuiusq; rei sit, qua uescimur. Caput. XVIII.

Nec hæc solo discrimina sunt: sed etiã aliæ res boni succi: aliæ mali sunt: quas εὐχύλας, uel κακοχύλας græci uocant. Aliæ lenes, aliæ acres: aliæ crassiorem pituitam in nobis faciunt, aliæ tenuiorẽ: aliæ idoneæ sunt stomacho: aliæ alienæ sunt. Itemq; aliæ inflant: aliæ ab hoc absunt. aliæ calefaciunt: aliæ refrigerant: aliæ facile in stomacho acescunt: aliæ non facile intus corrumpuntur. aliæ mouent aluum: aliæ supprimunt. aliæ citant urinam: aliæ tardant. Quædam somnum mouent: quædam sensus excitant. Quæ omnia ideo noscenda sunt, quoniã aliud aliter, uel corpori, uel ualetudini conuenit.

Quæ res boni succi sint. Caput. XIX.

Boni succi sunt triticum, siligo, alica, oriza, amilũ. Itẽ et lenes sunt, & stomacho aptæ: et calefaciunt tragum, ptisana, lac, caseus mollis, omnis uenatio, omnes aues, quæ ex media materia sunt. Ex maioribus quoq; hæ, quas supra nominauimus. Medij inter teneros, durosq; pisces, ut mulus, & lupus, uerna, lactuca, urtica, malua, cucumis, cucurbita, ouũ sorbile, portulaca, cochleæ, palmulæ. ex pomis quodcunq; neq; acerbum, neq; acidũ est. Vinum dulce uel lene, passum, defrutum: oleæ quæ ex his duobus in alterutro seruatæ sunt: uuluæ, rostra, trunculiq;. In summa omnis pinguis caro, omnis glutinosa, omne iecur.

Quæ res mali ſucci ſint. Caput. XX.

Ali uero ſucci ſunt milium, panicum, hordeum, legumi-
m na, caro domeſtica permacra, omniſq; caro ſalſa, omne
ſalſamẽtum, garũ: uetus caſeus, cicer, radicula, rapa, napi,
bulbi, braſſica: magiſq; ẽt cyma eius, aſparagus, beta, cu=
cumis, porrum, eruca, naſturcium, thymum, nepeta, ſatureia, hyſopum,
ruta, anethum, feniculum, cuminum, aneſum, lapatium, ſinapi, &
allium, cæpa, lienes, renes, inteſtina, pomum quodcunq; acidum, uel acer=
bum eſt: acetum, omnia acria, acida, acerba, oleum: piſces quoq; ſaxa-
tiles, omneſq; qui ex tenerrimo genere ſunt: aut hi qui rurſus nimium
duri: uiroſiq; ſunt: ut ferè quos ſtagna, lacus, limoſi'ue riui ferunt:
qui'ue in nimiam magnitudinem exceſſerunt.

Quæ res lenes: que'ue acres ſint. Caput. XXI.

Enes autem ſunt ſorbitiones, pulticula, laganum, amilũ,
l ptiſana, pinguis caro, & quæcunq; glutinoſa eſt. Quod
ferè quidem in omni quæ domeſtica fit: præcipue tamen
in ungulis, trunculiſq; ſuum: in pectiolis, capituliſq; he-
dorum, & uitulorum, & agnorum: omnibuſq; cerebellis. Item ſi qui
proprie bulbi nominantur: lac, defrutum, paſſum, nuclei pinei. Acria
ſunt omnia nimis auſtera: omnia acida, omnia ſalſa, & mel quidem
quo melius eſt: eo magis. Item allium, cæpa, eruca, ruta, naſturcium, cu-
cumis, beta, braſſica, aſparagus, ſinapi, radicula, intubus, ocymum, la-
ctuca, maximaq; olerum pars.

Quæ res craſſiorẽ, quæ'ue tenuiorem pituitã faciunt. Caput. XXII.

Raſſiorem autem pituitam faciunt oua ſorbilia, alica, ori
c za, amilum, ptiſana, lac, bulbi, omniaq; ferè glutinoſa.
Extenuant eandem omnia ſalſa, atq; acria, & acida.

Quæ res ſtomacho idoneæ ſunt. Caput. XXIII.

Tomacho autem aptiſſima ſunt quæcunq; auſtera ſunt:
ſ ẽt quæ acida ſunt: quæq; contacta ſale modico ſunt. Item
panis ſine fermento, & elota alica, uel oriza, uel ptiſana:
omnis auis, omnis uenatio, atq; utraq; uel aſſa, uel elixa.
Ex domeſticis animalibus bubula. Si quid ex cæteris ſumitur, macrũ

potius,

potius, quàm pingue. Ex sue ungulæ, rostra, aures, uuluæ, sterilesq́;. Ex oleribus intubus, lactuca, pastinaca, cucurbita elixa, siser. Ex pomis cerasium, morum, sorbum, pirũ fragile, quale crustuminum uel neauianum est. Item pira quæ reponuntur tarẽtina, atq; signina. Malum orbiculatum, aut scaudianum, uel amerinum, uel cotoneũ, uel punicum absinthium. Vuæ ex olla, molle ouum, palmulæ, nuclei pinei, oleæ albæ ex dura muria, eædem aceto intinctæ, uel nigræ, quæ in arbore bene permaturuerũt: uel quæ in passo, defruto'ue seruatæ sunt. Vinum austerum, licet iam asperum sit: item resinatum. Duri ex media materia pisces, ostrea, pectines, murices, purpuræ, cochleæ, cibi, potionesq́; uel frigidæ, uel feruentes, absinthium.

Quæ res alienæ stomacho sunt. Caput. XXIIII.

a Liena uero stomacho sunt omnia tepida, omnia salsa, omnia iurulenta, prædulcia, omnia pinguia, sorbitio, panis, itemq́; uel ex milio, uel ex hordeo, oleum, radices olerũ, et quodcunq; olus ex oleo, garo'ue estur: mel, mulsum, defrutum, passum, lac, omnis caseus, uua recens, ficus & uiridis, & arida, legumina omnia, quæq́; inflare consueuerunt. item thymum, nepeta, satureia, hyssopum, nasturtium, lapatium, lapsanum, iuglandes. Ex his autem intelligi potest non q̃cquid boni succi est, protinus stomacho conuenire: neq; quicquid stomacho conuenit, protinus boni succi esse.

Quæ inflant, aut inflationem leuant. Caput. XXV.

i Nflant autem omnia ferè legumina, omnia pinguia, omnia dulcia, omnia iurulenta, mustum, atq; etiam id uinũ, cui nihil adhuc ætatis accessit. Ex oleribus alium, cæpa, brassica, omnesq́; radices excepto sisere & pastinaca: bulbi, ficus etiam aridæ, sed magis uirides: uuæ recentes, nuces omnes exceptis nucleis pineis: lac, omnisq́; caseus, quicquid deinde subcrudũ aliquis assumpsit. Minima inflatio fit ex uenatione, aucupio, piscibus, pomis, oleis, conchilijs, ouis uel mollibus, uel sorbilibus, uino uetere. Fœniculum uero, & anetum inflationes etiam leuant.

Quæ res aut calefaciunt, aut refrigerant. Caput. XXVI.

a T calefaciunt piper, sal, caro omnis iurulenta, alliũ, cæpa, ficus arida, salsamentum, uinum, & quo meracius est, eo

magis. refrigerant olera, quorum crudi caules assumuntur, ut intubus, & lactuca. Item coriandrũ, cucumis, elixa cucurbita, beta, mora, cerasia, mala austera, pira fragilia, cotro elixa, præcipueq; acetũ, siue cibus ex eo, siue potio assumitur.

Quæ res intus facile uitiantur, uel minime corrumpuntur. Caput. XXVII.

f Acile autem intus corrumpuntur panis fermentatus, & quisquis alius, quàm ex tritico est: lac, mel, ideoq; lactantia, atq; omne pistoriũ opus, teneri pisces, ostrea, olera, caseus & recens, & uetus, crassa uel tenera caro, uinũ dulce, mulsum, defrutum, passum, quicquid deinde uel iurulentum est, uel nimis dulce, uel nimis tenue. At minime intus uitiantur, panis sine fermento, aues, et eæ potius duriores, aurati pisces, neq; solũ aurata pura, aut scarus, sed etiã lolligo, locusta, polypus. Item bubula, omnisq; dura caro, eademq; aptior est si macra, si salsa est. omniaq; salsamenta, cochleæ, murices, purpuræ, uinum austerum, uel resinatum.

Quæ res aluum mouent. Caput. XXVIII.

a T aluum mouent panis fermentatus, magisq; si cibarius, uel hordeaceus est. brassica, si subcruda est lactuca, anethum, nasturcium, ocymum, urtica, portulaca, radicula, capparis, allium, cepa, malua, lapatium, beta, asparagus, cucurbita, cerasia, mora, uua, omnia mitia, ficus etiam arida, sed magis uiridis, uuæ recentes pingues, minutæ aues, cochleæ, garum, salsamenta, ostrea, pelorides, echini, musculi, & omnes ferè conchulæ, maximeq; ius earũ, saxatiles, & omnes teneri pisces, sepiarũ atramentum: si qua caro assumitur pinguis, eadem uel iurulẽta, uel elixa: aues quæ natant, mel crudũ, lac, lactantia omnia, mulsum, uinum dulce, uel salsum, aqua, tenera omnia tepida, dulcia, pinguia, elixa iurulenta, salsa, diluta.

Quæ res aluum astringant. Caput. XXIX.

c Ontra astringunt panis ex siligne, uel ex simila, magis si sine fermento est: magis etiam si ustus est: intenditurq; uis eius ẽt si bis coquitur. pulticula uel ex halica, uel ex panico, uel ex milio. itemq; ex hisdem sorbitio, & magis

si hæc ante fricta sunt. lenticula, cui uel beta, uel intubus, uel ambubeia, uel plantago adiecta est, magisq; et si illa ante fricta est: per se etiam intubus uel ex plantagine, uel ambubeia fricta: minuta olera, brassica bis decocta, dura oua, magisq; si assa sunt: minutæ aues, merula, palumbus, magisq; si in posca decoctus est: graues quoq; aues, quæ magis currunt, quàm uolant: lepus, caprea, iecur ex his, quæ seuũ habent, maximéq; bubulum, ac seuum ipsum, caseus: qui uehementior uetustate fit, uel ea mutatione quam in caseo transmarino uidemus: aut si recens est ex melle, mulso'ue decoctus. Itẽ mel coctum, pira immatura, sorba, magisq; ea: quæ torminalia uocantur, mala cydonia, et punica, oleæ uel albæ, uel permaturæ, myrta, palmulæ purpureæ, murices, uinũ resinatum uel asperũ: item meracum, acetum mulsum quod inferbuit: item defrutũ, passum, aqua uel tepida, uel præfrigida dura, idest ea quæ tarde putrescit, ideoq; pluuia potissimum: omnia dura, macra, austera, aspera, tosta, et in eadẽ carne: assa potius, quàm elixa.

Quæ res urinam mouent. Caput. XXX.

u Rrinam aũt mouent quæcunq; in horto nascentia boni odoris sunt, ut apium, ruta, anethũ, ocymum, menta, hyssopum, anesum, coriandrũ, nasturciũ, eruca, fœniculũ. Præter hæc asparagus, capparis, nepeta, thymum, satureia, lapsanũ, pastinaca, magisq; agrestis, radicula, siser, cepa. Ex uenatione maxime lepus, uinum tenue, piper et rotundum, et longum, sinapi, absinthium, nuclei pinei.

Quæ res somnum mouent, aut sensus excitant. Caput. XXXI.

s Omno uero aptum est papauer, lactuca, maximéq; æstiua, cuius cauliculus iam lacte repletus est: morum, porrum. Sensus excitãt nepeta, thymum, satureia, hyssopum, præcipueq; puleium, ruta, & cepa.

Quæ res corpus aut erodant, aut reprimant, aut refrigerent, aut calefaciant, aut durent, aut emolliant. Caput. XXXII.

e Vocare uero materiam multa admodum possunt. sed ea quæ ex peregrinis medicamentis maxime cõstant: alijsq; magis, quàm quibus ratione uictus succurritur, opitulantur: in præsentia differam. Ponam ea uero quæ prõpta, & his morbis de q̃bus protinus dicturus sum, apta: corpus erodunt:

& sic eo quod mali est, extrahunt. Habent autẽ hanc facultatem semina erucæ, nasturcij, radiculæ præcipue tamẽ omnium sinapi Salis quoq;, & fici eadem uis est. leniter uero simul & reprimunt, & molliunt lana sucida uel aceto, uel uino: quo oleum adiectum est. contritæ palmulæ: furfures in salsa aqua, uel aceto decoctæ. At simul reprimunt & refrigerant herba muralis, parthenium uel perdicium appellant: serpillum, puleium, ocymum, herba sanguinalis, quam græci πολυγόνιον uocant: portulaca, papaueris folia, capreoliq; uitiũ, coriandri folia, hyoscyamũ, muscus, siser, apiũ, solanum, quã στρύχνον græci uocant: brassicæ folia, intubus, plantago, fœniculi semen, contrita pira uel mala, præcipueq; cydonia, lenticula, aqua frigida maximeq; pluuialis, uinum, acetum, & ex horum aliquo magis, madens uel panis, uel farina, uel spongia, uel cinis, uel lana sucida, uel etiam linteolum, creta cimolia, gypsum, melinum, myrteum, rosa, acerbum oleum, uerbenarũ contusa cum teneris caulibus folia: cuius generis sunt olea, cupressus, myrtus, lentiscus, tamaris, ligustrum, rosa, rubus, laurus, hedera, punicum malum. Sine frigore autem reprimunt cocta mala cydonia, malicoriũ, aqua calida, in qua uerbenæ coctæ sunt, quas supra proposui: puluis uel ex fece uini, uel ex myrti folijs, amaræ nuces. Calefacit uero ex qualibet farina cataplasma, siue ex tritici, siue ex farris, siue hordei, siue erui, uel lolij, uel milij, uel panici, uel lenticulæ, uel fabæ, uel lupini, uel lini, uel fœni græci, ubi ea deferbuit, calidaq; imposita est. Valentior tamen ad id omnis farina est ex mulso, quàm ex aqua cocta. Præterea cyprinum, irinum, medulla, adeps ex felle iuncta oleo, magisq; si uetus est: sal nigrum, git, piper, quinq; folium, fereq;, quæ uehementer & reprimunt, & refrigerant. Durant quæ calefaciunt, & digerunt, & emolliunt. Præcipueq; ad emolliendum potest cataplasma ex lini, uel fœni græci semine. His autem omnibus & simplicibus, & permixtis uarie medici utuntur: ut magis quid quisq; persuaserit sibi appareat: quàm quid euidenter compererit.

LIBER TERTIVS.

De morborum generibus. Caput. I.

PRouisis omnibus, quæ pertinent ad uniuersa genera morborum, ad singulorũ curationes ueniam. Hos autem in duas species græci diuiserunt: aliosq; ex his acutos, alios longos esse dixerunt. Idq;, quoniam nõ semper eodem modo respondebant: eosdem alij inter acutos, alij inter longos retulerunt. Ex quo plura eorũ genera esse manifestum est. Quidam enim breues utiq; sunt, qui cito uel tollunt hominem: uel ipsi cito finiuntur. Quidam longi, sub q̃bus neq; sanitas in propinquo, neq; exitium est. Tertiumq; genus eorum est, qui modo acuti, modo longi sunt. idq; non in febribus tantummodo, in quibus frequentissimum est: sed in alijs quoq; fit. Atq; etiam præter hos quartum est, quod neq; acutum dici potest, quia non perimit: neq; utiq; longum, quia si occurritur, facile sanatur. Ego cum de singulis dicam: qui cuiusq; generis sit indicabo. diuidam autem omnes in eos, q̃ in totis corporibus consistere uidentur: & eos qui oriuntur in partibus. incipiam à prioribus pauca præfatus de omnibus. In nullo quidẽ morbo minus fortuna sibi uendicare: quàm ars potest: ut pote cum repugnante fortuna nihil medicina proficiat. magis tamen ignoscendũ medico est parum proficienti in acutis morbis, quàm in longis. Hic enim breue spatium est: intra quod, si quod auxilium non profuit: æger extinguitur. ibi & deliberationi, & mutationi remediorũ tempus patet: adeo ut raro, si inter initia medicus accessit: obsequens æger sine illius uitio pereat. Longus tamen morbus cũ penitus insedit: quod ad difficultatem pertinet: acuto par est. & acutus quidẽ quo uetustior est: longus autem quo recentior: eo facilius curatu. Alterũ illud ignorari non oportet: quod non omnibus ægris eadem auxilia conueniunt. ex quo incidit, ut alia, atq; alia summi authores quasi sola uendicarint: prout cuiq; cesserant. Oportet itaq; ubi aliquid non respondit, non tanti putare authorẽ, quanti ægrũ: & experiri aliud, atq; aliud: sic tamen, ut in acutis morbis cito mutetur, quod nihil prodest: in longis, quos tempus ut facit, sic etiam soluit: non statim condemnetur, si quid non statim profuit. minus uero remoueatur, si quid paulum saltem iuuat: quia profectus tempore expletur.

Quomodo morbi cognoscantur: & an increscant, an consistant, an minuantur: & qua ratione ab initio qui languere incipit, curari debeat, Caput. II.

P Rotinus at inter initia scire facile est, quod acutus morbus, quis longus sit: non in his solis, in quibus semper ita se habet: sed in his quoque in quibus uariat. Nam ubi sine intermissionibus accessiones, et dolores graues urgent: acutus morbus est. Vbi lenti dolores, lentae'ue febres sunt: & spacia inter accessiones porriguntur: accedunt'que ea signa, quae in priore uolumine exposita sunt: longum hunc futurũ esse manifestum est. Videndum etiam est morbus an increscat, an consistat, an minuatur: quia quaedam remedia increscentibus morbis, plura inclinantibus conueniunt. ea'que quae decrescentibus apta sunt, ubi acutus increscens urget: in remissionibus potius experienda sunt. Increscit autem morbus dum grauiores dolores, accessiones'que ueniunt: hae'que & antequã proxime reuertuntur: & postea desinunt. Atque in longis quoque morbis etiam tales notas non habentibus, scire licet increscere: si somnus incertus est, si deterior concoctio, si foediores deiectiones, si tardior sensus, si pigrior mens, si percurrit corpus frigus, aut calor, si idem magis pallet. ea uero quae contraria his sunt: decedentis eius notae sunt. Praeter haec in acutis morbis serius aeger alendus est: nec nisi iam inclinatis, ut primo dempta materia, impetum frangat. in longis maturius, ut sustinere spatium aduenturi mali possit. Ac si quando is non in toto corpore, sed in parte est: magis tamen ad rem pertinet uim totius corporis molliri, quàm proprie partes aegre sanentur. Multum etiam interest ab initio, quis recte curatus sit, an perperam. quia curatio minus his prodest: in quibus assidue frustra fuit. si quis temere habitus adhuc integris uiribus uiuit: admota curatione momento restituitur. Sed cum ab his coeperim, quae notas quasdam futurae aduersae ualetudinis exhibent: curationum quoque principium ab animaduersione eiusdem temporis faciam. Igitur si quid ex his, quae proposita sunt incidit: omnium optima sunt quies, et abstinentia. Si quid bibendũ, aqua: id'que interdum uno die fieri satis est. Interdũ si terrentia manent, biduo, proxime'que abstinentiã sumendus est cibus exiguus: bibenda aqua: postera die etiam uinum. deinde inuicem alternis diebus, modo aqua, modo uinum, donec omnis causae metus finiatur. Per haec n. saepe instans grauis morbus discutitur: plurimi'que falluntur, dum se primo die protinus sublaturos languorẽ aut exercitatione, aut balneo, aut coacta deiectione, aut uomitu, aut sudationibus, aut uino sperant. non quo nõ

interdum id incidat, aut non decipiat: sed quo sæpius fallat, solâq; ab
stinentia sine ullo periculo medeatur. cũ præsertim ẽt pro modo ter
roris moderari liceat, & si leuiora inditia fuerint: satis sit à uino
tãtum abstinere: quod subtractũ plusquam, si cibo quid dematur: ad-
iuuat. si paulo grauiora, satis sit non aquam tantũ bibere, sed etiã
cibo carnem subtrahere. interdũ panis quoq; minus, quàm pro consue-
tudine assumere: humidóq; cibo esse contentum, et olere potissimum. sa-
tisq; sit, tum ex toto à cibo, à uino, ab omni motu corporis abstinere: cũ
uehementer notæ terruerunt. Neq; dubium est, quin uix quisquam, qui
non dissimulauit, sed per hæc mature morbo occurrit: ægrotet.

De febrium generibus, Caput. III.

a Tq; hæc quidem sanis facienda sunt tantũ causam me-
tuentibus. sequitur uero curatio febriũ: quod & in toto
corpore, et uulgare maxime morbi genus est. Ex his una
cotidiana, altera tertiana, altera quartana est. Interdum
etiam longiore circuitu quædã redeunt. sed id raro euenit. In prio-
ribus & morbi sunt, & medicinæ. At quartanæ quidẽ simpliciores
sunt: incipiunt ferè ab horrore, deinde calor erumpit: finitáq; febre
biduum integrum est. ita quarto die reuertitur. Tertianarũ uero duo
genera sunt: alterũ eodem modo, quo quartana & incipiens, & desi
nens, illo tantum interposito discrimine, quod unum diem præstat in-
tegrum: tertio redit. Alterum longe perniciosius, quod tertio quidem
die reuertitur: ex octo autem, & quadraginta horis ferè, sex, & tri
ginta per accessionem occupat: interdum etiã uel minus, uel plus. neq;
ex toto in remissione desistit: sed tantum leuius est. id genus pleriq; me
dici ἡμιτριταῖον appellant. cotidianæ uero uariæ sunt, & multiplices.
Aliæ enim protinus à calore incipiunt, aliæ à frigore, aliæ ab horro
re. Frigus uoco ubi extremæ partes mẽbrorũ inalgescunt: horrorẽ ubi
totũ corpus intremit. Rursus aliæ sic desinunt, ut ex toto sequatur in
tegritas. aliæ sic, ut aliquantũ quidem minuatur ex febre: nihilomi-
nus tamen quædã reliquiæ remaneant, donec altera accessio accedat:
ac sæpe aliæ uix quicquã aut nihil remittant: sed ita ut continuent.
Deinde aliæ feruorẽ ingentem habent, aliæ tollerabilem: aliæ cotidie
pares fiunt, aliæ impares. atq; inuicem altero die leniores, altero ue-
hementiores: aliæ tempore eodem postridie reuertuntur. aliæ uel se-
rius, uel celerius: aliæ diem, noctémq; accessionem, & decessionem
implent: aliæ minus, aliæ plus: aliæ cum decedunt sudorem mo-
uent: aliæ non mouent. atque aliàs per sudorem ad integritatem

uenitur: aliis corpus tantum imbecillius redditur. Accessiones etiam modo singulæ singulis diebus fiunt: modo binæ, plures'ue concurrunt. ex quo sæpe euenit ut cotidie plures accessiones, remissionesq; sint: sic tamen ut una quæq; alicui priori respondeat. Interdum uero accessiones quoq; confunduntur sic, ut neq; notari tempora earum, neq; spacia possint. Neq; uerum est quod dicitur à quibusdam, nullam febrem inordinatam esse, nisi aut ex uomica, aut ex inflammatione, aut ex ulcere. facilior enim semper curatio foret: si hoc uerũ esset. Sed quod euidentes causæ faciunt: facere etiam abditæ possunt. neq; de re, sed de uerbo controuersiam mouent. qui cum aliter, aliterq; in eodem morbo febres accedant: non easdẽ inordinate redire: sed alias, aliasq; subinde oriri dicunt. quod tamen ad curandi rationem nihil pertineret: etiã si uere diceretur. Tempora quoq; remissionum modo liberalia, modo uix ulla sunt.

De curationum diuersis generibus, Caput. IIII.

T febrium quidem ratio maxime talis est. Curationum uero diuersa genera sunt: prout authores aliqui habent. Asclepiades officium esse medici dicit, ut tuto, ut celeriter, ut iocunde curet. id notum est. sed ferè periculosa esse nimium & festinatio, & uoluptas solet. qua uero moderatione utendũ sit: ut quantum fieri potest, omnia ista cõtingant: prima semper habita salute in ipsis partibus curationum considerandũ erit. et ante omnia quæritur, primis diebus æger qua ratione continendus sit. Antiqui medicamentis quibusdam datis, concoctionem moliebantur: eo quod cruditatẽ maxime horrebant, deinde eam materiam, quæ lædere uidebatur: ducendo sæpius aluum subtrahebant. Asclepiades medicamẽta sustulit: aluum non toties, sed ferè tamen in omni morbo subduxit. febre uero ipsa præcipue se ad eius remediũ uti professus est. Conuellẽdas enim uires ægri putauit, luce, uigilia, siti ingenti, sic, ut ne os quidem primis diebus elui sineret. Quo magis fallũtur qui per omnia iocundam eius disciplinam esse contendunt: et is enim ulterioribus q̃dem diebus cubantis etiam luxuriæ subscripsit: primis uero tortoris uicem exhibuit. Ego autem medicamentorũ dari potiones, et aluũ duci non nisi raro debere concedo. et id non ideo tamen agendum, ut ægri uires conuellantur existimo: q̃m ex inbecillitate summum periculum est. minui ergo tantum materiam superantem oportet, quæ naturaliter digeritur: ubi nihil noui accedit. Itaq; abstinendus à cibo primis diebus est: in luce habendus æger, nisi infirmus interdiu est. quo-

nìam corpus ista quoq; digerit: isq; cubare quàm maximo conclaui
debet. Quod ad sitim uero somnumq; pertinet: moderandum est, ut
interdiu uigilet: noctu, si potest, conquiescat. ac neq; potet: neq; nimiũ
siti crucietur. Os etiam eius elui potest, ubi & siccum est, & ipsi fœ=
tet. quamuis id tempus aptum potioni non est. Commodeq; Erasistra-
tus dixit sæpe inferiore parte humorem non requirente, os, & fauces
requirere: neq; ad rem male haberi ægrũ pertinere. Ac primo qui=
dem sic tenendus est. Optimum uero medicamentum est, opportune ci=
bus datus: qui quãdo primum dari debeat: quæritur. Pleriq; ex anti
quis tarde dabant: sæpe quinto die, sæpe sexto. & id fortasse uel in
Asia, uel in Aegypto cœli ratio patitur. Asclepiades ubi ægrum tri=
duo per omnia fatigarat: quarto die cibo destinabat. At Themison nu
per non quando cœpisset febris: sed quando desisset, aut certe leuata
esset, considerabat: & ab illo tempore expectato die tertio, si nõ acces-
serat febris, statim: si accesserat, ubi ea uel desierat: uel si assidue in=
hærebat: si certe se inclinauerat, cibum dabat. Nihil autem horum
utiq; perpetuũ est. Nam potest primo die primus cibus dãdus esse: po-
test secundo: potest tertio: potest non nisi quarto: aut quinto: potest post
unam accessionem: potest post duas: potest post plures. Refert enim qua=
lis morbus sit: quale corpus: quale cœlum: quæ ætas: quod tempus
anni. minimeq; in rebus multum inter se differẽtibus quod intermit-
tendum non est. perpetuum esse præceptum temporis potest. In
morbo, qui plus uirium aufert: celerius cibus dandus est. itemq;
eo cœlo, quo magis digerit. Ob quam causam in Africa nullo die æger
abstineri recte uidetur. Maturius ẽt puero, quàm iuueni: æstate, quàm
hyeme dari debet. Vnum illud est, quod semper ubiq; seruandum est:
ut ægri uires subinde assidens medicus inspiciat: & quandiu supere=
runt, abstinentia pugnet: si imbecillitatem uereri cœperit, cibo subue-
niat. Id enim eius officium est, ut ægrum neq; superuacua materia one
ret: neq; imbecillitatem fami prodat. Idq; apud Erasistratum quoq;
inuenio: qui quamuis parum docuit quando uenter, quando corpus ip-
sum exinaniretur, dicendo tamen hæc esse uisenda: & tum cibum dan
dum, cum corpori deberetur: satis ostendit dũ uires superessent, dari
non oportere: ne deficerent: consulendũ esse. Ex his autem intelligi po-
test ab uno medico multos non posse curari: cumq;, si artifex est: ido=
neum esse, qui non multum ab ægro recedit, sed qui quæstui serui-
unt, quoniam is maior ex populo est, libenter amplectuntur ea præ
cepta: quæ sedulitatem non exigunt: ut in hac ipsa re. Facile est enim
dies uel accessiones numerare his quoq;, qui ægrum raro uident. ille
assideat necesse est: qui, quod solum opus est, uisurus est: quando nimis

imbecillus futurus sit, nisi cibum acceperit. In pluribus tamen ad initium cibi dies quartus aptissimus esse consueuit. Est autem alia etiam de diebus ipsis dubitatio, quoniam antiqui potissimum impares sequebantur: eosq;, tanquam tunc de ægris iudicaretur, κρισίμους nominabant. Hi erant dies tertius, quintus, septimus, quartusdecimus, uigesimus primus: ita ut summa potentia septimo, deinde quartodecimo, deinde uni & uigesimo daretur. Igitur sic ægros nutriebant: ut dierum imparium accessiones expectarent. deinde postea cibũ quasi leuioribus accessionibus instantibus darent: adeo ut Hippocrates si alio die febris desisset: recidiuam timere sit solitus. Id Asclepiades iure ut uanũ repudiauit. neq; in ullo die q a par, imparue esset: his uel maius, uel minus periculum esse dixit. Interdũ enim peiores dies pares fiunt: & oportunius post eorum accessiones cibus datur. Nonnunquam etiã in ipso morbo dierum ratio mutatur: fitq; grauior, qui remissior esse consueuerat. atq; ipse quartusdecimus par est: in quo esse magnã uim antiqui fatebantur. Qui cum octauum primi naturam habere contenderent, ut ab eo secundus septenarius numerus inciperet: ipsi sibi repugnabant non octauum, neq; decimum, neq; duodecimum diem sumendum, quasi potentiorẽ. Plus enim tribuebant nono, et undecimo. Quod cum fecissent sine ulla probabili ratione: ab undecimo non ad tertium decimum, sed ad quartumdecimum transibant. Est etiam apud Hippocratem ei, quem septimus dies liberaturus sit: quartum esse grauissimum. Ita illo quoq; authore in die pari et grauior febris esse potest: & certa futuri nota. Atq; idem alio loco quartum quenq; diem, ut in utrunq; efficacissimum apprehendit: idest quartum, septimum, undecimum, quartumdecimum, decimum septimum, in quo & ab impari ad paris rationem transit. & ne hoc quidem propositum conseruauit, cum à septimo die undecimus non quartus sed quintus sit. adeo apparet quacunq; ratione ad numerũ respeximus: nihil rationis sub illo quidem authore reperiri. Verũ in his quidẽ antiquos tunc celebres ad modum pythagorici numeri fefellerunt: cũ hic quoq; medicus non numerare dies debeat: sed ipsas accessiones intueri: et ex his coniectare quando dandus cibus sit. Illud autem magis ad rem pertinet scire: num oporteat dari cum iam bene uenæ conquieuerunt: aut etiã num manentibus reliquijs febris. Antiqui enim quàm integerrimis corporibus alimẽtum offerebant. Asclepiades inclinata quidem febre, sed adhuc tamen inhærente. in quo unam rationem secutus est: non quo non sit interdum maturius cibus dandus, si mature timetur altera accessio: sed quo scilicet quàm sanissimo dari debeat. Minus enim corrumpitur quod integro corpori infertur. Neq; tamen uanum est

quod Themiſoni uidebatur, ſi duabus horis integer futurus eſſet æger: ſatius eſſe tunc dare: ut ab integro corpore potiſſimũ diduceretur. Nã ſi diduci tam celeriter poſſet: id eſſet optimum. Sed cum hoc breue tempus non præſtet: ſatius eſſe principia cibi à decedente febre, quàm reliquias ab incipiente excipi. ita ſi longius tempus ſecundũ eſt, quã integerrimo dãdus eſt: ſi breue, etiam antequam ex toto integer fiat. Quo loco uero integritas eſt, eodem eſt remiſſio: ſi qua maxime in febre continua poteſt eſſe. Atq; hic quoq; quæritur utrũ tot horæ expectandæ ſint, quot febrem habuerunt: an ſatis ſit primam partem earum præteriri, ut ægris iocundius inſidat, quibus interdum non uacat. Tutiſſimum eſt autem ante totius acceſſionis tempus præterire. quamuis ubi longa febris fuit: poteſt indulgeri ægro maturius: dum tamen ante minime pars dimidia prætereatur. Idq; non in ea ſola febre, de qua proxime dictum eſt: ſed in omnibus ita ſeruandum eſt.

De febrium ſpeciebus, & ſingularum curationibus, & primo quando cibus febricitantibus dandus ſit. Caput. V.

hAec magis per omnia genera febrium perpetua ſunt: nunc ad ſingulas earum ſpecies deſcendam. Igitur ſi ſemel tantum acceſſit, deinde deſiit: eaq; uel ex inguine, uel ex laſſitudine, uel ex æſtu, alia'ue ſimili re fuit ſic, ut interior nulla cauſa metum fecerit: poſtero die cũ tempus acceſſionis ita tranſÿt, ut nihil mouerit: cibus dari pôt. At ſi ex alto calor uenit: & grauitas uel capitis, uel præcordiorum ſecuta eſt: neq; apparet quid corpus confuderit, quamuis unam acceſſionẽ ſecuta integritas eſt: tamen quia tertiana timeri poteſt, expectandus eſt dies tertius: & ubi acceſſionis tempus præterÿt, cibus dandus eſt, ſed exiguus, quia quartana quoq; timeri poteſt. Et die quarto demum: ſi corpus integrum eſt: eo cum fiducia utẽdum. Si uero poſtero, tertio'ue, aut quarto die ſecuta febris eſt: ſcire licet morbum eſſe. Sed tertianarum, quartanarumq;, quarũ & certus circuitus eſt: & finis integer: et quia liberaliter quieta tempora ſunt: expeditior ratio eſt. De quibus ſuo loco dicam. Nunc uero eas explicabo, quæ cotidie urgent. Igitur tertio quoq; die cibus ægro commodiſſime datur: ut alter febrem minuat: alter uiribus ſubueniat. Sed his dari debet ſi quotidiana febris eſt, quæ ex toto deſinat: ſimul atq; corpus integrũ factũ eſt: ſi, quanuis nõ acceſſiones, febres tamen iunguntur: et cotidie quidẽ increſcunt: ſed ſine integritate tamen remittunt: cũ corpus ita ſe habet, ut maior

remiſſio non expectetur. Si altero die grauior: altero leuior acceſſio eſt poſt grauiorem. ferè uero grauiorem acceſſionem leuior nox ſequitur. quo fit ut grauiorem acceſſionem nox quoq; triſtior antecedat. At ſi continuatur febris: neq; leuior unquam fit: & dari cibum neceſſe eſt: quando dari debeat, magna quidem diſſenſio eſt. Quidam, quia fere remiſſius matutinum tempus ægris eſt: tunc putant dandũ. quod ſi reſpondet, non quia mane eſt: ſed quia remiſſior eſt æger: dari dabet. Si uero ne tunc quidem ulla requies ægris eſt: hoc ipſo peius id tempus eſt: quod cum ſua natura melius eſſe debeat: morbi uitio non eſt. ſimulq; inſequitur tempus meridianũ: à quo cum omnis æger ferè peior fiat: timeri poteſt ne ille magis etiam quàm ex conſuetudine urgeatur. Igitur alij ueſpere tali ægro cibum dant. Sed cum eo tempore ferè peſſimi ſint, qui ægrotant: uerendum eſt, ne ſi quid tunc mouerimus: fiat aliquid aſperius. Ob hæc ad mediam noctem decurro: ideſt finito iam grauiſſimo tempore, eodemq; longiſſime diſtante: ſecuturis uero ante lucanis horis, qbus omnes ferè maxime dormiunt: deinde matutino tempore, quod natura ſua leuiſſimum eſt. Si uero febres uagæ ſunt: quia uerendum eſt: ne cibum ſtatim ſub ſequantur: quandocunq; quis ex acceſſione leuatus eſt: hunc debet aſſumere. At ſi plures acceſſiones eodem die ueniunt: conſiderare oportet, pares ne per omnia ſint: quod uix fieri poteſt: an impares. Si per omnia pares ſunt: poſt eam potius acceſſionem cibus dari debet: quæ non inter meridiem, & ueſperum deſinit. Si impares ſunt: conſiderandum eſt quo diſtent. Nam ſi altera grauior, altera leuior eſt: poſt grauiorem dari debet. ſi altera longior, altera breuior: poſt longiorem. ſi altera grauior, altera longior eſt: conſiderandum eſt utra magis affligat: illa ui, an hæc tempore: & poſt eam dandus eſt. Sed planè plurimum intereſt: quantæ: qualeſq; inter eas remiſſiones ſint. Nã ſi poſt alteram febrem motio manet: poſt alteram integrum corpus eſt: integro corpore cibo tempus aptius eſt. Si ſemper febricula manet: ſed alterum tamen longius tempus remiſſionis eſt: id potius eligendum eſt: adeo ut ubi acceſſiones continuantur, protinus inclinata priore dãdus cibus ſit. Et enim perpetuũ eſt, ad quod omne cõſilium dirigi poteſt: cibum quàm maxime ſemper ab acceſſione futura reducere: & hoc ſaluo dare quàm integerrimo corpori. quod non inter duas tantum, ſed etiam inter plures acceſſiones ſeruabitur. Sed cũ ſit aptiſſimũ tertio quoq; die cibum dare: tamẽ ſi corpus infirmum eſt, cotidie dandus eſt: multoq; magis ſi continentes febres ſine remiſſione ſunt: quanto magis corpus affligunt: aut ſi duæ, pluresue acceſſiones eodẽ die ueniunt. Quæ res efficit, ut & à primo

die protinus

die protinus cibus dari cotidie debeat. Si protinus uenæ conciderunt: & sæpius eodem die, si inter plures accessiones subinde uis corpori deest. Illud tamen in his seruandũ est: ut post eas febres minus cibi detur, post quas, si per corpus liceret, omnino non daretur. Cum uero febris instet, incipiat, augeatur, consistat, decedat, deinde in decessione consistat, aut finiatur: scire licet optimum cibo tempus esse febre finita. deinde cum decessio eius consistit. tertium si necesse est, quandocunq; decedit, cætera omnia periculosa esse. Si tamen propter infirmitatem necessitas urget, satius esse consistẽte iam incremento febris aliquid offerre: quàm increscente. Satius esse instante, quàm incipiẽte: cum eo tamen ut nullo tempore is qui deficit, non sit sustinendus. Neq; hercule satis est ipsas tantum febres medicum intueri: sed etiam totius corporis habitum: & ad eum dirigere curationem, seu supersunt uires, seu desunt: seu quidã mali affectus interueniunt. Cum uero semper ægros securos agere conueniat, ut corpore tantum, non etiam animo laborent: tum præcipue ubi cibum sumpserunt. Itaq; si qua sunt quæ exasperatura eorum animos sunt: optimum est eadem ægrotantium noticiæ subtrahere. si id fieri non potest: sustinere tamen post cibum usq; somni tempus, & cum experrecti sunt, tunc exponere.

Quando potiones febricitantibus dari expediat. Caput. VI.

Sed de cibo facilior quidem cum ægris ratio est: quorum sæpe stomachus hunc respuit: ẽt si mens concupiscit. De potione uero ingens pugna est: eoq; magis, quo maior febris est. Hæc enim sitim accendit: & tum maxime aquã exigit, cũ illa periculosissima est. Sed docendus æger est ubi febris conquieuerit, protinus sitim quoq; quieturam: longioremq; accessionem fore, si quod ei datum fuerit alimentum. ita celerius eum desinere sitire qui non bibit. Necesse est tamen quanto facilius etiam sani famẽ, quàm sitim sustinent: tanto magis ægris in potione, quàm in cibo indulgere. Sed primo quidem die nullus humor dari debet: nisi subito sic uenæ conciderunt, ut cibus quoq; dari debeat. Secundo uero, cæterisq; etiam quibus cibus non dabitur: tamen si magna sitis urgebit, potio dari potest. Ac ne illud quidẽ ab Heraclide Tarẽtino dictum ratione caret: ubi aut bilis ægrum, aut cruditas male habet: expedire quoq; per modicas potiones misceri nouam materiam corruptæ. Illud uidendum est, ut qualia tempora cibo leguntur: talia potioni quoq;, ubi sine illo datur, deligantur: aut cum ægrum dormire cupiemus. quod ferè sitis prohibet. Satis autem conuenit, cum omnibus febricitantibus

nimius humor alienus sit: tum præcipue esse fœminis, quæ ex partu in febres inciderunt. Sed cũ tempora cibo, potioniq; febris et remissionis ratio det: non est expeditissimũ scire, quãdo æger febricitet: quando melior sit: quando deficiat: sine quibus dispensari illa non possunt. Venis enim maxime credimus fallacissimæ rei: quia sæpe istæ leniores, celeriores'ue sunt & ætate, & sexu, & corporũ natura. Et plerunq; satis sano corpore si stomachus infirmus est: nonnunquam ẽt incipiente febre subeunt, & quiescunt: ut imbecillus is uideri possit, cui facile laturo grauis instat accessio. Contra sæpe eas concitat, & resoluit sol, balneum, & exercitatio, & metus, & ira, & quilibet alius animi affectus: adeo ut cum primum medicus uenit, solicitudo ægri dubitantis quomodo ille se habere uideatur: eas moueat. ob quam causam periti medici est, non protinus ut uenit apprehendere manu brachium. sed primum residere hilari uultu: percontariq; quemadmodum se habeat: & si quis eius metus est, eum probabili sermone leni re. tum deinde eius corpori manum admouere. quas uenas autem cõspectus medici mouet: quàm facile mille res turbant. Altera res est, cui credimus: calor æque fallax. nã hic quoq; excitatur æstu, labore, somno, metu, sollicitudine. Igitur intueri quidẽ omnia etiam ista oportet. sed his non omnia credere: ac protinus quidem scire non febricitare eum, cuius uenæ naturaliter ordinatæ sunt: tepor'q; talis est, qualis esse sanis solet. Non protinus autem sub calore, motu'q; febrem se se concipere: sed ita si summa quoq; arida inæqualiter cutis est: si calor & in fronte est: & ex imis præcordijs oritur. si spiritus ex naribus cum feruore prorumpit: si color aut rubore, aut pallore nouo mutatus est: si oculi graues, & aut persici, aut subhumidi sunt: si sudor cũ fit, inæqualis est: si uenæ non æquis internallis mouentur. Ob quam causam medicus neq; in tenebris, neq; à capite ægri debet residere: sed illustri loco aduersus eum, ut omneis notas ex uultu quoq; cubantis perspiciat. Vbi uero febris fuit, atq; decreuit: expectari oportet num tempora, partes'ue corporis aliæ paulum madescant: quæ sudorẽ uenturum esse testentur. ac siqua nota est, tunc demum dare potui calidam aquam: cuius salubris effectus est, si sudorẽ per omnia membra diffundit. Huius autem rei causa continere æger sub ueste satis multa manus debet: eadem'q; crura, pedes'q; contegere: qua male pleriq; ægros in ipso impetu febris, pessimé'q; ubi ardens ea est, male habent. Si sudare corpus cœpit, linteum tepefacere oportet: paulatim'q; singula membra detergere. At ubi sudor omnis finitus est: aut si is non uenit: ubi quàm maxime potuit: idoneus esse cibo æger uidetur: sub ueste leniter ungendus est: tum detergendus: deinde ei cibus dandus. Cibus

autem febricitantius humidus est aptissimus, aut humori certe q̃ proximus: utiq; ex materia quàm leuissima, maximeq; sorbitio. eaq;, si magnæ febres fuerunt, quàm tenuissima esse debet. Mel quoq; despumatum huic recte adijcitur: quo corpus magis nutriatur: sed id, si stomachum offendit, superuacuũ est: sicut ipsa quoq; sorbitio. Dari uero in uicem eius potest, uel intrita ex aqua calida, uel alica elota. Si firmus est stomachus, & compressa aluus: ex aqua mulsa. si uel ille languet, uel hæc profluit, ex posca. Et primo quidẽ cibo id satis est. secũdo uero aliquid adijci potest: ex eodem tamen genere materie, uel olus, uel conchilium, uel pomum. Et dum febres quidẽ increscunt, hic solus idoneus cibus est. Vbi uero aut desinunt, aut leuantur: semper quidẽ incipiendum est ab aliquo ex materia leuissima: adijciendũ uero aliquid ex media, ratione habita subinde & uirium hominis, & morbi. Ponendi uero ægro uarij cibi sicut Asclepiades præcepit: tum demum sunt, ubi fastidio urgetur: neq; satis uires sufficiunt, ut paulum ex singulis degustando famẽ uitet. At si neq; uis, neq; cupiditas deest, nulla uarietate solicitandus æger est: ne plus assumat, quàm concoquat. Neq; uerum est, quod ab eo dicitur: facilius concoqui cibos uarios. edũtur enim facilius. ad concoctionem aũt materiæ genus, & modus pertinent. Neq; inter magnos dolores, ut neq; increscente morbo tutũ est, ægrũ cibo impleri: sed ubi inclinata iam in melius ualetudo est. Sunt aliæ quoq; obseruationes in febribus necessariæ. atq; id quoq; uidendũ est, quod quidam solum præcipiunt: an astrictum corpus sit: an profluat. quorum alterum strangulat quod continet: alterum digerit. nam si astrictum est, ducenda aluus est: mouenda urina, eliciendus omni modo sudor. In hoc genere morborum sanguinem etiam misisse, concussisse uehementibus gestationibus, corpus in lumine habuisse, imperasse famem, sitim, uigiliam prodest. Vtile est etiam ducere in balneum: prius demittere in solium: tum ungere: iterum ad solium redire: multaq; aqua fouere inguina: interdum etiam oleum in solio cum aqua calida miscere: uti cibo rarius, & serius tenui, simplici, molli, calido, exiguo, maximeq; oleribus, qualia sunt, lapatium, urtica, malua, uel iure etiam concharum, musculorum'ue, aut locustarum: neq; danda caro nisi elixa est. At potio esse debet magis liberalis & ante cibum, & post hunc: & cum hoc ultra quàm sitis coget. Poterit'q; à balneo ẽt pinguius, aut dulcius dari uinum. poterit semel, aut bis interponi græcum salsum. Contra uero si corpus profluet, sudor coercendus: quies adhibenda erit tenebris: somno'q;, quandocunq; uolet, utendum. non nisi leui gestatione corpus agitandum: & pro genere mali subueniendum. Nam si uenter fluit: aut si stomachus non continet, ubi febris

decreuit, liberaliter oportet aquam tepidã potui dare, & uomere cogere: nisi aut fauces, aut præcordia, aut latus dolet: aut uetus morbus est. Si uero sudor exercet, duranda cutis est uel nitro, uel sale: quæ cũ oleo miscentur. At si leuius id uitium est, oleo corpus ungendum est. si uehementius, rosa, uel melino, uel myrteo: cui uinum austerum sit adiectum. Quisquis autem fluore æger est: cum uenit in balneum, prius ungendus: deinde in solium demittendus est. Si in cute uitium est: frigida quoq;, quàm calida aqua melius utetur. Vbi ad cibum uentum est: dari debet is ualens, frigidus, siccus simplex, qui quam minime corrumpi possit: panis tostus, caro assa, uinũ asperum, uel certe subausterum: si uenter profluit, calidum: si sudores nocent, uomitusq; sunt, frigidum.

Quomodo pestilentes febres curari debeant. Caput. VII.

d Esiderat etiam propriam animaduersionem in febribus pestilentiæ casus. In hac minime utile est, aut fame, aut medicamentis uti: aut ducere aluum. Si uires sinunt, sanguinem mittere optimum est: præcipueq; si cum dolore febris est. Si id parum tutum est, ubi febris aut tenuata est, aut leuata est: uomitu pectus purgare. Sed in hoc maturius, quàm in alijs morbis ducere in balneum opus est: uinum calidum, & meracius dare, & omnia glutinosa. inter quæ quoq; carnem generis eiusdem. Nam quo celerius eiusmodi tempestates corripiunt: eo maturius auxilia, etiã cum quadam temeritate rapienda sunt. Quod si puer est, qui laborat: neq; tantum robur eius est, ut sanguis mitti possit: siti ei utendum est: ducenda aluus, uel aqua, uel ptisanæ cremore: tum demum is leuibus cibis nutriendus. Et ex toto non sic pueri ut uiri curari debent. Ergo, ut in alio quoq; genere morborum parcius in his agendum est. Non facile sanguinem mittere, non facile ducere aluum, non cruciare uigilia, famé'ue, aut nimia siti, conuenit. Vomitus post febrem eliciendus est: deinde dandus cibus ex leuissimis: tum is dormiat: postero quoq; die si febris manet, abstineatur. Tertio ad similem cibum redeat. Dandaq; opera est quantum fieri potest, ut inter oportunam abstinentiam cibosq; oportunos, omissis cæteris, nutriatur. Si uero ardens febris extorret: nulla medicamenti danda potio est: sed in ipsis accessionibus oleo, & aqua refrigerandus est: quæ miscenda manu sunt, donec albescant: & conclaui tenendus, quo multum, & purum aërem trahere possit: neq; multis uestimentis strangulandus, sed admodum leuibus tantum uelandus est. Possunt etiam super stomachum imponi

folia uitis

folia uitis in aqua frigida tincta. Ac ne siti quidem nimia uexandus est. alendus maturius est: idest à die tertio, & ante cibũ. isdẽ perungendus. Si pituita in stomacho coijt: inclinata iam accessione uomere cogendus est: & tunc dandum frigidum olus: aut pomum ex his, quae stomacho conueniunt. Si siccus manet stomachus, protinus uel ptisanae, uel alicae, uel orizae cremor dandus est: cũ quo recens adeps cocta sit. Cum uero in summo incremento morbus est: utiq; non ante diem quartum magna siti antecedente, frigida aqua copiose praestanda est, ut bibat et ultra satietatem: & cũ iam uenter, & praecordia ultra modũ repleta, satisq; refrigerata sunt: uomere debet. Quidã ne uomitũ qdem exigunt: sed ipsa aqua frigida, tantũ ad satietatem data, pro medicamento utuntur. Vbi utrumlibet factum est: multa ueste operiendus est: & collocandus ut dormiat. Fereq; post longam sitim, & uigiliã, post multam satietatem, post infractum calorẽ, plenus somnus uenit, per quem ingens sudor effunditur. idq; praesentissimum auxilium est. Sed in his tamen, in quibus praeter ardorem nulli dolores, nullus praecordiorum tumor, nihil prohibẽs uel in thorace, uel in pulmone, uel in faucibus, non ulcus, non deiectio, non profluuium alui fuit. Si quis autem in eiusmodi febre leuiter tussit, is neq; uehementi siti conflictatur: neq; bibere aquam frigidam debet: sed eo modo curandus est quo in caeteris febribus praecipitur.

Curatio semitertianae febris quae hemitritaeos dicitur. Caput. VIII.

At ubi id genus tertianae est, quod ἡμιτριταῖον medici appellant: magna cura opus est, ne id fallat. Habet enim plerunq; frequentiores accessiones, decessionesq;, ut aliud morbi genus uideri possit: porrigitq; febris inter horas uigintiquatuor et triginta sex, ut quod idem est: non idem esse uideatur. Et magnopere necessarium est, neq; dari cibum, nisi in ea remissione, quae uera est: & ubi ea uenit, protinus dari: plurimiq; sub alterutro curantis errore subito moriuntur. ac nisi magnopere aliqua res prohibet, inter initia sanguis mitti debet: tum dari cibus, qui neq; incitet febrem: & tamen longum eius spatium sustineat.

Curatio lentarum febrium. Caput. IX.

Nonnunquam etiam lentae febres sine ulla remissione corpus tenent: ac neq; cibo, neq; ulli remedio locus est. In hoc casu medici cura esse debet, ut morbũ mutet. Fortasse enim curationi

oportunior fiet. Sæpe igitur ex aqua frigida, cui oleum sit adiectũ, corpus eius pertractandum est. quoniam interdum sic euenit, ut horror oriatur: et fiat initium quoddam noui motus: exq; eo cum magis corpus incaluit: sequatur et remissio. In his frictio quoq; ex oleo, & sale salubris uidetur. at si diu frigus est et torpor, & iactatio corporis, non alienum est in ipsa febre dare mulsi tres, aut quatuor cyathos: uel cum cibo uinum bene dilutum. Intenditur enim sæpe ex eo febris, & maior ortus calor, simul & priora mala tollit: & spem remissionis in ea curatione ostendit. Neq; hercule ista curatio noua est: qua nunc quidam traditos sibi ægros, qui sub cautioribus medicis trahebantur: interdum cõtrarijs remedijs sanant. si quidem apud antiquos quoq; ante Erophilum, & Erasistratum, maximeq; post Hippocratem fuit Petro quidam qui febricitantem hominem ubi acceperat, multis uestimentis operiebat: ut simul calorem ingentem, sitimq; excitaret. Deinde ubi paulum remitti cœperat febris, aquam frigidã potui dabat: ac si mouerat sudorem, explicuisse se ægrum iudicabat. si non mouerat, plus etiam aquæ frigidæ ingerebat: & tum uomere cogebat. Si alterutro modo febre liberauerat: protinus suillã assam, & uinum homini dabat. Si non liberauerat: decoquebat aquam sale adiecto, eamq; bibere cogebat, ut mouendo uentrem purgaret. & intra hæc omnis eius medicina erat. eaq; non minus grata fuit his: quos Hippocratis successores non refecerant: quàm nunc est his, quos Erophili, uel Erasistrati æmuli diu tractos non expedierunt. Neq; ideo tamen non est temeraria ista medicina: quia plures, si protinus à principijs excepit: interemit. Sed cum eadẽ omnibus conuenire non possint: ferè quos ratio nõ restituit: temeritas adiuuat. Ideoq; eiusmodi medici melius alienos ægros, quam suos nutriunt. Sed est circunspecti quoq; hominis et nouare interdũ: & augere morbũ: et febres accendere: qa curationẽ, ubi id quod est, nõ recipit: potest recipere id, quod futurũ est.

Remedia in febribus ad capitis dolorem, & præcordiorum inflammationem, & ariditatem, & scabritiem linguæ. Caput. X.

Considerãdum etiam est febres ne solæ sint: an alia his quoq; mala accedant. idest num caput doleat: num lingua aspera: nũ præcordia intẽta sint. Si capitis dolores sunt, rosam cum aceto miscere oportet, & in id ingerere: deinde habere duo pittacia, quæ latitudinẽ frontis, longitudinẽq; æquẽt. Ex his inuicem alterũ in aceto & rosa habere, alterum in fronte: aut intinctam hisdem lanam succidam imponere. Si acetũ offendit, pura

rosa utendum est. Si rosa ipsa lædit, oleo acerbo. si ista parum iuuant: teri pōt uel iris arida, uel nuces amaræ, uel quælibet herba ex refrigerantibus. Quorū quidlibet ex aceto impositum dolorē minuit: sed magis aliud in alio. Iuuat ēt panis cum papauere iniectus, uel cum rosa, cerussa, spuma'ue argenti. Olfacere quoq; uel serpillum, uel anethum non alienum est. At si in præcordijs inflammatio, et dolor est: primo super imponenda sunt cataplasmata reprimentia, ne si calidiora fuerint: plus eò materiæ concurrat. Deinde ubi prima inflammatio se remisit: tunc demum ad calida, & humida ueniendū est: ut ea quæ remanserint, discutiant. Notæ uero inflammationis sunt quatuor, rubor, & tumor cum calore, & dolore. Quo magis errauit Erasistratus, qui febrē nullam sine hac esse dixit. Ergo si sine inflammatione dolor est: nihil imponendum est. Hunc enim statim ipsa febris soluit. At si neq; inflammatio, neq; febris, sed tantum præcordiorum dolor est: protinus calidis, & siccis fomentis uti licet. Si uero lingua sicca est, & scabra: detergenda primum peniallo est ex aqua calida. deinde ungenda mixtis inter se rosa, et melle. Mel purgat: rosa reprimit: simulq; siccescere non sinit. At si scabra non est, sed arida, ubi penicillo detersa est: ungi rosa debet: cui ceræ sit paulum adiectum.

Remedia contra frigus, quod febrem præcedit. Caput. XI.

Solet ēt ante febres esse frigus, idq; uel molestissimū morbi genus est. Vbi id expectatur, omni potione prohibendus æger est. hæc enim paulo ante data multum malī adijcit. Item maturius ueste multa tegendus est. admouenda partibus his, pro quibus metuimus, sicca & calida fomenta, sic, ne statim uehementissimi calores incipiant: sed paulatim accrescant. Perfricādæ quoq; eæ partes manibus unctis ex uetere oleo sunt: eiq; adijciendum aliquid ex calefacientibus. Contentiq; medici quidam una frictione ēt ex quolibet oleo sunt. In harū febriū remissionibus nonnulli tres, aut quatuor sorbitionis cyathos etiam num ultra manente febre dant. deinde ea bene finita reficiunt stomachum cibo frigido, et leni. Ego tum hoc puto tentandum, cum parū cibus semel & post febrem datus prodest. sed curiose perspiciendū est, ne tempus remissionis decipiat. Sæpe enim in hoc quoq; genere ualetudinis iam minui febris uidetur: & rursus intenditur. itaq; ei remissioni credendum est: quæ etiam immoratur: & iactationem, fœtoremq; quendam oris, quem ὄζειν græci uocant, minuit. Illud satis conuenit, si cotidie pares accessiones sunt: cotidie paruum cibum dandum. si impares, post grauiorem cibum: post leuiorem, aquam mulsam.

Curatio horroris in febribus. Caput. XII.

h Orror autem eas ferè febres antecedit: quæ certũ habent circuitum, & ex toto remittuntur. Ideoq; tutissimæ sunt, maximeq; curationes admittunt. Nam ubi incerta tempora sunt: neq; alui ductio, neq; balneum, neq; uinum, neq; medicamentum aliud recte datur. incertũ est enim quando febris uentura sit: ita fieri potest, ut si subito uenerit, summa in eo pernicies sit: quod auxilij causa sit inuentũ. Nihilq; aliud fieri põt, quàm ut primis diebus bene abstineatur æger. deinde sub decessu febris eius, quæ grauissima est: cibũ sumat. at ubi certus circuitus est: facilius oĩa illa tentantur: quia facilius proponere nobis et accessionũ, & decessionũ uices possumus. In his autem cum ueterauerunt: utilis famis non est. Primis tantummodo diebus ea pugnandum est: deinde diuidenda curatio est: & ante horror, tum febris discutienda. Igitur cum primum aliquis inhorruit, & ex horrore incaluit: dare ei oportet potui tepidam aquam subsalsam, & uomere eum cogere. nam ferè talis horror ab his oritur, quæ biliosa in stomacho resederunt. idem faciendũ est, si proximo quoq; circuitu æque cessit: sæpe enim sic discutitur. iamq; quod genus febris sit, scire licet. itaq; sub expectatione proxime accessionis, quæ instare tertia potest: deducendus in balneum est: dãdaq; opera est, ut per tempus horroris in solio sit. si ibi quoq; senserit: nihilominus idem sub expectatione accessionis quartæ faciat. si quidem eo quoq; modo sæpe id discutitur. si nec balneũ quidem profuit: ante accessionem allium edat: aut bibat calidã aquam cum pipere: si quidem ea quoq; assumpta calorem mouent, qui horrorem nõ admittit. Deinde eo modo quo in frigore præceptũ est: anteq̃ inhorrescere possit, opiatur. Fomentisq; protinus ualidioribus totum corpus circundare conuenit, maximeq; inuolutis extinctis testis, & titionibus. Si nihilominus horror perruperit, multo oleo calefacto inter ipsa uestimenta perfundatur: cui æque ex calefacientibus aliquid sit adiectum. adhibeaturq; frictio quantam is sustinere poterit, maximeq; in manibus, & pedibus: & spiritum ipse contineat. neq; desistendum est etiam si horror est. Sæpe enim pertinacia iuuantis malum corporis uincit. Si quid euomuit, danda aqua tepida: iterumq; uomere cogendus est: utendumq; eisdẽ est, donec horror finiatur. Sed præter hæc, ducenda aluus est, si tardius horror quiescit: si quidem id quoq; exonerato corpori prodest. Vltima quoq; post hæc auxilia sunt gestatio, & frictio. Cibus autem in eiusmodi morbis maxime dandus est: qui mollem aluũ præstet. Caro glutinosa, uinum cum dabitur, austerum.

Curatio

Curatio cotidianæ febris. Caput. XIII.

h Aec ad omnes circuitus febriũ pertinent. discernendæ tñ singulæ sunt: sicut rationẽ habent dissimilem. si cotidiana est, triduo primo magnopere abstinere oportet: tum cibis altero quoq; die uti. Si res inueterauerit, post febrem experiri balneũ, & uinum, magisq; si horrore sublato hæc superest.

Curatio tertianæ febris. Caput. XIIII.

s I tertiana uero, quæ ex toto intermittit, aut quartana est: medijs diebus & ambulationibus uti oportet, alijsq; exercitationibus, & unctionibus. quidam ex antiquioribus medicis Cleophantus in hoc genere morborum multo ante accessionem caput ægri multa calida aqua perfundebat: deinde uinũ dabat. quod quanuis pleraq; eius uiri præcepta secutus est Asclepiades, recte tamen præterijt. Est enim anceps ipse, si tertiana febris est: tertio die post accessionẽ dicit aluum duci oportere. quinto post horrorem uomitum elicere. deinde post febrem, sicuti illi mos erat, adhuc calidis dare cibum, & uinum. sexto die in lectulo detineri. sic enim fore ne septimo die febris accedat. Id sæpe fieri posse uerisimile est. Tutius tamen est, ut hoc ipso ordine utamur tria remedia, uomitus, alui ductionis, uini potus per triduum: idest die tertio, & quinto, & septimo tentare. nec uinum nisi post accessionem die septimo bibat. Si uero primis diebus discussus morbus non est: inciditq; in uetustatem, quo die febris expectabitur: in lectulo se contineat: post febrem perfricetur: tum cibo assumpto bibat aquã. postero die, quo cibo uacat, & ab exercitatione, unctioneq; aqua tantum contentus conquiescat. Et id quidem optimum est. Si uero imbecillitas urgebit: & post febrem uinum, & medio die paulum cibi debebit assumere.

Curatio quartanæ febris. Caput. XV.

e Adem in quartana facienda sunt. Sed cum hæc tarde admodum finiatur, nisi primis diebus discussa est: diligentius ab initio præcipiendũ est, quid in ea debeat fieri. Igitur si cui cum horrore febris accessit, eaq; desijt: eodem die, & postero, tertioq; cõtinere se debet: & aquã tantũmodo calidam primo die post febrẽ sumere: biduo proximo quantũ fieri põt ne hanc quidẽ. si quarto die cum horrore febris reuertitur, uomere

sicut ante præceptum est: deinde post febrem modicũ cibum sumere, uini quadrantem. Postero, tertioq; die abstinere: aqua tantummodo calida, si sitiet, assumpta: septimo die balneo frigus præuenire: abstinere, continere se debet: & aqua tantummodo calida si sitiet: ac tum ita nono die balneo frigus præuenire: si febris redierit, ducere aluũ. ubi ex eo corpus conquieuerit, inunctione uehementer perfricari: eodem modo sumere cibum & uinum: biduo proximo se abstinere frictione seruata. decimo die rursus balneum experiri: & si postea febris accessit, æque perfricari. uinum copiosius bibere. ac si proximum est quies tot dierum, ut abstinentia cum cæteris quæ præcipiuntur, febrem tollant. Si uero nihilominus remanet: aliud ex toto sequendum est curationis genus: idq; agendum, ut quod diu sustinendum est, corpus facile sustineat. Quo minus etiam curatio probari Heraclidis Tarentini debet: qui primis diebus ducendã aluum: deinde abstinendũ usq; in septimum diem dixit. Quod ut sustinere aliquis possit: tamen etiã febre liberatus, uix refectioni ualebit. adeo si febris sæpius accesserit: concidet. Igitur si tertiodecimo die morbus remanebit: balneum neq; ante febrem, neq; post eam tentandum erit: nisi interdũ iam horrore discusso. Horror ipse per eadẽ quæ supra præscripta sunt expugnandus. Deinde post febrem oportebit ungi: & uehementer perfricari: cibum & ualidum, & fortiter assumere. uino uti quantum libebit. postero die cum satis quieuerit, ambulare, exerceri, ungi, perfricari fortiter: cibum accipere sine uino: tertio die abstinere. quo die uero febrem expectabit: ante surgere, & exerceri, dareq; operam non oportet, ut in ipsam exercitationẽ tempus febris incurrat. sic.n. sæpe illa discutitur. At si in opere occupauit: tum demum se recipere. In eiusmodi ualetudine medicamenta sunt, oleum, frictio, exercitatio, cibus, uinum. Si uenter astrictus est, soluendus est. Sed hæc facile ualidiores faciunt. si imbecillitas occupauit: pro exercitatione gestatio est. Si ne hanc quidem sustinet: adhibẽda tamen frictio est. si hæc quoq; uehemens onerat: intra quietem, & unctionem, & cibum sistendũ est: dandaq; opera est, ne qua cruditas in cotidianam id malum uertat. Nam quartana neminem iugulat. sed si ex ea facta cotidiana est: in malis æger est. Quod tamen nisi culpa uel ægri, uel curantis nunquam fit.

Curatio duarum quartanarum. Caput. XVI.

At si duæ quartanæ sunt: neq; hæ, quas proposui, exercitationes adhiberi possunt: aut ex toto quiescere opus est: aut si id difficile est, leuiter ambulare: considere diligenter inuo-

lutis pedibus, & capite. Quoties febris accessit, & desijt, cibum modicum sumere, & uinum. reliquo tempore nisi imbecillitas urget: abstinere. Aut si duæ febres penè iunguntur, post utrāq; cibum sumere. deinde uacuo tempore & moueri aliquid, & post unctionem cibo uti. Cum uero uetus quartana raro, nisi uere soluatur: utiq; eo tempore attendendum est ne quid fiat, quod ualetudinem impediat. Prodestq; in uetere quartana mutare subinde uictus genus: à uino ad aquam: ab aqua ad uinum: à lenibus cibis ad acres: ab acribus ad lenes transire: esse radicem: deinde uomere: iure'ue pulli gallinacei uentrem resoluere: oleum ad frictiones adijcere: calefacientia ante accessionem sorbere, uel aceti cyathos duos, uel unū sinapis cum tribus græci uini salsi, uel mixta paribus portionibus, & in aqua diluta, piper, castoreum, laser, myrram. per hæc enim similiaq; corpus agitandum est, ut moueatur ex eo statu quo detinetur. Si febris quieuit, diu meminisse eius diei cōuenit: eoq; uitare frigus, calorem, cruditatē, lassitudinē. Facile enim reuertitur: nisi à sano quoq; aliquandiu timetur.

Curatio cotidianæ febris, quæ ex quartana facta sit. Caput. XVII.

a T si ex quartana cotidiana facta est: cum id uitio inciderit, per biduū abstinere oportet. frictione uti: aquam tantummodo uesperi potui dare. tertio die sæpe fit ne febris accedat. sed siue fuit, siue non fuit, cibus post accessionis tempus est dandus. at si manet: per biduum abstinentia, quanta maxime imperari corpori potest: fricatione cotidie utendum est.

De tribus insaniæ generibus: & primo de eius curatione, quæ à græcis phrenitis dicitur. Caput. XVIII.

e T febrium quidem ratio exposita est. supersunt uero alij corporis affectus: qui huic superueniunt. ex quibus eos, qui certis partibus assignari non possunt: protinus iungam. Incipiam ab insania: primamq; huius ipsius partē agrediar: quæ et acuta, et in febre est: græci φρενῖτιν appellant. Illud ante omnia scire oportet, interdū in accessione ægros desipere: et loqui aliena. Quod nō quidē leue est: neq; incidere potest, nisi in febre uehementi: non tamen æque pestiferum est. Nam plerunq; breue esse consueuit: leuatoq; accessionis impetu protinus mens redit. Neq; id genus morbi remedium aliud desiderat: quàm quod in curanda febre præceptum est. Phrenitis uero tum demum est: cum continua demētia esse incipit: aut cum æger quamuis adhuc sapiat: tamen quasdā ua-

nas imagines accipit. perfecta est ubi mens illis imaginibus addicta est. Eius autem plura genera sunt: si quidem ex phreniticis alij hilares, alij tristes sunt: alij facilius continentur, et intra uerba desipiunt. alij consurgunt, & uiolenter quædam manu faciunt. atq; ex his ipsis alij nihil nisi impetu peccant: alij etiam artes adhibent: summamq; spem sanitatis in captandis maiorum operum occasionibus præbent: sed exitu deprehenduntur. Ex his autem eos qui intra uerba desipiunt, aut leuiter etiam manu peccant: onerare asperioribus coercitionibus superuacuum est. Eos uero qui uiolentius se gerunt, uincire cõuenit: ne uel alteri, uel sibi noceant. Neq; credendum est si uinctus aliquis dum leuari uinculis cupit: sanum iam se fingat, quanuis prudẽter & miserabiliter loquatur: quoniam is dolus insanientis est. Ferè uero antiqui tales ægros in tenebris habebant: eo quod eis contrarium esse exterreri: & ad quietem animi tenebras ipsas conferre aliquid iudicabant. At Asclepiades tanquam tenebris ipsis terrentibus in lumine habendos esse dixit neutrum tamen perpetuum est: alium enim lux, alium tenebræ magis turbant. reperiunturq; in quibus nullum discrimen depræhendi uel hoc, uel illo modo possit. Optimum itaq; est utrunq; experiri: & habere eum, qui tenebras horret, in luce: eum q lucem, in tenebris. At ubi nullum tale discrimen est, æger si uires habet, loco lucido: si non habet, obscuro continendus est. Remedia uero adhibere ubi maxime furor urget, superuacuum est. simul enim febris quoq; increscit. itaq; tũ nihil nisi continendus æger est. Vbi uero res patitur, festinanter subueniendum est. Asclepiades perinde esse dixit his sanguinem mitti, ac si trucidentur: rationem hanc secutus, quod neq; insania esset, nisi febre intenta: neq; sanguis nisi in remissione eius recte mitteretur. Sed ipse in his somnum multa frictione quæsiuit, cũ & intentio febris somnum impediat: & frictio non nisi in remissione eius utilis sit. Itaq; hoc quoq; auxilium debuit præterire. Quid igitur est? Multa in præcipiti periculo recte fiunt aliâs omittenda. & continuata quoq; febris habet tempora: qbus & si non remittit, non tamen crescit. Estq; hoc ut non optimum, sic tamen secundum remedij tempus. Quod si uires ægri patiuntur, sanguis quoq; mitti debet. Nec minus deliberari potest an aluus ducenda sit. tum interposito die conuenit caput ad cutem tondere: deinde aqua fouere. in aqua uerbenæ aliquæ decoctæ sint, uel ex reprimentibus: aut prius fouere: deinde tondere: & iterum fouere: ac nouissime rosa caput, naresq; implere: offerre etiam naribus rutam ex aceto contritam: mouere sternutamenta medicamentis in id efficacibus. Quæ tamen facienda sunt in his, quibus uires non desunt. Si uero imbecillitas est,

rosa tantum caput adiecto serpillo, similiq; aliquo madefaciendũ est. Vtiles etiam in quibuscunq; uiribus herbæ duæ sunt, solanum, & muralis: simul ex utraq; succo expresso caput impleatur. cum se febris remiserit, frictione utendum est. partius tamen in his qui nimis hilares, quàm in his qui nimis tristes sunt. Aduersus omnium aũt sic insanientium animos, gerere se pro cuiusq; natura necessarium est. Quorundã enim uani metus leuandi sunt: sicut in homine prædiuite famẽ timente incidit: cui subinde falsæ hæreditates nunciabãtur. Quorũdam audacia coercenda est: sicut in his fit, in quibus continẽdis plagæ quoq; adhibentur. Quorundam etiã intempestiuus risus & obiurgatione, & minis prohibendus est. Quorundam discutiendæ tristes cogitationes: ad quod symphoniæ, & cymbala, strepitusq; proficiunt. Sæpius tamen assentiendum, quàm repugnandũ est. paulatimq;, & non euidenter ab his, quæ stulte dicentur, ad meliora mens eius abducenda est. Interdum etiã elicienda ipsius intentio, ut fit in hominibus studiosis literarum quibus liber legitur: aut recte si delectantur: aut perperam, si id ipsum eos offendit. emendando enim conuertere animum incipiunt. Quin etiam recitare si qua meminerunt cogendi sunt. Ad cibum quoq; quosdam non desiderantes reduxerunt hi, qui inter epulantes eos collocauerunt. Omnibus uero sic affectis somnus & difficilis, & præcipue necessarius est. sub hoc enim pleriq; sanescunt. Prodest ad id, atq; etiam ad mentem ipsam componendam crocinum unguentum cum irino in caput datum. Si nihilominus uigilant hi, quidam somnum moliuntur potui dando aquam, in qua papauer, aut ὑοσκύαμος decocta sit: alij mandragoræ mala puluino subijciunt: alij uel amomum, uel sicamini lachrymam fronti inducunt. hoc nomen apud medicos reperio. Sed cum græci morũ σικάμινον appellant: mori nulla lacrhima est. sic uero significatur lachrima arboris in Aegypto nascẽtis: quã ibi μωρόσυκον appellãt. Plurimi decoctis papaueris corticibus, ex ea aqua subinde spongia os, & caput fouent. Asclepiades ea superuacua esse dixit, quoniã in Lethargum sæpe cõpellerent. Præcipit aũt ut primo die à cibo, potione, somno abstineretur: uespere ei daretur potui aqua: tunc frictio admoueretur lenis, ita ut ne manum quidem qui fricaret, uehementer imprimeret. postero deinde die hisdẽ omnibus factis, uespere ei daretur sorbitio, et aqua: rursusq; frictio adhiberetur. Per hanc enim nos consecuturos, ut somnus accedat. Id interdum fit, & quidem adeo, ut illo confitente nimia frictio etiam lethargi periculum afferat. Sed si sic somnus non accessit, tum demum illis medicamentis accersendus est, habita scilicet eadem mode ratione, quæ hic quoq; necessaria est: ne quem obdormire uolumus:

excitare postea non possimus. Confert etiam aliquid ad somnum silanus iuxta cadens: uel gestatio post cibum & noctu, maximeq; suspensi lecti motus. Neque alienum est, si neque sanguis ante missus est: neque mens constat: neque somnus accedit: occipitio inciso cucurbitulam admouere. quæ quia leuat morbum, potest etiam somnum facere. Moderatio autem in cibo quoq; adhibenda est. Nam neq; implendus æger est, ne insaniat. neq; ieiunio utiq; uexandus est, ne imbecillitate in cardiacum incidat. Opus est autem cibo infirmo, maximeq; sorbitione, potione aquæ mulsæ: cuius ternos cyathos bis hyeme: quater æstate dedisse satis est. Alterum genus insaniæ est: quod spatium longius recipit: quia ferè sine febre incipit: leues deinde febriculas excitat: & consistit in tristitia, quam uidetur bilis atra contrahere. in hac utilis detractio sanguinis est. Si quid hanc prohibet, prima est abstinentia: secunda per album ueratrum, uomitumq; purgatio. post utrũlibet adhibenda bis die frictio est si magis ualet, frequens etiã exercitatio. In ieiuno uomitus: cibus sine uino dandus ex media materia est. Quam quotiens posuero, scire licet etiam ex infirmissima dari posse: dum ne ea sola quis utatur: ualentissima tantummodo esse remouenda. præter hæc seruanda aluus est quàm tenerrima. remouendi terrores, & potius bona spes afferenda. quærenda delectatio ex fabulis, ludisq;: quibus maxime capi sanus assueuerat. Laudanda si qua sunt ipsius opera: & ante oculos eius ponenda. Leuiter obiurganda uana tristitia. subinde admonendus in his ipsis rebus, quæ solicitant: cur non potius letitiæ, q̃ solicitudinis causa sit. Si febris quoq; accessit, sicut aliæ febres curanda est. Tertium insaniæ genus est ex his longissimum, adeo ut uitam ipsam non impediat: quod robusti corporis esse consueuit. huius autem ipsius species duæ sunt. Nam quidam imaginibus, non mente falluntur: qualem insanientem Aiacem, uel Orestem poëtarum fabulæ ferunt. quidam animo desipiunt. Si imagines fallunt: ante omnia uidẽdum est, tristes, an hilares sint. In tristitia nigrum ueratrum deiectionis causa: in hilaritate album ad uomitum excitandum dari debet. idq; si in potione non accepit: pani adijciendum est, quo facilius fallat. nam si bene se purgauerit: ex magna parte morbum leuabit. Ergo etiam si semel datum ueratrũ parum profecerit: interposito tempore iterũ dari debet. Neq; ignorare oportet, leuiorem esse morbum cum risu, quàm serio insanientium. Illud quoq; perpetuum est in omnibus morbis: ubi ab inferiore parte purgandus aliquis est, uentrem eius ante soluendum esse: ubi à superiore, comprimendum. Si uero consilium insanientem fallit: tormentis quibusdam optime curatur. Vbi perperam aliquid dixit, aut fecit, fame, uincu-

lis, plagis coercendus est. Cogendus est & attendere, & ediscere aliquid, & meminisse. sic enim fiet ut paulatim metu cogatur considerare quid faciat. Subito etiam terreri, & expauescere in hoc morbo prodest. Et ferè quicquid animum uehemēter perturbat. Potest enim quædam fieri mutatio: cum ab eo statu mens in quo fuerat, abducta est. Interest etiam si ipse sine causa subinde rideat: an mestus, demissusq; sit. nam demens hilaritas terroribus his, de quibus supra dixi: melius curatur. si nimia tristitia est: prodest lenis, sed multa bis die frictio. Itē per caput aqua frigida infusa: demissumq; corpus i aquā, & oleum. Illa communia sunt, insanientes uehementer exerceri debere: multa frictione uti: neq; pinguem carnē, neq; uinum assumere: cibis uti post purgationem ex leui materia quàm leuissimis. non oportere esse uel solos, uel inter ignotos, uel inter eos quos aut contemnant: aut negligant. mutare debere regiones: & si mens redit, annua peregrinatione esse iactandos. Raro, sed aliquando tamen ex metu deliriū nascitur. Quod genus insanientium specie, similiq; uictus genere curandum est: præterquàm quod in hoc insaniæ genere solo recte uinum datur.

Cardiaci morbi curatio. Caput. XIX.

Huic morbo præcipue contrarium est id genus, quod καρδιακὸν à græcis nominatur: quis sæpe ad eum phrenitici transeunt. Si quidem mens in illis labat: in hoc constat. Id autem nihil aliud est, quàm nimia imbecillitas corporis: quod stomacho languente immodico sudore digeritur. Licetq; protinus scire id esse, ubi uenarū exigui, imbecilliq; pulsus sunt. Sudor autem supra cōsuetudinem et modo, & tempore ex toto thorace, & ceruicibus, atq; etiam capite prorūpit: pedibus tantummodo et cruribus siccioribus, atq; frigentibus. At ubi id morbi genus est: curatio prima ē, supra præcordia imponere quæ reprimant cataplasmata. secunda, sudorē prohibere. id præstat acerbum oleū, uel rosa, uel melinū, aut myrteū. quorū aliquo corpus leuiter perungendū: cæratumq; ex aliquo horum tum imponendum est. Si sudor uincit, delinendus homo est uel gypso, uel argenti spuma, uel cimolia creta: uel etiam subinde horum puluere respergendus. Idem præstat puluis ex contritis aridi myrti, uel rubi folijs: aut ex austeri, et boni uini arida fece. Pluraq; similia sunt: quæ si desunt, satis utilis est quilibet ex uia puluis iniectus. Sup hæc uero quo minus corpus insudet: leui ueste debet esse cōtectus, loco nō calido, fenestris patentibus

sic, ut per flatus quoq; aliquis accedat. Tertium auxilium est imbecil litati iacentis uino, ciboq; succurrere. Cibus nõ multus quidẽ, sed sæpe tamen nocte, ac die dandus est, ut nutriat: neq; oneret. is esse debet ex infirmissima materia: & stomacho aptus. nisi autem necesse est, ad uinum festinare non oportet. si uerendum est ne deficiat, tum & in trita ex hoc, et hoc ipsum austerum quidem, sed tamen tenue meracũ. Egelidum subinde & liberaliter dandũ est adiecta polenta: si modo is æger parum cibi assumit. idq; uinũ esse debet neq; nullarum uiriũ, neq; ingentium: recteq; tota die, ac nocte uel treis heminas æger bibet. si uastius corpus est: plus etiam. Si cibum nõ accipit, perunctum ante perfundere aqua frigida conuenit: & tum dare. Quod si stomachus resolutus parum continet, & ante cibum, & post eum: sponte uomere oportet: rursusq; post uomitum cibum sumere. si ne id quidem manse rit, sorbere uini cyathum: interpositaq; hora sumere alterum. si id quoq; stomachus reddiderit: totum corpus bulbis contritis super illinendum est. qui ubi inaruerunt, efficiunt, ut uinum in stomacho contineatur: exq; eo toti corpori calor, uenisq; uis redeat. Vltimum auxilium est, in aluum ptisanæ, uel alicæ cremorem ex inferioribus parti bus inijcere, si quidem id quoq; uires tuetur. Neq; alienum est naribus quoq; æstuantis admouere quod reficiat: idest rosam, & uinum. Et si qua in extremis partibus frigent: unctis, & calidis manibus fouere. per quæ si consequi potuimus, ut & sudoris impetus minuatur: & uita prorogetur: incipit iam tẽpus ipsum esse præsidio. Vbi in tuto esse uidetur: uerendum est tamen ne ad eandem imbecillitatem cito re cidat. Itaq; uino tantum remoto, cotidie ualidiorem cibum debet assumere: donec satis uirium corpori redeat.

De lethargo, & eius curatione. Caput. XX.

a Lter quoq; morbus est aliter phrenitico cõtrarius. In illo difficilis somnus, prompta ad omnem audaciam mẽs est. At in hoc marcor & inexpugnabilis penè dormiendi necessitas, λήθαργον græci nominant. atq; id quoq; genus acutũ est: & nisi succurritur, celeriter iugulat. Hos ægros quidã subinde excitare nituntur admotis his, quæ per sternutamenta euocantur: & his, quæ odore fœdo mouent, qualis est pix cruda, lana sucida, piper, ueratrum, castoreum, acetum, allium, cepa, iuxta etiam galbanum incendunt, aut pilos, aut cornu ceruinum. si id non est, quodlibet aliud. Hæc enim cum comburuntur, odorem fœdũ mouent. Tharrias uero quidam accessionis esse id malum dixit: leuariq; cum ea decessit. Itaq;

cessit. Itaq; eos qui subinde excitant, sine usu male habere. Interest aũt in decessione expergiscatur æger: an cum febris non leuetur: aut leuata quoq; ea somnus urgeat. Nam si expergiscitur, adhibere ei ut sopito superuacuum est. neq; enim uigilando melior fit: sed per se, si melior est: uigilat. Si uero continens ei somnus est: utiq; excitandus est. sed his temporibus quibus febris leuissima est, ut et excernat aliq̃d, & sumat. Excitat aũt ualidissime repente aqua frigida infusa post remissionem. Itaq; perunctum oleo multo corpus tribus, aut quatuor amphoris totum per caput perfundendum est. Sed hoc utemur, si æqualis ægro spiritus erit: si mollia præcordia. Sin aliter hæc erunt: ea potiora, quæ supra comprehensa sunt. Et quod ad somnum quidem pertinet, commodissima hæc ratio est. Medendi autem causa caput radendum: deinde postea fouendum est aqua: in qua laurus, aut ruta decocta sit. Altero die imponendum castoreum, aut ruta ex aceto contrita, aut lauri baccæ, aut hedera cum rosa, et aceto. Præcipueq; proficit, & ad excitandum hominem naribus admotum, & ad morbũ ipsum depellendum capiti, fronti'ue impositum sinapi. Gestatio etiam in hoc morbo prodest, maximeq; oportune cibus datus: idest in remissione quanta maxima inueniri poterit: aptissima autem sorbitio est, donec morbus decrescere incipiat: sic ut si cotidie grauis accessio est: hæc cotidie detur. Si alternis, post grauiorem, sorbitio: post leuiorem, mulsa aqua. Vinũ quoq; cum tempestiuo cibo datum, nõ mediocriter adiuuat. quod si post longas febres eiusmodi torpor corpori accessit: cætera eadem seruanda sunt. Ante accessionem aũt tribus, quattuor'ue horis castoreum, si uenter astrictus est: mixtum cum scamonea: si nõ est, per se ipsum cum aqua dandum est. Si præcordia mollia sunt, cibis utendum est plenioribus. Si dura, in hisdem sorbitionibus subsistendũ: imponendũq; est præcordijs, quod simul et reprimat, et emolliat.

De aqua inter cutem, hoc est hydropico morbo. Caput. XXI.

s Ed hic quidem acutus est morbus. Longus uero fieri potest eorũ, quos aqua inter cutem male habet: nisi primis diebus discussus est: ὕδρωπα græci uocant. Atq; eius tres species sunt. Nam modo uentre uehementer intento creber intus ex motu spiritus sonus est. modo corpus inæquale est: tumoribus aliter, aliterq; per totum id orientibus. modo intus in unum aqua contrahitur: & moto corpore ita mouetur, ut impetus eius conspici possit. Primum τυμπανίτην, secundum λευκοφλεγματίαν, uel ὑπό σαρκα, tertiũ ἀσκίτην græci nominant. Cõmunis tñ omniũ est humo-

ris nimia abundantia: ob quam ne ulcera quidẽ in his ægris facile sanescunt. Sæpe uero hoc malũ per se incipit. Sæpe alteri uetusto morbo, maximeq; quartanæ superuenit. Facilius in seruis, quàm in liberis tollitur. quia cum desideret famem, sitim, mille alia tedia, longamq; patietiam: promptius his succurritur, qui facile coguntur: quàm quibus inutilis libertas est. Sed ne hi quidem, qui sub alio sunt: si ex toto sibi temperare non possunt: ad salutem perducuntur. Ideoq; non ignobilis medicus Chrysippi discipulus apud Antigonum regem ami cum quendam eius notæ intemperantiæ mediocriter eo morbo impli citum, negauit posse sanari. Cumq; alter medicus epirotes Philippus se sanaturum polliceretur: respondit illum ad morbum ægri respicere: se ad animum. neq; eum res fefellit. Ille. n. cum summa diligentia non medici tantummodo, sed etiam regis custodiretur: tamen malagmata sua deuorando, bibendoq; suam urinam, in exitium se præcipitauit. Inter initia tamen non difficillima curatio est: si imperata sunt corpo ri quies, sitis, inedia. At si malum inueterauerit: non sine magna mo lestia discutitur. Metrodorum tamen Epicuri discipulum referunt: cum hoc morbo tentaretur, neq; æquo animo ferret necessariam sitim: ubi diu abstinuerat: bibere solitum, deinde euomere. Quod si redditur quicquid receptum est: multum tedio demit. si à stomacho retentum est, morbum auget. Ideoq; in quolibet tentandum nõ est. Sed si febris quoq; est: hæc in primis submouenda est per eas rationes: per quas huic succurri posse propositum est. Si sine febre æger est: tum demũ ad ea ueniendum est, quæ ipsi morbo mederi solent. atq; hic quoq; quæcunq; species est, si nondum nimis occupauit: hisdem auxilijs opus est. multum ambulandum. currendum aliquid est. superiores maxime partes sic perfricandæ, ut spiritum ipse contineat. euocandus est sudor non exercitatione tantũmodo, sed etiam in harena calida, uel laconico, uel clibano, similibusq; alijs: maximeq; utiles naturales, et siccæ sudationes sunt: quales super baias habemus in myrtetis. balneũ, atq; omnis humor alienus est. Ieiuno recte catapotia dantur facta ex absinthij duabus: myrrhe' ue tertia parte. Cibus esse debet ex media quidem materia: sed tamen generis durioris. Potio non ultra danda est, quàm ut uitam sustineat. optimaq; est, quæ urinã mouet. Sed id ipsum tamen molliri cibo, quàm medicamento melius est. Si tamen res coget ut ex his aliquid detur: præstanter id decoquendũ, eaq; aqua potui danda. Videntur autem hanc facultatem habere, iris, nardum, crocum, cinnamum, amomum, cassia, myrra, balsamum, galbanum, ladanum, oenante, panace, cardamomum, hebenus, cupressi semen, uua taminia, quã σταφίδα ἀγρίαν græci nominãt: abrotanum, rosæ folia, acorum, ama-

ræ nuces, tragoriganum, ſtorax, coſtum, iunci quadrati & rotundi ſemen: illud κύπυρον, χοῖνον hoc græci uocant. Quæ quotiens poſuero, non quæ hic naſcuntur, ſed quæ inter aromata afferuntur, ſignificabo. Primo tamen quæ leuiſſima ex his ſunt: ideſt roſæ folia, uel nardi ſpica tentanda ſunt. Vinum quoq; utile eſt, & auſterum: ſed quàm tenuiſſimum. Commodum eſt etiam lino cotidie uentrem metiri: & qua comprehendit aluum, notam imponere. poſtero die uidere ſi plenius corpus ſit: an extenuetur. Id enim quod tenuatur, medicinam ſentit. Neq; alienum eſt metiri & potionem eius, et urinam. Nam ſi plus humoris excernitur, quàm aſſumitur: ita demum ſecundæ ualetudinis ſpes eſt. Aſclepiades in eo qui ex quartana in hydropa deciderat: ſe abſtinentia bidui & frictione uſum. tertio die iam et febre, & aqua liberato cibum, & uinum dediſſe, memoriæ prodit. Hactenus communiter de omni ſpecie dici poteſt. Si uehementius malum eſt, diducenda ratio curãdi eſt. Ergo ſi inflamatio, et ex ea dolor creber eſt: utilis quotidianus aut alterno quoq; die poſt cibum, uomitus eſt. Fomentis ſiccis, calidiſq; utendum eſt. Si per hæc dolor non finitur, neceſſariæ ſunt ſine ferro cucurbitulæ. Si ne per has quidem tormentum tollitur: incidenda cutis eſt: & tum his utendum. Vltimum auxilium eſt: ſi cucurbitulæ nihil profuerunt: per aluum infundere copioſe aquam calidam, eamq; recipere. Quin etiam cotidie ter, quaterue opus eſt uti frictione uehementi cum oleo, & quibuſdam calefacientibus. Sed in hac frictione à uentre abſtinendum eſt. Imponẽdum uero in eum crebrius ſinapi, donec cutem erodat: ferramentiſq; cãdẽtibus pluribus locis uenter exulcerandus eſt: & ſeruanda ulcera diutius. Vtiliter etiam ſcylla cocta delinitur cutis: ſed diu poſt has inflammationes abſtinendum eſt ab omnibus inflantibus. At ſi id uitium eſt, cui λευκοφλεγματία nomen eſt: eas partes quæ tument, ſubijcere ſoli oportet: ſed non nimium, ne febricula incidat. ſi is uehementior eſt, caput uelandum eſt: utendumq; frictione madefactis tantum manibus aqua: cui ſal, & nitrum, & olei paulũ ſit adiectum ſic, ut aut pueriles, aut muliebres manus adhibeantur: quo molior earum tactus ſit. Idq; ſi uires patiuntur, ante meridiem tota hora: poſt meridiẽ ſemi hora fieri oportet. Vtilia etiam ſunt cataplaſmata quæ reprimunt: maximeq; ſi corpora teneriora ſunt. Incidendum quoq; eſt ſuper talum quattuor ferè digitis ex parte interiore: qua ꝑ aliquot dies frequens humor feratur: atq; ipſos tumores incidere altis plagis oportet. Concutiendũq; multa geſtatione corpus eſt: atq; ubi inductæ uulneribus cicatrices ſunt, adijciendũ & exercitationibus eſt, & cibis, donec corpus ad priſtinum habitum reuertatur. Cibus ualens eſſe debet, & glutinoſus, maximeq;

citro. Vinum, si per stomachum licet: dulcius. sed ita ut inuicē biduo, triduo'ue, modo aqua, modo id bibatur. Prodest ēt lactucæ marinæ quæ grandis iuxta mare nascitur, semen cum aqua potui datum. Si ualens est qui id accipit: ei scylla cocta sicut supra dixi, delinitur. Authoresq; multi sunt: inflatis uesicis pulsandos tumores esse. Si uero id morbi genus est, quo in uterum multa aqua contrahitur: ambulare, sed magis modice oportet. malagma quod digerat impositum habere: idq; ipsum super imposito triplici panno fascia, non nimium tamen uehementer astringere. quod à Tharria profectum, seruatum esse à pluribus uideo. Si iecur aut lienem affectum esse manifestum est: ficum pinguem contusam adiecto melle superponere. Si per talia auxilia uenter non siccatur: sed humor nihilominus abundat: celeriore uia succurrere, ut is per uentrē ipsum emittatur. Neq; ignoro Erasistrato displicuisse hanc curandi uiam. Morbum enim hunc iocineris putauit. Ideoq; ita illum esse sanandum: frustraq; aquam emitti: quæ uitiato illo subinde nascatur. Sed primum non huius uisceris unius hoc uitium est. Nam splene affecto, & in totius corporis malo habitu fit: deinde ut inde cœperit: tamen aqua nisi emittitur, quæ contra naturam ibi subsistit: & iocineri, & cæteris interioribus partibus nocet. conuenitq; corpus nihilominus esse curandum. neq; enim sanat emissus humor: sed medicinæ locum facit, quam intus inclusus impedit. Ac ne illud quidem in controuersiam uenit: quin non omnes in hoc morbo sic curari possint: sed iuuenes robusti, qui uel ex toto carent febre: uel certe satis liberales intermissiones habent. Nam quorum stomachus corruptus est, qui'ue ex atra bile huc deciderūt: quiq; malum corporis habitum habent: idonei huic curationi non sunt. Cibus autē quo die primum humor emissus est, superuacuus est: nisi si uires desunt. Insequentibus diebus & his uinum meracius quidem, sed non ita multum dari debet, paulatimq; euocandus æger est ad exercitationes, frictiones, solem, sudationes, nauigationes, & idoneos cibos: donec ex toto conualescat. Balneum rarum res amat: frequentiorem in ieiunio uomitum. Si æstas est, in mare natare commodum est. ubi conualuit aliquis, diu tamen alienus ei ueneris usus est.

De tabe, & eius speciebus, & curationibus. Caput. XXII.

Iutius sæpe & periculosius tabes eos male habet, quos
d in uasit. Atq; huius quoq; plures species sunt. Vna est qua corpus non alitur: & naturaliter semper aliquibus decedentibus, nullis uero in eorū locum subeuntibus,

summa

summa macies oritur: & nisi occurritur, tollit. ἀτροφίαν hanc græci uocant. Ea duabus ferè de causis incidere consueuit. aut enim nimio timore aliquis minus, aut auiditate nimia plusquam debet: assumit. ita uel quod deest, infirmat: uel quod superat, corrumpitur. Altera species est, quam græci καχεξίαν appellant: ubi malus corporis habitus est. ideoq; omnia alimenta corrumpuntur. quod ferè fit, cum longo morbo uitiata corpora, etiam si illo uacant: refectionem tamen nõ accipiunt: aut cum malis medicamentis corpus affectum est, aut cum diu necessaria defuerunt, aut cum insuitatos & inutiles cibos aliquis assumpsit, aliquid'ue simile incidit. Huic præter tabem illud quoq; nõnunq̃ accidere solet, ut per assiduas pustulas, aut ulcera, summa cutis exasperetur: uel aliquæ corporis partes intumescant. Tertia est, longèq; periculosissima species, quam græci φθίσιν nominauerunt. Oritur ferè à capite: inde in pulmonem destillat: huic exulceratio accedit. ex hac febricula leuis fit: quæ etiam cum quieuit, tamen & repetit. Freques tussis est. pus excreatur: interdum cruentum aliquid. Quicquid excreatum est, si in ignem impositum est: mali odoris est. Itaq; qui de morbo dubitant, hac nota utuntur. Cum hæc genera tabis sint, animaduertere primum oportet, quid sit in quo laboratur. deinde si tantummodo non ali corpus apparet: causam eius attendere: & si cibi minus aliquis quàm debet, assumit: adijcere, sed paulatim: ne si corpus insuetum subita multitudine onerauerit: concoctionem impediat. Si uero plus iusto quis assumere solitus est: abstinere uno die, deinde ab exiguo cibo incipere: cotidie adijcere donec ad iustum modum perueniat. Præter hæc conuenit ambulare locis quàm minime frigidis sole uitato: p manus quoq; exerceri. Si infirmior est, gestari, ungi, perfricari si potest maxime per se ipsum sæpius eodem die, & ante cibum, & post eum sic, ut interdum oleo quædam adijciantur calefacientia, donec insudet. Prodestq; ieiuno prehendere per multas partes cutem: & attrahere ut relaxetur: aut imposita resina, & abducta subinde idem facere. Vtile est etiam interdum balneum: sed post cibum exiguum. Atq; in ipso solio recte cibi aliquid assumitur: aut si sine hoc frictio fuit, post eam protinus. Cibi uero esse debent ex his, qui facile concoquuntur: qui maxime alunt. Ergo uini quoq;, sed austeri necessarius usus est. mouenda urina. at si malus corporis habitus est, primum abstinendum est: deinde aluus ducenda. tum paulatim cibi dandi adiectis exercitationibus, unctionibus, frictionibus. Vtilius his frequens balneum est: sed ieiunis etiam usq; sudorem. Cibis uero opus est copiosis, uarijs, boni succi: quiq; etiam minus facile corrumpantur: uino austero. Si nihil reliqua proficiunt, sanguis mitten-

dus est, sed paulatim cotidieq; pluribus diebus cũ eo, ut cætera quoq; eodem modo seruẽtur. Quod si mali plus est, & uera φθίσις est: inter initia protinus occurrere necessarium est. neq; enim facile is morbus cum inueterauerit, euincitur. Opus est si uires patiuntur longa nauigatione, cœli mutatione sic, ut densius quàm id est, ex quo discedit æger: petatur. Ideoq; aptissime Alexãdriam ex Italia itur. Fereq; id posse inter principia corpus pati debet: cum hic morbus ætate firmissima maxime oriatur: id est ab anno duodecimo, ad annum quintũ, & trigesimum. Si id imbecillitas non sinit, naue tñ non longe gestari cõmodissimum est. Si nauigationẽ aliqua res prohibet: lectica uel alio modo corpus dimouendum est. Tum à negocijs abstinendum est: omnibusq; rebus, quæ sollicitare animum possunt. somno indulgendum: cauendæ destillationes, ne si quid cura leuarit: exasperetur: & ob id uitanda cruditas: simulq; sol, & frigus. Os obtegendum: fauces uelandæ: tussicula suis remedijs finienda. et quandiu quidem febricula incursat, huic interdum abstinentia, interdum etiam tempestiuis cibis medendum. Eoq; tempore bibenda aqua. Lac quoq;, quod in capitis doloribus, & in acutis febribus, & per eas facta nimia sitis, siue præcordia tument, siue biliosa urina est, siue sanguis fluxit, pro ueneno est. in phthisi tamen sicut in omnibus longis, difficilibusq; febriculis recte dari potest. Quod si febris aut nondum incursat, aut iam remisit: decurrendum est ad modicas exercitationes, maximeq; ambulationes: item lenes frictiones. Balneum alienũ est. Cibus esse debet primo acer, ut alliũ, porrum, idq; ipsum ex aceto. uel ex eodẽ intubus, ocymum, lactuca. Dein lenis ut sorbitio ex ptisana, uel ex alica, uel ex amylo lacte adiecto. Idem oriza quoq;, et si nihil aliud est: far præstat. Tũ inuicem modo his cibis, modo illis utendum est. adijciendaq; quædam ex media materia, præcipueq; uel ex apruna, cerebellũ, uel pisciculus, & his similia. Farina ẽt cum seuo ouillo, caprino'ue mixta, deinde incocta pro medicamẽto est. uinum assumi debet lene, austerum. Hactenus non magna mole pugnatur. Si uehementior noxa est, ac neq; febricula, neq; tussis quiescit: tenuariq; corpus apparet: ualidioribus auxilijs opus est. Exulcerandus est ferro candenti uno loco sub mento, altero in gutture: duobus ad mammam utranq;. item sub imis ossibus scapularum, quas ὠμοπλάτας græci uocant: sic ne sanescere ultra sinamus, nisi tussi finita: cui per se quoq; medendum esse manifestũ est. Tunc ter, quaterq; die uehementer extremæ partes perfricandæ. thorax leui manu pertractandus. post cibum intermittenda hora: & perfricanda crura, brachiaq;. Interpositis denis diebus demittendus est æger in solium: in quo sit aqua calida, & oleum. cæteris diebus bibenda aqua:

tum & uinum: si tussis non est, potui frigidum dandum: si æstas est, egelidum. Vtile est etiam cibos in remissionibus cotidie dari: frictiones, gestationesq́; similiter adhiberi. eadem acria quarto, aut quinto die sumere. interdum herbam sanguinalem ex aceto, uel plantaginem esse. Medicamentum etiam est uel plantaginis sucus per se, uel marrubium ex melle concoctum, ita ut illius cyathus sorbillo sumatur: huius cochleare plenum paulatim delingatur: uel inter se mixta, & incocta resinæ terebinthinæ pars dimidia: buthyri, et mellis pars altera. Præcipua tamen ex his omnibus sunt uictus, uehiculum, & nauis, & sorbitio. Aluus cita utiq; uitanda est. Vomitus in hoc morbo si frequens est, pernitiosus est, maximeq́; sanguinis. Qui meliusculus esse cœpit, adiicere debet exercitationes, frictiones, cibos: deinde ipse se suppresso spiritu perfricare: diu abstinere à uino, balneo, uenere.

De comitialis morbi curationibus. Caput. XXIII.

i Nter notissimos morbos est ē is, qui comitialis, uel maior nominatur. Homo subito concidit: ex ore spumæ mouentur: deinde interposito tempore ad se redit: & p se ipsum consurgit. Id genus sæpius uiros quàm fœminas occupat. ac solet quidem ē longum esse, usq; ad mortis diem: & uitæ non periculosum: Interdum tamen cum recens est hominem consumit: & sæpe eum si remedia non sustulerunt, in pueris ueneris, in puellis menstruorum initium tollit. modo cum distentione membrorum, aut neruorum prolabitur aliquis: modo sine illa quidem. Hos quoq; hisdem quibus lethargicos excitare conantur, quod admodum superuacuum est: & quia ne lethargicus quidē ijs sanatur: & q̄a cum possit ille nunquā expergisci, acq; ita fame interire: hic ad se utiq; reuertitur. Vbi concidit aliquis, si nulla neruorum distentio accessit, utiq; sanguis mitti debet: si accessit, non utiq; mittendus est, nisi alia quoq; hortantur. necessarium aūt est ducere aluum: uel nigro ueratro purgare: uel utrunq; facere si uires patiuntur. tunc caput tondere: oleoq́;, & aceto pungere: cibum post diem tertiū simul cum transit hora, qua cōcidit, dare. Neq; sorbitiones aūt his, aliáq́; molles, & faciles cibi, neq; caro, minimeq́; suilla conuenit: sed mediæ materiæ. Nam et uiribus opus est: & cruditates cauendæ sunt, cum quibus fugere oportet solem: balneum, ignem, omniaq; calefacientia. item frigus, uinum, uenerem, loci præcipitis conspectum, omniumq́; terrentium, uomitum, lassitudinem, solicitudines, negocia omnia. Vbi tertio die cibus datus est, intermittere quartum, & inuicem alterum quenq; eadem hora cibi seruata: donec quatuordecim dies transeant. quos ubi morbus excessit: acuti uim

deposuit. at si manet, curandus iam ut longus est. Quod si non quo die primum id incidit, medicus accessit: sed is qui cadere consueuit, ei traditus est: protinus eo genere uictus dabitur: qui supra comprehensus est: expectandus est dies, quo prolabatur: utendumq; tum uel sanguinis missione, uel ductione alui, uel nigro ueratro: sicut præceptum est. In sequentibus deinde diebus per eos cibos quos proposui: uitatis omnibus quæ cauenda dixi: nutriendus. Si per hæc morbus finitus non fuerit: confugiendum erit ad album ueratrum: ac ter quoq;, aut quater eo utendum: non ita multis interpositis diebus, sic tamen ne iterum unquam sumat, nisi conciderit. Medijs autem diebus uires eius erunt nutriēdæ, quibusdā præter ea quæ scripta sunt, adiectis. Vbi mane experrectus est, corpus eius leuiter ex oleo uetere, cū capite, excepto uentre, permulceatur. tum ambulatione quàm maxime longa, & recta utatur. post ambulationem loco tepido uehementer & diu, ac non minus ducenties, nisi infirmus erit, perfricetur: deinde per caput multa aqua frigida perfundatur. paulum cibi assumat: conquiescat: rursus ante noctem ambulatione utatur: iterum uehementer perfricetur sic, ut neq; uenter, neq; caput contingatur: post hæc cœnet: interpositisq; tribus, aut quattuor diebus, uno aut altero acria assumat. Si ne ꝑ hæc quidem fuerit liberatus, caput radat: ungatur oleo uetere, adiecto aceto, & nitro: perfundatur aqua salsa: bibat ieiunus ex aqua castoreū: nulla aqua nisi decocta potionis causa utatur. Quidam iugulati gladiatoris calido sanguine epota, tali morbo se se liberarunt: apud quos miserū auxilium, tolerabile miserius malum fecit. Quod ad medicū uero pertinet, ultimū est iuxta talū ex utroq; crure paulum sanguinis mittere: occipitium incidere: & cucurbitulas admouere ferro candente: in occipitio quoq; & infra, qua summa uertebra cum capite committitur, adurere duobus locis, ut per ea pernitiosus humor euadat. quibus si finitum malum non fuerit, propè est, ut perpetuum sit. Ad leuandum id tantummodo utendum erit exercitatione, multa frictione, cibisq; his, qui supra comprehensi sunt. præcipueq; uitanda omnia, quæ ne fierent, excepimus.

De regij morbi curatione. Caput. XXIIII.

a Eque notus est morbus, quem interdum arquatū, interdum regium nominant: quem Hippocrates ait: si post septimum diem febricitante ægro superuenit, tutum esse mollibus tantūmodo præcordijs substantibus. Diocles ex toto si post febrem oritur, ēt prodesse. si post hunc febris, occidere. Color autem

lor autem eum morbum detegit maxime oculorum: in quibus quod album esse debet, fit luteum. Soletq; accedere & sitis, & dolor capitis, & frequens singultus, & præcordiorum dextra parte durities: & ubi corporis uehemẽs motus est, spiritus difficultas, membrorumq; resolutio. atq; ubi diutius manet morbus, totum corpus cum pallore quodam inalbescit. Primo die abstinere ægrum oportet: secundo ducere aluum: tum si febris est, eam uictus genere discutere. si non est, scamoneam potui dare: uel cum aqua betam albam contritam, uel cũ aqua mulsa nuces amaras, absinthium, anesum sic, ut pars huius minima sit. Asclepiades aquam quoq; salsam, & quidem per biduum purgationis causa bibere cogebat ijs, quæ urinam mouent: reiectis. Quidam superioribus omissis, per hæc et p eos cibos, qui extenuant: idẽ se consequi dicunt. Ego ubiq; si satis uirium est, ualidiora: si parum, imbecillia auxilia præfero. Si purgatio fuit, post eam triduo: primo modicæ cibum oportet assumere ex media materia: & uinum bibere græcum salsum, ut resolutio uentris maneat. tum altero triduo ualidiores cibos, & carnis quoq; aliquid esse. intra aquã manere. deinde ad superius genus uictus reuerti cũ eo, ut magis satietur omisso græco uino bibere integrum austerũ: atq; ita per hæc uariare, ut interdum acres quoq; cibos interponat: interdum ad salsum uinum redeat. Per omne uero tempus utendum est exercitatione, frictione: si hyems est, balneo: si æstas, frigidis natationibus: lecto ẽt, & conclaui cultiore. clauso loco uti ludis, lasciuia: per quæ mens exhilaretur. ob quæ regius morbus dictus uidetur. Malagma quoq; quod digerat, super præcordia datũ, prodest: uel arida ibi ficus imposita, si iecur, aut lienis affectus est.

De elephantiæ curatione. Caput. XXV.

i Gnotus autem penè in italia, frequentissimus in quibusdam regionibus is morbus est, quem ἐλεφαντίαν græci uocant. isq; longis annumeretur. Totum corpus afficitur, ita ut ossa quoq; uitiari dicantur. Summa pars corporis crebras maculas, crebrosq; tumores habet. Rubor harum paulatim in atrum colorem conuertitur. Summa cutis inæquabiliter crassa, tenuis, dura, mollisq; quasi squamis quibusdam exasperatur: corpus emacrescit: os suræ: pedes intumescunt. Vbi uetus morbus est, digiti in manibus, pedibusq; sub tumore conduntur: febricula oritur, quæ facile tot malis obrutum hominem consumit. protinus ergo inter initia sanguis per biduum mitti debet: aut nigro ueratro uenter solui: adhibenda tũ quanta sustineri potest, inedia est. paulum deinde uires reficiendæ: &

ducenda aluus. post hæc, ubi corpus leuatum est, utendum est exercitatione, præcipueq; cursu. sudor primum labore ipsius corporis, deinde etiam siccis sudationibus euocandus. frictio adhibenda: moderãdumq; inter hæc, ut uires conseruentur: balneum rarum esse debet. Cibus sine pinguibus, sine glutinosis, sine inflantibus. Vinum, præterquam primis diebus, recte datur. Corpus contrita plantago, & illita tueri optime uidetur.

De attonitis, & eorum curatione. Caput. XXVI.

a Ttonitos quoq; raro uidemus: quorum & corpus, & mens stupet. Fit interdum ictu fulminis: interdum morbo: ἀποπληξίαν hũc græci appellant. His sanguis mittendus est. ueratro quoq; albo, uel alui ductione utendum. Tum adhibendæ frictiones: & ex media materia minime pingues cibi. quidam ẽt acres: & à uino abstinendum.

De resolutione neruorum: quæ apoplesia, uel paralysis dicitur. Caput. XXVII.

a T resolutio neruorum frequens ubiq; morbus est. Sed interdum tota corpora, interdum partes infestat. Veteres authores illud ἀποπληξίαν, hoc παράλυσιν nominauerunt. Nunc utrunq; paralysin appellari uideo. Solent autem qui per omnia membra uehemẽter resoluti sunt, celeriter rapi. ac si correcti non sunt, diutius quidem uiuunt: sed raro tamẽ ad sanitatem perueniunt: & plerunq; miserum spiritum trahunt, memoria quoq; amissa. In partibus uero nunquam acutus, sæpe longus, ferè sanabilis morbus est. Si omnia membra uehementer resoluta sunt, sanguinis detractio uel occìdit, uel liberat. Aliud curationis genus uix unquam sanitatem restituit: sæpe mortem. tantum differt uitam: interim infestat. Post sanguinis missionem si non redit & motus, & mens: nihil spei superest. Si rediit: sanitas quoq; prospicitur. At ubi pars resoluta est, prouidet malo corporis, uel sanguis missus, uel aluus ducta. Cætera eadem in utroq; casu facienda sunt. Si quidem uitare præcipue conuenit frigus: paulatimq; ad exercitationes reuertendum est sic, ut ingrediatur ipse protinus, si potest. Si id crurum imbecillitas prohibet: uel gestetur, uel motu lecti concutiatur: tum id membrum quod deficiet si potest, per se, si minus, per alium moueatur: & ui quadam ad consuetudinem suam redeat. Prodest ẽt torpentibus mẽbris summam

cutem exaſperaſſe,uel urticis cæſam,uel impoſito ſinapi ſic,ut ubi ru
bere cœperit corpus:hæc remoueantur. Scylla quoq; contrita,bulbiq;
contriti cum thure recte imponuntur. Neq; alienum eſt reſina cutem
tertio quoq; die diutius uellere:pluribus ēt locis aliquando ſine ferro
cucurbitulas admouere. Vnctioni uero aptiſſimum eſt uetus oleum,uel
nitrum aceto,& oleo mixtum. Quin etiam fouere aqua calida ma-
rina:uel ſi ea non eſt,tamen ſalſa,magnopere neceſſarium eſt. At ſi
quo loco uel naturales,uel etiam manu factæ tales natationes ſunt, ijs
potiſſimum utendum eſt : præcipueq; in his agitanda membra , quæ
maxime deficiunt. Si id non eſt,balneum tamen prodeſt. Cibus eſſe de
bet ex media materia,maximeq; ex uenatione. potio ſine uino aquæ
calidæ. Si tamen uetus morbus eſt,interponi quarto,uel quinto die pur
gationis cauſa uinum græcum ſalſum prodeſt. Poſt cœnam utilis uomi
tus eſt. Interdum uero etiam neruorum dolor oriri ſolet. In hoc caſu
non oportet uomere:non medicamentis urinam mouere:non ſine exer
citatione ſudores,ut quidam præcipiunt,expedit. Bibenda aqua eſt bis
die. in lectulo leniter ſatis diu corpus perfricandum eſt. deinde reten
to ſpiritu ab ipſa exercitatione potius ſuperiores partes mouendæ. bal
neo raro utendum:mutādum ſubinde peregrinationibus cœlum. Si do
lor eſt,ea ipſa pars ſine oleo nitro ex aqua perungenda eſt:deinde in
uoluenda,et ſubijcienda pruna lenis,& ſulphur. atq; ita id ſuffumigan
dum:idq; aliquandiu faciēdum. Sed ieiuno cum bene iam concoxerit,
cucurbitulæ quoq; ſæpe dolenti parti admouendæ ſunt:pulſandusq; le
uiter inflatis ueſicis bubulis is locus eſt. Vtile eſt ēt ſeuum miſcere cum
ὑοσκυάμου,& urticæ contritis ſiminibus ſic,ut omniū par modus ſit:
idq; imponere : fouere aqua,in qua ſulphur decoctum ſit. Vtriculi
quoq; recte imponuntur aqua calida repleti:aut bitumen cum ordea
cea farina mixtum:atq; in ipſo potiſſimū dolore utendum geſtatione
uehementi eſt. quod in alijs doloribus peſſimum eſt. Tremor aūt ner-
uorum æque uomitu,medicamentisq; urinam mouentibus impeditur.
Inimica etiam habet balnea,aſſasq; ſudationes. bibenda aqua eſt. acri
ambulatione utendum. item unctionibus, frictionibusq; maxime per
ſeipſum. pila, ſimilibusq; ſuperiores partes dimouendæ. cibo quolibet
utendum,dummodo concoctioni utiq; ſtudeatur. Secundum cibum cu-
ris abſtinendum. rariſſima uenere utendum eſt. ſi quando quis in eā
prolapſus eſt : tum oleo leuiter,diuq; in lectulo perfricari manibus
puerilibus,potius quàm uirilibus debet. Suppurationes autem quæ in
aliqua interiori parte oriuntur,ubi notæ fuerint: primum id agere
oportet ꝑ ea cataplaſmata,quæ reprimunt:ne coitus inutilis materiæ
fiat. deinde ſi hæc uicta ſunt, ꝑ ea malagmata quæ digerunt: diſſi-

pentur. Quod si consecuti non sumus, sequitur, ut euocetur: deinde ut maturescat: omnis tunc uomicæ finis est, ut rumpatur. Inditiumq; est, pus uel aluo, uel ore redditum. sed nihil facere oportet quo minus quicquid est puris, excedat. Vtendum maxime sorbitionibus est: & aqua calida: Vbi pus ferri desijt, transeūdum ad faciles quidem, sed tamen ualidiores, & frigidos cibos, frigidamq; aquam sic, ut ab egelidis tamen initium fiat. primoq; cum melle quædam edenda, ut nuclei pinei, uel græcæ nuces, uel auellanæ. Postea submouendum id ipsum, quo maturius induci cicatrix possit. Medicamentum eo tempore ulceri est, succus assumptus uel porri, uel marrubij: & omni cibo porrum ipsum adiectum. Oportebit autem uti in his partibus quæ non afficientur, frictionibus: item ambulationibus lenibus. Vitandumq; erit, ne uel luctando, uel currendo, uel alia ratione sanescentia ulcera exasperentur. In hoc enim morbo perniciosus, ideoq; omnimodo cauendus sanguinis uomitus est.

LIBER QVARTVS.

De humani corporis interioribus sedibus. Caput. I.

Actenus reperiuntur ea genera morborũ: quæ in totis corporibus ita sunt, ut ijs certæ sedes assignari non possint. Nunc de his dicam, quæ sunt in partibus. Facilius autem omnium interiorum morbi, curationesq; in noticiam uenient: si prius eorum sedes breuiter ostendero. Caput igitur, eaq;, quæ in ore sunt, non lingua tantummodo, palatoq; terminantur: sed etiam quatenus oculis nostris exposita sunt. In dextra, sinistraq; circa guttur uenæ grandes, quæ σφαγίτιδες nominantur: itemq; arteriæ, quas παρώτιδας uocant: sursum procedentes ultra aures feruntur. atq; in ipsis ceruicibus glandulæ positæ sunt: quæ interdum cum dolore intumescunt. Deinde duo itinera incipiunt. alterum asperam arteriam nominant: alterum stomachum. arteria exterior ad pulmonem: stomachus interior ad uentriculum fertur. illa spiritum, hic cibum recipit: quibus cum diuersæ uiæ sint: qua coeunt exigua in arteria sub ipsis faucibus lingua est. quæ cũ spiramus, attollitur: cum cibum, potionemq; assumimus, arteriam claudit. Ipsa autem arteria dura, & cartilaginosa in gutture assurgit: cæteris partibus residet. Constat ex circulis quibusdam compositis ad imaginem earũ uertebrarum, quæ in spina sunt: ita tñ, ut ex parte exteriore aspera, ex interiore stomachi modo leuis sit. eaq; descendens ad præcordia, cum pulmone committitur. Is spongiosus, ideoq; spiritus capax, et à tergo spinæ ipsi iunctus in duas fibras ungulæ bubulæ modo diuiditur. huic cor annexũ est natura musculosum, in pectore sub sinisteriore mãma situm: duosq; quasi uentriculos habet. at sub corde, atq; pulmone transuersum, ex ualida membrana septum est: quod à præcordijs uterum diducat æque neruosum. Multis etiam uenis per id discurrentibus à superiore parte non solum intestina, sed iecur quoq;, lienemq; discernit. Hæc uiscera proxima: sed infra tamẽ posita dextra, sinistraq; sunt. Iecur à dextra parte sub præcordijs ab ipso septo ortum intrinsecus cauum: extrinsecus gibbum: quod prominens leuiter uentriculo insidet: & in quattuor fibras diuiditur. Ex inferiore uero parte ei fel inhæret. at lienis sinistra non eidẽ septo, sed intestino innexus est: natura mollis, & rarus lõgitudinis, crassitudinisq; modicæ: isq; paulum à costarum regione in uterum excedens, ex maxima parte sub his conditur. atq; hæc quidem

iuncta sunt. Renes uero diuersi, qui lumbis sub imis costis inhærent
à parte earum resimi, ab altera rotundi: qui & uenosi sunt: & uen
triculos habent: & tunicas super conteguntur: ac uiscerum quidem hæ
sedes sunt. Stomachus uero qui intestinorum principium est, neruosus
à septimæ spinæ uertebra incipit: ac circa præcordia cum uentriculo
committitur. Ventriculus autem qui receptaculum cibi est: constat ex
duobus tergoribus. isq́; inter lienem, & iecur positus est: utroq; ex his
paulum super eum ingrediente. Suntq́; etiam membranulæ tenues,
per quas inter se omnia ista connectuntur: iunguntur q́; ei septo,
quod transuersum esse supra posui. Inde ima uentriculi pars pau-
lum in dexteriorem partem conuersa, in summum intestinum coar-
tatur. Hanc iuncturam πύλουρον græci uocant: quoniam portæ modo
in inferiores partes ea quæ excreturi sumus, emittit. ab ea ieiunum
intestinum incipit non ita implicitum, cui tale uocabulū est: quia nun-
quam quod accipit, continet: sed protinus in inferiores partes trans-
mittit. Inde tenue intestinum est in sinus uehementer implicitum. Or-
bes uero eius per membranulas singuli cum inferioribus connectun-
tur, qui in dexteriorem partem conuersi, & è regione dexterioris
coxæ finiti, superiores tamen partes magis complent. Deinde id in-
testinum cum crassiore altero transuerso committitur: quod à dextra
parte incipiens, in sinisteriorem peruium, & longum est: in dexterio
rem non est. Ideoq́; cæcum nominatur. At id quod peruium est, late
fusum, atq; sinuatum: minusq́; quàm superiora intestina neruosum:
ab utraq; parte huc, atq; illuc uolutum: magis tamen sinisteriores, in-
ferioresq́; partes tenens: contingit iecur, atq; uentriculum. Deinde cum
quibusdam membranulis à sinistro rene uenientibus iungitur: atq;
hinc dextra recuruatum in imo dirigitur, qua excernit. ideoq́; id ibi
rectum intestinum nominatur. Contegit uero uniuersa hæc omentum
ex interiore parte læue, & strictū: ex superiore mollius. Cui adeps
quoq; innascitur: quæ sensu sicut cerebrum quoq;, & medulla caret.
At à renibus singulæ uenæ colore albæ ad uesicam feruntur: οὐρη-
τῆρας græci uocant: quod per eas inde descendentem urinam in ue-
sicam destillare concipiunt. Vesica autem in ipso sinu neruosa, & du-
plex ceruice plena, atq; carnosa iungitur per uenas cum intestino,
eoq́; osse, quod pubi subest. Ipsa soluta, atque liberior est: aliter in ui-
ris, atq; in fœminis posita. Nam in uiris iuxta rectum intestinum
est, potius in sinistra partem inclinata. In fœminis super genitale ea
rum posita est: superq́; elapsa ab ipsa uulua sustinetur. Tum in ma-
sculis iter urinæ spaciosius, & compressius à ceruice huius descen-
dit ad colen. In fœminis breuius, & plenius super uuluæ ceruicem

ſe oſtendit. Vulua autem in uirginibus quidem admodum exigua eſt. In mulieribus uero niſi ubi grauidæ ſunt, non multo maior: quàm ut manu comprehendatur. Ea recta continuataq; ceruice, quē canalem uocant: contra mediam aluum orſa: inde paulum ad dexteriorem coxam cōuertitur: deinde ſuper rectum inteſtinum progreſſa, ilijs fœminæ latera ſua innectit. Ipſa autem ilia inter coxas, & pubem imo uentre poſita ſunt: à quibus ac pube abdomen ſurſum uerſus ad præcordia peruenit: ab exteriore parte euidenti cute, ab interiori læui membrana incluſum: quæ omento iungitur: περιτόνεος autem à græcis nominatur.

De curationibus morborum, qui naſcuntur à capite: & primo de eius dolore: deinde de morbo qui circa faciem naſcitur: tum de linguæ reſolutione: poſtremo de deſtillatione, ac grauedine. Caput. II.

h

Is ueluti in conſpectum quendam quatenus ſcire curanti neceſſarium eſt adductis, remedia ſingularū laborantium partium exequar, orſus à capite. ſub quo nomine nunc ſignifico eam partem, quæ capillo tegitur. Nam oculorum, aurium, dentium dolor, & ſi qs ſimilis eſt: aliâs erit explicandus. In capite autem interdū acutus, & peſtifer morbus eſt: quem κεφαλέαν græci uocant. Cuius notæ ſunt horror calidus, neruorum reſolutio, oculorum caligo, mentis alienatio, uomitus: ſic ut uox ſupprimatur, uel ſanguinis ex naribus curſus: ſic ut corpus frigeſcat, anima deficiat. Præter hæc dolor intolerabilis maxime circa tempora, uel occipitium. Interdum autem in capite longa imbecillitas: ſed neq; grauis, neq; periculoſa per hominis ætatem eſt. Interdum grauior dolor, ſed breuis, neq; tamen mortiferus: qui uel uino, uel cruditate uel, frigore, uel igne, aut ſole contrahitur. Hiq; omnes dolores modo in febre, modo ſine hac ſunt: modo in toto capite, modo in parte interdum, ſic ut oris quoq; proximam partem excrucient. Præter hæc ēt unum inuenitur genus, quod poteſt longum eſſe. ubi humor cutē inflat, eaq; intumeſcit, et prementi digito cedit, ὑδροκέφαλον græci appellant. Ex his, id quod ſecūdo loco poſitum eſt, dum leue eſt: qua ſit ratione curandum, dixi: cum perſequerer ea, quæ ſani homines in imbecillitate partis alicuius facere deberent. Quæ uero auxilia ſunt capitis, ubi cum febre dolor eſt: eo loco explicitū eſt, quo febrium curatio expoſita eſt. Nunc de cæteris dicendum: ex quibus id quod acutum eſt, et id quod ſupra conſuetudinem intenditur: idq; quod ex ſubita cauſa, & ſi non peſtiferum, tamen uehemens eſt: primā curationem

habet, qua sanguis mittatur. Sed id, nisi intolerabilis est dolor, sup uacuum est. Satiusq; est abstinere à cibo: si fieri potest, etiam à potione: si non potest, aquam bibere. si postero die dolor remanet, aluum ducere: sternutamenta euocare: nihil assumere, nisi aquã. sæpe enim dies unus, aut alter totum dolorẽ hac ratione discutit. utiq; si ex uino, uel cruditate origo est. si uero in his auxilij parum est: tonderi oportet ad cutem. deinde considerandũ est: quæ causa dolorem excitarit. si calor, aqua frigida multa perfundere caput expedit: spongiam concauã imponere, subinde in aqua frigida expressam: ungere rosa, & aceto, uel potius his tinctam lanam succidam imponere: aliaq; refrigerantia cataplasmata. At si frigus nocuit: caput oportet perfundere aqua calida marina, uel certe salsa, aut in qua laurus decocta sit: tum caput uehementer perfricare: deinde calido oleo implere: ueste uelare. quidam ẽt id deuinciunt. Alij ceruicalibus uestimentisq; onerant: et sic leuantur. alios calida cataplasmata adiuuant. Ergo ẽt ubi causa incognita est, uidere oportet refrigerantia magis, an calefacientia leniant: & his uti, quæ experimentum approbarit. At si parum causa discernitur: perfundere caput primũ aqua calida, sicut supra præceptum est: uel salsa, uel ex lauro decocta. tum frigida posca. Illa in omni uetusto capitis dolore communia sunt: sternutamenta excitare, inferiores partes uehementer perfricare: gargarizare his, quæ saliuam mouent: cucurbitulas temporibus & occipitio admouere: sanguinem ex naribus detrahere: resina subinde tempora peruellere: et imposito sinapi exulcerare ea, quæ male habent, ante linteolo subiecto, ne uehementer arrodat: candentibus ferramentis ubi dolor est, ulcera excitare: cibũ per modicum cum aqua sumere. ubi leuatus est dolor, in balneum ire: ibi multa aqua prius calida, deinde frigida per caput perfundi. Si discussus ex toto dolor est, etiam ad uinum reuerti: sed postea semper antequam quicquam aliud, aquam bibere. dissimile est id genus quod humorem in caput contrahit. In hoc tondere ad cutem necessarium est. deinde imponere sinapi, sic ut exulceret. si id parũ profuit: scalpello utendum est. Illa cum hydropicis communia sunt, ut exerceatur: insudet: uehementer perfricetur: cibis, potionibusq; utatur, urinã præcipue mouentibus.

De morbo, qui circa faciem nascitur: quem græci cynicum spasmum uocant.

Irca faciem uero morbus innascitur: quem græci κυνικὸν σπασμὸν nominant. Is cum acuta ferè febre oritur. Os cũ

c

motu quodam peruertitur. ideoq; nihil aliud est, quàm distentio oris. Accedit crebra coloris in facie, totoq; corpore mutatio. somnus in promptu est. in hoc sanguinem mittere optimum est. Si finitum eo malum non est: ducere aluum. si ne sic quidem discussum est: albo ueratro uomitum mouere. præter hæc necessarium est uitare solem, lassitudinẽ, uinum. sed si discussum his non est: utendum est cursu, frictione in eo quod læsum est leni, & multa in reliquis partibus breuiore, sed uehementi. prodest etiam mouere sternutamenta: caput radere: idq; perfundere aqua calida, uel marina, uel certe salsa sic, ut ei quoq; sulphur adijciatur. post perfusionem iterum perfricari: sinapi manducare: eodemq; tempore affectis oris partibus ceratum: integris idem sinapi, donec arrodat, imponere. Cibus aptissimus ex media materia est.

De resolutione linguæ.

AT si lingua resoluta est: quod interdum per se, interdum ex morbo aliquo fit sic, ut sermo hominis non explicetur: oportet gargarizare ex aqua: in qua uel thymum, uel hyssopũ, uel nepeta decocta sit: aquam bibere: caput, et os, & ea quæ submento sunt, & ceruicem uehementer perfricare: lasere linguam ipsam: linere: manducare quæ sunt acerrima, idest sinapi, allium, cepam: magna ui luctari, ut uerba exprimantur: exerceri retento spiritu: caput sæpe aqua frigida perfundere: nonnunquam multam esse radiculam: deinde uomere.

De destillatione, ac grauedine.

DEstillat autem humor ex capite interdum in nares: quod leue est. interdum in fauces: quod peius est. interdum ẽt in pulmonem: quod pessimum est. Si in nares destillat: tenuis per has pituita profluit: caput leuiter dolet: grauitas eius sentitur: frequentia sternutamenta sunt. Si in fauces: has exasperat: tussiculam mouet. si in pulmonem: præter sternutamenta, & tussim, est etiam capitis grauitas, lassitudo, sitis, æstus, biliosa urina. Aliud autem quamuis non multum distans malum grauedo est. Hæc nares claudit: uocem obtundit: tussim siccam mouet: sub eadem salsa est saliua: sonant aures: uenæ mouentur in capite: turbida urina est. Hæc omnia κορύζαν Hippocrates nominat. Nunc uideo apud græcos in grauedine hoc nomen seruari: destillationem κατασταγμους appellari. Hæc autem & breuia, & si neglecta sunt, longa esse consue-

runt. Nihil pestiferum est: nisi quod pulmonem exulcerauit. Vbi aliquid eiusmodi sensimus: protinus abstinere à sole, balneo, uino, uenere debemus. Inter quæ unctione, & assueto cibo nihilominus uti licet. ambulatione tantum acri: sed tecta utendum est: & post eam caput, atq; os supra quinquagies perfricandum. Raroq; fit, ut si biduo, uel certe triduo nobis temperauimus: id uitium non leuetur. Quo leuato, si in destillatione crassa facta pituita est: uel in grauedine nares magis patent: balneo utendum est: multaq; aqua prius calida, post egelida fouendum os, caputq;. deinde cum cibo pleniore uinum bibẽdum. At si æque tenuis die quarto pituita est: uel nares æque clausæ uidentur: assumendum est uinum amineũ austerum: deinde rursus biduo aqua: post quæ ad balneum, & ad consuetudinem reuertendum est. Neq; tamen illis ipsis diebus, quibus aliqua omittenda sunt: expedit tanquam ægros agere. sed cætera omnia quasi sanis facienda sunt: præterquam si diutius aliquem, & uehementius ista solicitare consuerunt. Huic enim quædam curiosior obseruatio necessaria est. Igitur huic si in nares, uel in fauces destillauit: præterea quæ supra retuli: protinus primis diebus multum ambulandum est: perfricandæ uehementer inferiores partes: leuior frictio adhibenda thoraci erit: leuior capiti. demenda assueto cibo pars dimidia: sumenda oua, amylum: similiaq;, quæ pituitam faciunt crassiorem. Siti quanta maxime sustineri potest, pugnandum est. Vbi per hæc idoneus aliquis balneo factus, eoq; usus est: adijciendus est cibo pisciculus, aut caro: sic tamen ne protinus iustus modus cibi sumatur. uino meraco copiosius utendum est. At si in pulmonem quoq; destillat: multoq; magis & ambulatione, & frictione opus est. eademq; adhibita ratione in cibis, si non satis illi proficiunt: acrioribus utendum est. magis somno indulgendum: abstinendumq; à negocijs omnibus. aliquando sed serius & balneum tentandum. In grauedine autem primo die quiescere: neq; esse: neq; bibere: caput uelare: fauces lana circundare. postero die surgere. diu abstinere à potione, aut si res coegerit: non ultra heminam aquæ assumere. Tertio die panis non tam multum ex parte interiore cum pisciculo, uel leni carne sumere: aqua bibere. Si quis sibi temperare non potuerit, quo minus pleniore uictu utatur: uomere. Vbi in balneum uentum est, multa aqua calida caput, & os fouere usq; ad sudorem. tum ad uinum redire. post quæ uix fieri potest, ut idem incommodum maneat: Sed si manserit, utendum erit cibis frigidis, aridis, leuibus, humore q̃ minimo: seruatis frictionibus, exercitationibusq;: quæ in omni tali genere ualetudinis necessariæ sunt.

De ceruicis morbis, curationibusq;. Caput. III.

Capite transitus ad ceruicem est: quæ grauibus admodũ morbis obnoxia est. neq; tamen alius importunior, acutiorq; morbus est: quàm is qui quodã rigore neruorum, modo caput scapulis: modo mentũ pectori annectit: modo rectam, et immobilẽ ceruicem intendit. Priorẽ græci ὀπισθότονον, insequentem ἐμπροσθότονον, ultimũ τέτανον appellant. quamuis minus subtiliter quidam indiscretis his nominibus utuntur. Ea sæpe intra quartũ diem tollũt. Si hunc euaserunt: sine periculo sunt. Omnia eadem ratione curantur: idq; conuenit. Sed Asclepiades utiq; mittendum sanguinem credidit. Quod quidam uitandum esse dixerunt: eo quod maxime tum corpus calore egeret: isq; esset in sanguine. Verum hoc quidem falsum est. Neq; enim natura sanguinis est, ut utiq; caleat: sed ex his, quæ in homine sunt: hic celerrime uel calescit: uel refrigescit. Mitti uero necne debeat, ex his intelligi potest: quæ de sanguinis missione præcepta sunt. Vtiq; autem recte datur castoreum: & cum hoc piper, uel laser. Deinde opus est fomento humido, & calido. Itaq; pleriq; aqua calida multa ceruices subinde perfundunt. id in præsentia leuat. sed opportuniores neruos frigori reddit. quod utiq; uitandum est. Vtilius igitur est cerato liquido primum ceruicem perungere: deinde admouere uesicas, bubulas, uel utriculos oleo calido repletos, uel ex farina calidum cataplasma, uel piper rotundum cum fico contusum. Vtilissimum tamen est humido sale fouere. quod quomodo fieret, iam ostendi. Vbi eorum aliquid factum est, admouere ad ignem: uel si æstas est, in sole ægrum oportet, maximeq; oleo uetere: si id nõ est, syriaco: si ne id quidem est, adipe quàm uetustissima ceruicem, & scapulas, & spinam perfricare. Frictio cum omnibus in homine uertebris utilis sit: cum iis præcipue quæ in collo sunt. Ergo die, nocteq; interpositis tamen quibusdam temporibus hoc remedio utendum est. Dum id intermittitur, imponendum malagma aliquod ex calefacientibus. cauendum uero præcipue frigus. Ideoq; in eo conclaui, quo cubabit æger: ignis continuus esse debebit: maximeq; tempore ante lucano: quo præcipue frigus intenditur. Neq; inutile erit caput attonsum habere: idq; irino, uel cyprino calido madefacere: & super imposito pilleo uelare. nonnunquam ẽt in calidum oleũ totum descendere: uel in aquam calidam: in qua fœnum græcum decoctum sit: & adiecta olei pars tertia. Aluus quoq; ducta sæpe superiores partes resoluit. Si uero etiam uehementius dolor creuit: admouendæ ceruicibus cucurbitulæ sunt sic, ut cutis incidatur: eædem aut ferramentis, aut

ſinapi adurendæ. Vbi leuatus eſt dolor, moueriq́; ceruix cœpit, ſcire licet cedere remedijs morbum. Sed diu uitandus cibus, quiſquis mandendus eſt. Sorbitionibus utendum: itemq́; ouis ſorbilibus: aut à pullis mollibus ius aliquod aſſumendum. id ſi bene proceſſerit: iamq́; ex toto recte ſe habere ceruices uidebuntur: incipiendum erit à pulticula, uel intrita bene madida. Celerius tamen etiã panis mandendus, quàm uinum guſtandum. ſi quidem huius uſus præcipue periculoſus: ideoq́; in longum tempus differendus eſt.

De faucium morbis, ac curationibus: & primum de angina, deinde de difficultate ſpirandi: ultimo de tuſſi. Caput. IIII.

u T hoc autem morbi genus circa totam ceruicem, ſic alterũ æque peſtiferum, acutumq́; in faucibus eſſe conſueuit: noſtri anginam uocant. apud græcos nomen prout ſpecies eſt. Interdũ enim neq; rubor, neq; tumor ullus apparet: ſed corpus aridum eſt: uix ſpiritus trahitur: membra ſoluuntur. id συνάγχην uocant. Interdum lingua, faucesq́; cum rubore intumeſcunt: uox nihil ſignificat. oculi uertuntur. facies pallet. ſingultusq́; ẽ: id συνάγχη uocatur. Illa communia ſunt, æger non cibum deuorare: nõ potionem poteſt: ſpiritus eius includitur. Leuius eſt ubi tumor tantummodo & rubor eſt: cætera non ſequuntur: id παρασυνάγχην appellant. Quicquid eſt, ſi uires patiuntur, ſanguis mittendus eſt. ſi non abundat: ſecundum eſt ducere aluum. Cucurbitula quoq; recte ſub mento, & circa fauces admouetur: ut id quod ſtrangulat, euocet. Opus eſt deinde fomentis humidis. nam ſicca ſpiritum elidunt. Ergo admouere ſpongias oportet: quæ melius in calidum oleum: quàm in calidam aquam ſubinde demittuntur. Efficaciſſimusq́; eſt hic quoq; ſalis calidi ſuccus. Tum commodum eſt hyſſopum, uel nepeta, uel thymum, uel abſinthiũ, uel etiam furfures, aut ficus aridas, aut mulſam aquam decoquere: eaq́; gargarizare. poſt hæc palatum ungere uel felle taurino, uel eo medicamento, quod ex moris eſt. polline etiam piperis id recte reſpergitur. Si per hæc parum proficitur, ultimum eſt incidere ſatis altis plagis ſub ipſis maxillis ſupra collum, & in pallato citra uuam uel eas uenas, quæ ſub lingua ſunt: ut per ea uulnera morbus erumpat. quibus ſi non fuerit æger adiutus: ſcire licet malo uictum eſſe. Si uero his morbus leuatus eſt: iamq́; fauces, & cibum, & ſpiritum capiunt: facilis ad bonã ualetudinẽ recurſus eſt. Atq; interdum natura quoq; adiuuat: ſi ex anguſtiore ſede uitium tranſit in latiorem. Itaq; rubore, & tumore in præcordijs orto, ſcire licet fauces liberari.

Quicquid

Quicquid autem eas leuabit, incipiendum est ab humidis, maximeq; aqua mulsa decocta: deinde assumendi molles, et nõ acres cibi sunt: donec fauces ad pristinũ habitum reuertantur. Vulgo audio si quis pullum hirundinis ederit: angina toto anno non periclitari. seruatumq; eum ex sale cum is morbus urget: comburi, carbonemq; eius contritũ in aquam mulsam: quæ potui datur: infricari, & prodesse. Id cum idoneos authores ex populo habeat: neq; habere quicquam periculi possit, quamuis in monumentis medicorum non legerim: tamen inserendum huic operi meo credidi.

De difficultate spirandi.

e

St etiã circa fauces malum, quod apud græcos aliud, atq; aliud nomen habet: prout se intendit. Omne in difficultate spirandi cõsistit. Sed hæc dum modica est, neq; ex toto strangulat: δύσπνοια appellatur. Cum uehementior est, ut spirare æger sine sono, et anelatione non possit, ἆσθμα. Cũ accessit id quoq; ne nisi recta ceruice spiritus trahatur, ὀρθόπνοια. Ex quibus id, quod primum est, potest diutius trahi. Duo insequentia acuta esse consuerunt. His communia sunt, quod propter angustias, per quas spiritus euadit: sibilum elidit: dolor in pectore, præcordijsq; est: interdum etiam scapulis: isq; modo decidit: modo reuertitur. ad hæc tussicula accedit. Auxilium est, nisi aliquid prohibet: in sanguinis detractione. Neq; id satis est: sed lacte quoq; uẽter soluẽdus est. Liquanda aluus: interdum etiã ducenda. quibus extenuatum corpus incipit spiritum trahere commodius. Caput autem ẽt in lecto sublime habendum est. thorax fomentis, cataplasmatisq; calidis, aut siccis, aut etiam humidis adiuuandus est: et postea uel malagma super imponendũ: uel certe ceratum ex cyprino, uel irino unguento. Sumenda deinde ieiuno potui mulsa aqua: cum qua uel hyssopus cocta, uel contrita capparis radix sit. Datur ẽt utiliter aut nitrum, aut nasturciũ, frictum alliũ, deinde contritũ, & cum melle mixtum: simulq; coquatur mel, galbanũ, resina terebinthina: & ubi coierunt ex his quod fabæ magnitudinẽ habet, cottidie sub lingua liquatur. aut suphuris ignem nõ experti, pondo et quadrans abrotani pondo in uini cyatho teruntur: idq; tepefactum sorbetur. Est ẽt non uana opinio uulpinũ iecur, ubi siccum et aridum factum est: contundi oportere: polentamq; ex eo potioni aspergi: uel eiusdem pulmonẽ quàm recentissimum assum, sed sine ferro coctum, edendũ esse. Præter hæc sorbitionibus, & lenibus cibis utendũ est. interdum uino tenui austero: nonnunquã uomitu. Prosunt ẽt quæcunq;

urinam augent. sed nihil magis quàm ambulatio lenta penè usq; ad lassitudinem, frictio multa præcipue inferiorum partium uel in sole, uel ad ignem, & per se ipsum, & per alios usq; ad sudorem. In interiore uero faucium parte interdum exulceratio esse consueuit. In hac pleriq; extrinsecus cataplasmatis calidis, fomentisq; humidis utũtur. Volunt etiam uaporem calidũ ore recipi: per quæ molliores alij partes eas fieri dicunt: oportunioresq; uitio iam hærenti. Sed si bene sic uitari morbus potest: tuta illa præsidia. si metus eius est, superuacua sunt. Vtiq; autem perfricare fauces periculosum est. exulcerat enim. neq; utilia sunt quæ urinæ mouendæ sunt apta: quia possunt, dum transeunt, ibi quoq; pituitam extenuare: quam supprimi melius est. Asclepiades multarum rerum, quas ipsi quoq; secuti sumus: author bonus, acetum ait quàm acerrimum esse sorbendum. Hoc enim sine ulla noxa comprimit ulcera. sed id supprimere sanguinem potest: ulcera ipsa sanare non potest. Melius huic rei liciũ est: quod idem quoq; æque probat, uel porri, uel marrubij succus, uel nuces græcæ cum tra chanto contritæ, & cum passo mixtæ, uel lini semen contritum, & cũ dulci uino mixtum. exercitatio quoq; ambulandi, currendiq; necessaria est. Frictio à pectore uehemens toti inferiori parti adhibẽda. Cibi uero esse debent neq; nimium acres, neq; asperi: mel, lenticula, tragũ, lac, ptisana, pinguis quoq; caro, præcipueq; porrũ, et quicqd cum hoc mixtum est. Potionis quàm minimum esse conuenit. Aqua dari potest, uel pura, uel in qua malum cydoneũ, palmulæue decoctæ sunt. Gargarizationes quoq; lenes. sin hæ parum proficiunt, reprimentes utiles sunt. Hoc genus neq; acutum est: & potest esse non longum. curationem tamen maturam, ne uehementer, & diu lædat: desiderat.

De tussi.

Tussis uero ferè propter faucium exulcerationem molesta est: quæ multis modis contrahitur. Itaq; illis restitutis ipsa finitur. Solet tamen interdum per se quoq; male habere: & uix cum uetus facta est, eliditur. ac modo arida est: modo pituitam citat. Oporte hyssopum altero quoq; die bibere. spiritu retento currere: sed minime in puluere, ac lectione uti uehementi. quæ primo impeditur à tussi, post eam uincit. tum ambulare: deinde per manus quoq; exerceri: & pectus diu perfricare. Post hæc quàm pinguissimæ ficus uncias tres supra prunas incoctas esse. Præter hæc si humida est, prosunt frictiones ualidæ cum quibusdam cale facientibus sic, ut caput quoq; siccum uehementer perfricetur. Item cu-

curbitulæ pectori admotæ. sinapi ex parte exteriore faucibus impositum: donec leuiter exulceret. potio ex menta, nucibusq́; græcis, & amylo: primoq́; assumptus panis aridus: deinde aliquis cibus lenis. At si sicca tussis est, cum ea uehementissime urget: adiuuat uini austeri cyathus assumptus: dum ne amplius id interposito tempore aliquo, quàm ter, aut quater fiat. Item laseris quàm optimi paulum deuorare opus est: porri, uel marrubij succum assumere: scyllã delingere: acetum ex ea uel certe acre sorbere: aut cum spica allij contriti duos uini cyathos. Vtilis etiam in omni tussi est peregrinatio, nauigatio longa, loca maritima, natationes. Cibus interdum mollis, ut malua, ut urtica. interdũ acer, ut lac cum allio coctum. sorbitiones quibus laser sit adiectum: aut in quibus porrum incoctum tabuerit: ouum sorbile sulphure adiecto: potui primum aqua calida, deinde inuicem alijs diebus hæc, alijs uinũ. Magis terreri potest aliquis cum sanguinẽ expuit. sed id modo minus, modo plus periculi habet. Exit enim modo ex gingiuis, modo ex ore. & quidem ex hoc interdum etiam copiose, sed sine tussi, sine ulcere sine gingiuarum ullo uitio: ita ut nihil excreetur. Verum ut ex naribus, sic ex ore aliquando prorumpit. Atq; interdũ sanguis profluit: interdum simile aquæ quiddam, in qua caro recens lota est. Nonnunquam autem is à summis faucibus fertur: modo exulcerata ea pte, modo nõ exulcerata: sed aut ore uenæ alicuius ad aperto, aut tuberculis quibusdam natis ex his sanguine erumpente. quod ubi incidit, neq; lædit potio aut cibus: neq; quicquam aut ex ulcere excreatur. aliquando gutture, & arterijs exulceratis, frequens tussis sanguinem quoq; extundit. Interdum etiam fieri solet, ut aut ex pulmone, aut ex pectore, aut ex latere, aut ex iocinere feratur. Sæpe fœminæ quibus sanguis per menstrua non respondet: hunc expuunt: authoresq́; medici fuerunt, uel exesa parte aliqua sanguinem exire: uel rupta, uel ore alicuius uenæ patefacto. Primã διάβρωσιν, secundam ῥηγμόχασμον, tertiam ἀνασώμωσιν appellant. ultima minime nocet. prima grauissime. Ac sæpe quidem euenit, uti sanguinem pus sequatur. interdum autem qui sanguinem ipsum suppressit, satis ad ualetudinẽ profuit. Sed si secuta ulcera sunt: si pus, si tussis est, pro ut sedes ipsa est: ita uaria, et periculosa genera morborum sunt. Si uero sanguis tantum fluit: expeditius, & remedium, & finis est. Neq; ignorari oportet eis, quibus fluere sanguis solet, aut quibus spina dolet, coxæ'ue, aut post cursum uehementem, uel ambulationem: dum febris absit: nõ esse inutile sanguinis mediocre profluuium. idq́; per urinam redditum ipsam quoq; lassitudinem soluere. Ac ne in eo quidem terribile esse, qui ex superiore loco decidit. si tamen in eius urina nihil nouabit. Neq;

uomitum huius afferre periculum etiã cum repetit, si ante confirmare & implere corpus licuit: & ex toto nullũ nocere: qui in corpore robusto neq; nimius est: neq; tussim, aut calorem mouet. Hæc pertinent ad uniuersum. Nunc ad ea loca, quæ proposui, ueniam. Si ex gingiuis exit, portulacam manducasse satis est. si ex ore, continuisse eo merum uinum. si parum id proficit, acetum. si inter hæc quoq; grauiter erumpit, quia consumere hominem potest: commodissimum est: impetum eius admota occipitio cucurbitula sic, ut cutis quoq; incidatur: auertere. Si id mulieri cui menstrua non feruntur, euenit: eandem cucurbitulam incisis inguinibus eius admouere. At si ex faucibus, interioribus'ue partibus processit, & metus maior est: et cura maior adhibenda. sanguis mittendus est: & si nihilominus ex ore processit, iterum, tertio'q;, & cotidie paulum aliquid: protinus autem debet sorbere uel acetum, uel etiam cum thure plantaginis, aut porri succum. imponenda'q; extrinsecus supra id quod dolet, lana sucida ex aceto est: & id spongia subinde refrigerandum. Erasistratus horum crura quoq;, et femora, brachia'q; pluribus locis deligabat. Id Asclepiades adeo nõ prodesse, ut etiam inimicum esset: proposuit. Sed id sæpe commode respondere experimenta testantur. Neq; tamen pluribus locis deligari necesse est. sed sat est infra inguina, & super talos, summos'q; humeros, etiam brachia. Tum si febris urget, danda est sorbitio et potui aqua: in qua aliquid ex his, quæ aluum astringunt: decoctum sit. at si abest febris, uel elota alica, uel panis ex aqua frigida, & molle quoq; ouum dari potest potui: uel idem quod supra scriptum est: uel uinum dulce, uel aqua frigida: sed sic bibendum erit, ut sciamus huic morbo sitim prodesse. præter hæc necessaria sunt quies, securitas, silentium. Caput huius quoq; cubãtis sublime esse debet: recte'q; tondetur. Facies sæpe aqua frigida fouenda est. At inimica sunt uinum, balneum, uenus. in cibo oleum, acria omnia. item calida fomenta. conclaue calidum, & inclusum. multa uestimenta corpori iniecta. etiam frictiones ubi bene etiã sanguis conquieuit. Tum uero incipiendum est à brachijs, cruribus'q;. à thorace abstinendum. In hoc casu per hyemem locis maritimis, per æstatem mediterraneis opus est.

De stomachi morbis, & curationibus. Caput. V.

f Aucibus subest stomachus: in quo plura longa uitia incidere consuerunt. Nam modo ingens calor, modo inflatio hunc, modo inflammatio, modo exulceratio afficit. Interdum pituita, interdum bilis oritur. frequentissimum'q; est eius

est eius malum quo resoluitur: neq; ulla re magis aut afficitur: aut corpus afficit. Vt diuersa autem uitia eius, sic etiã remedia sunt. Vbi exaestuat, aceto cũ rosa extrinsecus subinde fouendus est. imponendusq; puluis cum oleo, & ea cataplasmata, quae simul & reprimunt: & molliunt. Potui, nisi quid obstat: gelida aqua praestanda. Si inflatio est, prosunt admotae cucurbitulae: neq; incidere cutem necesse est. prosunt sicca, & calida fomenta, sed non uehementissima. Interponenda abstinentia est. Vtilis in ieiuno potio est absinthij, aut hyssopi, aut rutae. Exercitatio primo lenis, deinde maior adhibenda est: maximeq; quae superiores partes moueat. quod genus in omnibus stomachi uitijs aptissimum est. Post exercitationem opus est unctione, frictione: balneo quoq; nonnunquam, sed rarius: interdum alui ductione. Cibis deinde calidis, neq; inflãtibus. eodemq; modo calidis potionibus: primo aquae: post ubi resedit inflatio: uini austeri. Illud quoq; in omnibus stomachi uitijs praecipiendum est, ut quo modo se quisq; aeger refecerit: eo ut sanus utatur. Nam redit huic imbecillitas sua: nisi hisdem defendatur bona ualetudo, qbus reddita est. At si inflãmatio aliqua est: quã ferè tumor, & dolor sequitur: prima sunt quies, & abstinentia. lana sulphurata circundata: in ieiuno absinthium. Si ardor stomachum urget, aceto cum rosa subinde fouendus est: deinde cibis quidem utendũ est modicis. Imponenda uero extrinsecus quae simul & reprimunt: et molliunt. deinde his detractis utendum calidis ex farina cataplasmatis: quae reliquas digerant. Interdum aluus ducenda. Adhibenda exercitatio, & cibus plenior. At si exulceratio stomachum infestat, eadem ferè facienda sunt, quae in faucibus exulceratis praecepta sunt. Exercitatio, frictio inferiorum partium adhibenda. Adhibendi leues, & glutinosi cibi, sed citra satietatem. Omnia acria, atq; acida remouenda. Vino, si febris nõ est, dulci: aut si id inflat, certe leni utendum, sed neq; praefrigido, neq; nimis calido. Si uero pituita stomachus impletur: necessarius modo in ieiunio, modo post cibum uomitus est. Vtilis exercitatio, gestatio, nauigatio, frictio. Nihil edendum, bibendumq; nisi calidum: uitatis tantum his, quae pituitam contrahere consuerunt. Molestius est: si stomachus bile uitiosus est. Solent autem hi qui sic tentantur: interpositis quibusdam diebus hanc, & quidem quod pessimum est, atram mouere. His recte aluus ducitur. potiones absinthio dantur. necessaria gestatio nauigatio est, si fieri potest ex nausea uomitus. uitanda cruditas. sumendi cibi faciles, & stomacho non alieni. uinũ austerum. Vulgatissimum uero, pessimumq; stomachi uitium est resolutio: idest cum cibi non tenax est: soletq; desinere ali corpus: ac sic tabe consumi. Huic generi inutilissimum balneum est. Lectiones exercita-

tiones'q; supioris partis necessariæ. Itē unctiones, frictiones'q;. his perfundi frigida, atq; in eadem natare: canalibus eiusdem subijcere etiam stomachū ipsum, & magis etiam à scapulis, id quod contra stomachū est. Consistere in frigidis, medij capitis'q; fontibus quales cutiliarū, symbruinarum'q; sunt: salutare est. Cibi quoq; assumendi sunt frigidi: qui potius difficulter coquuntur: quàm facile uitiantur. Ergo pleriq; qui nihil aliud concoquere possunt: bubulam coquunt. Ex quo colligi potest, neq; auem, neq; uenationem, neq; piscem dari debere: nisi generis durioris. Potui quidem aptissimum est uinum frigidum, uel certe bene calidum meracum: potissimum rheticum, uel allobrogicum: aliud'ue, quod & austerum, & resina conditum est. si id non est: quàm asperrimum, maximu'q; signinum. Si cibus non continetur, danda aqua: & eliciendus plenior uomitus est: iterum'q; dandus cibus, & tum admouendæ duobus intra stomachum digitis cucurbitulæ: ibi'q; duabus, aut tribus horis continendæ sunt. Si simul & uomitus, & dolor est, imponenda supra stomachum est lana sucida, uel spongia ex aceto, uel cataplasma, quod refrigeret. Perfricanda uero non diu, sed uehementer brachia, & crura: & calefacienda. Si plus doloris est, infra præcordia quatuor digitis cucurbitula utendum est: protinus dandus panis ex posca frigida. Si non continuit: post uomitum lene aliquid ex his, quæ non aliena stomacho sint. Si ne id quidem tenuit: singuli cyathi uini, singulis interpositis horis, donec stomachus consistat. Valens etiam medicamentum est radiculæ succus, ualencius acidi punici mali compari modo succi, qui ex dulci punico malo est: adiecto etiam intubi succo, & menta: sed huius minima parte: quibus tantundem quantum in his omnibus est aquæ frigidæ, quàm optime miscetur. Id enim plus quàm uinum ad comprimendum stomachum potest. supprimendus autem uomitus est, qui per se uenit sic, si nausea est. Sed si coacuit intus, cibus aut computruit: quorum utrumlibet ructus ostendit: eijcēdus est: protinus'q; cibis assumptis hisdem, quos proxime posui: stomachus restituendus. Vbi sublatus est præsens metus, ad ea redeundum est: quæ supra præcepta sunt.

De laterum doloribus. Caput. VI.

Stomachus lateribus cingitur: atq; in his quoq; uehementes dolores esse consuerunt. & initium uel ex frigore, uel ex ictu, uel ex nimio cursu, uel ex morbo est. Sed interdū ne malum intra dolorem est. is'q; modo tarde, modo celeriter soluitur. interdum ad pernitiem quoq; procedit. oritur'q; acu-

tus morbus, qui πλευριτικὸς à græcis nominatur. Huic dolori lateris febris, & tuſſis accedit. & per hanc excreatur: ſi tolerabilis morbus eſt: pituita ſi grauis ſanguis. Interdum etiam ſicca tuſſis eſt: quæ nihil emollitur. idq; primo uitio grauius: ſecundo tolerabilius eſt. Remediũ uero eſt magni, & recentis doloris ſanguis miſſus. At ſiue lenior, ſiue uetuſtior caſus eſt: uel ſuperuacuum, uel ſerum id auxilium eſt. confugiendũq; ad cucurbitulas eſt, ante ſumma cute inciſa. Recte ĕt ſinapi ex aceto ſuper pectus imponitur: donec ulcera, puſtulasq; excitet: & tum medicamẽtum, quod humorem illuc citet. Præter hæc circundare primum oportet latus a bſolanæ ſulphuratæ. deinde cum paulum inflammatio ſe remiſit: ſiccis, & calidis fomentis uti. Ab his trãſitus ad malagmata eſt. Si uetuſtior dolor remanet: nouiſſime reſina impoſita diſcutitur. Vtendum cibis, potionibusq; calidis. uitandum frigus. Inter hæc tamen non alienum & extremas partes oleo, & ſulphure perfricare. Si leuata tuſſis eſt: leni lectione uti. iamq; & acres cibos, & uinum meracius aſſumere. quæ à medicis præcipiuntur: ut tamen ſine his ruſticos noſtros epota ex aqua herba trixago ſatis adiuuet. Hæc in omni lateris dolore communia ſunt. plus negocij eſt, ſi acutus quoq; morbus is factus eſt. In hoc præter ea quæ ſupra poſita ſunt, hæc animaduertenda ſunt, ut cibus ſit quàm maxime tenuis, & lenis, præcipueq; ſorbitio: eaq; ex ptiſana potiſſimum, aut ius in quo porrus cum pullo gallinaceo coctus ſit. Idq; non niſi tertio quoq; die detur: ſi tamen per uires licebit. potui uero aqua muſſa, in qua hyſſopum, aut ruta decocta ſit. quæ quibus temporibus danda ſint: ex ratione uel adiectæ, uel leuatæ febris apparebit ſic, ut in remiſſione quàm maxima dent: cum eo tamen, ut ſciamus non eſſe eius generis tuſſi arid as fauces cõmittendas. ſæpe enim ubi nihil eſt quod excreatur: continuatur, & ſtrangulat. Ob quam cauſam dixi etiam peius id genus eſſe tuſſis: quod nihil, quàm quod pituitam moueret. Sed hic uinum ſorbere, ut ſupra præcepimus: morbus ipſe non patitur. inuicem eius cremor ptiſanæ ſumendus eſt. Vt his autem in ipſo morbi feruore ſuſtinendus æger eſt: ſic ubi paulum is ſe remiſit: alimenta pleniora, & uini quoq; aliquid dari poteſt. dum nihil detur, quod aut refrigeret corpus, aut fauces aſperet. Si in refectione quoq; manſerit tuſſis, intermittere oportebit uno die: poſteroq; cum cibo uini paulo plus aſſumere. atq; incipiente quoq; tuſſi tum non erit alienum, ut ſupra quoq; poſitum eſt: uini cyathos ſorbêre. Sed in hoc genere ualetudinis dulce, uel certe lene commodius eſt. Si malum inueterauit, athletico uictu corpus firmandum eſt.

De uiscerum morbis: & primo de pulmone, deinde de iocinere, tum de liene, postremo de renibus. Caput. VII.

Compagine uero corporis ad uiscera transeundũ est: & in primis ad pulmonem ueniendum: ex quo uehemens & acutus morbus oritur, quem περιπνευμονικὸν græci uocant. eius hæc conditio est. Pulmo totus afficitur. hunc eius casum subsequitur tussis: bilem, uel pus trahens: præcordiorũ, totiusq; pectoris grauitas: spiritus difficultas, magnæ febres, continua uigilia, cibi fastidium, tabes. Id genus morbi plus periculi, quàm doloris habet. Oportet si satis ualidæ uires sunt, sanguinem mittere: si minores, cucurbitulas sine ferro præcordijs admouere. Tum si satis ualet, gestando ægrum digerere: si parum, intra domum tamen dimouere. Potionem autem hyssopi dare, cui ficus arida sit incocta: aut aquam mulsam, in qua uel hyssopum, uel ruta decocta sit. Frictione uti diutissime in scapulis: proxime ab his in brachijs, & pedibus, & cruribus, leuiter contra pulmonem. idq; bis cotidie facere. Quod ad cibum uero pertinet: huic nec salsis opus est, neq; acribus, neq; amaris, neq; aluum astringentibus: sed paulo lenioribus. Ergo primis diebus danda est sorbitio ptisanæ, uel alicæ, uel orizæ: cum qua recens adeps cocta sit. Cũ hac sorbile ouum, nuclei pinei ex melle. panis, uel elota alica ex aqua mulsa. potui deinde non solum pura aqua, sed etiam mulsa egelida, aut si æstas est, etiam frigida: nisi quid obstat. hæc autem altero quoq; die increscente morbo dare satis est. Vbi incremento constitit quantum res patitur, ab omnibus abstinendum est: præterquam aqua egelida. Si uires desunt, adiuuandæ sunt aqua mulsa. prosuntq; aduersus dolores imposita calida fomenta, uel ea quæ simul & reprimunt, & emolliunt. Prodest impositus super pectus sal bene contritus, cum cerato mixtus, quia leuiter cutem erodit: eoq; impetum materiæ, quo pulmo uexatur: euocat. Vtile etiam aliquod malagma est ex his, quæ materiam trahunt. Neq; alienum est dum premit morbus, clausis fenestris ægrum continere. Vbi paulum leuatus est, ter, aut quater die fenestris aliquanto apertis paruum aërem recipere. Deinde in refectione pluribus diebus à uino abstinere. gestatione, frictione uti. sorbitionibus, & prioribus cibis adijcere ex oleribus porrum, ex carne ungulas, & summa trunculorum, atq; pisciculos sic, ut diu nihil molle, & lene sumatur.

De iocineris morbo, & curatione. Caput. VIII.

a Lterius quoq; uisceris morbus idest iocineris æque modo longus, modo acutus esse consueuit: ἡπατικὸν græci uocāt. Dextra parte sub præcordijs uehemens dolor est. idemq; ad latus dextrum, & ad iugulum, humerumq; partis eiusdem peruenit. nonnunq̃ manus quoq; dextra torquetur. horror calidus est. Vbi male est, bilis euomitur. interdū singultus propè strangulat. & hæc quidem acuti morbi sunt. Lōgioris uero ubi suppuratio in iocinere est: dolorq; modo finitur: modo intenditur: dextra parte præcordia dura sunt: & tument. post cibum maior difficultas est. accedit maxillarum quædam resolutio. ubi inueterauit malum, uenter et crura, pedesq; intumescunt: pectus, atq; humeri, circaq; iugulū utrunq; extenuatur. Initio sanguinem mittere optimum est. tum uenter soluendus est: si non potest aliter, per nigrum ueratrum imponenda extrinsecus cataplasmata, primum quæ reprimant: deinde calida, quæ deducant. q̄bus recte iris, uel absinthium adijcitur: post hæc malagma. Dandæ uero sorbitiones sunt: omnesq; cibi, & calidi, & qui non multum alant: & ferè qui pulmonis quoq; dolori conueniunt: præterq; eos, qui urinam mouent: potionesq; ad id efficaces. Vtilia in hoc morbo sunt thymum, satureia, hyssopum, nepeta, amylum, sisamum, lauri baccæ, pini flos, herba sanguinalis, menta, ex malo cotoneo medium, columbæ iecur recens, & crudum. Ex quibus quædam per se esse, quædam adijcere uel sorbitioni, uel potioni licet: sic tamen ut parce assumantur. Neq; alienum est absinthium contritum ex melle, et pipere: eiusq; catapotium cotidie deuorare. abstinendum utiq; est ab omnibus frigidis: neq; enim res ulla magis iecur lædit. Frictionibus utendum in extremis partibus. uitandus omnis labor: omnis uehementior motus. ne spiritus quidem diutius continendus est. Ira, trepidatio, pondus, ictus, cursus inimica sunt. Perfusio corporis multa prodest ex aqua: si hyems est, calida: si æstas, tepida. Item liberalis unctio: & in balneo sudor. Si uero iecur uomica laborat, eadem facienda sunt, quæ in cæteris interioribus suppurationibus. Quidam etiam contra id scalpello aperiunt: ipsam uomicam adurunt.

De lienis morbo, & curatione. Caput. IX.

a T lienis ubi affectus est, intumescit: simulq; cum eo pars sinistra, eaq; dura est: & prementi renititur: uenter intentus est: aliquis etiam cruribus tumor est. Vlcera aut omnino nō

sanescunt: aut certe cicatricem uix recipiunt. In intenta ambulatione, cursuq; dolor, & quædam difficultas est. hoc uitium quies auget. Itaq; exercitatione, & labore opus est: habita tamen ratione ne febre mixta si nimium processerit, excitetur. Vnctiones, frictionesq;, & sudores necessarij sunt. Dulcia omnia inimica sunt. item lac, & caseus. Acida autem maxime conueniunt. Ergo acetum acre per se sorbere, & magis etiam quod scylla conditum est: expedit. Edenda sunt salsamenta, uel oleæ ex muria dura: tinctæ in aceto lactucæ, intubiq;, & betæ ex eodem. ex sinapi asparagus, armoracia, pastinaca, ungulæ, rostra, aues macræ, eiusdem generis uenatio. Potui uero ieiuno dari debet absinthium incoctum. at post cibum aqua à ferrario fabro: in qua candens ferrum subinde tinctum sit. Hæc enim uel præcipue lienem coercet: quod animaduersum est in his animalibus: quæ apud hos fabros educata, exiguos lienes habent. potest etiam dari uinum tenue, austerum: omniaq; in cibis, & potionibus, quæ urinæ mouendæ sunt: præcipueq; ad id ualet uel trifolij semen, uel cuminum, uel apium, uel serpillum, uel citisus, uel portulaca, uel nepeta, uel thymum, uel hyssopum, uel satureia. hæc enim inde commodissime uidentur humorem deducere. Lienis quoq; bubulus utiliter esui datur: præcipueq; eruca, & nasturcium lienem extenuant. Imponenda quoq; extrinsecus sunt quæ leuent. Fit ex unguento, & palmulis, quod μυροβάλανον græci uocant. Fit ex lini, & nasturcij semine, quo uinum, & oleum adijcitur. fit ex cupresso uiride, & arida ficu. fit ex sinapi, cui seui hirquini à renibus quarta pars ponderis adijcitur: teriturq; in sale, & protinus imponitur. Multisq; modis huic rei cappari aptum est. Nam & ipsum cum cibo assumere, & muriam eius cum aceto sorbere, commodum est. Quin et extrinsecus radicem contritam, uel corticem eius cum furfuribus, aut ipsum cappari cum melle contritum imponere expedit. Malagmata quoq; huic rei aptantur.

canes bibentes aqua in qua fabri ferrarij ignitu ferru extinguut habent liene paruu

De renum morbis, & curationibus. Caput. X.

Renes ubi affecti sunt: diu male habent. Peius est si frequens biliosus uomitus accedit. Oportet conquiescere: cubare molliter: soluere aluum si aliter non respondet, etiam ducere. Sæpe desidere in aqua calida: neq; cibum, neq; potionem frigidam assumere. abstinere ab omnibus salsis, acribus, acidis pomis: bibere liberaliter: adijcere modo cibo, modo potioni piper, porrum, ferulā, album papauer: quæ maxime inde urinam mouere consuerunt. Auxilio quoq; his exulceratis sunt, si adhuc ulcera purganda

sunt: cucumeris semina detractis corticibus sexaginta, nuclei ex pinu siluestri duodecim, anesi quod tribus digitis sumi possit: croci paulũ, cõtrita et in duas mulsi potiones diuisa. Si uero dolor tantũ leuãdus est: eiusdẽ cucumeris semina triginta, ijdẽ nuclei uiginti, nuces græcæ quinq;, croci paululũ, contrita, et cũ lacte potui data. At sup quoq; recte quædã malagmata inijciuntur: maximeq; ea quæ humori extrahendo sunt.

De intestinorum morbis, & primo de cholera. Caput. XI.

a Visceribus ad intestina ueniẽdum est: quæ sunt et acutis, & longis morbis obnoxia. Primo æque facienda mentio est choleræ: quia cõe id stomachi, atq; intestinorum uitiũ uideri potest. Nam simul & deiectio, & uomitus est: præterq; hæc inflatio est: intestina torquentur: bilis supra, infraq; erumpit: primum aquæ similis: deinde ut in ea recens caro lota esse uideatur: interdum alba: nonnunquam nigra, uel uaria. Ergo eo nomine morbi hunc χόλεραν græci nominarunt. præter ea uero, quæ supra cõpræhensa sunt: sæpe ẽt crura, manusq; contrahuntur: urget sitis: anima deficit. quibus concurrentibus non mirũ est, si subito quis moritur. neq; tamen ulli morbo minori momento succurritur. Protinus ergo ubi ista cœperunt: aquæ tepidæ quàm plurimum bibere oportet: et uomere. Vix unquam sine uomitu sequitur. sed ẽt si non incidit: miscuisse tamẽ nouam materiã corruptæ prodest: parsq; sanitatis est uomitum esse suppressum. si id incidit: protinus ab omni potione abstinendum est. Si uero tormina sunt: oportet frigidis, & humidis fomentis stomachum fouere: uel si uẽter dolet: hisdem egelidis sic, ut uenter ipse mediocriter calentibus iuuetur. Quod si uehementer et uomitus, & deiectio, et sitis uexant: & adhuc subcruda sunt, quæ uomuntur: nondũ uino maturum tempus est. Aqua, neq; ea ipsa frigida, sed potius egelida danda est. admouendumq; naribus est puleiũ ex aceto: uel polenta uino aspersa: uel menta secundũ naturam est. At cũ discussa cruditas est: tum magis uerendũ est, ne anima deficiat. Ergo tum confugiẽdum est ad uinũ. id esse oportet tenue, odoratũ, cũ aqua frigida mixtum: uel polenta adiecta, uel melle quoq; assumere expedit: quotiensq; aliquid aut stomachus, aut uenter effudit: totiens p hæc uires restituere. Erasistratus primo tribus uini guttis, aut quinis aspergendam potionem esse dixit: deinde paulatim merũ adijciendũ. Is si et ab initio uinũ dedit: et metũ cruditatis secutus est: non sine causa fecit. Si uehementẽ infirmitatẽ adiuuari posse tribus guttis putauit: errauit. At si inanis est homo et crura eius cõtrahũtur: interponẽda potio absintij est.

Si extremæ partes corporis frigent, ungendæ sunt calido oleo: cui ceræ paulum sit adiectum: calidis'q; fomentis nutriendæ. Si ne sub his quidem quies facta est, extrinsecus contra uentriculum ipsum cucurbitula admouenda est: aut sinapi super imponendum. Vbi is constitit, dormire oportet. postero die utiq; à potione abstinere. die tertio in balneũ ire. paulatim se cibo reficere: somno: quisquis facile acquiescit. item'q; lassitudine, & frigore. Si post suppressam choleram febricula manet, aluum duci necessarium est. tum cibis, uino'q; utendum est. Sed hic quidem morbus & acutus est: & inter intestina, stomachum'q; uersatur sic, ut cuius potissimum partis sit: non facile dici possit.

De cœliaco uentriculi morbo. Caput. XII.

IN ipsius uero uentriculi porta consistit is, qui & longus esse consueuit: κοιλιακὸς à græcis nominatur. Sub hoc uenter indurescit: dolor'q; eius est. Aluus nihil reddit: ac ne spiritum quidẽ transmittit. extremæ partes frigescunt. difficulter spiritus redditur. Commodissimum est inter initia calida cataplasmata toto uentri imponere, ut dolorem leniant. post cibum uomere: atq; ita uentrem exinanire. Proximis deinde diebus cucurbitulas sine ferro uentri, et coxis admouere. Ventrem ipsum liquare dato lacte, & uino salso, frigido. Si tempus anni patitur, etiam uiridibus ficis: sic tamen ne quis aut cibus, aut humor uniuersus detur: sed paulatim. Ergo per interualla temporis sat est cyathos binos, ternos'ue sumere: et cibum pro portione huius. commode'q; facit cyathos lactis, cyathus aquæ mixtus, et sic datus. Cibi'q; inflantes, & acres utiliores sunt: adeo ut lacti quoq; recte contritum allium adyciatur. Procedente uero tempore opus est gestari: maxime'q; nauigare: perfricari ter, aut quater die sic, ut nitrum oleo misceatur: perfundi aqua calida post cibum: deinde sinapi imponere per omnia membra excepto capite, donec arrodatur: & rubeat: maxime'q; si corpus durum, & uirile est. paulatim deinde faciendus est transitus ad ea, quæ uentrem comprimunt. Assa caro danda, ualens, & quæ non facile corrumpatur. potui uero pluuialis aqua decocta: sed quæ per binos, ternos'ue cyathos bibatur. Si uetus uitium est, oportet laser quàm optimum ad piperis magnitudinem deuorare. altero quoq; die uinum, uel aquam bibere: interdum interposito cibo singulos uini cyathos sorbere: ex inferiori parte infundere pluuialem egelidam aquam: maxime'q; si dolor in imis partibus remanet.

De tenuioris

De tenuioris inteſtini morbo. Caput. XIII.

i

Nter ipſa uero inteſtina conſiſtunt duo morbi: quorũ alter in tenuiore, alter in pleniore inteſtino eſt. Prior acutus eſt. inſequens eſſe lõgus poteſt. Diocles Caryſtius tenuioris inteſtini morbum χόρδαψον, plenioris εἰλεον nominauit. A` pleriſq; uideo nunc illũ priorem εἰλεον, hũc κωλικὸν nominari. Sed prior modo ſupra umbilicum, modo ſub umbilico dolorem mouet. Fit ex alterutro loco inflãmatio: nec aluus, nec ſpiritus infra trãſmittitur. ſi ſuperior pars affecta eſt, cibus: ſi inferior ſtercus per os redditur. ſi utrunlibet uetus eſt, adijcitur periculo uomitus bilioſus mali odoris, aut uarius, aut niger. Remedium eſt ſanguinem mittere: uel cucurbitulas pluribus locis admouere, non ubiq; cute inciſa. Id enim duobus, aut tribus locis ſatis eſt. Ex cæteris ſpiritum euocare abunde eſt. Tum animaduertere oportet, quo loco malum ſit. ſolet enim contra id tumere. Et ſi ſupra umbilicum eſt, alui ductio utilis non eſt. Si infra eſt: aluum ducere, ut Eraſiſtrato placuit: optimum eſt. & ſæpe id auxilij ſatis eſt. Ducitur autem percolato ptiſanæ cremore cum oleo, & melle ſic, ut præter ea nihil adijciatur. Si nihil tumet, duas manus imponere oportet ſupra ſummum uentrem: paulatimq; deducere. Inuenietur enim mali locus, qui neceſſe eſt, renitatur: & ex eodem deliberari poterit ducenda nec ne aluus ſit. Illa communia ſunt, calida cataplaſmata admouere: eaq; imponere à mammis uſq; ad inguina et ſpinam: ac ſæpe mutare: brachia, cruraq; perfricare: demittere totum hominem in calido oleo. Si dolor nõ quieſcit, etiam in aluum ex parte inferiore tres, aut quattuor cyathos calidi olei dare. Vbi per hæc conſecuti ſumus ut iam ex inferiore parte ſpiritus tranſmittatur: offerre potui mulſum tepidum non multum. nam ante magna cura uitandum eſt, ne quid bibat. ſi id commode ceſſit: adijcere ſorbitionem. Vbi dolor, & febricula quierunt: tum demum uti cibo pleniore: ſed neq; inflante, neq; duro, neq; ualido: ne inteſtina adhuc imbecilla lædantur. potui uero nihil præterquam puram aquam. nam ſiue quid uinolentum, ſiue acidũ eſt: id huic morbo alienum eſt. Ac poſtea quoq; uitare oportet balneum, ambulationem, geſtationem, cæteroſq; corporis motus. Nam facile id malum redire conſueuit: & ſiue cum frigus ſubit: ſiue aliqua iactatio, niſi bene iam confirmatis inteſtinis, reuertitur.

De morbo intestini plenioris. Caput. XIIII.

i Sautem morbus, qui in intestino pleniore est: in ea maxime parte est: quam certam esse proposui. Vehemens inflatio, uehementes dolores dextra magis parte, intestinum quod uerti uidetur, propè spiritum elidit. In plerisq; post frigora, cruditatesq; oritur: deinde quiescit: & per aetatem saepe repetens sic cruciat, ut uitae spacio nihil demat. Vbi is dolor coepit, admouere sicca, & calida fomenta oportet: sed primo lenta, deinde ualidiora: simulq; frictiones. ad extremas partes id est crura, brachiaq; materiam reuocare. Si discussum non est: qua dolet cucurbitulas sine ferro defigere. Est etiam medicamentum eius rei causa comparatum, quod κωλικὸν nominatur. id se repperisse Cassius gloriabatur. Magis prodest potui datum. sed impositum quoq; extrinsecus digerendo spiritum, dolorē leuat. nisi finito uero tormento, recte neq; cibus, neq; potio' assumitur. Quo uictu sit utendum qui hoc genere tentantur: iam mihi dictum est. Confectio medicamenti, quod κωλικὸν nominatur: ex his constat. Costi, anesi, castorei singulorū pondo denariorū triū. petroselini. P. denariorum. III. piperis longi, et rotundi singulorū. P. *. II. papaueris lachrymae, iunci rotundi, myrrae, nardi singularū. P. VI. quae melle excipiuntur. id autem & deuorari potest: & ex aqua calida sumi.

De torminibus, idest dysenteria. Caput. XV.

p Roxima his inter intestinorū mala, tormina esse consueuerunt: δυσεντερία graece uocatur. intus intestina exulcerantur. ex his cruor manat. Isq; modo cum stercore aliquo semper liquido, modo cum quibusdā quasi muccosis excernitur. interdum simul quaedam carnosa descendunt. Frequens deijciendi cupiditas, dolorq; in ano est. Cum eodem dolore exiguum aliquid emittitur. atq; eo quoq; tormentum intenditur. idq; post tempus aliquod leuatur. exiguaq; requies est. somnus interpellatur. febricula oritur. longoq; tempore id malū cum inueterauerit, aut tollit hominem: aut etiam si finitur, excruciat. Oportet in primis conquiescere. si quidem omnis agitatio exulcerat. deinde ieiunū sorbere uini cyathum: cui contrita radix quinq; folij sit adiecta. imponere cataplasmata super uentrem, quae reprimunt. quod in superioribus uentris morbis non expedit. quotiensq; desidit, subluere aqua calida: in qua decoctae uerbenae sint. portulacam uel coctam, uel ex dura muria edisse. cibos, potionesq; eas, quae astringūt aluū. Si uetustior morbus est,

ex inferioribus ptibus tepidū infundere uel ptisanæ cremorē, uel lac, uel adipem liquatam, uel medullā ceruinam, uel oleum, uel cum rosa buthirum, uel cum eadē album crudum ex ouis, uel aquam: in qua lini semen decoctum sit: uel si somnus non accedit, uitellos cum aqua, in qua rosæ floris folia cocta sint. Leuant enim dolorē hæc, & mitiora ulcera efficiunt: maximeq; utilia sunt, si cibi quoq; secutū fastidiū est. Themison muria dura quā asperrima sic utendū memoriæ prodidit. Cibi uero esse debent, qui leniter uentrem destringant: & ea quæ urinam mouent. Si ea consecuta sunt, in aliā partem humorē auertendo prosunt. si non sunt cōsecuta, noxam augent. Itaq; nisi in quibus prompte id facere consuerunt, non sunt adhibenda. Potui, si febricula est: aqua pura calida, uel ea, quæ ipsa quoq; astringat: dari debet. si non est: uinum lene austerū. Si pluribus diebus nihil remedia alia iuuerunt, uetusq; iam uitium est: aquæ bene frigidæ potio assumpta ulcera astringit: & initiū secundæ ualetudinis facit. Sed ubi uenter suppressus est, protinus ad calidam potionem reuertendum est. Solet autem interdum etiam putris sanies, pessimiq; odoris descendere, solet purus sanguis profluere. si superius uitium est, aluus aqua mulsa duci debet: tunc deinde eadem infundi, quæ supra cōprehensa sunt. Valensq; est etiam aduersus ulcera intestinorum minij gleba, cum salis hemina contrita. si minus, mixta his aqua in aluum datur. Ac si sanguis profluit, cibi, potionesq; esse debent, quæ astringant.

De leuitate intestinorum. Caput. XVI.

e X torminibus interdum intestinorū leuitas oritur: quæ continere nihil possunt: & quicquid assumptum est, imperfectū protinus reddunt. id interdum ægros trahit: interdum præcipitat. In hoc utiq; adhibere oportet comprimentia: quo facilius tenendi aliquid intestinis uis sit. Ergo et super pectus ponetur sinapi: exulcerataq; cute malagma, quod humorē euocet: & ex uerbenis decoctis aqua desidat: & cibos, potionesq; assumat, quæ aluum astringunt: & frigidis utetur perfusionibus. Oportet tamen prospicere ne simul his omnibus admotis, uitium contrariū per immodicas inflationes oriatur. Paulatim ergo firmari intestina debebunt, aliquibus cottidie adiectis. Et cum in omni fluore uentris, tum in hoc præcipue necessarium est: non quotiēs libet desidere, sed quotiens necesse est: ut hæc ipsa mora in consuetudinem ferendi oneris intestina deducat. Alterum quoq; quod æque ad omnes similes affectus ptinet, in hoc maxime seruandū est, ut cum pleraq; utilia insuauia sint, qualis est plantago, et rubi,

et quicquid mali corio mixtum est: ea potissimum ex his dentur, quæ maxime æger uolet. Deinde si omnia ista fastidiet ad excitandam cibi cupiditatem, interponatur aliquid minus utile: sed magis gratum. Exercitationes, frictiones huic quoq; morbo necessariæ sunt: & cum his sol, ignis, balneum, uomitus ut Hippocrati uisum est: etiam albo ueratro, si cætera parum proficient: euocatus.

De lumbricis aluum occupantibus. Caput. XVII.

n Onnunquam autem lumbrici quoq; occupant aluum: hiq; modo ex inferioribus partibus: modo fœdius ore redduntur. Atq; interdum latos eos, qui peiores sunt: interdum teretes uidemus. si lati sunt, aqua potui dari debet: in qua lupinum, aut cortex mori decoctus sit: aut cui adiectum sit cõtritum uel hyssopum, uel piperis acetabulũ, uel scamoneæ paulũ. uel etiam pridie cum multum allium ediderit: uomat. Posteroq; die mali punici tenues radiculas colligat, quantum manu comprehendet: easq; contusas, in aquæ tribus sextarijs decoquat, donec tertia pars supersit. Huc adijciat nitri paulum, & ieiunus bibat. Interpositis deinde tribus horis, duas potiones sumat: aut aquæ, uel muriæ duræ sic adiectæ. tum desidat subiecta calida aqua in pelue. si uero teretes sunt, qui pueros maxime exercent: & eadem dari possunt, & quædam leuiora, ut contritum semen urticæ, aut brassicæ, aut cumini cum aqua, uel menta cum eadem, uel absinthium decoctum, uel hyssopum ex aqua mulsa, uel nasturcij semen cum aceto contritum. Edisse etiam & lupinum, & allium prodest: uel in aluum oleum subter dedisse.

De tenasmo intestinorum morbo. Caput. XVIII.

e St autem aliud leuius omnibus proximis, de quibus supra dictum est: quod τείνεσμον græci uocant. id neq; acutis, neq; longis morbis annumerari debet: cum & facile tollatur: neq; unq̃ per se iugulet. in hoc æquæ, atq; in torminibus frequens, desidendi cupiditas est: æque dolor ubi aliquid excernitur. descendunt autem pituitæ, mucisq; similia: interdum etiam leniter subcruenta. sed his interponuntur nonnunquam ex cibo quoq; recte coacta. desidere oportet in aqua calida: sæpiusq; ipsum manu nutrire: cui plura medicamenta idonea sunt, butyrum cum rosa, acacia ex aceto liquata, emplastrũ id, quod τετραφάρμακον græci uocant: rosa liquatum, alumen lana circundatum, & ita appositum: eademq;

ex inferiore parte indita, quæ torminum auxilia sunt, eadem uerbenæ decoctæ, ut inferiores partes foueantur: alternis uero diebus aqua, alternis leue, & austerum uinum bibendum est. Potio esse debet egelida, & frigida. proprior ratio uictus talis, qualem in tormina supra præcepimus.

De uentris fluxu, & curatione. Caput. XIX.

Leuior etiam dum recens deiectio est, ubi & liquida aluus, & sæpius, quàm ex consuetudine fertur. atq; interdum tolerabilis dolor est: interdũ grauissimus: idq; peius est. sed uno die fluere aluum sæpe pro ualetudine est, atq; etiam pluribus: dum febris absit, & intra septimum diem id conquiescat. purgatur enim corpus: & quod intus læsurum erat, utiliter effunditur. uerum spatium periculosum est. Interdum enim tormina, ac febriculas excitat: uiresq; consumit. primo die quiescere satis est: neq; impetum uentris prohibere: si per se desijt, balneo uti: paulum cibi capere. si mansit, abstinere non solum à cibo, sed etiam à potione. Postero die, si nihilominus liquida aluus est, æque conquiescere: paulum astringentis cibi sumere: tertio die in balneum ire: uehementer omnia præter uentrem perfricare: ad ignem lumbos, scapulasq; admouere: cibis uti, sed uentrem contrahentibus: uino non multum meraco. Si postero quoq; die fluet, plus edisse: sed uomere etiam ex toto, donec conquiescat. Cõtra sitim, fame, uomitu niti. uix enim fieri potest ut post hanc animaduersionẽ aluus nõ contrahatur. Alia uia est, ubi uelis supprimere: cænare: deinde uomere: postero die in lecto conquiescere. uespere ungi sed leniter. deinde panis circa selibrã ex uino amineo mero sumere. tum assũ aliquid, maximeq; auem, & postea uinum idẽ bibere aqua pluuiali mixtum: idq; usq; quintum diẽ facere: iterumq; uomere. Frigidam autem assidue potionẽ esse debere contra priores auctores Asclepiades affirmauit, & quidem q̃ frigidissimam. Ego experimentis quenq; in se credere debere existimo calida potius, an frigida utatur. Interdum autem euenit, ut id pluribus diebus neglectũ, curari difficilius possit. à uomitu oportet incipere: deinde postero die uespere tepido oleo ungi. cibũ modicum assumere: uinum meracum quàm asperrimum: impositã super uentrem habere cum cærato rutam. In hoc aũt affectu corporis neq; ambulatione, neq; frictione opus est. uehiculo sedisse, uel magis ẽt equo prodest. neq; enim ulla res magis intestina cõfirmat. Si uero etiam medicamentis utendum est: aptissimum est id quod ex pomis fit. Vindemiæ tẽpore in grande uas conijcienda sunt pira, atq;

mala silvestria. si ea non sunt, pira tarentina uiridia, uel signina, mala scandiana uel amerina, myrapia: hisq; adijcieda sunt cotonea, & cum ipsis corticibus suis punica, sorba: & quibus magis utimur etiã torminalia sic, ut hæc tertiam ollæ partem teneant. tum deinde ea musto implenda est: coquendumq; id donec omnia quæ indita sunt, liquata in unitatem quãdam coeant. Id gustui non insuaue est: & quãdocunq; opus est, assumptum leuiter sine ulla stomachi noxa uentrẽ tenet. duo, aut tria cochlearia uno die sumpsisse satis est. Alterum ualentius genus est, myrti baccas legere: ex his uinũ exprimere: id decoquere ut decima pars remaneat: eiusq; cyathũ sorbere. tertium quod quãdoq; fieri potest, malum punicum excauare: exemptisq; omnibus seminibus, membranas quæ inter ea fuerunt iterum conijcere. tũ infundere cruda oua, rudiculaq; miscere: deinde malum ipsum super prunam imponere. quod dum humor intus est, non aduritur. Vbi siccum esse cœpit, remouere oportet: extractumq; cochleari, quod intus est, edisse. aliquibus adiectis maius momentum habet. Itaq; etiam in piperatum conijcitur: miscetur q; cum sale, & pipere. est quid ex his edendum. est pulticula etiam, cum qua paulum est fauo uetere coctum sit, & lenticula cũ malicorio cocta, rubiq; cacumina in aqua decocta, & ex oleo, atq; aceto assumpta, efficacia sunt. atq; ea aqua, in qua uel palmulæ, uel malum cotoneum, uel arida sorba, uel rubi decocti sunt, potata. quod genus significo, quotiens potionẽ dandam esse dico: quæ astringat. Tritici quoq; hemina in uino amineo austero decoquitur: idq; triticũ ieiuno, ac sitienti datur. superq; id, uinũ id sorbetur. quod iure ualentissimis medicamentis anumerari potest. atq; etiã potui datur uinũ signinum, uel resinatum austerũ, uel quodlibet austerum. cõtunditurq; cum corticibus, seminibusq; suis punicũ malum, uinoq; tali miscetur. idq; uel merum sorbet aliquis, uel bibit mixtum. sed medicamentis uti nisi in uehementibus malis superuacuum est.

De uuluæ morbo, & curationibus. Caput. XX.

Ex uulua quoq; fœminis uehemens malum nascitur: proximeq; ab stomacho uel afficitur hæc: uel corpus afficit. Interdum etiam sic exanimat: ut tanquam comitiali morbo prosternat. Distat tamen hic casus, eo quod neq; oculi uertuntur: nec spumæ profluunt: nec nerui distenduntur. sopor tantũ est. idq; quibusdã fœminis crebro reuertens perpetuũ est. ubi incidit, si satis uirium est: sanguis missus adiuuat. si parum est, cucurbitulæ tamen defigendæ sunt in inguinibus. Si diutius aut iacet, aut alioqui iacere consueuit: admouere oportet naribus extinctum ex lucerna linamentum, uel

aliud ex his, quæ fœdioris eſſe odoris retuli: quod mulierem excitet. Idem'q; aquæ frigidæ perfuſio efficit. adiuuat'q; ruta contrita cũ melle, uel ex cyprino ceratum, uel quodlibet calidum, & humidum cataplaſma naturalibus pubetenus impoſitum. Inter hæc ẽt perfricare coxas, & poplites oportet. deinde ubi ad ſe redit, circũcidendum uinũ eſt in totum annum: ẽt ſi caſus idẽ non reuertitur. Frictione quotidie utendũ totius quidem corporis: præcipuæ uero uentris, & poplitum. cibus ex media materia dandus. ſinapi ſuper imum uentrem tertio quoq;, aut quarto die imponendum, donec corpus rubeat. Si durities manet, mollire cõmode uidetur ſolanum in lac demiſſum: deinde cõtritum, & cera alba, atq; medulla ceruina cum irino, aut ſeuum taurinum, uel caprinum cum roſa mixtum. dandum potui etiam uel caſtoreum eſt, uel git, uel anetum. Si parum pura eſt, purgatur iunco quadrato. ſi uero uulua exulcerata eſt, ceratum ex roſa fiet: & recẽs ſuilla adeps, & ex ouis albũ miſceatur, id'q; apponatur: uel album ex ouo cum roſa mixtum, adiecto: quo facilius conſiſtat, contritæ roſæ puluere. dolens uero ea ſulphure ſuffumigari debet. At ſi purgatio nimia mulieri nocet, remedio ſunt cucurbitulæ cute inciſa inguinibus uel etiam ſub mammis admotæ. ſi maligna purgatio eſt, ſubijcienda ſunt, * coeuntia. Id faciunt etiã albæ oliuæ, & nigrum papauer cum melle aſſumptũ, & gummi cũ trito ſemine apij liquatum, & cum cyatho paſſi datum. Præter hæc in omnibus ueſicæ doloribus idoneæ potiones ſunt, quæ ex odoribus fiunt: ideſt ſpica nardi, croco, cinnamomo, caſia, ſimilibus'q;. Idem'q; ẽt decocta lentiſcus præſtat. ſi tamen intolerabilis dolor eſt, & ſanguis profluit, etiã ſanguinis detractio apta eſt: aut certe coxis admotæ cucurbitulæ cute inciſa. At cum urina ſuper potionum modũ etiam ſine dolore profluẽs, maciem, & periculum facit, ſi tenuis eſt, opus eſt exercitatione, & frictione, maxime'q; in ſole, uel ad ignem. Balneum rarum eſſe debet: neq; longa in eo mora cibus comprimens. Vinum auſterum meracum, per æſtatem frigidum, per hyemem egelidum, ſed tãtum quantum minimum ſit. Infima, aluus quoq; uel ducenda, uel lacte purgãda eſt. Si craſſa urina eſt, uehementior eſſe debet & exercitatio, & frictio: lõgior in balneo mora: cibis opus eſt teneris: uinum idẽ. In utroq; morbo uitanda oĩa ſunt, quæ urinam mouere conſueuerũt.

De nimia profuſione ſeminis ex naturalibus. Caput. XXI

St etiã circa naturalia uitiũ, nimia profuſio ſeminis. quod ſi
e ne uenere, ſine nocturnis imaginibus ſic fertur, ut interpoſi
to ſpatio tabe hominẽ conſumat. In hoc affectu ſalutares ſunt

uehemētes frictiones, perfusiones, natationesq; quàm frigidissimæ. neq cibi, nec potio nisi frigida assumpta. Vitare autem oportet cruditates: omnia inflantia. nihil ex his assumere, quæ contrahere semen uidentur: qualia sunt, siligo, simila, oua, alica, amylum, omnis cibo glutinosa. piper, eruca, bulbi, nuclei pinei. Neq; alienum est fouere inferiores partes, aqua decocta ex uerbenis comprimentibus. ex hisdem aliqua cataplasmata imo uentri, inguinibusq; circundare: præcipueq; ex aceto rutam uitare: & ne supinus obdormiat.

De coxarum morbis, & curationibus. Caput. XXII.

Superest ut ad extremas partes corporis ueniam: quæ articulis inter se conseruntur. initium à coxis faciam. Harū ingens dolor esse consueuit. isq; hominem sæpe debilitat: & quosdā non dimittit. Eoq; id genus difficillime curatur: quod ferè post longos morbos uis pestifera huc se inclinat. quæ ut illas partes liberat: sic hanc ipsam quoq; affectam præhendit. Fouendum primum aqua calida est: deinde utendum calidis cataplasmatis. Maxime prodesse ui detur aut cum hordeacea farina, aut cum ficu ex aqua decocta mixtus capparis cortex concisus, uel lolij farina ex uino diluto cocta, & mixta cum acida fece: quæq; refrigescunt, imponere noctu malagmata commodius est. Inulæ quoq; radix contusa, & ex uino austero postea cocta, & late super coxam imposita, inter ualentissima auxilia est: si ista non soluerunt, sale calido, & humido utendum est. Si ne sic quidem finitus dolor est, aut tumor ei accedit, incisa cute admouendæ sunt cucurbitulæ: mouenda urina. Aluus si compressa est, ducenda. Vltimum est, & in ueteribus quoq; morbis efficacissimum, tribus, aut quatuor locis super coxam cutem candentibus, feramentis exulcerare. Sed frictione quoq; utendum est, maxime in sole, & eodem die sæpius: quo facilius ea quæ coeundo nocuerunt, dirigantur. Eaq;, si nulla exulceratio est, etiā ipsis coxis, sicut & cæteris partibus adhibenda est. Cum uero sæpe aliquid exulcerandum candenti ferramēto sit, ut materia inutilis euocetur: illud perpetuum est, non ut primū fieri potest, huius generis ulcera sanare: sed ea trahere, donec id uitium, cui per hæc opitulantur, conquiescat.

De genuum doloribus, & cura. Caput. XXIII.

Coxis proxima genua sunt: in quibus ipsis nonnunquā dolor esse consueuit. In hisdem autem cataplasmatis, cucurbitulisq; præsidium est: sicut etiam cum in humeris, alijs'ue cō-

missurijs dolor aliquis exortus est. Equitare ei, cui genua dolent: inimicissimum omnium est. Omnes autem eiusmodi dolores ibi inueterauerunt: uix citra ustionem finiuntur.

De articulorum doloribus in manibus, pedibusq;. Cap. XXIIII.

In manibus, pedibusq; articulorum uitia frequentiora, longioraq; sunt. quæ in podagris, chiragris'ue esse consuerunt. Ea raro uel castratos, uel pueros ante fœminæ coitum, uel mulieres, nisi quibus menstrua suppressa sunt: tentant. ubi sentiri cœperunt, sanguis mittendus est. Id enim inter initia statim factũ sæpe annuam: nonnunquam perpetuam ualetudinem totã præstat. Quidã etiam cum asinino lotio epoto se eluissent: in perpetuum hoc malum euaserunt. Quidam cum toto anno à uino, mulso, uenere, sibi temperassent: securitatem totius uitæ consecuti sunt. Idq; utiq; post primum dolorem seruandũ est: etiam si quieuit. Quod si iam consuetudo eius facta est: potest quidem aliquis esse securior his temporibus: quibus dolor se remisit. Maiorem uero curam adhibere debent hi, quibus id reuertitur. quod ferè uere, autumno'ue fieri solet. Cum uero dolor urget, manu gestari debet: deinde ferri. inambulatione leui se dimouere. & si podagra est, interpositis temporibus exiguis, inuicem modo sedere: modo ingredi. tum antequam cibum capiat, sine balneo loco calido leuiter perfricari: sudare: perfundi aqua egelida: deinde cibum sumere ex media materia, interpositis rebus urinã mouentibus: quotiensq; plenior est, euomere. Vbi dolor uehemens urget: interest sine tumore is sit: an tumor cum calore, an tumor iam etiam obcalluerit. Nam si tumor nullus est: calidis fomẽtis opus est. Aquam marinam, uel muriam duram feruefacere oportet: deinde in peluem conijcere: & cum iam homo pati potest, pedes demittere: superq; palàm dare: & uestimento tegere: paulatim deinde iuxta labrum ipsum ex eadẽ aqua leuiter infundere, ne calor intus destituat: ac deinde noctu cataplasmata calefacientia imponere, maximéq; ibisci radicem ex uino coctam. Sin uero tumor, calorq; est, utiliora sunt refrigerãtia: recteq; in aqua quàm frigidissima articuli continentur. sed neq; quotidie, neq; diu fit: ne nerui lædantur. imponendum uero est cataplasma, quod refrigeret. Neq; tamen in hoc cotidie permanendum: sed ad ea transẽundum quæ sic reprimunt, ut emolliant. Si maior est dolor, papaueris cortices in uino coquendi: miscendiq; cum cerato sunt: quod ex rosa factum sit. Vel ceræ, & adipis suillæ tantundem unà liquandum, deinde his uinum miscendum: atq; ubi quod ex eo impositum est, inca-

luit, detrahendũ, & subinde imponendum aliud est. Si uero tumores etiam occalluerunt, & dolent, leuat spongia: quæ imposita subinde ex oleo, uel aceto, uel aqua frigida exprimitur: aut pari portione inter se mixta, pix, cera, alumen. Sunt etiã plura idonea manibus, pedibusq; malagmata. Quod si nihil superimponi patitur, id quod sine tumore est, fouere oportet spongia: quæ in aquam calidam demittatur: in qua, uel papaueris corticis, uel cucumeris siluestris radix decocta sit. tum inducere articulis crocũ cum succo papaueris, & ouillo lacte. at si tumor est, foueri q̃dẽ debet aqua egelida: in qua lentiscus, alia'ue uerbena ex reprimentibus decocta sit. induci uero medicamentum ex nucibus amaris, cum aceto tritis: aut ex cerusa, cui contritæ herbæ muralis succus sit adiectus. Lapis etiam, qui carnem exedit: quẽ σαρκοφάγον græci uocant: excisus sic ut pedes capiat: demissos eos, cum dolẽt, retentosq; ibi leuare consueuit. ex quo in Asia lapidi asio gratia est. Vbi dolor, & inflammatio se remiserunt, quod intra dies quadraginta fit: nisi uitium hominis accessit: modicis exercitationibus, abstinentia, unctionibus lenibus utendum est sic, ut etiam acopo, uel liquido cerato cyprino articuli perfricentur. Equitare podagricis quoq; alienum est. Quibus uero articulorum dolor certis temporibus reuertitur: hos ante, & curioso uictu cauere oportet, ne inutilis materia corpori supersit: & crebriore uomitu, & si quis ex corpore metus est, uel alui ductione uti: uel lacte purgari. quod Erasistratus in podagricis expulit: ne in inferiores partes factus cursus pedes repleret: cum euidens sit omni purgatione, non superiora tantummodo, sed etiam inferiora exinaniri. Ex quocunq; autem morbo quis inualescit, si tarde confirmatur: uigilare prima luce debet. nihilominus in lecto conquiescere. circa tertiam horam leuiter unctis manibus corpus permulcere. deinde delectationis causa quantum iuuat, ambulare circuncisa omni negociosa cogitatione, uel actione. tum gestari diu. multa fricatione uti. loca, cœlum, cibos sæpe mutare. Vbi triduo, quatriduo'ue uinum bibit: uno, aut etiam altero die interponere aquam. per hæc enim fiet, ne in uitia tabẽ inferenti incidat: & ut mature uires suas recipiat. Cum ex toto uero conualuerit, periculose uitæ genus subito mutabit: & inordinate aget. Paulatim ergo debebit, omissis his legibus eò transire: ut arbitrio suo uiuat.

d Ixi de his malis corporis, quibus uictus ratio maxime subuenit. Nunc trāseundum est ad eā medicinæ partem: quæ magis medicamentis pugnat. His multum antiqui auctores tribuerunt: & Erasistratus, & hi, qui se ἐμπειρικοὺς nominauerunt: præcipue tamen Erophilus, deductiq; ab illo uiri adeo, ut nullum morbi genus sine his curarent. Multaq; etiam de facultatibus medicamentorum memoriæ prodiderunt. qualia sunt, uel Zenonis, uel Andriæ, uel Apollonij. qui Mys cognominatus est. Horum autem usum ex magna parte Asclepiades non sine causa sustulit: & cum omni ferè medicamenta stomachū lædant, maliq; succi sint: ad ipsius uictus rationem potius omnem curam suam transtulit. Verū ut illud in plerisq; morbis utilius est, sic multa admodum corporibus nostris incidere consuerunt: quæ sine medicamentis ad sanitatem peruenire non possunt. Illud ante omnia scire conuenit, quod omnes medicinæ partes ita innexæ sunt, ut ex toto separari non possint: sed ab eo nomen trahant, à quo plurimū petunt. Ergo ut illa, quæ uictu curat, aliquando medicamentum adhibet: & illa, quæ præcipue medicamentis pugnat, adhibere etiam rationem uictus debet: quæ multum admodum in omnibus malis corporis proficit. Sed cum omnia medicamenta proprias facultates habeant: ac sæpe simplicia opitulentur, sæpe mixta: non alienum uidetur ante proponere & nomina, & uires, & mixturas eorum: quo minor ipsius curationis ex sequentibus mora sit.

De simplicibus facultatibus quarūcunq; rerum, ex quibus medicamēta fiunt: & primo de his, quæ sanguinem supprimunt. Caput. I.

s Anguinem supprimunt atramentum sutorium, quod græci χαλκούανθον appellant: chalcitis, acacia, & ex aqua licium, thus, aloe, gummi, plumbum combustum, porrum, herba sanguinalis, creta uel cimolia, uel figularis, misy, frigida aqua, uinū, acetum, alumen, melinum, squama & ferri, & æris. atq; huius quoq; duæ species sunt, alia tantum æris, alia rubri æris.

Quæ uulnus glutinant. Caput. II.

Glutinant uulnus, myrra, thus, gummi, præcipueq; acanthinū, psylleū, tragacantha, cardamomon, bulbi, lini semen, nasturcium, oui album, gluten, icthyocolla, uitis alba, contusæ

testis suis cochleæ, mel coctum, spongia, uel ex aqua frigida, uel ex uino, uel ex aceto expressa. ex hisdem lana sucida, si leuis plaga est: etiam araneũ reprimunt, alumen & scissile, quod σχιστὸν uocatur: & liquidum, melinũ, auripigmẽtum, ærugo, chalcitis, atramentũ sutoriũ.

Quæ concoquunt, & mouent pus. Caput. III.

c Concoquunt, & mouent pus, nardum, myrrha, costus, balsamum, galbanum, propolis, styrax, thuris, & fuligo, & cortex, bitumen, pix, sulphur, resina, seuum, adeps, oleum.

Quæ aperiunt uulnera. Caput. IIII.

u Vlnera aperiunt tanquam ora in corporibus, quod στόμα græce dicitur: cynnamomum, balsamum, panacis, iuncus quadratus, puleium, flos albæ uiolæ, bdella, galbanum, resina terebinthina, & pinea, propolis, oleum uetus, piper, pyretrum, chamepytis, uua aminia, sulphur, alumen, rutæ semen.

Quæ purgant. Caput. V.

p Purgant, erugo, auripigmentum, quod ἀρσενικὸν à græcis nominatur. Huic autem & sandaracæ in omnia eadẽ uis: sed ualidior est squama æris, pumex, iris, balsamũ, styrax, thus, thuris cortex, resina, & pinea, & terebinthina liqda, œnãthe, lacerti stercus, sanguis columbæ, & palumbi, & hirundinis, ammoniacum, bdellium, quod in omnia idem quod ammoniacũ potest: sed ualentius est abrotanum, ficus arida, coccum gnidium, scobis eboris, omphacũ, radicula, coagulum, sed maxime leporinũ: cui eadem quæ cæteris coagulis facultas, sed ubiq; ualidior est: fel, uitellus crudus, cornu ceruinũ, gluten taurinum, mel crudum, misyos, chalcitis, crocum, uua aminia, abrotanum, spuma argenti, galla, squama æris, lapis hæmatites, minium, costum, sulphur, pix cruda, seuum, adeps, oleum, ruta, porrum, lenticula, eruũ.

Quæ rodunt. Caput. VI.

r Rodunt alumen liquidum, sed magis rotundum: ærugo, chalcitis, mysi, squama æris, sed magis rubri, æs combustum, sandaraca, minium synopicum, galla, balsamum, myrra, thuris cortex, galbanũ, resina terebinthina humida, piper utrunq;, sed rotundum magis, cardamomum, auripigmentum, calx, nitrum, & spuma eius, apij semen, narcissi radix, omphacium, alcyonium, oleum ex amaris nucibus, allium, mel crudum, uinum, lentiscus, squama ferri, fel taurinum, scamonea, uua aminia, cynnamomum, styrax, cicutæ semen, resina, narcissi semen, fel, nuces amaræ, oleumq; earum, atramẽtum sutorium, chrysocolla, ueratrum, cinis.

Quæ exedunt corpus. Caput. VII.

Xedunt corpus acaciæ succus, hebenus, ærugo, squama æris, e chrysocolla, cinis cyprius, nitrum, cadmia, spuma argenti, hypocistis, diphryges, sal, auripigmentum, sulphur, cicuta, sandaraca, salamandra, alcyonium, æris flos, chalcitis, atramentum sutorium, ochra, calx, acetum, galla, alumen, lac caprifici, uel lactucæ marinæ, quæ τιθύμαλλος à græcis nominatur: alcyonium, fel, turturis fuligo, spodium, lenticula, mel, oleæ folia, marrubium, lapis hæmatites & phrygius, & asius, & scissilis, mysi, uinum, acetum.

Quæ adurunt. Caput. VIII.

a Durunt auripigmētum, atramentum sutorium, chalcitis, mysi, ærugo, calx, carta combusta, sal, squama æris, fex combusta, myrra, stercus & lacerti, & columbæ, & palumbi, & hirundinis, piper, coccum gnidium, allium, diphyges, lac utrunq;, quod proximo capite supra comprehensum est: ueratrum & album, & nigrum, cantharides, corallium, piretrū, thus, salamandra, eruca, sandaraca, uua aminia, chrysocolla, ochra, alumen scissile, ouillum stercus, oenanthe.

Quæ crustas ulceribus inducunt. Caput. IX.

Adem ferè crustas ulceribus tanquā igne adustis inducunt: e sed præcipue chalcitis utiq; si cocta est: flos æris, ærugo, auripigmentum, mysi, & id quo magis coctum.

Quæ crustas ulceribus resoluunt. Caput. X.

c Rustas uero has resoluit, farina triticea cum ruta, uel porro, aut lenticula, cui mellis aliquid adiectum est.

Quæ discutiāt ea, quæ in aliqua pte corporis coierunt. Caput. XI.

D discutiēda uero ea, quæ in corporis parte aliqua coierunt: a maxime possunt abrotanum, helenium, amaracus, alba uiola, mel, lilium, sampsucus, cyprius, lac, sertula campana, serpillum, cupressus, cedrus, iris, uiola purpurea, narcissus, rosa, crocum, passum, iuncus quadratus, nardum, cinamomum, casia, ammoniacum, cera, resina, uua aminia, spuma argenti, styrax, ficus arida, tragoriganus, lini, & narcissi semen, bitumen, sordes ex gymnasio, pyrites lapis aut molaris: crudus uitellus, amaræ nuces, sulphur.

Quæ euocant, & educunt. Caput. XII.

Vocat, et educit ladanum, alumē rotūdū, hebenus, lini semē, e omphacium, fel, chalcitis, bdeliū, resina terebinthina, & pinea, propolis, ficus arida decocta, stercus columbæ, pumex, farina lolij, grossi in aqua cocti, elaterium, lauri baccæ, nitrum, sal.

Quæ exasperata leuent. Caput. XIII.

l Euat id quod exasperatum est, spodium, hebenus, gummi, oui album, lac, tragacanthum.

Quæ carnem nutriunt, & ulcus implent. Cap. XIIII.

c Arnem alit, & ulcus implet resina pinea, ochra attica, uel asterica, cera, butyrum.

Quæ molliunt. Caput. XV.

m Olliunt æs combustum, terra erethria, nitrum, papaueris lacryma, ammoniacum, bdellium, cera, seuum, adeps, oleum, ficus arida, sesamum, sertula campana, narcissi & radix, & semen, rosæ folia, coagulũ, uitellus crudus, amaræ nuces, medulla omnis, stibi, pix, choclea cocta, cicutæ semen, plumbi recrementum, σκορίαν μολύβδου græci uocant: panacis, cardamomum, galbanũ, resina, uua aminia, styrax, iris, balsamum, sordes ex gymnasio, sulphur, butyrum, ruta.

Quæ cutem purgant. Caput. XVI.

i Tem cutẽ purgat mel: sed magis si est cum galla, uel eruo, uel lẽticula, uel marrubio, uel iride, uel ruta, uel nitro, uel ærugine.

De mixturis simplicium rerum, & de ratione ponderũ, & quid malagma, et emplastrũ, et pastillus inter se differant. Caput. XVII.

e Xpositis simplicibus facultatibus dicendum est quemadmodum misceantur, quæ ex his fiant. Miscentur aũt uarie: neq; huius ullus modus est, cum ex simplicibus alia demantur: alia adijciantur: ijsdemq; seruatis ponderum ratio mutetur. Ita cum facultatum materia non ita multiplex sit: innumerabilia mixturarum genera sunt: quæ compræhendi si possent, tamen esset superuacuum. Nam et ijdem affectus intra paucas compositiones sunt: & mutare eas cuilibet cognitis facultatibus facile est. itaq; contentus his ero quas accepi uelut nobilissimas. In hoc autem uolumine eas explicabo: quæ uel desiderari in prioribus potuerunt: uel ad eas curationes pertinent: quas protinus hic cõpræhendam sic: ut tamẽ quæ magis cõia sunt, simul iungam. Si qua singulis, uel ẽt paruis accommodata sunt, in ipsorũ locum differam. Sed & antea sciri uolo, in uncia pondus denariorũ septem esse. Vnius deinde denarij pondus diuidi à me in sex partes idest sex uncias: ut idem in uncia denarij habeam, quod græci habent in eo, quem ὀβολὸν appellant. id ad nostra pondera relatum, paulo plus dimidio scrupulo facit. Malagmata uero, atq; emplastra, pastilliq;, quos τροχίσκους græci uocant: cum plurima eadem habeant: differunt eo, quod malagmata maxime ex floribus, eorumq; etiam surculis, Emplastra, pastilliq; magis ex quibus=

dam metallicis fiunt. deinde malagmata contusa abunde mollescunt. nam super integram cutem inijciuntur. Laboriose uero conteruntur ea, ex quibus emplastra pastilliq; fiunt: ne lædant uulnera cum imposita sunt. Inter emplastrum autem, & pastillum hoc interest: quod emplarum utiq; liquati aliquid accipit. in pastillo tantum arida medicamenta aliquo humore iunguntur. Tum emplastrũ hoc modo fit. arida medicamenta per se teruntur. deinde mixtis his instillatur aut acetum aut si quis alius non pinguis humor accessurus est. & ea rursus ex eo teruntur. Ea uero quæ liquari possunt ad ignem simul liquãtur: & si quid olei misceri debet: tum infunditur. Interdum etiã aridum aliquod ex oleo prius coquitur. Vbi facta sunt quæ seperatim fieri debuerunt: in unum omnia miscentur. At pastilli hæc ratio est. Arida medicamenta contrita humore non pingui aut uino, uel aceto coquuntur, & rursus cocta inarescunt. Atq; ubi utendum est eiusdem generis humore, diluuntur. tum emplastrũ imponitur. pastillis illinitur, aut alicui molliori: aut cerato miscetur.

De malagmatis. Caput. XVIII.

Malagma aduersum calidas podagras.

h Is cognitis, primũ malagmata subijciam: quæ ferè non sunt refrigerandi, sed calefaciendi causa reperta. Est tamen quod refrigerare possit ad calidas podagras aptum. Habet gallæ & immaturæ, & alterius coriãdri seminis, cicutæ, lacrimæ aridæ, gummi, singulorum plenum acetabulum, cærati eloti, quod πεπλυσμένον græci uocant: selibram. Reliqua ferè calefaciunt. Sed quædam digerunt materiam: quædam extrahunt, quæ ἐπισπαστικὰ uocantur. pleraq; certis magis partibus membrorum accomodata sunt.

Malagma ad materiam extrahendam.

ſ I materia extrahenda est, ut in hydropico, in lateris dolore, in incipiente abscessu, in suppuratione quoq; mediocri, aptum est id quod habet resinæ aridæ, nitri, ammoniaci, galbani singulorum pondo, ceræ pondo. Aut in quo hæc sunt, æruginis rasæ, thuris, singulorum. P.*. ammoniaci salis. P. VI. squamæ æris, ceræ, singulorum. P. VIII. resinæ aridæ. P. VII. aceti cyathus. Idem præstat cumini farina cum struthio & melle. P. II.

Malagma ad iecur dolens.

ſ I iecur dolet: id in quo est balsami lacrimæ. P. XII. costi, cinnamomi, casiæ, corticis myrræ, croci, iunci rotundi, balsami, seminis iridis illiricæ, cardamomi, amomi, nardi, singulorũ.

P.XVI. quibus adijcitur nardinum unguentum, donec cærati craſſitudo ſit. & huius quidem recentis uſus eſt. Si uero ſeruandum eſt, reſinæ terebinthinæ. P.XVI. ceræ. P.X. ex uino leni contunduntur, tum eo miſcentur.

Malagma ad lienem.

T ſi lienis torquet, glãdis, quam βάλανον græci uocant: cortex, & nitrum paribus portionibus contunduntur: reſperguntur'q; aceto quàm acerrimo. Vbi cærati craſſitudinem habet, linteo antea in aqua frigida madefacto illinitur: & ſic imponitur: ſupra'q; farina hordacea inijcitur: ſed manere ibi non amplius ſex horis debet, ne lienem conſumat. ſatius'q; eſt id bis, aut ter fieri. Communem autem & iocineri, & lieni, & abſceſſibus, & ſtrumæ, parotidibus, articulis, calcibus quoq; ſuppurantibus, aut aliter dolentibus, etiam concoctioni uentris Lyſias cõpoſuit ex hyſſopi, panacis, ſtyracis, galbani, reſinæ, ſingulorum. P.II. ammoniaci, bdellij, cære, ſeui taurini, iridis aridæ. P.IIII. cacliri os acetabulo, piperis granis quadraginta. quæ contrita irino unguento temperantur.

Malagma ad laterum dolores.

D laterum autem dolores compoſitio eſt, Apollophanis, in qua ſunt reſinæ terebinthinæ, turis, fuliginis, ſingulorũ P.IIII. bdellij, ammoniaci, iridis, ſeui uitulini, aut caprini à renibus ſicci ſingulorum. P.IIII. Hæc aut eadem omnem dolorem leuant: dura emolliunt: mediocriter calefaciunt. Ad idem latus Andreæ quoq; malagma eſt: quod ẽt reſoluit: educit humorem: pus maturat: ubi id maturum eſt, cutem rumpit: ad cicatricem perducit. prodeſt impoſitum minutis, maioribus'q; abſceſſibus: item articulis: ideo'q; & coxis: et pedibus dolentibus. item ſi quid in corpore colliſum eſt, reficit: præcordia quoq; dura, & inflata emollit: oſſa extrahit. ad omnia deniq; ualet, quæ adiuuare calor poteſt. id habet ceræ. P.I. uiſci, ſycamini, quam aliàs ſycomorum uocãt: lacrimæ ſingulorũ. P.XI. piperis & rotundi, & longi, ammoniaci, thimiamatis, bdellij, iridis illyricæ, cardamomi, amomi, xilobalſami, thuris maſculi, myrræ, reſinæ aridæ, ſingulorum. P.X. pyretri, cocci gnidij, ſpumæ nitri, ſalis ammoniaci, ariſtolochiæ creticæ, radicis ex cucumere agreſti, reſinæ terebinthinæ liquidæ ſingulorum. P.XX. quibus adijcitur

unguenti

unguenti irini quantum satis est ad ea mollienda, atq; cogenda.

Malagmata ad resoluenda quæ astricta sunt: & mollienda quæ dura sunt: & digerenda quæ coeunt.

p Ræcipuum uero est ad resoluenda quæ astricta sunt: molliẽda quæ dura sunt: digerenda quæ coeunt: id quod ad Polyarchum authorem refertur. habet iunci quadrati, cardamomi, thuris, fuliginis, amomi, ceræ, resinæ liquidæ pares portiones.

Aliud malagma ad eadem.

a Liud ad eadem Nilei crocomagmatis, quod quasi recremẽtũ eius est. P. XIIII. ammoniaci, thymiaatis, ceræ, singulorũ, P. XXX. ex quibus duo priora ex aceto teruntur: cera cũ rosa liquatur: & tum omnia iunguntur.

Malagma moschi ad molliendum.

p Roprie etiam dura mollit id, quod Moschi esse dicitur. habet galbani unciam, thuris fuliginis. P. Z. ceræ, ammoniaci, thymiamatis trientes, picis aridæ. P. XII. aceti heminas tres.

Malagma medi ad digerenda quæ coeunt.

f Ertur etiam ad digerẽda quæ coeunt sub authore Medo, quod habet ceræ. P. Z. panacis. P. semis, squamæ æris, aluminis rotundi, item scissilis, singulorum. P. Z. plumbi combusti P. I. & semis.

Malagma Panthemi ad eadem.

a D eadẽ Panthemus utebatur calcis. P. semis, sinapis contriti, item fœni græci, aluminis, singulorum. P. I. Seui bubuli. P. II. & semis.

Malagma ad strumas.

a D strumam multa malagmata inuenio. Credo autem quo peius id malum est, minusq; facile discutitur: eo plura esse tentata, quæ in personis uarie respõderunt. Andreas author est, ut hæc misceantur urticæ seminis. P. XI. pipis rotundi, bdellij, galbani, ammoniaci, thymiamatis, resinæ aridæ, singulorũ. P. XIIII.

resinæ liquidæ, ceræ, pyretri, piperis longi, lactucæ marinæ seminis, sulphuris ignem non experti: quod ἄπυρον uocatur, fecis aridæ, aceti, spumæ nitri, salis ammoniaci, sinapis, cardamomi, radicis ex cucumeri siluestri, resinæ, singulorũ. P. 𐆖 V. Quæ ex leni uino contundũtur.

Aliud malagma ad id ualens.

Xpeditius ad idem fit: quod habet uisci, semini, stercoris,
e resinæ, sulphuris ignem non experti pares portiones. Et in quo ẽ sulphuris. P. 𐆖 I. lapidis quẽ πυρίτην uocãt. P. 𐆖 IIII. cumini acetabulum. Itẽ in quo est lapidis eiusdem pars una, sulphuris duæ partes, resinæ terebinthinæ partes tres.

Malagma ad strumam, & phymata.

Rabis autem cuiusdam est ad strumam, & orientia tuber-
a cula, quæ φύματα uocantur: quod hæc digerit. Habet myrrhæ, salis ammoniaci, thuris, resinæ & liquidæ & aridæ, crocomagmatis, ceræ, singulorũ. P. 𐆖 I. lapidis eius: quem πυρίτην uocãt. P. 𐆖 IIII. quibus quidam adijciunt sulphuris. P. II.

Malagma ad strumam, & tubera, & carcinodas.

St etiam proficiens in struma, & in his tuberibus: quæ dif
e ficiliter concoquuntur, & in his: quæ καρκινώδη uocantur: qđ ex his cõstat. sulphuris. P. 𐆖 II. nitri. P. 𐆖 IIII. myrræ. P. 𐆖 VI. fuliginis thuris. P. semis, salis ammoniaci. P. Z. ceræ. P. I.

Malagma protarchi ad parotidas, & fauum, & mala ulcera.

Rotarchus autem ad parotidas eaq; tubercula: quæ μελικηρία
p idest faui uel φύματα nominantur: item mala ulcera, pumicis, resinæ pineæ liquidæ, thuris fuliginis, spumæ nitri, iridis, singulorum. P. 𐆖 VIII. cũ ceræ. P. 𐆖 VIIII miscebat: hisq; olei cyathum, & dimidium adijciebat.

Malagma aduersus panum, & phymata.

a T aduersus panum tum primum orientem: quod φύγεθλον græci uocant, & omne tuberculum: quod φῦμα nominatur, miscetur ochra: quæ attice nominatur cum duabus partibus similæ, hisq; contunditur: subinde mel instillatur: donec malagmatis crassitudo sit.

Malagma aduerſus phymata.

Iſcutit etiã omne tuberculum: quod φῦμα uocatur: id quod
d habet calcis, nitri ſpumæ, piperis rotundi, ſingulorum. P. X I.
galbani. P. X II. ſalis. P. X IIII. quæ excipiũtur cerato ex roſa facto.

Malagma ad ſupprimendum omne quod abſcedit.

Vpprimitq; omne quod abſcedit id: in quo eſt galbani, fabæ
ſ freſæ, ſingulorum. P. X I. myrræ, thuris, ex radice capparis
corticis, ſingulorum. P. X IIII. Satisq; omnia abſcedentia digerit murex combuſtus, & bene contritus, aceto ſubinde adiecto.

Malagma ad ſanguinem ſupprimendum, & phymata.

T ſi ſatis ſanguis ſubit: recte imponitur quod aduerſus φύ-
d ματα quoq; poteſt. Conſtat ex his bdellij, ſtyracis, ammoniaci,
galbani, reſinæ & aridæ, & liquidæ pineæ. Item ex lentiſci, thuris, iridis ſingulorum. p. X II.

Malagma ad carcinodas, & phymata lenienda.

ἀρκινώδη uero, & φύματα commode his leniuntur: galbani,
a uiſci, ammoniaci, reſinæ terebinthinæ in ſingulis. P. X I. ſeui
taurini. P. ſemis, fecis combuſtæ quàm maxima portione, dũ id ſiccius non faciat: quàm eſſe malagma oportet.

Malagma ad liuorem faciei contuſæ.

Vod ſi facie contuſa liuor ſuberuentus eſt: hæc cõpoſitio no-
q cte & die impoſita tollit. Ariſtolochiæ, thapſiæ, ſingulorũ.
P. X II. bdellij, ſtyracis, ammoniaci, thymiamatis, galbani, reſinæ aridæ, & ex lentiſco liquidæ, thuris maſculi, iridis illyricæ, ceræ ſingulorum. P. X IIII. Idem faba quoq; impoſita proficit.

Malagmata ſtomachica ad aperiendum.

Vnt etiam quædam malagmata: quæ ςομάτικὰ græci uo-
ſ cant: quoniam aperiendi uim habent. Quale eſt quod ex
his conſtat. piperis longi, ſpumæ nitri, ſingulorum. P. X II
eriſimi. P. X IIII. Quæ cum melle miſcentur. Idoneaq; etiam ſtrumæ aperiendæ ſunt eius generis. Vehementiusq; ex his eſt id quod habet calcis. P. X IIII. piperis grana ſex, nitri, ceræ, ſingulorum. P. X X. mellis. P. Z. olei heminam.

Niconis malagma ad resoluendum, aperiendumq́;, ac purgandum.

n Iconis quoq; est quod resoluit: aperit: purgat. Habet alcyonium, sulphur, nitrum, pumicem paribus portionibus: quibus tantum picis, & ceræ adijcitur, ut fiat cerati crassitudo.

Malagma ad ossa, & neruos.

a D ossa autẽ Aristogenis fit ex his. Sulphuris. P. XI. resinæ terebinthinæ, nitri spumæ, & ex scylla partis interioris, plũbi eloti singulorũ. P. XII. thuris fuliginis. P. XVIII. ficus aridæ quàm pinguissimæ, seui taurini, singulorũ. P. XVIII. ceræ. P. XXI. iridis macedonicæ. P. XVI. sesami fricti acetabulum. maximeq; neruis & articulis malagma conuenit.

Malagma Euthyclei ad articulos, & ad omnem dolorem.

i Gitur Euthyclei est et ad articulos, & ad omnem dolorem, & ad uesicæ, & ad recenti cicatrice contractos articulos: quas ἀγκύλας græci nominant. quod habet fuliginis thuris acetabulum, resinæ tantundem, galbani sine surculis sescunciam, ammoniaci, bdellij, singulorũ. P. XIII. ceræ. P. semis. Aliud item fit: quod habet iridis, ammoniaci, galbani, nitri singulorũ. P. XXIIII. resinæ liquidæ. P. XVI. ceræ. P. XXVI.

Malagma Sasogoræ ad dolores articulorum.

a D dolores articulorum Sasogoræ, plumbi combusti, papaueris lacrymæ, corticis hyoscyami, styracis, peucedani, seui, resinæ, ceræ pares portiones.

Chrysippi malagma, ad idem ualens.

c Hrysippi, resinæ liquidæ, sandaracæ, piperis singulorum P. XXII. quibus ceræ paulum adijcitur.

Clesipontis malagma, ad idem ualens, & ad parotidas, & phymata, & strumam.

c Lesypontis ceræ creticæ, resinæ terebinthinæ, nitri quàm ruberrimi, singulorũ. p. semis, olei cyathi tres. sed id nitrũ

ante

ante per triduum instillata aqua teritur, & cum sextario eius incoquitur: donec omnis humor consumatur. Potest uero ea compositio etiã ad parotidas, phymata, strumam, omnemq; coitum humoris emolliendum.

Malagma ad articulos.

d D articulos fici quoq; aridi partem nepetæ mixtam, uel unã tuminiam sine seminibus, cum puleio recte aliquis imponit.

Malagma Aristonis aduersus podagras, & recẽtia phymata, & omnis dolores.

Adem podagræ præsidia sunt. Sed ad eam fit Aristonis

e quoq; quod habet nardi, cinnamomi, casiæ, chameleontis, iũci rotundi, singulorum. P. X VIII. seui caprini ex irino liquati. P. X XX. iridis. P. X I. quæ in aceto quàm acerrimo iacere per uiginti dies debet. Idem autem etiam recentia phymata, doloresq; omnes discutit.

Theoni malagma ad pedum dolores.

a T Theonus ad pedum dolores seui à renibus partem tertiã, salis partes duas miscebat, hisq; membranulã illitam imponebat: tum super inijciebat ammoniacũ, thymiama in aceto liquatũ.

Numenij malagma ad podagram cæteros que articulos induratos.

a T Numenius podagram, cæterosq; articulos induratos hoc molliebat. abrotani, rosæ aridæ, papaueris lacrimæ, singulorũ. P. X III. resinæ terebinthinæ. P. X IIII. thuris, spumæ nitri, singulorum. P. X VIII. iridis, aristolochiæ, singulorum. P. X XII. ceræ. P. X III. qbus adijcitur cedri cyathus unus, olei laurei cyathi tres, olei acerbi sextarius.

Dexij malagma si quando callus in articulis increuit.

f I quando autem in articulis callus increuit Dexius docuit imponere calcis. P. X IIII. cerussæ. P. X VIII. resinæ pineæ. P. X XX. piperis grana. XXX. ceræ. P. Z. Quibus dum contunduntur, hemina uini lenis instillatur.

De emplastris. Caput. XVIIII.

e X emplastris autem nulla maiorem usum præstant: quàm quæ cruentis protinus uulneribus inijciuntur, ἔναιμα græci

uocant. Hæc enim reprimunt inflammationem nisi magna uis eam cogit, atq; illius quoq; impetum minuunt, tum glutinant uulnera: quæ id patiuntur: cicatricem hisdem inducunt. Constant autem ex medicamentis non pinguibus, ideoq; ἀλιπένη nominantur.

Barbarum emplastrum nigrum, quod cruentis protinus uulneribus inijcitur.

Ptimum ex his est quod barbarum uocatur. Habet æruginis
o rasæ. P. ✳XXII. spumæ argẽti. P. ✳XX. aluminis, picis aridæ, resinæ pineæ aridæ, singulorum. P. ✳I. quibus adijciuntur olei, & aceti singulæ heminæ.

Coacon emplastrum nigrum ad idem ualens.

Lterum ad idem: quod χόακον uocant: habet spumæ argẽti
a P. ✳C. resinæ aridæ tantundem. Sed spuma prius ex tribus olei heminis coquitur. His duobus emplastris color niger est: qui ferè talis fit. ex pice, atq; resina. At ex bitumine nigerrimus. ex ærugine, aut æris squama uiridis. ex minio rubet. ex cerussa albus.

Basilicon emplastrum nigrum ad idem.

Aucæ admodum compositiones sunt, in quibus aliquid mi-
p xturæ uarietas nouat. Ergo id quoq; nigrum est. quod βασιλικὸν nominatur. Habet panacis. P. ✳I. galbani. P. ✳II, picis & resinæ, singulorum. P. ✳X. olei dimidium cyathum.

Smaragdinum emplastrum ad idem.

T quod peruiride est, smaragdinũ appellatur. in quo sunt
a resinæ pineæ. P. ✳III.. ceræ. P: ✳I. æruginis. P. Semis. turis fuliginis. P. Z. olei tantundem, aceti, quo fuligo, & ærugo in unum coguntur.

Emplastrum ruffum ad idem.

St etiam coloris ferè ruffi: quod celeriter ad cicatricem uul-
e nera perducere uidetur. Habet thuris. P. ✳I. resinæ. P. ✳II. squamæ æris. p. ✳IIII. spumæ argenti. P. ✳XX. ceræ: P. ✳C. olei heminam.

Paracolleticum emplastrum ad idem.

Ræterea est: quàm παρακολλητικὴν à glutinando uocant.
p Constat ex his. bituminis, aluminis scissilis. P. ✳IIII. spumæ argenti. P. ✳XL. & olei ueteris hemina.

Cephalicum emplastrum Philotæ capiti conueniens.

P Ræterea sunt quædam generis eiusdem: quæ: quia capitibus fractis maxime conueniunt: κεφαλικὰ à græcis nominantur. philotæ compositio habet terræ erythreæ, chalcitidis, singulorũ. p. XIIII. myrrhæ, æris combusti. p. XX. icthyocollæ, singulorũ. p. XVI. æruginis rasæ, aluminis rotundi, mysi crudi, aristolochiæ, singulorum. p. XVIII. squamæ æris. p. XX. thuris masculi. p. XII. ceræ. p. I. rosæ & olei acerbi ternos cyathos, aceti quantum satis est: dum arida ex eo conteruntur.

Emplastrum uiride ad idem ualens.

A Liud ad idem uiride: æris combusti, squamæ æris, myrrhæ icthyocollæ, singulorum. p. XVI. mysi crudi, æruginis rasæ, aristolochiæ, aluminis rotundi, singulorum. p. XVIII. ceræ. p. XI. olei hemina, aceti quod satis sit.

τετραφάρμακον emplastrum ad pus mouendum.

P Vri autem mouendo non aliud melius, quam quod expeditissimum est. τετραφάρμακον à græcis nominatur. habet pares portiones ceræ, picis, resinæ, seui taurini: si id non est, uitulini.

Enneapharmachum emplastrum ad pus mouendum, & ad purgandum ualens.

A Lterum ad idẽ ἐννεαφάρμακον nominatur: quod magis purgat. constat ex nouẽ rebus, cera, melle, seuo, resina, myrrha, rosa, medulla uel ceruina uel uitulina uel bubula, hysopo, butyro. Quorum ipsorum quoq; pondera paria miscentur. Sunt autem quædam emplastra: quibus utriusq; rei facultas est. quæ si singula habenda sunt, meliora sunt. Sed in copia reijcienda sunt: his potius adhibitis: quæ proprie id, quod eo tempore opus est, consequuntur. Exempli causa duo proponam.

Attalum emplastrum ad uulnera.

E St igitur ad uulnera attalum: quod habet squamæ æris. P XVI. fuliginis. P. XXV. ammoniaci tantundem. resinæ terebinthinæ liquidæ. p. XXXV. seui taurini tantundem, aceti heminas tres, olei sextarium.

Iudæi emplastrum fracto capiti accomodatum.

a T inter ea quæ fracto capiti accomodantur, habet quidam id quod ad auctorẽ iudæum refertur. Constat ex his. salis. P. *IIII. squamæ æris rubri, æris combusti. singulorum. P. *XII. ammoniaci, thymiamatis, thuris fuliginis, resinæ aridæ, singulorum. P. *XVI. resinæ colophoniacæ, ceræ, seui uitulini curati, singulorum. P. *XX. aceti sesquicyathum, olei minus cyathum. τὰ τεθεραπευμένα græci appellant: quæ curata uocant, cum ex seuo puta omnes mẽbranulæ diligenter exemptæ sunt, aut ex alio medicamento.

Diadaphnidon emplastrum ad extrahendum.

s Vnt etiam quædam emplastra nobilia ad extrahendum. Quæ ipsa quoq; ἐπισπαστικὰ nominatur. Quale est: quod, q̃a lauri baccas habet διὰ δαφνιδῶν appellatur. in eo est, resinæ terebinthinæ. P. *XX. nitri, ceræ, picis aridæ, baccarum lauri, singulorum. p. *XX. olei paulum. Quotiens aut baccam, aut nucem, aut simile aliquid posuero, scire oportebit, anteq̃ expendatur, ei summam pelliculam esse demendam.

Aliud διὰ δαφνιδῶν ad extrahendum, & pus mouendum.

a Liud eo nomine: quod puri quoq; mouendo est, seui uitulini, ammoniaci, thymiamatis, picis, ceræ, nitri, baccarum lauri, resinæ aridæ, aristolochiæ, pyretri pares portiones.

Philocratis emplastrum ad extrahendum, & pus mouendum.

p Ræter has est philocratis: quod habet salis ammoniaci. P. *VII. aristolochiæ. P. *VIII. ceræ, resinæ terebinthinæ. fuliginis thuris, singulorũ. P. *XV. spumæ argẽti. P. *XXXII. Quibus ut pus quoq; moueãt, iridis. P. *IIII. & galbani. P. *VI. adijciuntur.

ῥυπώδες emplastrum ad extrahendum.

o Ptimum tamen ad extrahendum est id: quod à similitudine sordium ῥυπώδες græci appellãt. Habet myrræ, croci, iridis, propolis, bdellij, capitulorum punici mali, aluminis & scissilis, & rotundi. mysi, chalcitis, atramenti sutorij cocti, panacis, salis ammoniaci, uisci, singulorum. P. *IIII. aristolochiæ. P. *VIII. squamæ æris. P. *XVI. resinæ terebinthinæ. P. *LXXV, ceræ, & seui, uel taurini, uel hircini. P. *C.

Emplastrum

Emplastrum Hecatei ad extrahendum.

h Ecateo quoq; auctore emplastrum generis eiusdẽ fit ex his. galbani. P. ✱ II. fuliginis thuris. P. ✱ IIII. picis. P. ✱ VI. ceræ, & resinæ terebinthinæ, singulorum. ✱ VIII. quibus paulũ irini unguenti miscetur.

Alexandrinum emplastrum uiride ad extrahendum.

u Alensq; ad idem emplastrum uiride alexandrinum est. Habet aluminis scissilis. P. ✱ VIII. salis ammoniaci. P. ✱ VIII. Z. squamæ æris. P. ✱ XVI. myrrhæ, thuris singulorũ. P. ✱ XVIII. ceræ. p. ✱ CL. resinæ colophoniacæ, aut pineæ. P. ✱ CC. olei heminam, aceti sextarium

De emplastris exedentibus.

q Vædam autem sunt emplastra exedentia: quæ σηπτὰ græci uocant quale est id quod habet resinæ terebinthinæ, fuliginis, thuris, singulorum P. Z. squamæ æris. P. ✱ I. ladani. P. ✱ II. aluminis tantundem, spumæ argenti. P. ✱ IIII.

Emplastrum quod exest corpus, & ossa resoluit, & super crescentem carnem coercet.

e Xest etiam uehementer corpus, atq; ossa quoq; resoluit, & super crescentem carnem coercet id quod habet spumæ argentĩ, squamæ æris, uncias singulas, nitri ignem non exptĩ, lapidis asij, aristolochiæ. p. sextantes, ceræ resinæ terebinthinæ, thuris olei ueteris, atramenti sutorij, salis ammoniaci. P. semis, æruginis rasæ. p. bessem, aceti scyllitici heminam, uini aminei tantundem.

Emplastra aduersus morsus, & alia recentiora uulnera.

s Vnt etiam aduersus morsus quædam accommodata quale est. Diogenis, nigrum: quod habet bituminis, ceræ, resinæ pineæ aridæ, singulorũ. P. ✱ XX. spumæ argenti. P. ✱ C. olei sextarium. Aut in quo sunt. squamæ æris. P. ✱ IIII. cerussæ, & æruginis passæ singulorũ. P. ✱ VIII. ammoniaci. P. ✱ XII. ceræ, resinæ pineæ. singulorum. P. ✱ XXV. spumæ argenti. P. ✱ C. olei sextarium. Aut in quo sunt squamæ æris. P. ✱ XIIII. galbani, P. ✱ VI. cerussæ, & æruginis rasæ, singulorum. P. ✱ VIII. ammoniaci. P. ✱ XII. ceræ, resinæ pineæ singulorum. P. ✱ XLV. spuma argenti concoquitur.

ἔμφιον emplastrum rubrum ad idem ualens.

r Vbrum quoque emplastrum, quod ἔμφιον uocatur, huc aptum est. Habet resinæ terebinthinæ. P. X II. galbani. P. X IIII. minij sinopici. P. X VI. thuris fuliginis. P. X VI. ceræ P. X VIII. spumæ argenti. P. X LVI. olei ueteris heminam.

Aliud emplastrum ad idem ualens.

i Tē id quod ex his constat squamæ æris: thuris fuliginis: singulorū. P. X IIII. galbani. P. X VI. salis ammoniaci. P. X XII. Z. ceræ. P. X XXV. olei tribus heminis. Hæc autē alijs quoq; recentioribus uulneribus recte imponuntur.

λευκὰ emplastra non grauibus uulneribus accommodata, & maxime senilibus.

ſ Vnt enim alba lenia: λευκὰ græci uocant. ferè nō grauibus uulneribus accommodata, præcipuæq; senilibus. Quale est qđ habet cerussæ. P. X XXXII. seui uitulini curati, & ceræ: singulorum. P. X LVIII. olei heminas tres: ex quibus ea cerussa coquitur.

Elephantinum emplastrum.

a Liud qđ hēt cerussæ. P. X XX. ceræ. P. X XXXV. olei heminā, aquæ sextariū. Quæ quotiens adijciūtur cerussæ uel spumæ argenti: scire licet illa ex his coquēda esse. Est aūt ea p candida cōpositio quæ supra posita est, ideoq; elephātina nominatur.

Lenia emplastra.

l Enia quoq; quædam emplastra sunt, quas λιπαρὰς ferè græci nominant: ut id quod habet minij. P. X IIII. spumæ argenti. P. X XXV. ceræ et adipis suillæ. singulorum. P. X XXVII uitellos quatuor.

Emplastrum lene.

a Lia compositio generis eiusdem: ceræ, resinæ terebinthinæ, singulorum. P. X VI. cerussæ. P. X VIII. spumæ argenti, plūbi recrementi, σκωρίαν μολύβδου græci uocant, singulorum P. X XX. cicini olei, & myrti, singulorum heminæ.

Archagathi emplastrum lene.

t Ertia quæ ad auctorem Archagathum refertur, mysi cocti, æris combusti, singulorum. P. X IIII. cerussæ coctæ. P. X VIII resinæ terebinthinæ. P. X X. spumæ argenti. P. X VI.

Emplastra eiusdem generis ad leniendum apta.

e Tiam num spumæ, argenti, ceræ, adipis suillæ singulorum P.XXXVII. uitelli cocti quatuor, rosæ hemina. Aut cerati ex oleo myrteo facti partes tres, adipis suillæ pars quarta, paulum ex plumbi recremento. Aut spumæ argenti selibra ex olei hemina, & aquæ marinæ altera cocta donec bullire desierit, cui paulum ceræ sit adiectum, aut pares portiones ceræ, seui, stibi, spumæ argenti, cerussæ.

De pastillis, & primo de his, qui ad recentia uulnera glutinanda, sanandaq; apti sunt. Cap. XX.

p Astilli quoq; facultates diuersas habent. sunt enim ad recentia uulnera glutinanda, sanandaq; apti. Qualis est qui habet chalcitis, mysi, spumæ nitri, floris æris, gallæ, aluminis scissilis modice cocti, singulorum P.XI. æris combusti, capitulorum mali punici, singulorum P.XIII. Hunc oportet diluere aceto, sic, ubi uulnus glutinandū est, illinere. At si neruosus aut musculosus is locus est, cōmodius est, cerato miscere sic, ut illius octo partes: nona huius sit.

Alius pastillus ad glutinanda uulnera.

a Lius ad idem cōstat ex his, bituminis, aluminis scissilis, singulorum P.XI. æris combusti. P.XIIII. spumæ argenti. P.XXI. olei sextarium.

De sphragide pastillo: quē Polybus confecit, ad glutinandū uulnus.

s Ed longe polybi celeberrimus est. σφραγὶς autē nominatur. qui habet aluminis scissilis. P.XI.Z. atramenti sutorij. P.XII. myrrhæ. P.XV. aloes tantumdē, capitulorum punici mali, fellis taurini, singulorum. P.XVI. Quæ contrita uino austero excipiuntur.

Pastillus ad ulcera sordida, & nigritiem in auribus, naribus, obscœnis partibus, inflammationesq; eorum.

a D ulcera sordida & nigritiem in auribus, naribus, obscœnis partibus, inflammationesq; eorum, chrysocollæ. P.XI. atramēti sutorij, aluminis scissilis, singulorum. P.XII. halicacabi corticis. P.XIIII. minij. P.XVI. spumæ argenti. P.XXII. cerussæ. P.XXVI. Quæ ex aceto & coguntur, & ubi utendum est: diluuntur.

Pastillus andronis ad uuam inflammatam, ad naturalia sordida etiam cancro laborantia.

a Ndronis uero est ad uuam inflammatam, ad naturalia sordida etiam cancro laborantia, gallæ, atramenti sutorij, myrrhæ singulorũ . P. xij. aristolochiæ, aluminus scissilis, singulorum P. XII. capitula punici mali. P. XXXV. ex passo coacta, & cũ usus exigit aceto, uel uino diluta, prout ualentius, aut lenius uitium est, cui medendum est.

Pastillus ad fissa ani, uel ora uenarum fundentia sanguinem, uel cancrum.

p Roprie autem ad ani fissa, uel ora uenarum fundentia sanguinẽ, uel cancrũ, æruginis. P. XII. myrrhæ. P. XXII. stibis, lacrymæ papaueris, acaciæ, singulorum. P. XXVI. Quæ ex uino, & teruntur, & in ipso usu deliquantur.

Pastillus ad expellendum calculum cum urina.

e Xpellere autem ex uesica cum urina calculum uidetur hæc cõpositio. casiæ, croci, myrrhæ, costi, nardi, cinnamomi, dulcis radicis, balsami, hyperici, pares portiones conteruntur. deinde uinũ lene instillatur, & pastilli fiunt: qui singuli habeant. P. XZ: hiq; singuli quottidie mane ieiuno dantur.

De pessis. Caput. XXI.

h Aec tria compositionũ genera: idest quæ in malagmatis, pastillis, emplastrisq; sunt. maximũ, præcipueq; uarium usum præstant. Sed alia quoq; utilia sunt. ut ea quæ fœminis subijciũtur (πεσσοὺς græci uocant) Eorũ hæc proprietas est, Medicamẽta composita molli lana excipiuntur, eaq; lana naturalibus conditur.

Ad sanguinem euocandum.

a D sanguinem autem euocandũ canneis duabus adijcitur nitri. P. XII. aut allij semen cõteritur. adijcitur myrrhæ paululum, & unguento susino miscetur, aut cucumeris siluestris pars interior ex lacte muliebri diluitur.

Ad uuluam molliendam.

a D uuluam molliendam oui uitellus, & fœnum græcum, & rosa, & crocum temperantur. Aut elaterij. P. XZ salis tantundem, uuæ taminiæ. P. XVI. melle excipiuntur.

Alia pessi compositio ad idem ualens.

a Vt Boetho auctore, croci resinæ terebinthinæ, singulorum P. ✱IIII. myrræ. P. X. ZZ. rosæ. P. ✱I. seui uitulini. P. ✱. Z. ceræ. P. ✱II. miscentur.

AD inflammationes uuluæ Numenij, Pessus.

Prima autem aduersus inflammationes uuluæ Numenij composition est: quæ habet croci. P. X. Z. ceræ. P. ✱I. butyri. P. ✱ VIII. adipis anserinæ. P. ✱XII. uitellos coctos duos, rosæ minus cyatho.

Ad eijciendum è uulua infantem mortuum.

s I uero infans intus decessit: quo facilius eijciatur, malicorium ex aqua terendum: eoq; utendum est.

Si mulier uitio locorum concidit, qua curatione utendum sit.

s I concidere uitio locorum mulier solet, cochleæ cum testis suis comburendæ, conterendæq;: deinde his mel adijciendum est. Si non comprehendit, adeps leonina ex rosa mollienda est.

De medicamentis quibus aridis utimur, ad carnem supercrescentem exedendam. Caput. XXII.

q Vædam autem mixturæ medicamentorum sunt: quibus aridis neq; coactis utimur sic, ut inspergamus: aut cum aliquo liquido mixta illinamus: quale est ad carnem supercrescentẽ exedendã. qđ habet squamæ, fuliginis thuris singulorũ. P. ✱I. æruginis. P. ✱II. Hæc aũt eadem cum melle purgant ulcera: cum cera implent. Mysi quoq;, & galla si paribus portionibus misceãtur, corpus consumunt: eaq; uel arida inspergere licet: uel excepta cadmia illinere.

Ad putrem carnem continendam ne ultra serpat, eamq; leniter exedendam plures compositiones.

p Vtrem uero carnẽ continet, neq; ultra serpere patitur, & leniter exest mel, uel cum lenticula, uel cum marrubio, uel cum oleæ folijs ante ex uino decoctis. Item sertula campana in mulso cocta, deinde contrita, aut calx cum cerato, aut amaræ nuces cũ allio sic, ut huius pars tertia sit: paulumq; his croci adijciatur. aut quod habet spumæ argenti. P. ✱VI. cornu bubuli combusti. P. ✱XII.

aluminis scissilis, thuris, singulorum. P. 𐆖IIII. gallæ. P. 𐆖VIII. aristolochiæ. P. 𐆖X. Vehementius idem facit etiam adurendo, auripigmentū cum chalcitide, aut nitro, aut calce, aut charta combusta. Item sal cum aceto. Vel ea compositio quæ habet chalcitidis, capitulorū punici mali, aloes, singulorum. P. 𐆖II. aluminis scissilis, thuris, singulorum. P. 𐆖IIII. gallæ. P. 𐆖VIII. aristolochiæ. P. 𐆖X. mellis quantū satis sit ad ea cogēda. Vel cātharides. P. 𐆖I. sulphuris. P. 𐆖I. lolij. P. 𐆖III. Quibus adijcitur picis liquidæ quantū satis est. adiūgendum uel chalcitis quoq; cum resina, & ruta mixta. aut cum eadem resina: diphryges, aut uua aminia cum pice liquida. Idem uero possunt feces uini combustæ, & calcis, & nitri pares portiones, uel alūinis scissilis. P. 𐆖ZZ. thuris sandaracæ, nitri singulorum. P. 𐆖I. gallæ. P. 𐆖VIII. aristolochiæ. P. 𐆖X. mellis quantum satis est.

Hieræ compositio.

St etiam hieræ cōpositio. quæ habet myrrhæ, chalcitidis, sin
e gulorum. P. 𐆖II. aloes, thuris, aluminis scissilis, singulorum.
P. 𐆖IIII. Aristolochiæ, gallæ immaturæ, singulorum. P. 𐆖VIII. malicorij contriti. p. 𐆖X.

Iudæi compositio.

St iudæi: in qua sunt calcis partes duæ, nitri quā ruberrimi
e pars tertia. quæ urina impuberis pueri cogūtur, donec strigmēti crassitudo sit. Sed subinde is locus: cui id illinitur: madefaciendus est.

Iolæ compositio.

a T iolas, chartæ combustæ, sandaracæ, singulorum. p. 𐆖I. calcis. p. 𐆖II. auripigmenti tantumdem miscebat.

Ad sanguinis profluuia, uel ex membrana cerebri, uel alijs locis & ad cancrum, & ad inducedam cicatricem, & ad coercendam carnem crescentem.

I uero ex membrana: quæ super cerebrum est, profluit san-
s guis, uitellus combustus & contritus inspergi debet. Si alio loco sanguinis profluuiū est, auripigmenti, squamæ æris, singulorū. P. 𐆖I sandaracæ. P. II. marmoris cocti. P. 𐆖IIII inspergi debet. Eadem cancro quoq; obsistunt. Ad inducendam cicatricem, squamæ æris, thuris fuliginis, singulorum. P. 𐆖II. calcis. P. p. IIII. Eadem increscentem quoq; carnem coercent.

Timei compoſitio ad ignem ſacrum, uel cancrum.

Imeus autem ad ignem ſacrum, uel ad cancrũ, his utebatur.
t Myrræ. P. 𐆖II. thuris, atramẽti ſutorij, ſingulorum. P. 𐆖III.
ſandaracæ, auripigmẽti, ſquamæ æris, ſingularũ. P. 𐆖IIII.
gallæ. P. 𐆖VI. cæruſſæ combuſtæ. P. 𐆖VIII. Eadem uel arida inſper-
ſa, uel melle excepta idem præſtant.

Ad ſternutamenta excitanda.

ſ Ternutamenta uero, uel albo ueratro, uel ſtruthio coniecto
in nares excitãtur, uel his mixtis: piperis, ueratri albi, ſin-
gulorum. P. 𐆖Z. caſtorei. P. 𐆖. ſpumæ nitri. P. 𐆖I. ſtruthij. P. 𐆖III.

Gargarizationes quibus fieri debeant.

Argarizationes autem aut leuandi cauſa fiunt, aut reprimẽ
g di, aut euocandi. Leuãt lac, cremor uel ptiſanæ, uel furfurũ.
Reprimit aqua, in qua uel lenticula, uel roſa, uel rubus, uel
cotoneum malum, uel palmulæ decoctæ ſunt. Euocant, ſinapi, piper.

De antidotis, & quibus malis opitulentur. Caput. XXIII.

Ntidota raro, ſed præcipue interdum neceſſaria ſunt: quia
a grauiſſimis caſibus opitulantur. Ea recte quidem datur col
liſis corporibus uel per ictus, uel ubi ex alto deciderunt, uel
uiſcerum, laterum, faucium, interiorumq; partiũ doloribus. Maxime
autem deſideranda ſunt aduerſus uenena uel per morſus, uel per ci-
bos, aut potiones noſtris corporibus inſerta.

Compoſitio antidoti.

Num eſt: quod habet lacrymæ papaueris. P. 𐆖Z. acori, ma-
u lobathri. P. 𐆖V. iridis illyricæ, gummi, ſingulorum. p. 𐆖II.
aneſi. p. 𐆖III. nardi gallici, foliorum roſæ aridorũ, carda-
momi, ſingulorum. p. p. IIII. petroſelini. P. p. IIIIZ folij. p. p. V. caſiæ
nigræ, ſilis, bdellij, balſami, ſeminis piperis albi, ſingulorum. P. XZ. ſty
racis. P. VZ. myrræ, oppoponacis, nardi ſyrij, thuris maſculi, hypociſti-
dis ſucci, ſingulorũ. P. 𐆖VI. caſtorei. P. XVI. coſti, piperis albi, galbani,
reſinæ terebinthinæ, croci floris, iunci rotundi, ſingulorum. P. VI. Z.
dulcis radicis. P. p. VIII. Z. Quæ uel melle, uel paſſo excipiuntur.

Aliud antidotum Ambrosia nominatum, quod Zopyrus Ptolemaeo regi composuit.

a Lterum quod Zopyrus regi Ptolemaeo dicitur composuisse, atq; Ambrosiã nominasse: ex his constat. Costi, thuris masculi, singulorũ. P. p. V. piperis albi. P. p. Z. floris iunci rotũdi. P. II. cynnamomi. P. p. III. casiae nigrae. P. p. IIII. croci cilicij. P. p. IIII. Z. myrrae quàm stacten nominat. P. p. V. nardi indici. P. p. V. Z. quae singula contrita melle cocto excipiuntur. Deinde ubi utendum est id: quod aegyptiae fabae magnitudinem impleat, in potione uini diluitur.

Antidotum Mithridatis.

n Obilissimum autem est Mithridatis, quod cotidie sumendo rex ille dicitur aduersus uenenorum pericula tutum corpus suũ reddidisse. in quo haec sunt, costi. P. p. S. Z. acori. P. p. V. hypici, cumini, sagapeni, agaciae suci, iridis illyricae, cardamomi, singulorũ. P. p. II. anesi. P. p. III. nardi gallici, gentiã aeradicas, aridorũ rosae foliorum, singulorũ. P. p. IIII. papaueris lacrymae, petroselini, singulorũ. P. p. IIII. Z. casiae, silis lolij, piperis longi, singulorũ. p. XVI. stracis. p. V. Z. castorei, thuris hypocistidis suci, myrrae, opoponacis, singulorum. p. VI. Z. malobathri folij. XVI. floris iunci rotuudi, resinae teribinthinae, galbani, dauci cretici seminis, singulorũ. P. p. VI. Z. nardi, opobalsami, singulorũ. P. p. VI. Z. thlaspis. p. XV. ZZ. radicis ponticae. p. VII. croci, Zinziberis, cynnamomi, singulorum. p. XVIII. r. Haec contrita melle excipiuntur: & aduersus uenenum, quod magnitudinem nucis graecae impleat, ex uino datur. In caeteris autem affectibus corporis pro modo eorũ, uel quod aegyptiae fabae, uel quod Erui magnitudinem impleat, satis est.

DE acopis. Caput. XXIIII.

a Copa quoq; utilia neruis sunt: quale est quod habet floris iunci rotundi. p. II. ZZ. costi, iũci quadrati, lauri baccarum, ammõiaci, cardamomi, singulorũ. p. p. IIII. Z. myrrhae, aeris cõbusti singulorũ. P. p. VII. iridis illiricae, cere singulorũ. P. p. XIIII. alexãdrini calami, iunci rotundi, aspalathi, xylobalsami, singulorum P. XVIII. seui. P. I. unguenti irini cyathum.

Acopum εὐώδες neruis utile.

a Lterum quod εὐώδες uocant, hoc modo fit: cerae. P. Z. olei tantundem, resinae terebinthinae ad nucis iuglandis magnitudinem simul incoquuntur: deinde infusa in mortario teruntur:

runtur, instillaturq́; subinde quàm optimi mellis acetabulum: tum iri ni unguenti, & rosae terni cyathi.

Exχpisτα ad ulcera purganda, & implenda.

rχpisτα autem graeci uocant, liquida quae illinuntur. Quale est quod fit ad ulcera purganda, & implenda, maxime inter neruos paribus portionibus inter se mixtis, butyri, medullae uitulinae, seui uitulini, adipis anserinae, cerae, mellis, resinae terebinthinae, rosae, olei cicini. Quae separatim omnia liquantur: deinde liquida miscentur, & tum simul teruntur. Et hoc quidem magis purgat. Magis uero emollit: si pro rosa cypirus infunditur.

Ad sacrum ignem.

D sacrum ignem spumae argenti. P. XVI. corni bubuli combusti. P. XII. conteruntur, adijciturq́; inuicem uinum, & id quod specialiter sil uocatur, & myrteũ: donec utriusq; terni cyathi conijciantur.

De catapotijs. Caput. XXV.

Catapotium ad somnum accersendum, & leuationem doloris, & simul ad concoquendum.

Atapotia quoq; multa sunt, uarijsq́; de causis fiunt. ἀνώδυνα uocant quae somno dolorem leuant. Quibus uti: nisi nimia necessitas urget, alienum est. Sunt enim ex uehementibus medicamentis, & stomacho alienis. Potest tamen etiam ad concoquendũ: quod habet papaueris lacrymae, galbani, singulorum. P. XI. myrrhae, castorei, piperis, singulorum. P. XII. Ex quibus quod erui magnitudinem habet, satis est deuorasse.

Catapotium ualentius ad somnum.

Lterum stomacho peius, ad somnũ ualentius ex his fit, mãdragorae. P. Z. apij seminis, item hyoscyami seminis, singulorũ. P. XIIII. Quae ex uino teruntur. Vinum autem eiusdẽ magnitudinis: quae supra posita est: abunde est sumpsisse.

Catapotium ad plurimos dolores per somnum leniendos.

Iue autem capitis dolores, siue ulcera, siue lippitudo, siue dentes, siue spiritus difficultas, siue intestinorum tormenta,

siue inflammatio uuluæ est, siue coxa, siue iecur, aut lienis, aut latus torquet, siue uitio locorum aliqua prolabitur, & obmutescit, occurrit dolori per quietem eiusmodi catapotium. Silis, acori, rutæ siluestris seminis, singulorum. P. p. I. castorei, cinnamomi, singulorum. P. X II. papaueris lacrymæ, panaces, radicis mandragoræ, malorum aridorum, iunci rotundi floris, singulorum. P. p. II. piperis grana. LVI. Hæc per se contrita, rursus instillato subinde passo, simul omnia teruntur, donec crassitudo sordium fiat. Ex eo paulum aut deuoratur, aut aqua diluitur, & potui datur.

Catapotium aliud, ad multa ualens.

q Vin etiam siluestris papaueris, cum iam ad excipiendam lachrymam maturum est, manipulus qui manu comprehēdi potest, in uas demittitur, & superinfunditur aqua: quæ id contegit, atq; ita coquitur. Vbi iā bene manipulus is coctus est, ibidem expressus proijcitur, & cum eo humore passi pari mensura miscetur, inferuetq;, donec crassitudinem sordium habeat. Cum infrixit, catapotia ex eo fiunt ad nostræ fabæ magnitudinem, habentq; usum multiplicem. Nam & somnū faciunt uel per se assumpta, uel ex aqua data, & aurium dolores leuant, adiectis exiguo modo rutæ succi, ac passi. Et tormina supprimunt ex uino liquata, & inflammationem uuluæ coercēt mixta cerato ex rosa facto: cum paulum his croci quoq; accessit, & ex aqua fronti inducta, pituitam in oculos decurrentem tenent.

Catapotiū ad inducendū somnū: quod uulua dolens prohibuit.

i Tem si uulua dolens somnum prohibuit, croci. P. X II. anesi, myrrhæ, singulorū P. p. I. papaueris lacrymæ. p. p. X IIII. cicutæ seminis. p. X VIII. miscentur, excipiunturq; uino uetere, et quod lupini magnitudinem habet in tribus cyathis aquæ diluitur. Id tamen in febre periculose datur.

Ad iecur sanandum.

a D sanandum iecur nitri. P. X. Z. croci, myrrhæ, nardi gallici, singulorum. P. X I. melle excipiuntur, daturq; quod ægyptiæ fabæ magnitudinem habeat.

Ad finiendos dolores lateris.

a d lateris dolores finiendos, piperis. aristolochiæ, nardi, myrrhæ pares portiones.

Ad thoracis dolores finiendos.

D thoracis, nardi. P. XI. thuris, casiæ, singulorũ. P. XIII. myr
a rhæ, cinnamomi, singulorũ. P. XVI. croci. P. XVIII. resinæ
terebinthinæ quadrans, mellis heminæ tres.

Catapotium Athenionis ad tussim.

D tussim Athenionis, myrrhæ, piperis, singulorum. P. p. XI.
a castorei, papaueris lacrymæ, singulorum. P. XI. Quæ sepa-
ratim contusa postea iunguntur, & ad magnitudinem fabæ
nostræ bina catapotia mane, bina noctu dormituro dantur.

Catapotium Heraclidis tarentini ad tussim, & somnum.

I tussis somnum prohibet, ad utranq; Heraclidis tarentini
s croci. P. XI. cinnamomi. castorei, papaueris lacrymæ, singulo
rũ. P. XI. myrrhæ, pipis longi. costi, galbani, singulorũ. P. Z.

Catapotium ad purganda ulcera in faucibus tussiẽtibus.

Vod si purganda sunt ulcera in faucibus tussientibus, pana-
q ces, myrrhæ, resinæ terebinthinæ, singulorum. P. X. galbani.
P. Z. hyssopi. P. Z. conterenda sunt. his, q; hemina mellis adij
cienda, & quod digito excipi potest, deuorandum est.

Colliciæ cassij medici.

Ollicæ uero Cassij ex his constat, croci, anesi, castorei, singu-
c lorũ. P. XIII. petroselini. P. XIIII piperis & longi, & ro-
tundi, singulorum. P. XV. papaueris lacrymæ, iunci rotun-
di, myrrhæ, nardi, singulorum. P. XVI. Quæ melle excipiuntur. Id
autem & deuorari potest, & ex aqua calida sumi.

Ad infantem mortuum, aut secundas expellendas.

i Nfantem uero mortuum, aut secundas expellit aquæ potio,
cui salis ammoniaci. P. XI. aut cui dictami cretici. P. XI.
adiectum est.

Laborantibus ex partu quid dari debeat.

e X partu laborantibus erisimum ex uino tepido ieiunæ da-
ri debet.

Ad adiuuandam uocem.

u Ocem adiuuat thuris. P. XI. in duobus cyathis uini datum.

Aduersus difficultatem urinæ.

a Duersus urinæ difficultatem, piperis longi, castorei, myrrhæ,
galbani, papaueris lacrymæ, croci, costi unciæ singulæ, styra
cis, resinæ terebinthinæ. P. sextantes, mel, absinthij cyathus. Ex quibus
ad magnitudinem fabæ ægyptiæ & mane, & cœnato dari debet.

Arteriaces compositio quomodo fiat.

a Rteriacæ uero hoc modo fit: casiæ, iridis, cinnamomi, nardi, myrrhæ, thuris, singulorum. P. X. I. croci. P. X. I. piperis grana. XXX. ex passi tribus sextarijs decoquuntur: donec mellis crassitudo his fiat. Aut croci, myrrhæ, thuris, singulorum. P. XI. conijciuntur in passi eundem modum, eodemq; modo decoquuntur. Aut eiusdem passi heminæ tres usq; eo coquuntur: donec extracta inde gutta indurescat, & adijcitur tritæ casiæ. P. XI.

De quinq; generibus noxarum corporis, & primo de uulneribus quæ maxime per tela inferuntur. Cap. XXVI.

c Vm facultates medicamentorũ proposuerim, genera in quibus noxa corpori est: proponam. Ea quinq; sunt. Cum quid extrinsecus læsit: ut in uulneribus. Cũ quid intra se ipsum corruptum est, ut in cancro. Cum quid innatum est, ut in uesica calculus. Cum quid increuit, ut uena quæ intumescens in uaricem conuertitur. Cum quid deest, ut cum curata pars aliqua est. Ex his alia sunt, in quibus plus medicamenta. Alia in quibus plus manus proficit. Ergo dilatis his: quæ præcipue scalpellũ, et manũ postulant: nunc de his dicam, quæ maxime medicamentis egent. Diuidam autem hanc quoq; curãdi partem sicut priorem. Et ante dicam, de his quæ in q̃libet partem corporis incidunt. Tum de his, quæ certas partes infestant. Incipiã à uulneribus. In his aũt ante oĩa scire medicus debet: quæ isanabilia sunt: quæ difficilẽ curationẽ habeant: quæ promptiorẽ. Est. n. prudẽtis hominis: primum eũ, qui seruari nõ potest, non attingere, nec subire speciem eius ut occisi, quem sors ipsius peremit. Deinde ubi grauis metus sine certa tamen desperatione est, indicare necessarijs pericli tantis in difficili rem esse: ne si uicta ars malo fuerit, uel ignorasse, uel fefellisse uideatur. Sed ut hæc prudenti uiro conueniunt, sic rursus histrionis est, paruã rẽ attollere, quo plus præstitisse uideatur. Obligariq; æquũ est confessione prõpter rei: quo curiosius etiã circumspiciat, ne, quod per se exiguum est malum, maius curantis negligentia fiat.

Quæ uulnera insanabilia sint.

f Eruari nõ potest, cui basis cerebri, cui cor, cui stomachus, cui iocineris portæ, cui in spina medulla percussa est, cuiq; aut pulmo medius, aut ieiunum, aut tenuius intestinum, aut uentriculus, aut renes uulnerati sunt: cuiue circa fauces grandes uenæ, uel arteriæ præcisæ sunt.

Quæ uulnera difficilẽ curationem habeant.

u Ix autem ad sanitatẽ perueniunt: quibus ulla parte pulmo, aut iocineris crassum, aut membrana, quæ continet cerebrũ, aut lienis, aut uulua, aut uesica, aut ullum intestinum, aut septum transuersum uulneratũ est. Hi quoq; in præcipiti sunt: in quibus usq; ad grandes intusq; conditas uenas in alis, uel poplitibus mucro descendit. Periculosa etiam uulnera sunt, ubicunq; uenæ maiores sunt. quoniam exhaurire hominem profusione sanguinis possunt. Idq; euenit non in alis tantum, atq; poplitibus, sed etiam in his uenis, quæ ad anum, testiculosq; perueniunt. Præter hæc malum uulnus est, quodcunq; in alis uel fœminibus, uel inanibus locis, uel in articulis, uel inter digitos est. Item quodcunq; musculum, aut neruum, aut arteriam, aut membranam, aut os, aut carthilaginem læsit.

Quæ uulnera tutiorẽ curationem habeant.

t Vtissimum omnium quod in carne est. & hæc quidem loco uel peiora uel meliora sunt. modo uero periculũ facit quodcunq; magnum est.

Obseruationes quædam & ætatis, & corporis, & uitæ, & temporis in uulneribus.

a Liquid etiam in uulneris genere, figuraq; est. Nam peius est quod etiã collisum, quàm quod tantũ discissum est. adeo ut acuto quoq;, quàm retunso telo uulnerari commodius sit. Peius etiã uulnus est, ex quo aliquid excisum est: ex quo'ue ex altera parte abscissa, alia dependet: pessima quæq; plaga in orbẽ est: tutissima quæ lineæ modo recta est. Quo deinde propius huic, illi'ue figuræ uulnus est: eo uel deterius, uel tolerabilius est. Quin etiam confert aliquid & ætas, & corpus, & uitæ propositum, et anni tempus, quia facilius sanescit puer uel adolescens, quàm senior: ualens quàm infirmus: neq; nimis tenuis, neq; nimis plenus, quàm si alterum ex his est. integri habitus, quàm corrupti: exercitatus, quàm iners: sobrius, et temperans, quàm uino, uenerìq; deditus. Oportunissimumq; curationi tempus uernum est, aut certe: neq; feruens neq; frigidum, siquidem uulnera & nimius calor, & nimium frigus infestant: maxime tamen horũ uarietas: ideoq; perniciosissimus autumnus est. Sed pleraq; ex uulneribus oculis subiecta sunt: quorundam ipsæ sedes indices sunt, quas alio loco demostrauimus, cum positus interiorum partiũ ostendimus. Veruntamen quia quædam uicina sunt, interest quoq; uulnus in sum-

ma parte sit, an penitus penetrauerit: necessarium est notas subijce=re, per quas quid intus actum sit, scire possimus: & ex quibus uel spes, uel desperatio oritur.

Signa percussi cordis.

i Gitur corde percusso, sanguis multus effertur: uenæ langue-scunt: color pallidissimus: sudores frigidi, maliq; odoris tanquam irrorato corpore oriuntur: extremisq; partibus frigidis matura mors sequitur.

Signa pulmonis icti.

p Vlmone uero icto, spirandi difficultas est: sanguis ex ore spumãs: ex plaga rubens: simulq; etiam spiritus cum sono fertur: in uulnus inclinari iuuat: quidam sine ratione consurgunt. Multi, si in ipsum uulnus inclinati sunt, loquuntur: si in aliam partem, obmutescunt.

Signa iocineris uulnerati.

i Ocineris autem uulnerati notæ sunt, multus sub dextra parte præcordiorum profusus sanguis: ad spinam reducta præcordia: in uentrem cubandi dulcedo: punctiones, doloresq; usq; ad iugulum, iunctumq; ei latus scapularum: os intentũ. Quibus nonnunquam etiam biliosus uomitus accedit.

Signa percussorum renium.

r Enibus uero percussis, dolor ad inguina, testiculosq; descendit: difficulter urina redditur: eaq; aut est cruenta, aut cruor fertur.

Signa uulnerati lienis.

a T liene icto sanguis niger à sinistra parte prorumpit: præcordia cum uentriculo ab eadem parte indurescunt: sitis ingens oritur: dolor ad iugulũ, sicut iocinere uulnerato uenit.

Signa percussæ uuluæ.

a T cum uulua percussa est, dolor inguinibus, & coxis, & femoribus est. Sanguinis pars per uulnus, pars per naturale descendit: uomitus bilis insequitur. Quædam obmutescunt: quædam mente labuntur: quædam sui compotes: neruorũ, oculorumq; dolore urgeri se confitentur: morietesq; tandem eadẽ, quæ corde uulnerato, patiuntur.

Signa percussi cerebri, uel membranæ eius.

In cerebrum membrana'ue eius uulnus accepit: sanguis per nares, quibusdam etiam per aures exit: fereq; bilis uomitus insequitur. Quorundam sensus obtunduntur: appellatiq; ignorant. Quorundam trux uultus est: quorundam oculi quasi resoluti huc, atq; illuc mouentur. fereq; tertio, uel quinto die delirium accedit. multorum etiam nerui distenduntur. Ante mortem autem pleriq; fascias, quibus caput deligatum est: lacerant: ac nudum uulnus frigori obijciunt.

Signa percussi stomachi.

Bi stomachus autem percussus est: singultus, & bilis uomitus insequitur. Siquid cibi, uel potionis assumptũ est, ea redditur cito. Venarum motus elanguescunt: sudores tenues oriuntur: per quos extremæ partes frigescunt.

Signa ieiuni intestini, & uentriculi uulnerati, & aliorum intestinorum.

Ommunes uero ieiuni intestini, & uentriculi uulnerati notæ sunt. Nam cibus, & potio per uulnus exeunt: præcordia indurescunt. nonnunquam bilis per os redditur. intestino tantum sedes inferior est. Cætera intestina icta uel stercus, uel odorem eius exhibent.

Signa percussæ medullæ, quæ in spina est.

Edulla uero quæ in spina est discussa, nerui resoluuntur: aut distenduntur. sensus intercidit: interposito tempore aliquo sine uoluntate inferiores partes uel semen, uel urinam, uel etiam stercus excernunt.

Signa septi transuersi percussi.

T si septum transuersum percussum est, præcordia sursum contrahuntur: spina dolet: spiritus rarus est: sanguis spumans fertur.

Signa uesicæ uulneratæ.

Esica uero uulnerata dolent inguina. quod super pubem est: intenditur. pro urina sanguis, aut ex ipso uulnere urina descendit: stomachus afficitur. itaq; aut bilem uomunt: aut singultiunt: frigus, & ex eo mors sequitur.

De sanguine, & sanie, & pure, & eorum speciebus quando'ue meliora, deteriora'ue sint.

Is cognitis etiam nunc quædam alia noscenda sunt ad oĩa uulnera, ulceráq;, de quibus dicturi sumus: pertinentia. Ex his aũt exit sanguis, sanies, pus. Sanguis omnibus notus est.

Sanies est tenuior hoc, uarie crassa, & glutinosa, & colorata. Pus crassissimum, albidissimumq; glutinosius & sanguine, & sanie. Exit aut sanguis ex uulnere recenti, aut iam sanescente. sanies est inter utrūq; tempus. pus ex ulcere iam ad sanitatem spectante. Rursus & sanies, & pus quasdam species græcis nominibus distinctas habent. Est enim quædā sanies quæ uel ἰχὼρ, uel μελίκηρος nominatur. Est pus quod ἐλαιῶδες appellatur. ἰχὼρ tenuis, subalbidus ex malo ulcere exit: maximeq; ubi neruo læso inflammatio secuta est. μελίκηρος crassior, & glutinosior subalbida, melliq; albo subsimilis fertur. Hæc quoq; ex malis ulceribus ubi nerui circa articulos læsi sunt, & inter hæc loca maxime ex genibus. ἐλαιῶδες tenue subalbidum quasi unctum colore, atq; pinguitudine, oleo albo non dissimile apparet in magnis ulceribus sanescentibus. Malus autem est sanguis nimium aut tenuis, aut crassus, colore uel liuidus uel niger, aut pituita mixtus, aut uarius. Optimus calidus, rubens, modice crassus, non glutinosus. Itaq; protinus eius uulneris expedita magis curatio est, ex quo sanguis bonus fluxit. Itemq; postea spes in his maior est, ex quibus melioris generis quæq; proueniunt. Sanies igitur mala est multa, nimis tenuis, liuida, aut pallida, aut nigra, aut glutinosa, aut mali odoris, aut quæ & ipsum ulcus & iunctam ei cutem erodit. Melior nō multa modice crassa, subrubicunda, aut subalbida. ἰχὼρ autem peior est multus, crassus, subliuidus, aut subpallidus, glutinosus ater, calidus, mali odoris. Tolerabilior est subalbidus, qui cætera omnia contraria prioribus habet. μελίκηρος autem mala est multa, & percrassa: melior quæ & tenuior, & minus copiosa est. Pus inter hæc optimum est. Sed id quoq; peius est multum, tenue, dilutum, magisq; si ab initio tale est. Itemq; si colore sero simile, si pallidum, si liuidum, si feculentum est. Præter hæc si male olet, nisi tamen locus hunc odorem excitat. Melius est, quo minus est, quo crassis, quo albidius. Itemq; si leue est: si nihil olet: si æquale est. modo tamen conuenire & magnitudini uulneris, & tempori debet. Nam plus ex maiore, plus nondum solutis inflāmationibus naturaliter fertur. ἐλαιῶδες quoq; peius est multum, & parum pingue, quo minus etiam quoq; id ipsum pinguius, eo melius est.

Curatio aduersus profusionem sanguinis in uulneribus.

q Vibus exploratis ubi aliquis ictus ē, qui seruari potest: protinus prospicienda duo sunt: ne sanguinis sit profusio: neue inflammatio interimat. Si profusionem timemus, quod ex sede uulneris, & magnitudine eius, & ex impetu ruētis sanguinis in=

telligi potest, siccis linamentis uulnus implendum est: supraq; imponenda spongia ex aqua frigida expressa: ac manu super comprimēda. Si parum sic sanguis conquiescit, sæpius linamenta mutanda sunt. Et si sicca parum ualent, aceto madefacienda sunt. id uehemens ad sanguinem supprimendum est. Ideoq; quidam id uulneri infundunt. Sed alius rursus metus subest: ne nimis ualenter ibi retenta materia magnam inflammationem postea moueat. quæ res efficit neq; rodentibus medicamentis, neq; adurētibus: & ob id ipsum inducentibus crustam, sit utendum: quanuis pleraq; ex his sanguinem supprimunt. Sed si semel ad ea decurritur, potius quæ mitius idē efficiunt. Quod si illa quoq; profluuio uincuntur. uenæ, quæ sanguinem fundunt, apprehendendæ: circaq; id quod ictum est, duobus locis deligendæ, intercidendæq; sunt, ut in se ipsæ coeant: et nihilominus ora præclusa habeant. ubi ne id quidem res patitur: possunt ferro candenti aduri. Sed etiam satis multo sanguine effuso ex eo loco, quo neq; neruus, neq; musculus est, ut puta in fronte, uel superiore capitis parte. commodissimum tamen est cucurbitulam admouere à diuersa parte, ut illuc sanguinis cursus reuocetur.

Curationes aduersus uulnerum inflammationem.

e T aduersus profusionem quidem in his auxilium est. Aduersus inflammationem autem in ipso sanguinis cursu ea timeri possunt, ubi læsum ē uel os, uel neruus, uel cartilago, uel musculus: aut ubi parum sanguinis pro modo uulneris fluxit. Ergo quotiens quid tale erit, sanguinem mature supprimere non oportebit: sed pati fluere dum tutum erit: adeo ut si parum fluxisse uidebitur: mitti quoq; ex brachio debeat, utiq; si corpus iuuenile, & robustum, & exercitatum est: multoq; magis si id uulnus ebrietas præcessit. Quod si musculus læsus uidebitur, præcidendus erit. Nam percussus mortiferus est: præcisus sanitatem recipit.

De glutinatione uulnerum.

s Anguine autem uel suppresso, si nimius erumpit: uel exhausto, si per se parum fluxit: longe optimum est, uulnus glutinari. Potest autem id uel quod in cute uel etiam in carne est: si nihil ei præterea mali accedit. Potest caro alia parte dependens, alia inhærens: si tamen etiam num integra est, & coniunctione corporis fouetur. In his uero quæ glutinantur duplex curatio est. Nam si plaga in molli parte, sui debet: maximeq; si discissa auris ima est: uel imus nasus, uel frons, uel bucca, uel palpebra, uel labrum, uel circa

guttur cutis, uel uenter. Si uero in carne uulnus est, hiatq́;, neq; in unũ orae facile attrahuntur: sutura quidem aliena est. Imponendae uero fibulae sunt, ἀγκτῆρας graeci nominant: quae oras, paulum tamen contrahunt: quo minus lata postea cicatrix sit. Ex his autem colligi potest, id quoq; quod alia parte dependens, alia inhaerebit: si alienatum adhuc non est: suturam, an fibulam postulet. Ex quibus neutra ante debet imponi, quàm intus uulnus purgatum est: ne quid ibi concreti sanguinis relinquatur. Id enim & in pus uertitur: & inflammationem mouet: & glutinari uulnus prohibet. ne linamentum quidẽ, quod supprimendi sanguinis causa inditum est: inibi relinquendum est. nam id quoq; inflammat. Comprachendi uero sutura, uel fibula non cutem tantum, sed aliquid etiam ex carne: ubi suberit haec, oportebit quo ualentius haereat, neq; cutem abrumpat. Vtraq; optima est ex acia molli non nimis torta, quo mitius corpori insidat. Vtraque neq; nimis rara, neq; nimis crebra inicienda est. Si nimis rara est, nõ continet: si nimis crebra est, uehementer afficit: quia quo saepius acus corpus transit, quoq́; plura loca iniectum uinculum mordet, eo maiores inflammationes oriuntur: magisq́; aestate. neutra etiam uim ullam desiderat. sed eatenus utilis est, qua cutis ducentem quasi sua sponte subsequitur. Ferè tamen fibulae latius uulnus esse patiuntur. Sutura oras iungit: quae ne ipsae quidem inter se contingere ex toto debent: ut si quid intus humoris concreuerit, sit qua emanet. Si quod uulnus neutrum horum recipit, id tamen purgari debet: deinde omni uulneri primo imponenda est spongia ex aceto expressa. si sustinere aliquis aceti uim non potest: uino utendum est. Leuis plaga iuuatur etiam si ex aqua frigida expressa spongia imponitur. sed ea, quocunq; modo imposita est: dum madet, prodest. itaq; ut inarescat, non est committendum. Licetq́; sine peregrinis, & conquisitis, & compositis medicamentis uulnus curare. Sed si quis huic parum confidit, imponere medicamentum debet: quod sine seuo compositum sit ex his, quae cruentis uulneribus apta esse proposui. Maximeq́; si caro est: barbarum: si nerui, uel cartilago, uel aliquid ex eminentibus, quales aures, uel labra sunt, Polybi sphragidem. Alexandrinum quoq; uiri de neruis idoneum est: eminentibusq́; partibus ea, quam graeci ῥάπτουσαν uocant. Solet etiam colliso corpore exigua parte findi cutis. quod ubi incidit, non alienum est, scalpello latius aperire: nisi musculi, neruiq́; iuxta sint: quos incidi non expedit. ubi satis deductum est, medicamentum imponendum est. At si id quod collisum est, quanuis parum diductum est: latius tamen aperiri propter neruos, aut musculos non licet: adhibenda sunt ea, quae humorem leuiter extrahant, prae

cipueq; ex his id quod ῥυπῶδες uocari proposui. Non alienum est etiam ubicunq; uulnus graue est, impositum, quo id iuuetur, insuper circundare lanam succidam ex aceto, & oleo: uel cataplasma, si mollis is locus est, quod leniter reprimat. Si neruosus, aut musculosus: quod emolliat.

Quomodo uulnus ligari conueniat.

f

Ascia uero ad uulnus deligandum lintea aptissima est: eaq; lata esse debet, ut semel iniecta non uulnus tantum, sed paulum utrinq; etiã oras eius comprehendat. Si ab altera parte caro magis recessit, ab ea melius attrahitur. Si æq; ab utraq; trãsuersa comprehendere oras debet: aut si id uulneris ratio non patitur: media primum iniicienda est, ut tum in utranq; partem ducatur. sic autem deliganda est: ut & contineat, neq; astringat. quod non continetur, elabitur. quod nimis astrictum est, cancro periclitatur. Hyeme sæpius fascia circuire debet: æstate quotiens necesse est: tum extrema pars eius inferioribus acu assuenda est. nam nodus uulnus lædit: nisi tamen longe est. illo neminem decipi decet, ut propriam uiscerum curationem requirat: de quibus supra posui. Nam plaga ipsa curanda extrinsecus uel sutura, uel alio medicinæ genere est. In uisceribus nihil mouendum est: nisi aut si quid ex iocinere, aut liene, aut pulmone duntaxat extremo dependeat: præciditur. alioquin uulnus interius ea uictus ratio, eaq; medicamenta sanabunt: quæ cuiq; uisceri conuenire superiore libro proposui.

De ratione uictus, & notis uulnerum, curationibusq; eorum.

h

Is ita primo die ordinatis, homo in lecto collocandus est: isq; si graue uulnus est: abstinere quantum uires patiuntur ante inflammationẽ à cibo debet. bibere donec sitim finiat aquã calidam. uel si æstas est, neq; febris, neq; dolor est: ẽt frigidam. adeo tamen nihil perpetuum est. sed semper pro uiribus corporis æstimandum ut imbecillitas etiam cibum protinus facere necessarium possit: tenuem scilicet & exiguum, qui tantum sustineat. Multiq; etiam ex profluuio sanguinis inter morientes ante ullam curationem uino reficiendi sunt: quod alioquin inimicissimum uulneri est. nimis uero intumescere uulnus, periculosum: nihil intumescere: periculosissimum est. illud inditium est magnæ inflammationis: hoc emortui corporis. Protinusq; si mens homini consistit: si nulla febris accessit: scire licet mature uulnus sanum fore. Ac ne febris quidem terrere debet,

ſi in magno uulnere, dum inflammatio eſt: permanet. Illa pernitioſa eſt, quæ uel leui uulneri ſuperuenit: uel ultra tempus inflammationis durat: uel delirium mouet: uel ſi neruorũ rigor, aut diſtentio, quæ ex uulnere orta eſt: eam non finit. Vomitus quoq; bilioſus non uoluntarius, uel protinus ut percuſſus eſt aliquis, uel dum inflammatio manet, malum ſignum eſt, in his duntaxat, quorum uel nerui uel etiam neruoſi loci uulnerati ſunt. Spõte tamen uomere non alienum eſt, præcipue his, quibus in conſuetudine fuit: ſed neq; protinus poſt cibum, neq; iam inflammatione orta: neq; cum in ſuperioribus partibus plaga eſt. Biduo ſic uulnere habito, tertio die id aperiendum, detergendaq; ſanies ex aqua frigida eſt: eademq; rurſus inijcienda ſunt. Quinto iam die quanta inflammatio futura eſt, ſe oſtendit. Quo die rurſus detecto uulnere conſiderandus color eſt. Quod ſi liuidus, aut pallidus, aut uarius, aut niger eſt: ſcire licet malum uulnus eſſe. idq; quandocunq; animaduerſum eſt terrere nos poteſt. album, aut rubicundum eſſe ulcus, commodiſſimum eſt. Item cutis dura, craſſa, dolens, periculũ oſtendit. bona ſigna ſunt ubi hæc ſine dolore tenuis & mollis eſt. Sed ſi glutinatur uulnus, aut leniter intumuit, eadem ſunt imponenda, quæ primo fuerunt. Si grauis inflãmatio eſt, neq; glutinãdi ſpes eſt, ea quæ pus moueant: aquæ quoq; calidæ neceſſarius uſus eſt, ut & materiam digerat: & duritiam emolliat: & pus citet. Ea ſic temperanda eſt, ut & manu contingenti iocunda ſit: uſq; eo adhibenda, donec aliquid ex tumore minuiſſe, coloremq; ulceri magis naturalem reddidiſſe uideatur: maximeq; ſi grande uulnus eſt, τετραφάρμακον: ſi in articulis, digitis, locis cartilaginoſis ῥυπῶδες. Poſt id fomentum ſi lata plaga non patet: imponi protinus emplaſtrum debet: & ſi latius hiat, illud emplaſtrum liquari ex irino unguento oportet: eoq; illita linamenta diſponi per plagam: deinde emplaſtrum ſupra dari, & ſuper id ſucidam lanam: minusq; etiam, quàm primo faſciæ aſtringendæ ſunt.

Curationes propriæ articulorum.

PRopriæ quædam in articulis uiſenda ſunt: in quibus ſi præciſi nerui ſunt, qui continebant: debilitas eius partis ſequitur. Si id dubium eſt: & ex acuto telo plaga eſt: ea tranſuerſa commodior eſt. Si retuſo & graui eſt, nullum in figura diſcrimen eſt. At uiſendum eſt pus ſupra articulum, an infra naſcatur. Si ſub eo naſcitur: albumq;, & craſſum diu fertur: neruum præciſum eſſe credibile eſt. Magis quoq; maiores dolores, inflammationesq; quo maturius excitatæ ſunt. Quanuis autem non abſciſſus neruus eſt: tamen ſi circa tumor durus diu permanet: neceſſe eſt & diuturnum ulcus eſſe:

& sano quoq; eo tumorem permanere: futurumq; est, ut tarde membrum id extendatur uel contrahatur. Maior tamen in extendendo mora est, ubi recuruato articulo curatio adhibita est, quam in recuruando eo, quod rectum continuerimus. Collocari quoq; membrum: quod ictum est ratione certa debet. Si glutinandum est, ut superius sit: si in inflãmatione est: ut in neutram partem inclinatum sit. Si iã pus profluit, ut deuexum sit. Optimum etiam medicamentum quies est: moueri & ambulare nisi sanis alienum est. Minus tamen his est periculosum, qui in capite uel brachijs, quam qui inferioribus partibus uulnerati sunt. Minimeq; ambulatio conuenit: foemine, aut crure, aut pede laborante. Locus in quo cubabit, tepidus esse debebit. Balneum quoq;, dum parum uulnus purũ est: inter res infestissimas est. Nam id & humidum & sordidum reddit: ex quibus ad cancrum transitus esse consueuit. Leuis frictio recte adhibetur, sed his partibus, quæ longius absunt à uulnere.

Vlnus quomodo purgandum est.

i Nflammatione finita, uulnus purgandum est. Id optime faciunt tincta in melle linamenta, supraq; id, emplastrum, uel ἐννεαφάρμακον dandum est. Tum demum uero purum ulcus est: cum rubet, ac nimium neq; siccum neq; humidum est, ac quodcunq; sensu caret, quod non naturaliter sentit, quod nimium aut aridum, aut humidum est. Quod aut pallidum, aut albidum, aut liuidum, aut nigrum est: id purum non est.

Quomodo uulnus implendum est.

p Vrgato, sequitur ut impleatur, iamq; calida aqua eatenus necessaria est, ut sanies remoueatur. Lanæ succidæ superuacuus usus est. Lota melius circundatur. Ad implendum autẽ uulnus proficiunt quidem etiam medicamenta aliqua. Itaq; ea adhiberi non alienum est, ut butyrum cum rosa: exigua mellis parte, aut cum eadem parte, aut cum eadem rosa τετραφάρμακον, aut ex rosa linamenta. Plus tamen proficit balneum rarum. Cibi boni succi, uitatis omnibus acribus, sed iam plenioribus. Nam & auis, & uenatio, & suilla elixa dari potest. Vinum omnibus dum febris, dum inflãmatio est, alienũ est. Itemq; usq; ad cicatricem, si nerui, musculi'ue uulnerati sunt, etiam si alte caro, aut si plaga in summa cute generis tutioris est: potest non peruetus, modice tamen datum ad implendũ quoq; proficere. Si quid molliendum est: quod in neruosis locis musculosisq; necessarium est: cerato quoq; super uulnus utendum est. At si caro supercreuit, modice reprimit siccum linamentum, uehementius squama æris. Si plus est quod tolli opus est: adhibẽda sunt etiãnũ uehemẽtio=

percreuit, modicæ reprimit siccum linamentum, uehementius squama æris. Si plus est quod tolli opus est, adhibenda sunt etiamnum uehementiora, quæ corpus exedunt. Cicatricem post omnia hæc commode inducit lycium ex passo, aut lacte dilutum, uel etiam per se impositum siccum linamentum.

De uulneribus: quæ extrinsecus p̄ uulnera incidūt, curatiōibusq; eorū.

h Ic ordo felicis curationis est. Sed quædam tamen periculosa incidere consuerunt. Interdum enim uetustas ulcus occupat, inducitur'q; ei callus, & circum oræ crassæ liuent. post quæ quicquid medicamentorū ingeritur, parum proficit. quod fere negligenter curato ulceri superuenit. Interdum uel ex nimia inflāmatione, uel ob æstus immodicos, uel ob nimia frigora, uel quia nimis uulnus astrictū est, uel quia corpus aut senile, aut mali habitus est cancer occupat. Id genus à græcis diductum in species est, nostris uocabulis non est. Omnis autem cancer non solum id corrumpit: quod occupauit, sed etiam serpit: deinde alijs, alijs'q; signis decernitur. Nam modo super inflammationem rubor ulcus ambit. is'q; cum dolore procedit. ἐρισιπέλας græci nominant. Modo ulcus nigrum est: quia caro eius corrupta est. Id'q; uehementius etiam putrescendo intenditur. Vbi uulnus humidum est, & ex nigro ulcere humor pallidus fertur, mali'q; odoris est, caruncula corruptæ, interdum etiam nerui ac membranæ resoluuntur, specillum'q; demissum descendit, aut in latus, aut deorsum, eo'q; uitio nonnunq̄ os quoq; afficitur. modo oritur ea: quàm græci γάγγραιναν appellant. Priores in qualibet parte corporis fiunt. Hoc in prominentibus membris idest inter ungues & alas, uel inguinia, fere'q; in senibus, uel his, quorū corpus mali habitus est. Caro in ulcere uel nigra, uel liuida est: sed sicca & arida, proxima'q; cutis plerunq; sub nigris pusulis impletur, deinde ei proxima uel pallida, uel liuida, fere'q; rugosa sine sensu est. Vlterior in inflāmatione est, omnia'q; ea simul serpunt, Vlcus: in locum pusulosum. Pusulæ: in eum, qui pallet aut liuet. Pallor aut liuor: in id quod inflammatum est. Inflammatio: in id quod integrum est, transit. Inter hæc deinde febris acuta oritur, ingens'q; sitis. quibusdam etiam delirium accedit. alij quanuis mentis suæ cōpotes sunt, balbutiendo tamen uix sensus suos explicant. Incipit affici stomachus. Fit fœdi spiritus ipse odoris. Atq; initium eius quidem mali recipit curationem. Vbi uero penitus insedit, insanabile est. plurimi'q; sub frigido sudore moriuntur.

Curatio ulceris.

a C pericula quidem uulnerum hæc sunt. Vetus autem ulcus scalpello conijciendum est, excidendæ'q; eius oræ, & quic=

quid super eas liuet, æque incidendum. Si uaricula intus est: quæ his sanari prohibet, ea quoq; excidenda. Deinde ubi sanguis emissus, nouatumq; uulnus est, eadem curatio adhibenda: quæ in recentibus uulneribus exposita est. Si scalpello aliquis uti non uult: potest sanare id emplastrum: quod ex ladano fit, & cum ulcus sub eo exesum est: id, quo cicatrix inducitur.

Curatio erysipelarum.

i D autem quod ἐρυσιπέλας uocari dixi: non solum uulneri superuenire: sed sine hoc quoq; oriri consueuit: atq; interdum periculum maius affert: utiq; si circa ceruices aut caput constitit. Oportet si uires patiuntur sanguinem mittere: deinde imponere simul reprimentia & refrigerantia, maximeq; cerussam solani succo: aut cimoliam cretam aqua pluuiali exceptam, aut ex eadem aqua subactam farinam cupresso adiecta, aut si tenerius corpus est: lenticulam. Quicquid impositum est: betæ folio contegendũ est, & super linteolum frigida aqua madens imponendum. Si per se refrigerãtia parum proderunt, miscenda erunt hoc modo. sulphuris P. XI. cerussæ & croci, singulorum. P. XXII. eaq; cum uino conterenda sunt, & id his illinendum: aut si durior locus est, solani folia contrita suillæ adipi miscenda sunt, & illita linteolo super iniicienda. At si nigrities est: neq; dum serpit: imponenda sunt, quæ carnem putrem lenius exedũt: repurgatumq; ulcus sic, ut cætera nutriendum est. Si magis putre est: iamq; procedit ac serpit: opus est uehementius erodentibus. Si ne hæc quidem euincunt, aduri locus debet, donec ex eo nullus humor feratur: nam quod sanum est: siccum est cum aduritur: post ustionem putris ulceris superponenda sunt, quæ crustas à uiuo resoluant, eas ἐσχάρας græci uocant. ubi exciderunt, purgandum ulcus maxime melle et resina. ust. sed alijs quoq; purgari potest: quibus purulenta curantur, eodemq; modo ad sanitatem perducendum est.

Curatio Gangrenæ.

g Angrenam uero si nondum planè tenet, sed adhuc incipit: curare non difficillimum est, utiq; in corpore iuuenili, et magis etiam si musculi integri sunt: si nerui uel læsi non sunt: uel leuiter affecti sunt: neq; ullus magnus articulus nudatus est: aut carnis in eo loco paulum est: ideoq; non multum, quod putresceret, fuit, consistitq; eo loco uitium quod maxime fieri in digito potest. In eiusmodi casu primum est, si uires patiuntur, sanguinem mittere. Deinde quicquid aridum est & intentione quadam proximum quoque locum male habet: usque eo sanum corpus concidere.

Medicamenta uero, dum malum serpit, adhibẽda nulla sunt: quæ pus mouere consuerunt. ideoq; ne aqua quidem calida. Grauia quoque: quamuis reprimentia, aliena sunt. Sed his quàm leuissimis opus est. super q; ea, quæ inflãmata sunt: utendum est refrigerantibus. Si nihilo magis malum constitit, uri id quod est inter integrũ ac uitiatum locum debet. Præcipueq; in hoc casu petendũ non à medicamentis solum, sed etiam à uictus ratione præsidium est. Neq; enim id malum nisi corrupti uitiosiq; corporis est. Ergo primo, nisi imbecillitas prohibet, abstinentia utendum. Deinde danda quæ per cibum potionemq; aluum: ideoq; etiam corpus astringant, sed ea leuia. Postea si uitium constitit: imponi super uulnus eadem debent: quæ in putri ulcere præscripta sunt. Ac tum quoq; plenioribus cibis uti licebit ex media materia, sic tamen non nisi aluum corpusq; siccantibus. aqua uero pluuiali frigida. balneum nisi iam certa fiducia redditæ sanitatis est, alienum est, si quidem emollitum in eo uulnus cito rursus eodem malo afficitur. Solent uero nonunq̃ nihil omnia auxilia proficere, ac nihilo minus serpere his cancer. Inter quæ miserum sed unicum auxilium est, ut cætera pars corporis tuta sit, membrum quod paulatim emoritur, abscidere. Hæ grauissimorum uulnerum curationes sunt. Sed ne illa quidem negligenda, ubi integra cute interior pars collisa est, aut ubi derasum, ac tritum'ue aliquid est, aut ubi surculus corpori infixus est, aut ubi tenue, sed altum uulnus insedit. In primo casu commodissimum est malicorium ex uino coquere, interioremq; eius partem conterere, & cerato miscere ex rosa facto, idq; supponere. deinde ubi cutis ipsa exasperata est, inducere lene medicamentum. quale λιπαρὰ est. Deraso uero detritoq; imponendum est emplastrum τετραφάρμακον, minus endusq; cibus, & uinum subtrahendum. Neq; id: quia non habebit altiores ictus, contemnendum erit. Si quidem ex eiusmodi casibus sæpe cancri fiunt. Quod si leuius id erit, & in parte exigua, contenti esse poterimus eodem leni medicamento. Surculum uero, si fieri potest, oportet uel manu, uel etiam ferramento eijcere. Si uel præfractus est, uel altius descendit: quàm ut ita fieri possit, medicamento euocandus est. Optime autem educit super imposita arundinis radix, si tenera est, protinus contrita, si iam durior, ante in mulso decocta. Cui semper mel adijciendum est, aut aristolochia cum eodẽ melle. Pessima ex surculis arundo est, quia aspera est. Eademq; offensa etiam in filicis hastula est. Sed usu cognitum est utranq; aduersus alteram medicamentum esse. si contrita super imposita est. Facit autem idem in omnibus surculis quodcumq; medicamentum extrahẽdi uim habet. Idem altis tenuibusq; uulneribus aptissimum est. Priori rei Philocratis: huic He-

catei emplastrum maxime conuenit.

Quo modo cicatrix uulneri inducenda, purgandaq; sit.

u Bi uero in quolibet uulnere uentum ad inducendum cicatricem est: quod perpurgatis iam repletisq; ulceribus necessarium est: primum ex aqua frigida linamentum, dum caro alitur, deinde cum iam continenda est: siccum imponendum est, donec cicatrix inducatur. Tum deligari super album plumbum oportet: quo & reprimitur cicatrix, et colorem maxime sano corpori similem accipit. Idem radix siluestris cucumeris praestat. Idem compositio, quae habet elaterij. P. XI. spumae argenti. P. XII. unguenti pondo. XIIII. Quae excipiuntur resina terebinthina: donec emplastri crassitudo ex omnibus fiat. Ac nigras quoq; cicatrices leniter purgāt paribus portionibus mixta, aerugo, plumbum elotum, eademq; rosa cocta, siue ungitur cicatrix: quod in facie fieri potest: siue id ut emplastrum imponitur: quod in alijs partibus commodius est. At si uel excreuit cicatrix, uel concaua est, stultum est decoris causa rursus & dolorem, & medicinam sustinere. Alioqui res utriq; succurri patitur: Si quidem utraq; cicatrix exulcerari scalpello potest. si medicamentum aliquis mauult: idem efficiunt compositiones hae: quae corpus exedunt. Cute exulcerata, super eminentem carnem exedentia medicamenta conijcienda sunt. Super concauam, implentia: donec utrunq; ulcus sanae cuti aequetur, & tum cicatrix inducatur.

De uulneribus quae per morsus inferuntur, eorumq; curationibus. Caput XXVII.

d Ixi de his uulneribus, quae maxime p tela inferuntur. Sequitur ut de his dicam, quae morsu fiunt, interdū hominis, interdum simiae, saepe canis, nonnunquam ferorum animalium, aut serpentium. Omnis autem ferè morsus habet quoddam uirus. Itaq; si uehemens uulnus est: cucurbitula admouenda est. Si leuius: protinus emplastrum inijciendum, praecipueq; Diogenis. si id non est, quodlibet ex his, quae aduersus morsus proposui. si ea non sunt. uiride alexandrinum. si ne id quidem est, quodlibet non pingue ex his quae recentibus uulneribus accomodantur. Sal quoque his, praecipueq; ei, quod canis fecit, medicamentum est: si manus uulneri imponitur, superq; id duobus digitis uerberatur (Exsaniat enim) ac salsamentum quoq; recte super id uulnus deligatur.

Curatio aduersus rabiosi canis morsum.

u

Tiq; autem si rabiosus canis fuit, cucurbitula uirus eius extrahendum est. deinde si locus neq; neruosus, neq; musculosus est, uulnus id adurendum est. si uri non potest, sanguinē homini mitti non alienum est. tum usto quidem uulneri superimponenda, quæ cæteris ustis sunt. ei uero quod expertum ignem nō est, ea medicamenta, quæ uehementer exedunt. post quæ nullo nouo magisterio, sed iam supra posito, ulcus erit implendum: & ad sanitatem perducendum. Quidam post rabiosi canis morsum protinus in balneum mittunt: ibiq́; patiuntur desudare, dum uires corporis sinunt ulcere adaperto: quo magis ex eo quoq; uirus destillet. deinde multo meracoq́; uino excipiunt. quod omnibus uenenis contrarium est. idq́; cum ita per triduum factum est, tutus esse homo à periculo uidetur. Solet autem ex eo uulnere, ubi parum occursum est, aquæ timor nasci. ὑδροφόβος græci appellant. Miserrimum genus morbi. in quo simul æger & siti, & aquæ metu cruciatur. quo oppressis in angusto spes est. Sed unicum tamen remedium est: nec opinantem in piscinam non ante ei prouisam proijcere. Et si natandi scientiam non habet modo mersum bibere pati, modo attollere. Si habet, interdum deprimere, ut inuitus quoq; aqua satietur. sic enim simul & sitis, & aquæ metus tollitur. Sed aliud periculum excipit: ne infirmum corpus in aqua frigida uexatum, neruorum distentio absumat. Id ne incidat, à piscina protinus in oleum calidum demittendus est. Antidotum autem præcipue id quod primo loco posui. ubi id non est, aliud si nondum æger aquam horret, potui ex aqua dandum est: & si amaritudine offenditur: mel adijciendum est. Et si iam is morbus occupauit: per catapotia sumi potest.

Curationes communes aduersus omnes morsus serpentium.

s

Erpentium quoq; morsus non nimium distantem curationem desiderant: quamuis in ea multum antiqui uariarunt, ut in singula genera anguium singula medēdi genera præciperent: atq; alijs alia. sed in omnibus eadem maxime proficiunt. Igitur in primis super uulnus id membrum deligandum est: non tamen nimium uehementer, ne torpeat. Dein uenenum extrahendū est. id cucurbitula optime facit. Neq; alienū est ante scalpello circa uulnus incidere: quo plus uitiati iam sanguinis extrahatur. Si cucurbitula non est: quod tamen uix incidere potest: tum quodlibet simile uas quod idem possit. Si ne id quidem est, homo adhibendus est, qui uulnus exsugat.

nus exsugat. Neq; hercules scientiam præcipuam habent hi qui psilli nominantur: sed audaciam usu ipso confirmatam. Nam uenenum serpentis, ut quædam etiã uenatoria uenena, quibus galli præcipue utuntur: non gustu, sed in uulnere nocent. Ideoq; colubra ipsa tuto estur: ictus eius occidit: & si stupente ea, quod per quædam medicamenta circulatores faciunt: in os digitum quis indidit: neq; percussus est: nulla in ea saliua noxa est. Ergo quisquis exemplum psylli secutus id uulnus exsuxerit, & ipse tutus erit: & tutum hominem præstabit. Illud ne intereat, ante debebit attendere: ne quod in gingiuis, palato'ue, alia'ue parte oris ulcus habeat. Post hæc is homo loco callido collocandus est sic, ut id, quod percussum erit, in inferiorem partem inclinetur. Si neq; qui exsugat: neq; cucurbitula est: sorbere oportet ius anserinum, uel ouillum, uel uitulinum, & uomere. Viuum autem gallinaceum pullum per medium diuidere: & protinus calidum super uulnus imponere sic, ut pars interior corpori iungatur. Facit id etiã hædus, agnus'ue discissus, & calida eius caro statim super uulnus imposita. emplastra quoq; quæ supra comprehensa sunt. Aptissimumq; est uel ephesium, uel id quod ei subiectum est. præsensq; in aliquo antidoto præsidium est. Sin id non est: necessarium est exsorbere potionem meri uini cum pipere, uel quidlibet aliud, quo calor mouẽdus est: ne humorẽ intus coire patiatur. Nam maxima pars uenenorum frigore interimit. Omnia etiam urinam mouentia, quia materiam extenuant: utilia sunt.

Speciales curationes aduersus ictus serpentium,
& primo aduersus ictum Aspidis.

h Aec aduersus oẽs ictus cõmunia sunt. Vsus tamen ipse docuit, eum, quẽ aspis percussit: acetum potius bibere debere. Quod demonstrasse dicitur casus cuiusdam pueri: qui cum ab hac ictus esset: et partim ob ipsum uulnus, partim ob immodicos æstus siti premeretur: ac locis siccis alium humorem nõ reperiret: acetum, quod forte secum habebat, ebibit: & liberatus est. Credo qm̃ id, quamuis refrigerandi uim habet, tamen habet etiã dissipandi. Quo fit ut terra respersa eo, spumet. Eadem ergo ui uerisimile est, spissescentem quoq; intus humorem hominis ab eo discuti: & sic dari sanitatẽ.

Aduersus ictum scorpionis.

i N quibusdam etiam alijs serpentibus certa quædã auxilia satis nota sunt. Nam scorpio sibi ipse pulcherrimũ medicamentum est. Quidam contritum cum uino bibunt: quidam eodẽ modo contritum super uulnus imponunt: quidã super prunã

eo imposito uulnus suffumigant undiq; ueste circundata, ne is fumus dilabatur: tum carbonem eius, super uulnus deligant. Bibere autem oportet herbæ solaris, quam ἡλιοτρόπιον græci uocant: semen, uel certe folia ex uino. Super uulnus uero etiam furfures ex aceto, uel ruta siluatica recte imponitur, uel cum melle sal tostus. Cognoui tamen medicos, qui ab scorpione ictis nihil aliud, quàm ex brachio sanguinem miserunt.

Aduersus aranei & scorpionis ictum.

e T ad scorpionis autem & ad aranei ictum allium cum ruta recte miscetur, ex oleóq; contritum super imponitur.

Aduersus Cerastis, & Dipsæ, & Hæmorrhoidis ictum.

a T si Cerastes, aut Dipsas, aut Hæmorrhois percussit: catapotium, quod ægyptiæ fabæ magnitudinem æquet, arefactum in duas potiones diuidendũ est sic, ut ei rutæ paulum adijciatur. Trifolium quoq; & mentastrum, & cum aceto panaces æque proficiunt. Costumq; & casia, et cinnamomũ recte per potionem assumuntur.

Aduersus Chersydri ictum & cerastis.

a Duersus Chersydri uero ictum, panacis, aut laser, quod fit scrupulorum. IIIS. ✳I. uel porri succus cum hemina uini sumendus est, et edenda multa satureia. Imponendum autẽ super uulnus stercus caprinum ex aceto coctum, aut ex eodem hordeacea farina, aut ruta, uel nepeta cum sale contrita melle adiecto. Quod in eo quoq; uulnere, quod cerastes facit, æq; ualet.

Aduersus Phalangij ictum.

u Bi uero phalangium nocuit, præter eam curationem, quæ manu redditur, sæpe homo demittendus in solium est, dandusq; ei myrrhæ & uuæ taminie par modus ex passi hemina: uel radiculæ semen, aut lolij radix ex uino, & super uulnus furfures ex aceto coctæ: imperandumq; ut is conquiescat.

Aduersus ictus italorũ anguiũ, qui minus terribiles peregrinis sunt.

u Erum hæc genera serpentium & peregrina, & aliquanto magis pestifera sunt, maximeq; æstuosis locis gignuntur. Italia, frigidioresq; regiones hac quoq; parte salubritatem habent, quod minus terribiles angues edunt. Aduersus quos satis proficit

herba betonica, uel cantabrica, uel centaurion, uel agrimonia, uel trixago, uel personina, uel marinæ pastinacæ singulæ, binæ'ue tritæ et cum uino potui datæ: & super uulnus impositæ. Illud ignorari nõ oportet, ois serpentis ictum & ieiuni, & ieiuno magis nocere. Ideoq; pernitiosissimæ sunt, cum incubant. Vtilissimum'q; est, ubi ex anguibus metus est, non ante progredi, quàm quid aliquis assumpsit.

Remedium generale aduersus omnia uenena, uel cibo, uel in potione assumpta.

n On tam facile his opitulari est, qui uenenum, uel in cibo, uel in potione sumpserunt. Primum, quia non protinus sentiũt, ut ab angue icti, ita ne succurrere quidem statim sibi possunt. Deinde, quia noxa non à cute, sed ab interioribus partibus incipit. Commodissimum est tamen ubi primum sensit aliquis, protinus oleo multo epoto uomere. Deinde, ubi præcordia exhausit, bibere antidotum. si id non est, uel merum uinum.

Specialia remedia aduersus quædam uenena, & primo aduersus cantharidas.

s Vnt tamen quædã remedia propria aduersus quædam uenena, maximeq; leuiora. Nam si cantharidas aliquis ebibit: panace cũ lacte cõtusa, uel galbano, uino adiecto dari, uel lac p se debet.

Aduersus cicutam.

s I cicutã: uinum merum calidum cum ruta quamplurimum ingerendum est: deinde is uomere cogendus. posteaq; laser ex uino dandum. Is'q;, si febre uacat: in calidum balneum mittendus. Si non uacat: ungendus ex calefacientibus est. post quæ quies ei necessaria est.

Aduersus hyoscyamum.

s I hyoscyamum: feruens mulsum bibendum est: aut quodlibet lac, maxime tamen asininum.

Aduersus cerussam.

s I cerussam: ius maluæ, uel ius glandis ex uino contritæ maxime prosunt.

Aduersus sanguisugam si epota est: & lac quod intus coijt.

s I sanguisuga epota est, acetum cum sale bibendum est. Si lac intus coijt, aut passum, aut coagulum, aut cum aceto laser.

Aduersus fungos inutiles.

S I fungos inutiles quis assumpserit, radicula aut epota, aut cum sale & aceto edenda est. Ipsi uero hi & specie quidem discerni possunt ab utilibus, & cocturae genere idonei fieri. Nam siue ex oleo inferuuerũt, siue piri surculus cum his inferuuit, omni noxa uacant.

De adustis corporis locis, & quomodo curari debeant.

A Dustis quoq; locis extrinsecus uis infertur. Itaq; sequi uidetur, ut de his dicam. Haec autem optime curantur folijs, aut lilij, aut linguae caninae, aut betae in uetere uino, oleóq; decoctis. Quorum quidlibet protinus impositum ad sanitatem perducit. Sed diuidi quoq; curatio potest in ea, quae mediocriter exedentia reprimentiáq;: primo & pustulas prohibeant, & summam pelliculã exasperent. Deinde ea quae lenia ad sanitatem perducant. Ex prioribus est lenticulae cum melle farina, uel myrrha, uel uino: creta cimolia cum thuris cortice contrita & aqua coacta, atq; ubi usus necessitas incidit: aceto diluta. Ex insequentibus qualibet λιπαρὰ. Sed idonea maxime est, quae uel plumbi recrementum, uel uitellos habet. Est etiã illa adustorum curatio, dum inflammatio est: impositam habere cum melle lenticulam. Vbi ea declinauit, farina cum ruta, uel porro, uel marrubio, donec crustae cadant. Tum eruũ cum melle, aut irim, aut resinam terebinthinam, donec ulcus purum sit. Nouissime siccum linamentum.

De interioribus ulceribus, quae aliqua corporum parte corrupta nascuntur. Cap. XXVIII.

De carbunculo, & eius curatione.

A B his quae extrinsecus incidunt ad ea ueniendum est, quae interius corrupta aliqua corporũ parte nascuntur. Ex quibus non aliud carbunculo peius. eius hae notae sunt. Rubor est: superq; eum non nimium pustulae eminet: maxime nigrae: interdum subliuidae, aut pallidae. In his sanies esse uidetur: infra color niger est. Ipsum corpus aridum & durius quàm naturaliter oportet. Circa quem quasi crusta est: eáq; inflammatione cingitur: neq; in eo loco leuari cutis potest: sed inferiori carni quasi affixa est. Somnus urget: nonnunquam horror, aut febris oritur: aut utrunq;. Idq; uitium subter actis quasi quibusdam radicibus serpit: interdum celerius, interdum tardius: supra quoq; procedens inalbescit: dein liuidum fit, circumq; exiguae pustulae oriuntur. Et si circa stomachum, faucés'ue

incidit, subito spiritum sæpe elidit. Nihil melius est, quàm protinus adurere. Neq; id graue est (nam non sentit: quoniam ea caro mortua est) finisq; adurendi est, dum ex omni parte sensus doloris est. Tum deinde uulnus, sicut cætera adusta, curandum est. Sequitur enim sub medicamentis erodentibus crusta undiq; à uiua carne diducta, quæ trahit secum quicquid corruptum erat: purusq; iam sinus curari potest implentibus. At si in summa cute uitium est: possunt succurrere quædam uel exedentia tantum, uel etiam adurentia. Vis pro magnitudine adhibenda est. Quodcunq; uero medicamentum positũ est: si satis proficiet, protinus à uiua corruptam partem resoluit. Certaq; esse fiducia potest ferè, ut undiq; uitiosa caro excedat: qua huiusce rei medicamen exest. Si id non fit, medicamentum malo uincitur, utiq; ad ustionem properandum est: sed in eiusmodi casu abstinendum à cibo, à uino est. Aquam liberaliter bibere expedit: magisq; ea seruanda sunt, si febricula quoq; accessit.

De carcinomate, & eius curatione.

Non idem periculum carcinoma affert, nisi imprudentia curantis agitatum est. Id uitium fit maxime in superioribus partibus, circa faciem, nares, aures, labra, mammas fœminarum. Et iecore autẽ, aut splene hoc nascitur. Circa locum, aliqua quasi puncta sentiuntur: isq; immobilis, inæqualis tumet: interdum etiam torpet. Circa eum inflatæ uenæ quasi recuruantur: hæq; pallent, aut liuent: nonnunquam etiam in quibusdam delitescunt. Tactusq; is locus alijs dolorem affert, in alijs eum non habet. Et nonnunquam sine ulcere durior aut mollior est, quàm esse naturaliter debet: nonnunquam hisdem omnibus ulcus accedit. Interdumq; nullam habet proprietatem, interdum simile his est, quæ uocant græci κονδυλώματα: asperitudine quadam & magnitudine sua. Colorq; eius ruber est, aut lenticulæ similis neq; tuto fertur. Nam protinus aut resolutio neruorum, aut distentio insequitur. Sæpe homo ictus obmutescit, atque eius anima deficit. Quibusdam etiam si id ipsum pressum est, quæ circa sunt: intenduntur & intumescunt. Ob quæ pessimum id genus est: fereq; primum id fit quod κακόηθες à græcis nominatur. Deinde ex eo id carcinoma quod sine ulcere est. Deinde ulcus ex eo thymum. Tolli nihil nisi κακόηθες potest: reliqua curationibus irritantur. Et quo maior uis adhibita est, eo magis quidam usi sunt medicamentis adurentibus. Quidam ferro adusserunt: quidam scalpello exciderunt. Neque ulli unquam medicina profecit: sed adusta protinus concitata sunt & increuerunt, donec occiderent. Excisa etiam post indu-

etiam cicatricem tamen reuerterunt: & causam mortis attulerunt. Cũ interim pleriq; nullam uim adhibẽdo, qua tollere id malum tentent: sed imponendo tantum lenia medicamenta, quæ quasi blandiãtur: quo minus adultimam senectutem perueniant, non prohibentur. discernere autem κακόηθες quod curationẽ recipit à carcinomate, quod non recipit: nemo scire potest. sed tempore, & experimento. Ergo ubi primum id uitium notatum est: imponi debẽt medicamenta adurentia. Si leuatur malum, minuunturq; eius inditia, procedere curatio potest & ad scalpellum, & ad ustionem. Si protinus irritatum est, scire licet iam carcinoma esse: remouendaq; sunt omnia acria, omnia uehemẽtia. Sed si sine ulcere is locus durus est: imponi ficum quàm pinguissimam, aut ῥυπῶδες emplastrum satis est. Si ulcus æquale est, ceratũ ex rosa inijciendum est: adijciendusq; ei puluis ex contrita testa: ex qua faber ferrarius tingere candens ferrum solitus est. si id nimium supercreuit: tentanda squama æris est: quæ lenissima ex adurentibus est: eatenus nequid eminere patiatur: sed ita, si nihil exacerbauit. sin minus, eodem cerato contenti esse debebimus.

De Theriomate, & eius curatione.

e St etiam ulcus, quod θηρίωμα græci uocant. Id & per se nascitur: & interdum ulceri ex alia causa facto superuenit: color est uel liuidus, uel niger: odor fœdus, multus, & muci similis humor. Ipsum ulcus neq; tactum, neq; medicamentum sentit: prurigine tantum mouetur. at circa, dolor est, & inflammatio. Interdũ etiam febris oritur. Nonnunquam ex ulcere sanguis erumpit. ad id quoq; malum serpit. quæ omnia sæpe intenduntur. Fitq; ex his ulcus, quod ἕρπητα ἐσθιόμενον græci uocant: quia celeriter serpendo, penetrandoq; usq; ossa, corpus uorat. id ulcus inæquale est, cœno simile: inestq; multus humor glutinosus: odor intollerabilis, maiorq; q̃ pro modo ulceris inflammatio. Vtrunq;, sicut omnis cancer, fit maxime in senibus: uel his, quorum corpora mali habitus sunt. Curatio utriusq; eadem est: sed in maiore malo magis necessaria. Ac primum à uictus ratione ordinandus est: ut quiescat in lectulo: ut primis diebus à cibo abstineat: aquã quàm plurimam assumat. aluus quoq; ei ducatur. dein post inflammationẽ cibum boni succi capiat: uitatis omnibus acribus, potionis quantum uolet sic, ut interdiu quidem aqua contentus sit. in cœna etiam uini austeri aliquid bibat. non æque tamen fame in his, quos ἕρπης urgebit: atq; his qui θηρίωμα adhuc habebũt, utendum erit. & uictus quidem talis necessarius est. Super ulcus uero

inspergenda arida aloe oenanthe est: & si parum proficiet, chalcitis. Ac si quis neruus exesa carne nudatus est: contegendus ante linteolo est: ne sub eo medicamento aduratur. Si ualidioribus etiamnum remedijs opus est: ad eas compositiones ueniendum est, quæ uehementius adurunt. Quicquid autem inspergitur, auerso specillo infundi debet. Super danda cum melle sunt uel linamenta, uel oleæ folia ex uino decocta, uel marrubium: eaq; linteolo contegenda in aqua frigida madefacto, dein bene expresso. Circaq; qua tumor ex inflammatione est, imponenda quæ reprimant cataplasmata. Si sub his nihil proficitur: ferro locus aduri debet: diligenter neruis, si qui apparent: ante contectis. Adustum uel medicamentis, uel ferro corpus primum purgandū, deinde implendū esse: apparere cuilibet ex prioribus potest.

De sacro igne, & eius curatione.

Sacer quoq; ignis malis ulceribus annumerari debet. eius duæ species sunt. Alterum est subrubicundum, aut mixtum rubore, atq; pallore: exasperatumq; p pustulas continuas, quarum nulla, altera maior est, sed plurimæ perexiguæ. In his semper ferè pus, & sæpe rubor cum calore est: serpitq; id nonnunquam sanescente eo, quod primum uitiatum est: nonnunquam etiam exulcerato: ubi ruptis pustulis ulcus continuatur: humorq; exit: qui esse inter saniem, et pus uideri potest. Fit maxime in pectore, aut lateribus, aut eminentibus partibus, præcipueq; in plantis. Alterum autem est in summæ cutis exulceratione, sed sine altitudine, latum, subliuidum, inæqualiter tamen, mediumq; sanescit extremis procedentibus: ac sæpe id quod iam sanum uidebitur, iterum exulceratur. At circa proxima cutis, quæ uitium receptura est: tumidior, & durior est: coloremq; habet ex rubro subnigrum. Atq; hoc quoq; malo ferè corpora seniora tentantur: aut quæ mali habitus sunt, sed in cruribus maxime. Omnis autem sacer ignis ut minimum periculum habet ex his quæ serpunt: sic propè difficillime tollitur. Medicamentum eius fortuitum est: uno die febris, quæ humorem noxium absumat. Cuius quo crassius, & albidius est: eo periculi minus est. Prodest etiam infra os ulcerum lædi: quo plus puris exeat, & id, quod ibi corruptum corpus est: extrahat. sed tamen si febricula accessit, abstinentia, lectulo, alui ductione opus est. In omni uero sacro igni neq; lenibus, et glutinosis cibis, neq; salsis, & acribus utendum est: sed his quæ inter utrunq; sunt: qualis est panis sine fermento, piscis, hedus, aues, exceptoq; apro omnis ferè uenatio. Si non est febricula, & gestatio utilis

est,& ambulatio,& uinum austerũ & balneum. Atq; in hoc quoq; genere potio magis liberalis esse,quàm cibus debet. Ipsa autem ulcera si mediocriter serpunt:aqua calida. Si uehementius,uino calido fouenda sunt. Deinde acu pusulæ quæcunq; sunt aperiendæ. Tum imponenda ea:quæ putrem carnem exedunt. Vbi inflammatio sublata, ulcusq; purgatum est: imponi leue medicamentum debet. In altero autem genere possunt proficere mala cotonea in uino cocta atq; contrita. Potest emplastrum uel Hieræ, uel τετραφάρμακον, cui quinta pars thuris adiecta sit. Potest nigra hedera ex uino austero cocta. Ac si celeriter malum serpit:non aliud magis proficit. Purgato ulcere:quod in summa cute esse.proposui: satis ad sanitatem eadem lenia medicamenta proficient.

De Chironeo ulcere,& eius curatione.

c Hironeum autem ulcus appellatur,quod & magnum est,et habet oras duas,callosas,tumentes. Exit sanies non multa,sed tenuis. Odor malus neq; in ulcere,neq; in eius humore est. Nulla inflammatio,dolor modicus est. nihil serpit: ideoq; nullum periculum affert,sed non facile sanescit. Interdum tenuis cicatrix inducitur:deinde iterum rumpitur:ulcusq; renouatur. Fit maxime in pedibus & cruribus. Super id imponi debet,quod & lene aliquid,& uehemens, & reprimens habeat. Quale eius rei causa fit ex his. Squamæ æris:plumbi eloti combusti,singulorum. P. X IIII. Cadmiæ,ceræ:singulorum. P. X VIII. rosæ quantum satis est ad ceram simul cum eis molliendam.

De ulceribus quæ ex frigore in pedibus & manibus oriuntur,& eorum curationibus.

f Iunt etiam ex frigore hiberno ulcera:maxime in pueris,et præcipue pedibus,digitisq; eorum,nonnunquã etiam in manibus. Rubor cum inflammatione mediocri est. Interdum pustulæ oriuntur,deinde exulceratio. Dolor autem modicus. Prurigo maior est:nonnunquam humor exit:sed non multus,qui referre uel pus, uel saniem uidetur. In primis multa calida aqua fouendum est: in qua rapa decocta,aut si ea non sunt:aliquæ uerbenæ ex reprimentibus. Si nondum adapertum ulcus:æs,quã maxime calidum quis pati potest,admouendum est. Si iam exulceratio est:imponi debet alumen æqua portione cum thure contritum,cum uino adiecto. aut malicorium in aqua coctum,deinde contritum. Si summa detracta pellicula est:hic quoq; melius lenia medicamenta proficiunt.

De struma, & eius curatione.

STruma quoq; est tumor, in quo subter concreta quædam ex pure & sanguine quasi glandulæ oriuntur. Quæ uel præcipue fatigare medicos solent: quoniam & febres mouent, nec unquam facile maturescunt, et siue ferro, siue medicamentis curantur. Plerunq; iterum iuxta cicatrices ipsas resurgunt, multoq; post medicamento est opus. Quibus id quoq; accedit: quod longo spatio detinent. Nascuntur maxime in ceruice, sed etiam in alis, & inguinibus, & in lateribus. In mammis quoq; fœminarum se repperisse chirurgicus Meges auctor est. Propter hæc et album ueratrum recte datur: atq; etiam sæpius, donec ea digerantur. Et medicamenta imponũtur: quæ humorem, uel educant, uel dissipent: quorum supra mentio facta est. Adurentibus quoq; quidam utuntur: quæ exedunt: crustaq; eum locum astringunt: tunc uero ut ulcus curant. Quæcunq; autem ratio curandi est: corpus puro ulcere exercendum atq; alendum est: donec ad cicatricem perueniat. Quæ cum medici doceant, quorundã rusticorum experimento cognitum: quem struma male habet, eum: si anguem edit: liberari.

De furunculo, & eius curatiene.

FVrunculus uero est tuberculum acutum cum inflatione & dolore, maximeq; ubi iam in pus uertit. Qui ubi adapertus est: & exit, super apparet pars carnis in pus uersa: pars corrupta subalbida, subrubra: quem uentriculum quidam furunculi nominant. In eo nullum periculum est, etiam si nulla curatio adhibeatur. Maturescit enim per se atq; erumpit. Sed dolor efficit, ut potior medicina sit, quæ maturius liberet. Proprium eius medicamentum galbanum est: sed alia quoq; supra comprehensa sunt. Si cætera desunt: imponi debent primum non pingue emplastrum, ut id reprimat: deinde si non repressit: quodlibet puri mouendo accomodatum. Si ne id quidem est, uel resina, uel fermentum. Expresso pure nulla ultra curatio necessaria est.

De phymate, & eius curatione.

PHyma uero nominatur tuberculum furunculo simile: sed rotundius & planius: sæpe etiam maius. Nam furunculus oui dimidij magnitudinem raro explet, nunquam excedit. Phyma etiam latius patere consueuit: sed inflãmatio, dolorq; sub eo minores sunt. Vbi euulsum est pus: eodẽ modo apparet uentriculus:

quod in furunculo non inuenitur. Verum omnis corrupta caro in pus uertitur. Id autem in pueris & sæpius nascitur, & facilius tollitur: in iuuenibus rarius oritur, & difficilius curatur. Vbi ætas indurauit, ne nascitur quidem. Quibus uero medicamentis discuteretur, supra propositum est.

De phygetlo, & eius curatione.

φύγεθλον autem est tumor non altus, latus, in quo quiddam pusulæ simile est. Dolor, distentioq; uehemens est: & maior quàm pro magnitudine tumoris: interdum etiam febricula: idq; tarde maturescit, neq; magnopere in pus conuertitur. Fit maxime aut in ceruice, aut in alis, aut inguinibus. Panem ad similitudinẽ figuræ nostri uocant. atq; id ipsum quo medicamento tolleretur, supra demonstraui. Sed cum omnes hi nihil nisi minuti abscessus sint, generale nomen trahit latius uitium ad suppurationẽ spectans. Idq; ferè fit aut post febres, aut post dolores partis alicuius: maximeq; eos, qui uentrem infestarunt. sæpiusq; oculis expositum est. Siquidem latius aliquid intumescit ad similitudinem eius, quod phyma uocari proposui: rubetq; cum calore, & paulopost etiam cum duritia, magisq; innocenter indolescit: & sitim, uigiliamq; exprimit. Interdum tamen nihil horum in cute deprehendi potest: maximeq; ubi altius pus mouetur. Sed cum siti, uigiliaq; sentiuntur intus aliquæ punctiones, & quod desubito durius non est, melius est: & quamuis non rubet: coloris tamen aliter mutati est. quæ signa iam pure oriente nascuntur. Tumor, ruborq; multo ante incipiunt. Sed si locus mollis est, auertendus is materiæ aditus est per cataplasmata, quæ simul & reprimunt, & refrigerant: qualia et aliàs & pauloante in erysipela proposui. Si iam durior est, ad ea ueniendum est, quæ digerant, & resoluant: qualis est ficus arida contusa, aut fex mixta cum cerato, quod ex adipe suilla coactum sit: aut cucumeris radix, cui ex farina duæ partes adiectæ sint, ante ex mulso decoctæ. Licet etiã miscere æquis portionibus ammoniacum, galbanum, propolim, uiscum: põdusq; adijcere myrrhæ dimidio minus, quàm in prioribus singulis erit. Atque emplastra quoque & malagmata idem efficiunt: quæ supra explicui. Quod per hæc discussum non est, necesse est maturescat: idq; quo celerius fiat, imponenda est farina hordeacea, ex aqua cocta recte miscetur. Eadem autem hæc in minoribus quoque abscessibus quorum nomina, proprietatesq; supra reddidi, recte fiunt. eademq; omnium curatio. tantum modo distat. Crudum est autem, in quo magis quasi uenarum motus est, & grauitas, & ardor, & distentio, & dolor, & rubor, & durities. Et si maior abscessus est, horror,

aut etiam febricula permanet, Penitus'q; condita suppuratio. Si pro his, quæ alibi cutis ostendit, punctiones sunt, ubi ista se remiserunt, iam'q; is locus prurit, & aut subliuidus, aut subalbidus est: matura suppuratio est: ea'q;, ubi uel per ipsa medicamenta, uel etiã ferro aperta est: pus debet emitti. Tum si qua in alis uel inguinibus sunt: sine linamento nutrienda sunt. In cæteris quoq; partibus, si una plaga exigua est, si mediocris suppuratio fuit, si non alte penetrauit, si febris non est, si ualet corpus, æq; linamenta superuacua sunt. In reliquis parce tamen: nec, nisi plaga est, imponi debent. Commode uero uel super linamenta, uel sine his imponitur lenticula ex melle, aut malicorium ex uino coctum. Quæ & per se, & mixta idonea sunt. Si qua circa duriora sunt, ad ea mollienda, uel malua contrita: uel fœnigræci, lini'ue semen ex passo coctum super dandum est. Quicquid deinde impositum est, non astringi sed modice deligari debet. Illo neminẽ decipi decet, ut in hoc genere cerato utatur. Cætera quæ pertinent ad purgandum ulcus, ad implendum, ad cicatricem inducendam: conueniunt, quæ in uulneribus exposita sunt.

De fistulis & earum generibus, & curationibus.

n Onnunquam autem ex eiusmodi abscessibus, & ex alijs ulcerum generibus fistulæ oriuntur. Id nomen est ulceri alto: angusto: calloso. Fit in omni ferè parte corporis: habet'q; quædam in singulis locis propria: prius de communibus dicam. Genera igitur fistularum plura sunt. siquidem aliæ breues sunt: aliæ altius penetrant, aliæ rectæ intus feruntur, aliæ multo'q; plures transuersæ, aliæ simplices sunt, aliæ duplices, triplices'ue ab uno ore intus orsæ: quæ tres fiunt, aut etiam in plures sinus diuidũtur: aliæ rectæ: aliæ flexæ, & tortuosæ sunt. Aliæ intra carnem desinunt. Aliæ ad ossa: aut cartilaginem penetrant, aut ubi neutrum horum subest: ad interiora perueniunt. Aliæ deinde facile, aliæ cum difficultate curantur. Atq; etiam quædam insanabiles reperiuntur. Expedita curatio est in fistula simplici, recenti, intra carnem, adiuuat'q; ipsum corpus si iuuenile: si firmum est. Inimica, contraria his sunt. Item'q; si fistula os uel cartilaginem, uel neruum, uel musculos læsit: si articulum occupauit: si uel ad uesicam, uel ad pulmonẽ, uel ad uuluam, uel ad grandes uenas, arterias'ue, uel ad inania, ut guttur, stomachum, thoracem penetrauit. Ad intestina quoq; eam tendere semper periculosum, sæpe pestiferum est. Quibus multum mali accedit: si corpus uel ægrum, uel senile, uel mali habitus est. Ante omnia autem demitti specillum in fi-

stulam conuenit: ut quo tendat & quam alte perueniat, scire possimus. Simul etiam protinus humida, an siccior sit. quod extracto specillo patet. Si uero os in uicino est, id quod disci potest: si iam nec ne eo fistula penetrauit, quatenus nocuerit. Nam si molle est, quod ultimo specillo contingitur: intra carnem adhuc uitium est. Si magis id renititur, ad os uentum est. ibi deinde si labitur specillum, nondum caries est. si non labitur, sed æquali innititur: caries quidem, uerum adhuc leuis est. Si inæquale quoq; et asperum subest: uehementius os exesum est. At cartilago ubi subhæsit, ipsa sedes docet: peruentumq́; esse ad eam ex renixu patet. Sed ex his quidem colliguntur fistularum sedes, spatia, noxæ. Simplices uero hæ sint, an in plures partes diducantur: cognosci potest ex modo puris: cuius si plus fertur, quàm quod simplici spatio conuenit: plures sinus esse manifestum est. Cumq́; ferè iuxta sint, caro, & neruus, & aliqua neruosa: quales ferè tunicæ, membranæq́; sunt: genus quoq; puris docebit, num plures sinus intus diuersa corporis genera perroserint. siquidem ex carne pus leue, album, copiosius fertur. At ex neruoso loco: coloris quidem eiusdem, sed tenuius, & minus. Ex neruo, pingue & oleo non dissimile. Deniq; etiam corporis inclinatio docet, num in plures partes fistulæ penetrarint: quia sæpe cum quis aliter decubuit: aliterq́; membrum collocauit: pus ferri, quod iam desierat, iterũ incipit: testaturq́; non solum aliũ sinum esse ex quo descendat: sed etiã in aliam corporis partem eum tendere. Sed si & in carne & recens, & simplex est: ac neq; rugosa, neq; caua sede, neq; in articulo, sed in eo membro, quod per se immobile, non nisi cum toto corpore mouetur: satis proficiet emplastrum, quod recentibus uulneribus imponitur: dum habeat uel salẽ, uel alumen, uel squamã æris, uel æruginem, uel ex metallicis aliquid. exq́; eo collirium fieri debet altera parte tenuius, altera paulo plenius. Idq́; ea parte qua tenuius est: altera antecedente demitti oportet in fistulam, donec sanguis purus se ostendat. quæ in omnibus fistularum collirijs perpetua sunt. Idem deinde emplastrum in linteolo superimponendum: supraq́; inijcienda spõgia est in acetũ ante demissa. soluiq; quinto die satis est. genusq́; uictus adhibendum est: quo carnem ali docui. Ac si longius à præcordijs fistula est: ex interuallo ieiunum radiculas edisse: deinde uomere necessarium est. uetustate callosa fit fistula. Callus autem neminem fallit, quia durus est: & aut albus, aut pallidus. sed tum ualidioribus medicamentis opus est. Quale est, quod habet papaueris lacrymæ. P.X̶I. gummi. P.X̶III. cadmiæ P.X̶IIII. atramenti sutorij. P.X̶VIII. Ex quibus aqua coactis collirium fit. aut in quo sunt gallæ. P.X̶I. æruginis, sandaracæ, aluminis

ægyptij, singulorum. P. XI. atramēti sutorij combusti. P. XII. aut quod constat ex chalcitide, & saxo calcis quibus auripigmenti dimidio minus, quàm in singulis prioribus est: adijcitur. eaq́; melle cocto excipiuntur. Expeditissimum autem est ex præcepto Megetis, æruginis rasæ. P. XII. conterere: deinde ammoniaci, thymiamatis. P. XII. aceto liquare: eoq́; infuso ex ærugine colligere. idq́; ex primis medicamentis est. Sed ut hæc maximè effectus sunt: sic cui ista non adsunt, facile tamen est callum quibuslibet adurentibus medicamentis prodere: aut quibus hæc maxime in effectu sunt, erodere. Satiusq́; est uel papyrū intortum, uel aliquid ex penicillo in modum collirij astrictum eò illinere. scylla quoq; cocta, & mixta cum calce callum exest. Siquando uero longior & transuersa fistula est: demisso specillo contra principium huius incidi commodissimum est: & collirium utrunq; demitti. At si duplicem esse fistulam, aut multiplicem existimamus, sic tamen ut breuis, intraq́; carnē sit: collirio uti non debemus: quod unam partem curet: reliquas omittat. sed eadem medicamenta arida in calamum scriptorium conijcienda sunt: isq́; ori fistulæ aptandus: inspirādumq́; ut ea medicamenta intus compellantur. aut eadem ex uino liquanda. Vel si sordidior fistula est, ex mulso: si callosior, ex aceto sunt: atq; intus infundendum quicquid inditum est. superponenda sunt quæ refrigerent, & reprimant. nam ferè quæ circa fistulam sunt, habent aliquid inflammationis. Neq; alienum est ubi quis resolverit, anteq̄ rursus alia medicamenta conijciat: per oricularium clysterem fistulā eluere. si plus puris fertur, uino. Si callus durior est, aceto. Si iam purgatur, mulso, uel aqua, in qua eruum coctum sit sic, ut huic quoq; mellis paulum adijciatur. Ferè uero fit, ut ea tunica quæ inter ferrumentum, & integram carnem est, uicta medicamentis tota exeat: infraq́; ulcus purum sit. quod ubi contigit, imponenda glutinantia sunt: præcipueq́; spongia melle cocto illita. Neq; ignoro multis placuisse linamentum in modum collirij compositum, tinctum melle demitti. sed celerius id glutinatur, quàm impletur. Neq; uerēdum est ne purum corpus puro corpori iunctum, non coeat: adiectis quoq; medicamentis ad id efficacibus: cum sæpe exulceratio digitorum, nisi magna cura prospeximus: sanescendo in unum eos iungat.

De melicera.

e Est etiam ulceris genus: quod à faui similitudine μελίκηρον à græcis nominatur: idq́; duas species habet. Alterum subalbidum furunculo simile, sed maius, et cum dolore maiore. quod ubi maturescit, hēt foramina, ꝑ quæ fertur humor glutinosus, et

purulentus. Nec tamen ad iustam maturitatem peruenit. Si diuisum est, multo plus intus corrupti, quàm in furunculo apparet, altiusq; descendit. Raro fit nisi in scapulis. Alterum est minus super corpus eminens, durum, latum subuiride, subpallidum, magis exulceratum. Siquidem ad singulorum pilorum radices foramina sunt: per quæ fertur humor glutinosus subpallidus: crassitudinem mellis aut uisci referens: interdum olei. Si inciditur, uiridis intra caro apparet. Dolor autem & inflammatio ingens est, adeo ut acutam quoq; febrem mouere consuerit. Super id quod minus crebris foraminibus exasperatum est: recte imponitur & ficus arida, & lini semen quod in uino coctum: & emplastra, ac malagmata materiam educentia: aut quæ proprie huc pertinentia supra posui. Super alterum, & ea medicamenta & farina ex mulso cocta sic, ut ei dimidium resinæ terebinthinæ misceatur, & ficus in mulso decocta, cui paulum hyssopi contriti sit adiectum, & uuæ taminiæ pars quarta fico adiecta. Quod si parum in utrolibet genere medicamenta proficiunt: totum ulcus usq; ad sanam carnem excidi oportet, & ulcere ablato super plagam medicamenta danda sunt: primum quæ pus citent: deinde quæ purgent: tum quæ impleant.

De acrochordone & Thymio, & Myrmecio, & Clauo, curationibusq; eorum.

s. Vnt quædam uero uerrucis similia: quorum diuersa nomina ut uitia sunt: ἀκροχορδῶνα græci uocant ubi sub cute coit aliquid durius, & interdum paulo asperius coloris eiusdem: infra tenue: ad cutem latius: idq; modicum est: quia raro fabæ magnitudinem excedit. Vix unum tantum eodem tempore nascitur: sed ferè plura, maximeq; in pueris, eaq; nonnunquam subito desinunt, nonnunquam mediocrem inflammationem excitant. Sunt quæ etiam in pus conuertuntur. At thymion nominatur, quod super corpus quasi uerrucula eminet, ad cutem tenue: supra latius, subdurum, & in summo perasperum. Idq; summum colorem floris thymi repræsentat. Vnde ei nomen est. Ibiq; facile finditur & cruentatur, nonnunquam aliquantum sanguinis fundit: fereq; circa magnitudinem fabæ ægyptiæ est: raro maius: interdum per exiguum: modo unum, modo autem plura nascuntur, uel in talis, uel palmis, uel inferioribus pedũ partibus. Pessima tamẽ in obscœnis sunt: maximeq; ibi sanguinem fundunt. Myrmecia autem uocantur, humiliora thymio durioraq;, quæ radices altius exigunt, maioremq; dolorem mouent: infra lata: super autem tenuia: minus sanguinis mittunt: magnitudine uix unquam lupini modum

pini modum excedunt. Nascuntur ea quoq;, aut in palmis, aut in inferioribus partibus pedum. Clauus autem nonnunquam quidem etiã alibi: sed in pedibus tamen maxime nascitur: præcipue tamen ex contuso: quanuis interdum aliter, doloremq́; etiam, si non aliâs: tamen ingredienti mouet. ex his acrochordon: siue thymium sæpe etiam per se finiuntur: & quo minora sunt: eò magis Myrmecia & claui sine curatione uix unquam desinunt. Acrochordon, si excisa est nullam radiculam relinquit, ideoq́; ne renascitur quidem. Thymio, clauoq́; excisis subter rotunda radicula nascitur: quæ penitus descendit ad carnem, eáq; relicta idem rursus exigit. Myrmecia latissimis radicibus inhærẽt: ideoq́; ne excidi quidem sine exulceratione magna possunt. Clauum subinde deradere commodissimum est. Nam sine ulla ui sic emollescit: ac si sanguinis quoq; aliquid emissum est: sæpe emoritur. Tollitur etiam, si quis eum circum purgat, deinde imponit resinam, cui miscuit pulueris paulum: quem ex lapide molari contrito fecit. Cætera uero genera medicamentis adurenda sunt. Alijsq́; id qđ ex fece uini, myrmecijs id quod ex alumine, & sandaraca fit: aptissimum. Sed ea: quæ circa sunt: folijs contegi debent: ne ipsa quoq; exulcerentur. Deinde postea lenticula imponi solet. Tollit thymium etiam ficus in aqua cocta.

De pustularum generibus, & earum curationibus.

a T pustulæ maxime uernis temporibus oriuntur: earum plura genera sunt. Nam modo circa totum corpus, partemue aspredo quædam fit similis his pustulis: quæ ex urtica, uel ex sudore nascuntur. ἐξανθήματα græci uocant: eaq́; modo rubẽt: modo colorem cutis non excedunt. Nonnunquam plures similes uaris oriuntur, nonnunquam maiores pustulæ liuidæ, aut pallidæ, aut nigræ, aut aliter naturali colore mutato: Subestq́; his humor. Vbi hæ ruptæ sunt, infra quasi exulcerata caro apparet φλυκταῖναι græce nominatur. fiunt uel ex frigore, uel ex igni, uel ex medicamentis. Psidacion autem paulo durior, pustula est subalbida: acuta ex qua ipsa quod exprimitur, humidum est. Ex pustulis uero nonnunq̃ etiã ulcuscula sunt, aut aridiora, aut humidiora, & modo tantum cum prurigine, modo etiam cum inflammatione aut dolore, Exitq́; aut pus, aut sanies, aut utrũq;. Maximeq́; id euenit in ætate puerili, raro in medio corpore: sæpe in eminentibus partibus. Pessima pustula est: quæ ἐπινυκτὶς uocatur. Ea colore uel subliuida, uel subnigra, uel alba esse consueuit. Circa hanc autem uehemens inflãmatio est, et cum adapertis

est: reperitur intus exulceratio mucosa. Color est humori suo similis. Dolor ex ea supra magnitudinem eius est. Neq; enim ea, faba maior est. Atq; hæc quoq; oritur in eminentibus partibus: & ferè noctu. Vnde nomen quoq; à græcis ei ἐπινυκτὶς impositum est. In omni uero pustularum curatione primum est, multum ambulare atq; exerceri. Si quid ista prohibet, gestari. Secundum est, cibum minuere: abstinere ab omnibus acribus & extenuantibus: eademq; nutrices facere oportet: si lactens puer ita affectus est. Præter hæc is, qui iam robustus est: si pustulæ minutæ sunt: desudare in balneo debet, simulq; super eas nitrum inspergere: oleoq; uinum miscere: & sic ungi. Tum descendere in solium. Si nihil sic proficitur, aut si maius pustularum genus occupauit: imponenda lenticula est: detractaq; summa pellicula: ad medicamenta lenia transeundum ἐπινυκτὶς post lenticulam recte herba quoq; sanguinali, uel uiridi coriandro curatur. Vlcera ex pustulis facta tollit spuma argenti cum semine fœni græci mixta sic, ut his inuicem rosa atq; intubi succus adijciatur: donec mellis crassitudo fiat. Proprie ad eas pustulas: quæ infantes male habent: lapidis: quem πυρίτην uocant P. ✱ VIII. cum quinquaginta amaris nucibus miscetur, adijciunturq; olei cyathi tres. Sed prius ungi ex cerussa pustulæ debent: tum hoc illini.

De scabie, & eius curatione.

Scabies uero est humor cutis rubicundus: ex qua pustulæ oriuntur: quædam humidiores, quædam sicciores. Exit ex quibusdam sanies, fitq; ex his continuate exulceratio pruriẽs. serpitq; in quibusdã cito. Atq; in alijs quidem ex toto desinit: in alijs uero certo tempore anni reuertitur. Quo asperior est, quoq; prurit magis, eo difficilius tollitur. Itaq; eam: quæ talis est, ἀγρίαν, idest ferã græci appellant. In hac quoq; uictus ratio eadem: quæ supra necessaria est. Medicamentum autem ad incipientem hanc idoneum est: quod fit ex spodij, croci, æruginis, singulorum. P. ✱ I. piperis albi: omphacij: singulorum. P. ✱ I. cadmiæ. P. ✱ VIII. Aut ubi iam exulceratio est: id quod fit ex sulphuris. P. ✱ I. ceræ. P. ✱ IIII. picis liquidæ hemina: olei sextarijs duobus. Quæ simul incoquuntur, dum crassitudo mellis fiat. Est etiam quod ad Protarchum authorem refertur. Habet hoc farinæ lupinorum sextarium: nitri cyathos quattuor: picis liquidæ heminam: resinæ humidæ selibram: aceti cyathos tres. Crocum quoq; licium, ærugo, myrrha, cinis æquis portionibus recte miscentur, & ex passo coquuntur. Idq; omnẽ pituitam ubiq; sustinet. At si nihil aliud

est, amurcæ ad tertiam partẽ decocta, uel sulphur picæ liquida mixtũ sicut in pecoribus proposui: hominibus quoq; scabie laborantibus opitulantur.

De impetiginis speciebus & curationibus.

i Mpetiginis uero species sunt quattuor. Minime mala est, quæ similitudine scabiem repræsentat. Nam & rubet & durior est, & exulcerata est & roditur. Distat autem ab ea quia magis exulcerata est, & uaris similes pustulas habet, uidetur'q; esse in ea quasi bullulæ quædam ex quibus interposito tempore squamulæ resoluuntur: certioribus'q; hoc temporibus reuertitur. Alterum genus peius est simile papulæ ferè: sed asperius, rubicundius'q;: figuras uarias habens. Squamulæ ex summa cute discedunt: roseo maior est: celerius & latius procedit: certioribus'q; etiam nonnunquam prior temporibus & fit et desinit: rubrica cognominatur. Tertia etiam num deterior est. Nam & crassior est, & durior, et magis tumet: in summa cute finditur: & uehementius rodit. Ipsa quoq; squamosa, sed nigra procedit: & late & tarde eminus serpit. In temporibus, aut oritur, aut desinit, neq; ex toto tollitur: nigræ cognomen est. Quartum genus est, quod curationem omnino non recipit: distans colore. Nam subalbidum est & recenti cicatrici simile, squamulas'q; habet pallidas, quasdam subalbidas, quasdam lenticulæ similes. quibus demptis nonnunquam profluit sanguis. Alioquin uero humor eius albidus est, cutis dura atq; fissa est, procedit'q; latius. Hæc uero omnia maxime genera oriuntur in pedibus et manibus, atq; ungues quoq; infestant. Medicamentum non aliud ualentius est, quàm quod ad scabiem quoq; pertinere sub authore Protarcho retuli. Serapion autem nitri. P. XII. sulphuris. P. XIIII. excipiebat resina copiosa, eo'q; utebatur.

De papulis, & earum curatione.

p Apularum uero duo genera sunt. Altera est, in qua per minimas pustulas cutis exasperatur & rubet, leuiter'q; roditur: medium habet pauxillo leuius: tarde serpit, id'q; uitiũ maxime rotundum incipit, eadem'q; ratione in orbem procedit. Altera autem est, quam ἀγρίαν, græci appellant. In qua similiter quidem, sed magis cutis exasperatur, exulceratur'q;, ac uehementius & roditur & rubet: interdum etiam pilos remittit. Quæ minus rotunda est: difficilius sanescit: nisi sublata est, in impetiginẽ uertitur:

ſed leuis papula, etiam ſi ieiuna ſaliua quotidie defricatur: ſaneſcit. Maior commodiſſime murali herba tollitur, ſi ſub ea detrita eſt. Vt uero ad compoſita medicamenta ueniamus, idem illud Protarchi tanto ualentius in his eſt, quanto minus in his uitij eſt: alterum ad idem Myronis: nitri rubri, thuris, ſingulorum. P. ✱ I. cantharidum purgatarum. P. ✱ II. ſulphuris ignem nō experti tantundem, reſinæ terebinthinæ liquidæ. P. ✱ XX. farinæ lolij ſext. iij: gith ciathos tres: picis crudæ ſext.

De uitilignis ſpeciebus, ideſt de Alpho & Mela, et leucæ, & earum curatione.

u

Itiligo quoq;, quanuis per ſe nullum periculum affert: tamen fœda eſt, & ex malo corporis habitu fit. Eius tres ſpecies ſunt. ἄλφος uocatur, ubi color albus eſt ferè ſubaſper et non continuus, ut quædam quaſi guttæ diſperſæ eſſe uideātur. Interdum etiam latius, & cum quibuſdam intermiſſionibus ſerpit. μέλας colore ab hoc differt: quia niger eſt, & umbræ ſimilis. Cætera eadem ſunt. λεύκη habet quiddam ſimile alpho, ſed magis albida eſt, & altius deſcendit, in eáq; albi pili ſunt, & lanugini ſimiles. Omnia hæc ſerpunt. Sed in alijs celerius, in alijs tardius. Alphos & Melas in quibuſdam uarijs temporibus & oriuntur, & deſinunt. Leuce quē occupauit: non facile dimittit. Priora curationem non difficillimam recipiunt: ultimum uix unquam ſaneſcit: ac ſi quid ei uitio demptum eſt: tamen non ex toto ſanus color redditur. Vtrum autem aliquod horū ſanabile ſit, an non ſit, experimento facili colligitur. Incidi enim cutis debet, aut acu pūgi. Si ſanguis exit: quod ferè fit in duobus prioribus, remedio locus eſt. Si humor albidus, ſanari non poteſt. Itáq; ab hoc quidem abſtinendum eſt. Super id uero: quod curationem recipit, imponenda lenticula mixta cum ſulphure & thure ſic, ut ea contrita ex aceto ſit. Aliud ad idem: quod ad Hireneum authorē refertur. Alcyonium, nitrum, cuminum, fici folia arida paribus portionibus contunduntur adiecto aceto. His in ſole uitiligo perungitur: deinde non ita multo poſt: ne nimis erodatur: eluitur. Proprie quidem Myrone authore eos: quos alphos uocari dixi, hoc medicamento perungunt. ſulphuris. P. p. Z. aluminis ſciſſilis. P. p. Z. nitri. P. ✱ IIII myrti radice contrita acetabulum miſcent: deinde in balneo ſuper uitilignem inſpergunt farinā ex faba: tum hæc inducūt. Hi uero, quos melanas uocari dixi: curantur: Cum ſimul contrita ſunt alcyonium, thus, hordeum, faba ſine oleo, in balneo ante ſudorē inſperguntur: tum genus id uitilignis defricatur.

De uitijs singularum corporis partium. Cap. I.

De capillis fluentibus.

d Ixi de his uitijs, quæ per totum corpus orientia: medicamentorum auxilia desiderãt. nunc ad ea ueniam, quæ non nisi in singulis partibus incidere consuerunt orsus à capite. In hoc igitur capillis fluentibus maxime quidem sæpe radẽdo succurritur. adijcit enim uim quãdam ad continendum ladanum cum oleo mixtum. nunc de his capillis loquor, qui post morbum ferè fluunt. nã quo minus caput quibusdã ætate nudetur, succurri nullo modo potest.

De porrigine & eius curatione. Cap. II.

P Orrigo autem est ubi inter pilos quædam quasi squamulæ surgunt, eæq; à cute resoluuntur, & interdũ madent: multo sæpius siccæ sunt. Idq; euenit modo sine ulcere, modo exulcerato loco: huic quoq; modo malo odore, modo nullo accidente: fereq; id in capillo fit, rarius in barba: aliquando etiam in supercilio. ac neq; sine aliquo corporis uitio nascitur, neq; ex toto inutile est. nam bene integro capite non exit. Vbi aliquid in eo uitium est, non incommodum est, summam cutem potius subinde corrumpi: quàm id quod nocet in aliam partem magis necessariam uerti. Commodius est ergo subinde pectendo repurgare: quàm id ex toto prohibere. Si tamen ea res nimium offendit: quod humore sequente fieri potest, magisq; si id etiam mali odoris est, caput sæpe radendum est, deĩn id super adiuuandum aliquibus ex leuiter reprimentibus: quale est nitrum cum aceto, uel ladanum cum myrteo uino, uel myrobalanum cum uino. Si parum per hæc proficitur uehementioribus uti licet, cum eo, ut sciamus utiq; in recenti uitio id inutile esse.

De sycosi & eius curatione. Cap. III.

e St etiam ulcus, quod à fici similitudine σύκωσις à græcis nominatur). caro excrescit: & id quidem generale est. sub eo uero duæ species sunt. alterum ulcus durum & rotundum est, alterum humidum & inæquale. ex duro exiguum quiddam &

glutinosum exit: ex humido plus, & mali odoris. Fit uero utrunq; in his partibus, quæ pilis conteguntur: sed id quidem, quod callosum & retundum est, maxime in barba. Id uero quod humidum, præcipue est in capillo. Super utrunq; oportet imponere elaterium, aut lini semen contritum & aqua coactum, aut ficum in aqua decoctam, aut emplastrum tetrapharmacum ex aceto subactum: terra quoq; erithrea ex aceto liquata recte illinitur.

De Areis & earum curationibus. Cap. IIII.

a Rearum quoq; duo genera sunt. commune utriq; est: quod emortua summa pellicula, pili primum extenuantur: deinde excidunt: ac si ictus is locus est, sanguis exit liquidus et mali odoris, increscit'q; utrunq; in alijs celeriter, in alijs tarde: Peius est quod densam cutem & subpinguem, & ex toto glabram facit: sed ea quæ ἀλωπεκία nominatur sub qualibet figura dilatatur, fit et in capillo & in barba. Id uero quod à serpentis similitudine ὀφίασις appellatur: incipit ab occipitio: duorum digitorum latitudinem non excedit: ad aures duobus capitibus serpit: quibusdam etiam ad frontem: donec se duo capita in priorem partem committant. Illud uitiū in qualibet ætate est. hoc ferè in infantibus. Illud uix unquam sine curatione: hoc per se sæpe finitur. quidam hæc genera arearū scalpello exasperant. quidam illinunt aduretia ex oleo, maximeq; chartam combustam. quidam resinam terebinthinam cum tapsia inducunt. sed nihil melius est, quàm nouacula quotidie radere: qua cum paulatim summa pellicula excisa est, adaperiuntur pilorū radiculæ. neq; ante oportet desistere, quàm frequentem pilū nasci apparuerit. Id autem, quod subinde raditur: illini atramento scriptorio satis est.

De Varis, et Lenticulis, & Ephelide, & eorū curationibnt. Cap. V.

p ene ineptiæ sunt: curare Varos, et Lēticulas, & Ephelidas. sed eripi tamen fœminis cura cultus sui non potest. Ex his autem quas supra proposui, uari, lenticulæq; uulgo notæ sunt: quanuis rarior ea species est, quàm φακὸν græci uocant: cum sit ea lenticula rubicundior et inæqualior. ἐφηλὶς uero à plerisq; ignoratur: quæ nihil est: nisi asperitas quædam & durities mali coloris. cætera non nisi in facie, Lenticulæ etiam in alia parte nonnunquam nasci solent. de qua per se scribere alio loco uisum operæ precium non est. sed Vari commodissime tolluntur imposita resina, cui nō mi

nus quàm ipsa est: aluminis, scissilis, & paulum mellis adiectum est. Lenticulam tollunt galbanum et nitrum, cum pares portiones habẽt, contritaq; ex aceto sunt: donec ad mellis crassitudinem uenerint. His corpus illinendum, & interpositis pluribus horis mane eluendũ est: oleoq; leuiter ungendum. Epheliden tollit resina, cui tertia pars salis fossilis, & paulum mellis adiectum est. Ad omnia uero ista atq; etiã ad colorandas cicatrices potest ea compositio, quæ ad Tryphonem patrem auctorem refertur. In ea pares portiones sunt myrobalani, crocomagmatis, cretæ cimoliæ subcœrulæ, nucum amararum, farinæ hordei atq; erui, struthij albi: sertulæ campanæ seminis. quæ omnia contrita, melle quàm amarissimo coquuntur, illitumq; à uespere usq; mane eluitur.

De oculorum morbis, curationibusq; eorum: & primo de his morbis qui lenibus medicamentis curantur. Cap. VI.

Sed hæc quidem mediocria sunt. Ingentibus uero et uarijs casibus oculi nostri patent. qui cum magnam partem ad uitæ simul & usum & dulcedinem conferant: summa cura tuendi sunt. protinus autem orta lippitudine quædam notæ sunt: ex quibus quid euenturum sit: colligere possimus. nam simul & lacryma, & tumor, & crassa pituita cœperint, si ea pituita lacrymæ mixta est: & ea lacryma calida est: pituita uero alba & mollis, tumor non durus: longæ ualetudinis metus non est. at si lacryma multa & calida: pituitæ paulum, tumor modicus: idq; in uno oculo est: lõgum id, sed sine periculo futurum est. Idq; lippitudinis genus minime cum dolore est, sed uix ante uigesimum diem tollitur: nonnunquã per duos menses durat: sed quandoq; finitur. Si pituita alba et mollis esse incipit, lacrymæq; miscentur, aut si simul hæ utrunq; oculum inuasere runt: potest esse breuior, sed periculum ulcerum est. Pituita autem sicca & arida dolorem quidẽ mouet, sed maturius desinit, nisi quid exulcerauit. tumor magnus si sine dolore est & siccus, sine ullo periculo est. si siccus quidem: sed cum dolore est, ferè exulcerat, & nonnunquã ex eo casu fit, ut palpebra cum oculo glutinetur. Eiusdem exulcerationis timor in palpebris, pupillis'ue est: ubi super magnum dolorem lacrymæ salsæ, calidæq; eunt, aut etiam si tumore infinito diu lacryma cum pituita profluit. peius etiam num est, ubi pituita calida, aut liuida est, lacryma calida aut multa profluit, caput calet, à tẽporibus ad oculos dolor peruenit: nocturna uigilia urget. siquidem sub his oculus plerunq; rumpitur: uotumq; est, ut tantum exulceretur. In-

tus ruptum oculum febricula iuuat. Si foras iam ruptus procedit: sine auxilio est: si de nigro aliquid albidum factum est, diu manet. at si asperum, crassum est: etiam post curationem uestigium aliquod relinquit. Curari uero oculos sanguinis detractione, medicamento, balneo, uino uetustissimus auctor Hippocrates memoriae prodidit. sed eorum tempora & causas parum explicuit. In quibus medicinae summa est. neq; minus in abstinentia & alui ductione saepe auxilij est. Hos igitur interdum inflammatio occupat: ubi cum tumore in his dolor est, sequiturq; pituitae cursus nonnunquam copiosior uel acrior: nonnunq̃ utraq; parte moderatior. In eiusmodi casu prima omnium sunt, quies & abstinentia. Ergo primo die loco obscuro cubare debet, sic ut à sermone quoq; abstineat. nullum cibum assumere: si fieri potest ne aquam quidem: sin minus, certe quàm minimum eius. Quod si graues dolores sunt: commodius secundo die: si tamen res urget: etiã primo sanguis mittendus est: utiq; si in fronte uenae tument, si firmo corpori materia superest. si uero minor impetus, minus acrem curationem requirit, aluum, sed non nisi secundo, tertio'ue die duci oportet. At modica inflammatio neutrum ex his auxilium desiderat. satis'q; est uti quiete & abstinentia. Neq; tamen in lippientibus longum ieiunium necessarium est: ne pituita tenuior atq; acrior fiat. sed secũdo die dari debet id quod leuissimum uideri potest ex his, quae pituitam faciunt crassiorem: qualia sunt oua sorbilia. Si minor uis urget: pulticula quoq;, aut panis ex lacte. Insequentibus'q; diebus quantum inflammationi detrahetur: tantum adijci cibis poterit. sed generis eiusdem: utiq; ut nihil salsum, nihil acre, nihil ex his: quae extenuant, sumatur: nihil potui praeter aquam. Et uictus quidem ratio talis maxime necessaria est. Protinus autem primo die croci. P. ✕I. & farinae cãdidae quam tenuissimae. P. ✕II. excipere oportet oui albo: donec mellis crassitudinem habeat: idq; in linteolum illinere & fronti agglutinare, ut compressis uenis pituitae impetum cohibeat. si crocum non est, thus idem facit: Linteolo an lana excipiatur: nihil interest. Super inungi uero oculi debent: sic ut croci quantum tribus digitis comprehendi potest: sumatur: myrrhae: ad fabae: papaueris lacrymae ad lenticulae magnitudinem. ea'q; cum passo conterantur, & specillo super oculum inducatur. Aliud ad idem: Myrrhae. P. ✕I. Mandragorae succi. P. ✕II. papaueris lacrymae. P. ✕II. foliorum rosae, cicutae seminis: singulorum. P. ✕IIII. acaciae. P. ✕IIII. gummi. P. ✕VIII. Et haec quidem interdiu. noctu uero: quo commodior quies ueniat: non alienum est superimponere candidi panis interiorem partem ex uino subactam. Nam & pituitam reprimit: & siquid lacrymae processit, ab-

sorbet,

ſorbet: & oculum glutinari non patitur. Si graue id et durum propter magnum oculorum dolorem uidetur: oui & album & uitellus in uas diffundendum eſt, adijciendumq; eò mulſi paulum: idq; digito permiſcendum. Vbi facta unitas eſt, demitti debet lana mollis bene carpta. quæ id excipiat, ſuperq; oculos imponi. Ea res & leuis eſt: & refrigerando pituitam coercet, & non exareſcit, et glutinari oculum non patitur. Farina quoq; hordeacea cocta, & cum malo cotoneo cocto mixta commode imponitur. neq; ab ratione abhorret etiam penicillo potiſſimum uti expreſſo: ſi leuior impetus eſt, ex aqua: ſi maior, ex poſca. Priora faſcia deliganda ſunt, ne per ſomnum cadant, et hoc ſuperimponi ſatis eſt, quia & reponi ab ipſo commode poteſt, et cum inaruit, iterum madefaciendum eſt. Si tantum mali eſt, ut ſomnum diu prohibeat: eorum aliquid dandum eſt: quæ ἀνώδυνα græci uocant. ſatiſq; eſt puero, quod erui, uiro, quod fabæ magnitudinem impleat. In ipſum uero oculum primo die, niſi modica inflammatio eſt, nihil recte conijcitur. ſæpe enim potius concitatur eò pituita, quàm minuitur. A` ſecundo die graui quoq; lippitudini per indita medicamenta recte ſuccurritur, ubi uel iam ſanguis miſſus, uel aluus ducta eſt, aut ubi neutrum neceſſarium eſſe manifeſtum eſt.

De diuerſis oculorum collirijs.

m Vlta autem, multorumq; auctorum collyria ad id apta ſunt: nouiſq; etiam nunc mixturis temperari poſſunt, cum lenia medicamenta & modicè reprimentia facile et uarie miſceãtur. Ergo nobiliſſima exequar.

Philonis collirium.

e St igitur Philonis quod habet ceruſſæ elotæ: ſpodij, gummi, ſingulorum. P. XI. papaueris lacrymæ combuſtæ. P. XI. Illud ſcire oportet, hic quoq; omnia medicamenta, ſingula primum per ſe teri: deinde mixta iterum adiecta paulatim, uel aqua, uel alio humore: gummi cum quaſdã alias facultates habeat, hoc maxime præſtare, ut ubi collyria facta inaruerunt, glutinata ſint, neque fricentur.

Dionyſij collirium.

d Ionyſij uero collirium eſt, papaueris lacrymæ combuſtæ donec tenereſcat. P. XI. thuris combuſti, gummi: ſingulorum. P. XII. ſpodij P. XIIII.

Cleonis collirium.

e Leonis nobile admodum: papaueris lacrymæ frictæ. P. ✱ I. croci. P. ✱ I. gummi. P: ✱ I. quibus cum teruntur: adijcitur rosæ succus. aliud eiusdem ualentius: squamæ æris quod σόμωμα appellant. P. ✱ I. croci. P. ✱ II. spodij. P. ✱ IIII. plumbi & eloti & combusti. P. ✱ VI. gummi tantundem. eius aliud quoq; id idem est: maxime ubi multa pituita profluit. castorei. P. ✱ Z. aloes. P. ✱ L. croci. P. ✱ XI. myrrhæ. P. ✱ II. lycij. P. ✱ III. cadmiæ curatæ. P. ✱ VIII. stibis tantundem: acaciæ succi. P. ✱ XII. quod cum gummi miscuit id quod habet liquidum in pixidecula seruatur. Theodotus uero huic compositioni adiecit papaueris lacrymæ combustæ. P. ✱. æris cõbusti et eloti. P. ✱ II. nucleos palmarum combustos numero. ✱ X. gũmi. P. ✱ XII.

Theodoti collirium, Acharistum appellatum.

a T ipsius Theodoti, quod à quibusdã ἀχάριστον nominatur: eiusmodi est. castorei: nardi indici: singulorum. P. ✱ I., lycij P: ✱ II. papaueris lacrymæ tantundem: myrrhæ. P. ✱ II. croci, cerußæ elotæ: aloes, singulorum. P. ✱ III. cadmiæ, botryodis elotæ æris combusti singulorum. P. ✱ VIII. gummi. P. ✱ VIII. acaciæ succi. P. ✱ XX. stibis tantundem: quibus aqua pluuialis adijcitur.

Cythion, uel tephrion collirium.

p Ræter hæc ex frequentissimis collirijs est id quod quidam κύθιον: quidã à cinereo colore τέφριον appellant: amyli, tragacanthe, acaciæ succi, gummi, singulorum. P. ✱ I. papaueris lacrymæ. P. ✱ II: cerußæ elotæ. P. ✱ VIII. spumæ elotæ. P. ✱ XIIII. quæ æque ex aqua pluuiatili conteruntur.

Euelpidis collirium, trygodes nominatum.

e Velpides autem, qui ætate nostra maximus fuit ocularius medicus utebatur eo, quod ipse composuerat: τρυγῶδες nominabat. castorei. P. ✱ II. lycij, nardi, papaueris lacrymæ, singulorum. P. ✱ I. croci, myrrhæ, aloes, singulorum. P. ✱ IIII. æris combusti. P. ✱ VIIII. cadmiæ & stibis: singulorum. P. ✱ XII. acaciæ succi. P. ✱ XXVI. gummi tantundem. quo grauior uero quæq; inflammatio est: eò magis leniri medicamentum debet, adiecto uel albo oui, uel mu

liebri lacte. at si neq; medicus, neq; medicamentum præsto est, sæpius
utrunlibet horum in oculis penicillo ad id ipsum facto infusum, id ma
lum lenit. Vbi uero aliquis releuatus est: iamq; cursus pituitæ consti-
tit: reliquias fortasse leniores futuras discutiunt balneum, & uinum.
Igitur lauari debet leuiter ante ex oleo perfricatus, diutiusq; in cru
ribus & feminibus, multaq; calida aqua fouere oculos: deinde per
caput prius calida, tum egelida perfundi, à balneo cauere ne quo fri
gore afflatu'ue lædatur. post hæc cibo paulo pleniore, quàm ex eorũ
dierum consuetudine uti, uitatis tamen oĩbus pituitam extenuantibus.
uinũ bibere lene: subausterũ, modicæ uetus, neq; effuse, neq; timide,
ut neq; cruditas ex eo, & tamen somnus fiat, leniantur'q; intus laten
tia acria. Sed si quis in balneo sensit maiorem oculorum perturba-
tionem, quàm attulerat: quod incidere his solet: qui manente adhuc
pituitæ cursu, festinarunt, quàm primũ discedere debet: nihil eo die
uini assumere: cibi minus etiam quàm pridie. deinde cum primum
satis pituita substitit, iterum ad usum balnei redire. Solet tamen eueni
re nonnunquam siue tempestatum uitio, siue corporis, ut pluribus die
bus neq; dolor, neq; inflammatio, & minime pituitæ cursus finiatur.
quod ubi incidit, iam'q; ipsa uetustate res matura est, ab his hisdem
auxilium petendum est: id est ba neo ac uino. hæc enim ut in recen-
tibus malis aliena sunt: quia concitare ea possunt & accendere, sic in
ueteribus, quæ nullis alijs auxilijs cesserunt: admodum efficacia esse cõ
suerunt. uidelicet hic quoq; ut alibi, cum secunda uana fuerint con
trarijs adiuuantibus. Sed ante tonderi ad cutem conuenit. deinde in
balneo aqua calida q̃ plurima caput atq; oculos fouere: tum utrunq;
penicillo detergere, & ungere caput irino unguento, continere'q; in le
ctulo se, donec omnis calor qui conceptus est finiatur, desinat'q; sudor,
qui necessario in capite collectus est. tum ad idem cibi uini'q; genus ue
niendum sic, uti potiones meracæ sint: obtegendum'q; caput & quie-
scendum. sæpe enim post hæc grauis somnus, sæpe sudor, sæpe alui
deiectio pituitæ cursum finit. Si leuatum malum est, quod aliquanto
sæpius fit: per plures dies idem fieri oportet, donec ex toto sanitas re
stituatur. si diebus hisdem aluus nihil reddit: ducenda est: quo magis
superiores partes leuentur. Nonnunq̃ autem ingens inflammatio tan
to impetu erumpit, ut oculos sua sede propellat: proprie enim προ'πτω
σιν id, quoniam oculi procidunt: græci appellant. His utiq; si uires pa
tiuntur, sanguinẽ mitti: si id fieri non potest, aluum duci, longiorem'q;
inediam indici necessarium est. Opus autem lenissimis medicamentis
est. Ideo'q; Cleonis collirio quidam, quod ex duobus ante positum est:
utuntur. Sed optimum est Nilei. neq; de ullo magis inter omnes au-
ctores conuenit.

Nilei collirium omnium optimum.

I habet nardi indici, papaueris lacrymæ, singulorum. P. XI. gummi. P. XI. croci. P. XII. foliorum rosæ recentium. P. XIIII. quæ uel aqua pluuiatili, uel uino leni subaustero coguntur. Neq; alienum est malicorium, uel sertulam campanam ex uino coquere, deinde conterere: aut myrrham nigram cum rosæ folijs miscere, aut hyoscyami folia cum oui cocti uitello, aut farinam cum acaciæ succo, uel passo, aut mulso. quibus si folia quoq; papaueris adijciuntur, aliquanto ualentiora sunt. Horum aliquo præparato penicillo fouere oculos oportet ex aqua calida expresso: i qua ante mel myrti, uel rosæ folia decocta sint. deinde ex illis aliquid imponi. præter hæc ab occipitio incisa cute cucurbitula admouenda est. Quod si per hæc restitutus oculus in sedem suam non est: eodéq; modo prolapsus permanet: scire oportet lumen esse amissum. deinde futurum ut inarescat is, aut in pus uertatur. Si suppuratio se ostendit, ab eo angulo qui propior tempori est: incidi oculus debet: ut effuso pure & inflammatio ac dolor finiatur: et intus tunicæ residãt quo minus fœda postea facies sit. Vtendum deinde uel hisdem collirijs est ex lacte, aut ouo uel croco, cui album oui misceatur. Ac si induruit & sic emortuus est, ne in pus uerteretur: quatenus fœde prominebit excidendum erit: sic ut hamo summa tunica apprehendatur, infra id deinde scalpellus incidat: tum eadem medicamenta erunt conijcienda: donec omnis dolor finiatur. Hisdem medicamentis in eo quoq; oculo utendum est: qui primum procidit: deinde per plura loca fissus est.

De carbunculis oculorum, & eorum curatione.

S olent etiam carbunculi ex inflammatione nasci: nonnunq̃ in ipsis oculis, nonnonq̃ in palpebris: & in his ipsis oculis modo ab interiore, modo ab exteriore. In hoc casu aluus ducenda est: cibus minuẽdus: lac potui dandũ, ut acria quæ læserunt: leniãtur. Quod ad cataplasmata & medicamenta pertinet: his utendum, quæ aduersus inflãmationes proposita sunt. Atq; hic quoq; nilei collirium optimum est. si tamen carbunculus in exteriore palpebræ parte est, ad cataplasmata aptissimũ est lini semen ex mulso coctum: aut si id non est, tritici farina eodem modo cocta.

De pustulis oculorum, et curatione earum.

P vstulæ quoq; ex inflammationibus interdum oriuntur. quod si inter initia protinus incidit: magis etiam seruanda sunt quæ de sanguine et quiete supra posui. sin serius quàm ut sanguis

mitti possit: aluus tamen ducenda est. Si id quoq; aliquã res inhibet, utiq; uictus ratio seruanda est. Medicamentis autem hic quoq; lenibus opus est, quale Nilei: quale Cleonis est.

φιλαλήθους collirium ad pustulas oculorum.

i D quoq;: quod philalethos uocatur: huic aptũ est. Myrrhæ, papaueris lacrymæ: singulorum. P. XI. plumbi eloti, terræ samiæ, quæ ἀστὴρ uocatur: tragacanthæ: singulorũ. P. XIIII. stibis cocti, amyli: singulorum. P. XVI. spodij eloti, cerussæ elotæ, singulorum. P. XVIII. Quæ aqua pluuiatili excipiuntur. Vsus collirij, uel ex ouo, uel ex lacte est.

De ulceribus oculorum, & eorũ curatione, & de διὰ βαλάνου collirio.

e X pustulis ulcera interdum fiunt, ea quæ recentia æq; lenibus medicamentis nutrienda sunt, & hisdem ferè quæ supra in pustulis posui. Fit quoq; proprie ad hæc quod διὰ βαλάνου uocatur. Habet æris combusti, & eloti papaueris lacrymæ frictæ: singulorum. P. XI. spodij eloti, thuris, stibis combusti & eloti, myrrhæ gummi, singulorum. P. XII.

Curatio oculorum aliquo casu imminutorum.

e Venit etiam ut oculi, uel ambo, uel singuli minores fiant quàm esse naturaliter debeant: Idq; & acer pituitæ cursus in lippitudine efficit, & continuati fletus, & ictus parum bene curati. In his quoq; hisdem lenibus medicamentis: ex muliebri lacte utendum est. Cibis uero his, qui maxime corpus alere & implere consuerunt. Vitandaq; omni modo causa: quæ lacrymas excitet: curaq; domesticorum. quorum etiam si quid tale incidit: eius notitiæ subtrahendum: atq; acria quoq; medicamenta, et acres cibi non alio magis nomine his nocent: quàm quod lacrymas mouent.

De pediculis palpebrarum.

g Enus quoq; uitij est: qui inter pilos palpebrarum pediculi nascuntur. Id φθειρίασιν græci nominant. Quod cum ex malo corporis habitu fiat: raro non ultra procedit. Sed ferè tempore interposito pituitæ cursus acerrimus sequitur: exulceratisq; uehementer oculis aciem quoq; ipsam corrumpit. His aluus ducenda, caput ad cutem tondendũ, diuq; quotidie ieiunis perfricandum. His;

ambulationibus, aliisq; exercitationibus diligenter utendum, gargarizandumq; ex mulso, in quo nepeta, & pinguis ficus decocta sit: saepe in balneo multa calida aqua fouendum caput. Vitandi acres cibi, lacte uinoq; pingui utendum, bibendumq; liberalius, quàm edendum est. Medicamenta uero intus quidem lenia danda sunt, ne acriorem pituitam concitent. Super ipsos uero pediculos alia, quae necare eos et prohibere: ne similes nascantur, possint. Ad id ipsum spumae nitri: P. ✕I. sandaracae. P. ✕I. uuae taminiae. P. ✕I. simul teruntur, adijciturq; uetus oleum pari portione atq; acetum donec ei mellis crassitudo sit.

De oculorum grauioribus morbis, qui ex inflãmationibus oriuntur, & ualidioribus medicamentis curantur: & de Andreae collirio, & de διὰ κέρατος.

Actenus oculorum morbi lenibus medicamentis nutriuntur. Genera deinde alia sunt: quae diuersam curationem desiderant, fereq; in inflammationibus nata sunt, sed finitis quoq; his manentia. Atq; in primis in quibusdam perseuerat tenuis pituitae cursus: quibus aluus ab inferiore parte euocanda est: demendum aliquid ex cibo: neq; alienum est illini frontem compositione Andreae, Quae habet gummi. P. ✕I. cerussae, stibis, singulorum. P. ✕II. spumae argenti & coctae & elotae. P. ✕IIII. Sed & ea spuma ex aqua pluuiatili coquitur, & arida haec medicamenta ex succo myrti conteruntur. His illita fronte, cataplasma quoq; super iniiciendum est ex farina, quae frigida aqua coacta sit: cuiq; aut acaciae succus, aut cupressus adiecta sit. Cucurbitula quoq; inciso uertice recte accommodatur, aut ex temporibus sanguis emittitur. Inungi uero eo debet, quod habet squamae aeris: papaueris lacrymae: singulorum. P. ✕I. ceruini cornus combusti, & eloti plumbi, eloti gummi: singulorum. P. ✕IIII. thuris. P. ✕XII. Hoc collirium: quia cornum habet, διὰ κέρατος nominatur. Quotienscunq; non adijcio quod genus humoris adijciendum sit: aquam intelligi uolo.

Memigmenon Euelpidis collirium.

Idem Euelpidis: quod μεμιγμένον nominabat. In eo papaueris lacrymae, et albi piperis singulae unciae sunt: gummi libra: aeris combusti. P. ✕I. Inter has autẽ curationes post intermissionem aliquam prosunt balneum & uinum. Cumq; omnibus lippientibus uitandi cibi sunt, qui extenuant, tum praecipue quibus tenuis humor diu fertur. Quod si iam fastidium est eorum, quae pituitam crassiorem reddunt: sicut in hoc genere materiae maxime

promptum est: confugiendum est ad ea: quæ quia uentrem, corpus quoq; astringunt.

De oculorum ulceribus supercrescentibus, sordidis, cauis, ueteribus, & de curationibus singulorum.

a T ulcera, si cum inflammatione finita non sunt, aut supercrescentia, aut sordida, aut caua, aut certe uetera esse consuerunt. Ex his supercrescentia collirio: quod μεμιγμένον uocatur: optime reprimuntur. Sordida purgantur et eodem, ex eo, quod σμίλιον nominatur.

σμίλιον collirium.

h Abet æruginis. P. ✱IIII. gummi tantundem: ammoniaci, minij sinopici: singulorum. P. ✱XVI. Quæ quidam ex aqua, quidam quo uehementiora sint, ex aceto terunt.

Phynon collirium Euelpidis.

i D quoq; Euelpidis, quod phynona appellabat, huic utile est Croci. P. ✱I. papaueris lacrymæ, gummi, singulorũ. P. ✱II. æris combusti & eloti, myrrhæ: singulorum. P. ✱IIII. piperis albi. P. ✱VI. Sed ante linitum hoc, ungendum est.

Sphærion collirium Euelpidis.

i D quoq; eiusdem, quod sphærion nominabat: eodem ualet. Lapidis hæmatitis eloti. P. ✱II. piperis grana sex: cadmiæ elotæ, myrrhæ, papaueris lacrymæ: singulorũ. P. ✱III. croci P. ✱IIII gummi. P. ✱VIII. Quæ cum uino amineo conteruntur.

Liquidum Euelpidis collirium.

l Iquidum quoq; medicamentum ad idẽ componebat: in qu erant hæc. Eruginis. P. ✱. minij combusti, atramenti sutorij cinnamomi: singulorum. P. ✱III. croci, nardi, papaueris lacrymæ: singulorum. P. ✱I. myrrhæ. P. ✱II. æris combusti. P. ✱III. cineris ex odoribus. P. ✱IIII. piperis grana. ✱V. Hæc ex uino austero teruntur. Deinde cum passi tribus heminis decoquuntur. donec corpus unum sit. Idq; medicamentum uetustate efficacius fit.

De cauis oculorum ulceribus, & curationibus.

c Aua uero ulcera commodissime implent ex his quæ supra posita sunt, Sphærion, & id quod φιλαλήθους uocatur. Idem Sphærion uetustis ulceribus & uix ad cicatricem uenientibus optime succurrit.

Hermonis collirium.

e Est etiam collirium, quod cum ad plura ualeat: plurimum tamen proficere in his ulceribus uidetur. Refertur ad hermonem authorem: habet piperis longi. P. XIZ. albi. P. XV. cinnamomi: costi: singulorum. P. XI. atramenti sutorij: nardi, casiæ, castorei: singulorum. P. XII. gallæ. P. XV. myrrhæ, croci, thuris, lycij, cerussæ: singulorum. P. XVIII. papaueris, lacrymæ. P. XXII. aloes: æris combusti, cadmiæ singulorum. P. XXVI. acatiæ, stibis, gummi: singulorum. P. XXXV.

De cicatricibus oculorum: quæ ex ulceribus factæ sunt: & quomodo curari debeant: & de Asclepia, et Canopite, & Pyxino collirijs.

f Factæ uero ex ulceribus cicatrices duobus uitijs periclitantur: ne aut cauæ, aut crassæ sint. Si cauæ sunt, potest eas implere id, quod sphærion uocari dixi, uel id, quod asclepias nominatur: habet papaueris lacrymæ P. XII. sagapeni, opopanacis: singulorum. P. XIII. eruginis. P. XIIII. cumini. P. XVIII. piperis. P. XXII. cadmiæ elotæ: cerussæ: singulorum. P. XXVI. At si crassæ cicatrices sunt: extenuant uel Smilion, uel Canopite collirium: quod habet cinnamomi, acaciæ: singulorum. P. XI. Cadmiæ elotæ, croci, myrrhæ: papaueris lacrymæ: gummi: singulorum. P. XII. piperis albi, thuris, singulorum. P. XIII. æris combusti. P. XVIIII. cum aqua pluuitiali. uel Euelpidis Pyxinum: quod ex his constat. Salis fossilis. P. XIIII. ammoniaci: thymiamatis. P. XVIII. papaueris lacrymæ. P. XXII. cerussæ. P. XXV. piperis albi, croci siculi: singulorum. XXXXI. gummi. P. XXIII. cadmiæ elotæ. P. XVIIII. Maxime tollere cicatricem uidetur id quod habet gummi. P. XIII. æruginis. P. XI. crocomagmatis. P. XIIII.

De alio genere inflammationis oculorum.

e Est etiam genus inflammationis: in qua, si cui tument ac distenduntur cum dolore oculi, sanguinem ex fronte emitti necessarium est: multaq; aqua calida caput, atq; oculos fouere: gargarizari ex lenticula, uel ex fici cremore: inungi acribus medicamentis, quæ supra compræhensa sunt: maximeq; eo quod sphærion nominatur, quod lapidem hæmatitem habet. Atq; alia quoq; utilia sunt, quæ ad extenuandam aspritudinem fiunt: de qua protinus dicam. Hanc autem inflãmatio oculorum ferè sequitur: interdũ maior,

interdum leuior, nonnunquam etiam ex aspritudine lippitudo fit: deinde aspritudinem ipsam auget, fitq; ea in alijs breuis, in alijs lõga, & quæ uix unquam finiatur. In hoc genere ualetudinis quidam crassas, durasq; palpebras & ficulneo folio, & asperato specillo, & interdum scalpello eradunt: uersasq; quotidie medicamentis suffricant. Quæ neq; nisi in magna: uetustaq; aspritudine, neque sæpe facienda sunt. Nam melius eodẽ, ratione uictus & idoneis medicamentis peruenitur. Ergo exercitationibus utemur, & balneo frequentiore, multaq; oculorum palpebras aqua calida fouebimus. Cibos autem sumemus acres, & extenuantes.

Cæsarianum collirium.

a T medicamentum id quod cæsarianum uocatur, habet atramenti sutorij. P. XI. mysi. P. X. piperis albi. P. XV. papaueris lacrymæ, gummi: singulorum. P. XII. cadmiæ lotæ. P. XIII. stibis. P. XVI. Satisq; constat hoc collirium aduersus omne genus oculorum ualetudinis idoneum esse, exceptis his, quæ lenibus nutriuntur.

Hieracis collirium.

i D quoq;, quod Hieracis nominatur ad aspritudinem potest. habet myrrhæ. P. XI. ammoniaci: thymiamatis. P. XII. æruginis rasæ. P. XIIII. cum aqua pluuiatili. Ad idem idoneũ est etiam id quod Canopite est: & id quod smilion uocatur, & id qđ pyxinum, et id quod Sphærion. Si composita medicamenta nõ adsunt, felle caprino, uel quam optimo melle satis cõmode aspritudo curatur.

De Xerophthalmia.

e St etiam genus aridæ lippitudinis: ξηροφθαλμίαν græci appellãt: neq; tument, neq; fluunt oculi, sed rubent tantum, et cum dolore quodam grauescunt, & noctu prægraui pituita inhærescunt, quantoq; minor generis huius impetus: tanto finis minus expeditus est. In hoc uitio multum ambulare, multum exerceri, lauari sæpe, ibiq; desudare, multaq; frictione uti necessarium est. cibi qui neq; implent, neq; nimium acres, apti sunt: sed inter hos medij. mane ubi concoxisse manifestum est, non alienum est ex sinapi gargarizare: tum deinde caput, atq; os diutius defricare.

Rhinion collirium.

c Ollirium uero aptissimum est, quod Rhinion uocatur. habet myrrhæ. P. X I. papaueris lacrymæ: acaciæ succi, pipis, gummi: singulorum P. X I. lapidis hæmatitis: lapidis phrygij, lycij, lapidis scissilis singulorum. P. X II. æris combusti. P. X IIII. ac pyxinum quoq; eodem accommodatum est.

Ad oculos scabros collyria.

s I uero scabri oculi sunt, quod maxime in angulis esse consueuit, potest prodesse Rhinion id, quod supra positum est: potest similiter prodesse id, quod habet æruginis rasæ: piperis longi, papaueris lacrymæ singulorum. P. X II. piperis albi, gummi, singulorum. P. X IIII. cadmiæ elotæ, cerussæ, singulorum. P. X V I. nullum tamen melius est quàm Euelpidis quod βασιλικὸν nominabat. habet papaueris lacrymæ, cerussæ, lapidis asij, singulorum. P. X II. gummi. P. X X II I. piperis albi. P. X IIII. croci. P. X V I. psorici. P. X X III. Nulla autem per se materia est: quæ psoricum nominetur: sed chalcitidis aliquid, & cadmiæ dimidio plus ex aceto simul conteruntur, idq; in uas fictile additum, et contectũ ficulneis folijs sub terra reponitur: sublatum'q; post dies uiginti rursus teritur, & sic appellatur. Verũ in basilico quoq; collirio conuenit ad omnes affectus oculorum id esse idoneum: qui non leuibus medicamentis curantur. Vbi non sunt autem medicamenta composita, scabros angulos leuant, et mel, et uinum. succurrit'q;, & his, & aridæ lippitudini si quis panem ex uino subactum super oculum imponit. nam cum ferè sit humor aliquis, qui modo ipsum oculum, modo angulos aut palpebras exasperat, sic et si quid prodit humoris: extrahitur, & si quid iuxta est, repellitur.

Ad caligationem oculorum, quæ propter lippitudinem oritur remedia & collyria.

c Aligare uero oculi nonnunquam ex lippitudine, nonnunq̃ etiam sine hac propter senectutem, imbecillitatem'ue aliã consuerunt: si ex reliquijs lippitudinis id uitiũ est, adiuuat collirium, quod asclepias nominatur, adiuuat id quod ex crocomagmate fit.

διὰ κρόκου collirium.

p Roprie etiam ad id componitur: quod διὰ κρόκου uocant. habet piperis. P. X I. croci cilicis, papaueris lacrymæ, cerussæ, singulorum. P. X II. psorici, gummi singulorum. P. X IIII.

Ad caligationem oculorum, quæ propter senectutem, aut aliam imbecillitatem fit.

a T si ex senectute, alia'ue imbecillitate id est, recte inungi potest, & melle quàm optimo, et cyprino, et oleo uetere. Commodissimum tamen est balsami partem unam: & olei ueteris, aut cyprini partes duas, mellis quàm acerrimi partes tres miscere. Vtilia quoq; huic medicamenta sunt, quæ ad caligine proxime, quæq; ad extenuandas cicatrices supra comprehensa sunt. Cuicunq; uero oculi caligabunt: huic opus erit multa ambulatione atq; exercitatione, frequenti balneo, ubi totum quidem corpus perfricandum est: præcipue tamen caput, & quidem irino donec insudet: uelandum'q; postea: nec detegendum antequam sudor, & calor domi conquierint. tum cibis utendum acribus & extenuantibus, interpositisq; aliquibus diebus ex sinapi gargarizandum.

De suffusione oculorum.

S Vffusio quoq;, quam græci ὑπόχυσιν nominant: interdum oculi potentiæ, qua cernit, se opponit. Quod si inueterauerit, manu curandum est. Inter initia nonnunquam etiam certis obseruationibus discutitur. sanguinem ex frōte uel naribus mittere, in temporibus uenas adurere: gargarizando pituitam euocare: suffumigare oculos acribus medicamentis, inungere expedit. uictus optimus est qui pituitam extenuat.

De resolutione oculorum, quæ paralysis dicitur.

a C ne resolutio quidē oculorum: quàm παράλυσιν græci nominant, alio uictus modo, uel alijs medicamentis curādā est. Exposuisse tantum genus uitij satis est. Igitur interdum euenit modo in altero oculo, modo in utroq;, aut ex ictu aliquo, aut ex morbo comitiali, aut ex distentione neruorum, qua uehementer oculus ipse concussus est, ut his neq; quoquam intendi possit, nec omnino consistat, sed huc illuc'ue sine ratione moueatur, ideoq; ne conspectum quidem rerum præstet.

De mydriasi oculorum.

n On multū ab hoc malo distat id, quod μυδρίασιν græci uocant. Pupilla effunditur, & dilatatur, aciesq; eius hebescit, ac pene difficillime genus id imbecillitatis eliditur. In utraq; uero id est, et paralysi, & mydriasi pugnandū est p eadē oīa, quæ in caligine oculorū præcepta sunt, paucis tantū mutatis: siquidem ad caput

irino interdum acetum, interdum nitrum adijciendum est: melle inũgi satis est. quidam in posteriore uitio calidis aquis usi, releuatiq; quidam sine ulla manifesta causa subito obcæcati sunt. ex quibus nõnulli cum aliquandiu nihil uidissent, repentina profusione alui, lumẽ receperunt: quo minus alienum uidetur, ex recenti re & interposito tempore medicamentis quoq; moliri deiectiones: quæ omnem noxiam materiam in inferiora depellant.

De imbecillitate oculorum.

P Ræter hæc imbecillitas oculorum est: ex qua quidam interdiu satis, noctu nihil cernunt: quod in fœminam bene respõdentibus menstruis non cadit: sed sic laborãtes inungi oportet humore iocineris maxime hircini: si minus, caprini, ubi ad assum coquitur, excepto: atq; edi quoq; ipsum iecur debet. Licet tamen etiam hijsdem medicamentis non inutiliter uti, quæ uel cicatrices, uel asperitudinem extenuant: quidam contrito semine portulacæ mel adijciunt eatenus ne id ex specillo destillet: eoq; inungunt. Exercitationibus, balneo, frictionibus, gargarizationibus ijsdem his quoq; utendum est.

Ad oculos qui extrinsecus offenduntur: cum sanguine suffusi sunt.

E T hæc quidem in ipsis corporibus oriuntur. Extrinsecus uero interdum si ictus oculum lædit, ut sanguis in eo suffundatur: nihil commodius est: quàm sanguine uel columbæ, uel palumbi, uel hirundinis inungere: neq; id sine causa fit: cum horum acies extrinsecus læsa interposito tempore in antiquum statum redeat, celeberrimeq; hirundinis. Vnde etiam locus fabulæ factus est, aut per parẽtes, aut id herba chelidonio restitui: quod per se sanescit: eorum ergo sanguis nostros quoq; oculos ab externo casu commodissime tuetur, hoc ordine, ut sit hirũdinis optimus, deinde palumbi, minime efficax columbæ & illi ipsi & nobis. Supra percussum uero oculum ad inflammationem leniendam non est alienum imponere etiam cataplasmata: sed ammoniacus, uel quilibet alius quàm optimus teri debet sic, ut ei paulatim oleum adijciatur, donec crassitudo strigmenti fiat. Id deinde miscendum est cum hordeacea farina: quæ ex mulsõ decocta sit. Facile autem recognitis cibus, quæ medici quoq; prodiderunt: apparere cuilibet potest uix ullum ex his, quæ supra comprehẽsa sunt: oculi uitium esse, quod non simplicibus quoq;, & promptis remedijs submoueri possit:

De aurium morbis, & curationibus. Cap. VII.

Actenus in oculis ea reperiũtur, in quibus medicamẽta plurimum possint: ideoq; ad aures transeundum est, quarum usum proximum à luminibus natura nobis dedit: sed in his aliquanto maius periculum est: nam uitia oculorũ intra ipsos nocet. Aurium inflãmationes doloresq;, interdum etiam ad dementiã, mortemq; præcipitant: quo magis inter initia protinus succurrendum est: ne maiori periculo locus sit. Ergo ubi primũ dolorem aliquis sensit: abstinere, & continere se debet. Postero die, si uehemẽtius malum est, caput tondere, idq; irino unguento calido perungere, & operire: at magnus cum febre, uigiliaq; dolor exigit, ut sanguis quoq; mittatur. si id aliquæ causæ prohibent, aluus soluenda est. Cataplasmata quoq; calida subinde mutata proficiunt, siue fœni græci, siue lini, siue alia farina ex mulso decocta est. recte etiam subinde admouentur spõgiæ ex aqua calida expressæ. tum leuato dolore ceratum circundari debet ex irino, aut cyprino factum. In quibusdam tamen melius, quod ex rosa factum est, proficit. si uehemens inflãmatio somnum ex toto prohibet, adijci cataplasmata debent papaueris corticis fricti atq; contriti sic, ut ex his pars dimidia sit, eaq; tũ simul ex passo mixto decoquatur. In aurẽ uero infundere aliquod medicamẽtum oportet, quod semper ante tepefieri conuenit: commodissimeq; per strigilem instillatur. ubi auris repleta est: super lana mollis addenda est, quæ humorẽ intus contineat. & hæc quidem cõmunia sunt. Medicamentum uero est & rosæ, & radicum harundinum succus, & oleum in quo lumbrici cocti sunt, et humor ex amaris nucibus, aut ex nucleo mali psici expressus. composita uero ad inflammationem, doloremq; leniẽdum hæc ferè sunt: castorei, papaueris lacrymæ pares portiones conteruntur: deinde adijcitur his passum. uel papaueris lacrymæ, croci, myrrhæ par modus sic teritur, ut inuicem modo rosa, modo passum instilletur, uel id, quod amarum in ægyptia faba est conteritu, rrosa adiecta: quibus myrrhæ quoq; paulum à quibusdam miscetur, uel papaueris lacrymæ, aut thus cum muliebri lacte, uel amararum nucum cum rosæ succo, uel castorei, myrrhæ, papaueris lacrymæ pares portiones cum passo: uel croci. P. ✠ I. myrrhæ, aluminis scissilis, singulorũ P. ✠ Z. q̃bus tum teruntur, paulatim miscentur passi cyathi tres, mellis minus cyatho: idq; ex primis medicamentis est: uel papaueris lacryma ex aceto. Licet etiam compositione uti Themisonis: quæ habet castorei opopanacis: papaueris lachrymæ ex aceto, singulorũ. P. ✠ II. spumæ lycij. P. ✠ IIII. quæ contrita passo excipiuntur donec cerati

crassitudinem habeant: atq; ita reponuntur. ubi usus requiritur, rursus idem medicamentum adiecto passo, specillo teritur. Illud perpetuũ est, quotiensc unq; crassius medicamentum est, quàm ut in aurem instillari possit, adijciendum eum esse humorem, ex quo id componi debet: donec satis liquidum sit. si uero pus quoq; aures habent, recte lycium per se infunditur, aut irinum unguentum, aut porri succus cum melle, aut centaureæ succus cum passo, aut dulcis punici mali succus in ipsius cortice tepefactus, adiecta myrrhæ exigua parte. Recte etiam miscentur myrrhæ, quam stacten cognominant. P. ✱ I. croci tantundem, nuces amaræ. ✱XV. mellis sesquicyathus, quæ contrita, cum utendum est, in cortice punici mali tepefiant. ea quoq; medicamenta. quæ oris exulcerati causa componuntur, æq; ulcera aurium sanant: quæ si uetustiora sunt, & multa sanies fluit: apta compositio est, quæ ad auctorem Erasistratum refertur: piperis. P. ✱ I. croci. P. ✱ I. myrrhæ, mysi cocti, singulorum. P. ✱ II. æris combusti. P. ✱ II. hæc ex uino teruntur: deinde ubi inaruerunt, adijciuntur passi heminæ tres, & simul coquuntur: cum utendum est, adijcitur his mel, & uinum. Est etiam Ptolemæi chirurgi medicamentum, quod habet lentisci. P. ✱ I. gallæ. P. ✱ I. omphacij. P. ✱ I. succum punici mali. Est menophili ualidum admodum, quod ex his constat: piperis longi. P. ✱ I. castorei. P. ✱ II. myrrhæ, croci, papaueris lacrymæ, nardi syriaci, thuris, malicorij, ex ægyptia faba partis interioris, nucũ amararum, mellis quàm optimi, singulorum. P. ✱ IIII. quibus cum teruntur, adijcitur acetum quàm acerrimum, donec crassitudo in his passi fiat. Est Cratonis, cinnamomi, casiæ, singulorum. P. ✱ I. lycij, nardi, myrrhæ, singulorum. P. ✱ I. aloes. P. ✱ II. mellis cyathi tres, uini sextarius, ex quibus uinum cum lycio decoquitur: deinde his alia miscentur: at si multum puris, malusq; odor est, æruginis rasæ, thuris, singulorum. P. ✱ II. mellis cyathi duo, aceti quattuor simul incoquuntur: ubi utendum est, dulce uinum miscetur, aut aluminis scissilis, papaueris lacrymæ, acaciæ succi par pondus miscetur: hisq; adijciatur hyoscyami succi dimidio minor quàm unius ex superioribus portio: eaq; trita ex uino diluuntur. per se quoq; hyoscyami succus satis proficit. Commune uero auxilium aduersus omnes aurium casus: iamq; usu comprobatum Asclepiades composuit. In eo sunt cinnamomi, casiæ, singulorũ. P. ✱ I. flores iunci rotundi, castorei, albi piperis longi, amomi, myrobalani, singulorum scrupuli duo, thuris masculi, nardi syriaci, myrrhæ pinguis, croci, spumæ nitri, singulorum. P. ✱ II. quæ separatim contrita, rursus mixta ex aceto conteruntur: atq; ita condita, ubi utendum est, aceto diluuntur. eodem modo cõmune auxilium auribus laborãtibus est. Polybi sphragis ex dulci ui=

no liquata: quæ compositio priore libello continetur. quod si & sanies profluit, & tumor est, non alienum est, mixto uino per oricularium clysterem eluere: & tum infundere uinum austerum cum rosa mixtum: cui spodij paulum sit adiectum, aut lycium cum lacte, aut herbæ sanguinalis succum cum rosa, aut mali punici succum cum exigua parte myrrhæ: si sordida quoq; ulcera sunt, melius mulso eluuntur: & tum aliquod ex his quæ supra scripta sunt, quod mel habeat, infunditur: si magis pus profluit, & caput utiq; tondendum est, et multa calida aqua perfundendum, & gargarizandum, & usq; ad lassitudinem ambulandum, et cibo modico utendum est. si cruor quoq; ex ulceribus apparuit, lycium cum lacte debet infundi, uel aqua, in qua rosa decocta sit, succo aut herbæ sanguinalis, aut acaciæ adiecto. quod si super ulcera caro increuit, eaq; mali odoris sanguinē fundit, aqua tepida elui debet: tum infundi id, quod ex thure, & ærugine, & aceto, & melle fit: aut mel cum ærugine incoctum: squama quoq; æris cum sandaraca contrita per fistulam recte instillatur.

Aduersus aurium uermes.

u Bi uero uermes orti sunt, si iuxta sunt, protrahendi oriculario specillo sunt: si longius, medicamentis enecandi: cauendumq; ne postea nascantur. ad utrunq; proficit album ueratrum cum aceto contritum: elui quoq; aurem oportet uino, in quo marrubium decoctum sit. sic emortui uermes in primam auris partem prouocabuntur: unde facillime educi possunt.

Ad compressa aurium foramina.

s In foramen auris cōpressum est, & intus crassa sanies subest, mel quàm optimum addēdum est: si id parum proficit, mellis cyatho & dimidio, æruginis rasæ. P. X II. adijciendū est: incoquendumq;, & eo utendum. Iris quoq; cum melle idem proficit. Item mellis, & rosæ scrupuli duo. Item galbani. P. X II. myrrhæ cum melle, & fellis taurini, singulorum. P. X II. uini quantum satis est ad myrrham diluendam.

Ad grauem auditum.

u Bi uero grauius aliquis audire cœpit, quod maxime post longos capitis dolores euenire consueuit: in primis aurem ipsam considerare oportet. Apparebit enim aut crusta qualis super ulcera innascitur, aut sordium coitus: si crusta est, infundendum est aut oleum calidum, aut cum melle ærugo, uel porri succus, aut cum mulso nitri paulum: atq; ubi crusta à corpore iam recedit,

eluenda auris aqua tepida est: quo facilius ea per se diducta, oriculario specillo protrahatur. si sordes æque molles sunt, eodem specillo eximendæ sunt. at si duræ sunt: acetum, & cum eo nitri paululum coniiciẽdum est. cumq; emollitæ sunt, eodem modo elui aurem, purgariq; oportet. quod si capitis grauitas manet: attondendum idem, & leniter, sed diu perfricãdum est, adiecto uel irino, uel laureo oleo sic, ut utrilibet paulum aceti misceatur: tum diu ambulandum, leniterq; post unctionem aqua calida caput fouendũ: cibisq; utendum ex imbecillissima & media materia, magisq; assumendæ dilutæ potiones: nonnunq̃ gargarizandum est. Infundendum autem in aurem castoreum cum aceto, & laureo oleo, & succo radiculæ corticis: aut cucumeris agrestis succus adiectis contritis rosæ folijs: immaturæ quoq; uuæ succus cum rosa instillatus aduersus sordiditatem satis proficit.

Ad sonitum aurium intra se ipsas.

a Liud uitij genus est: ubi aures intra seipsas sonant: atq; hoc quoq; fit, ne externum sonum accipiant: leuissimum est, ubi id ex grauedine est. peius: ubi ex morbis, capitis'ue longis doloribus incidit. Pessimum: ubi magnis morbis uenientibus, maximeq; comitiali: prouenit. Si ex grauedine est: purgare aurem oportet, et spiritum continere, donec inde humor aliquis expumet: si ex morbo uel capitis dolore, quod ad exercitationẽ, frictionem, perfusionem, gargarizationemq; pertinet, eadem facienda sunt: cibis nõ utendum nisi extenuantibus: in aurem dandus radiculæ succus cum rosa, uel cum succo radicis ex cucumere agresti, uel castoreum ex aceto et laureo oleo. ueratrum quoq; cum aceto conteritur: deinde melle cocto excipitur, & inde collirium factum in aurem demittitur: si sine his cœpit, ideoq; nouo metu terret, in aurem dari debet castoreum cum aceto uel irino, uel laureo oleo, aut huic mixtum castoreũ cum succo nucum amararum, aut myrrha & nitrum, cum rosa et aceto. Plus tamen in hoc quoq; proficit uictus racio: eademq; facienda sunt: quæ supra comprehendi: cum maiore quoq; diligentia, & præterea, donec his sonus finiatur, à uino abstinendum. quod si simul & sonus & inflammatio, laureum oleum coniecisse abunde est, aut id quod ex amaris nucibus exprimitur: quibus quidam uel castoreum, uel myrrham miscent.

Ad ea, quæ in aurem inciderunt extrahenda.

S Olet etiam interdum in aurem aliquid incidere, ut calculus, aliquod'ue animal. Si pulex intus est: compellendum eò lanæ paulum est, quo ipse is subit, & simul extrahitur: si non est secutus,

aliud'ue

aliud'ue animal est, specillum lana inuolutum in resinam quam glutinosissimam, maximeq; terebinthinam demittendum, idq; in aurem conijciẽdum, ibiq; uertendum est. Vtiq; enim comprehendet & eximet: sin aliquid exanime est: specillo oriculario protrahẽdum est, aut hamulo retuso, paulum recuruato: si ista nihil proficiunt, potest eodem modo resina protrahi: sternutamenta quoq; admota id commode elidunt, aut oriculario clystere aqua uehementer intus compulsa: tabula quoq; collocatur media inhærens capitibus utrinq; pendentibus, superq; eam homo deligatur in id latus uersus, cuius auris eo modo laborat sic, ut extra tabulam emineat. Tum malleo caput tabulæ, q̃d à pedibus est, feritur: atq; ita concussa aure, id quod inest: excidit.

De narium morbis, & curationibus. Cap. VIII.

n Ares uero intus exulceratas fouere oportet uapore aquæ calidæ, idest spongia expressa atq; admota: fit & subiecto uase oris angusti, calida aqua repleto. Post id fomentum illinenda ulcera sunt, aut plumbi recremẽto, aut cerussa, aut argenti spumam cum quolibet horum aliquis conterit: eiq;, dum teritur inuicem uinum & oleum myrteum adijcat, donec mellis crassitudinem fecerit. si autem ea ulcera circa nares sunt, pluresq; crustas, & odorem fœdum habent, quod genus græci ὄζαιναν appellant: sciri quidem debet, uix ei malo posse succurri. Nihilominus tamen hæc tentari possunt, ut caput ad cutem tondeatur, assidueq; uehementer perfricetur: multa calida aqua perfundatur: multa ei deambulatio sit: cibus modicus: neq; acer, neq; ualentissimus: tum in narem ipsam mel cum exiguo modo resinæ terebĩthinæ conijciatur: quod specillo quoq; inuoluto lana fit, attrahaturq; spiritu is succus, donec in ore gustus eius sentiatur: sub his enim crustæ resoluuntur, quæ tum per sternutamenta elidi debent: puris ulceribus uapor aquæ calidæ subijciendus est: deinde adhibendum, aut lycium ex uino dilutum, aut amurca, aut omphacium, aut mentæ, aut marrubij succus, aut atramentum sutorium, quod candens factum, deinde contritum sit, aut interior scyllæ pars contrita sic, ut horum cuilibet mel adijciatur: cuius cæteris admodũ exigua pars esse debet: in atramento sutorio tanta, ut ea mixtura liquida fiat, cum scylla utiq; pars maior: inuoluendumq; lana specillum est, & in eo medicamento intinguendum, eoq; ulcera implenda sunt: rursusq; linamentum inuolutum, & oblongum eodem medicamento illinendum, demittendumq; in narem est, & ab inferiore parte leniter deligandum: idq; per hyemem & uer bis die, per æstatem & autu-

mnum, ter die fieri debet, interdum uero etiam in naribus caruncu læ quædam similes muliebribus mammis nascuntur, hæq; imis partibus, quæ carnosissimæ sunt inhærent. Has curare oportet medicamentis adurentibus: sub quibus ex toto consumuntur. Polypus uero est caruncula modo alba, modo subrubra, quæ narium ossi inhæret, & modo ad labra pendens narem implet, modo retro per id foramen, quo spiritus à naribus ad fauces descendit, adeo increscit, uti post unã conspici possit, strangulatq; hominem maxime austro aut euro flante: fereq; mollis est, raro dura, eaq; magis spiritum impedit, & nares dilatat: quæ ferè καρκινώδες est: itaq; attingi non debet. illud aliud genus, ferè quidem ferro curatur, interdum tamen inarescit: si addita in narem per linamentum, aut penicillum ea compositio est, quæ habet minij sinopici, chalcitis, calcis, sandaracæ, singulorum. P. X I. atramenti sutorij. P. XII.

De dentium dolore, & curationibus. Cap. IX.

IN dentium autem dolore, qui ipse quoq; maximis tormentis annumerari potest, uinum ex toto circuncidendum est. cibo quoq; primo abstinendum, deinde eo modico, molliq; utẽdum, ne mandentis dentes irritet: tum extrinsecus admouendus per spongiam uapor aquæ calidæ, imponendumq; ceratum ex cyprino, aut irino factum, lanaq; id comprehendẽdũ, caputq; uelandum est. quod si grauior is dolor est: utiliter & aluus ducitur, & calida cataplasmata super maxillas inijciuntur, & ore humor calidus cum medicamentis aliquibus continetur, sæpiusq; mutatur: cuius rei causa & quinq; folij radix in uino mixto coquitur, & hyoscyami radix, uel in posca, uel in uino mixto coquitur sic, ut paulum his salis adijciatur, & papaueris non nimium aridi cortices, & mandragoræ radix eodem modo. sed in his tribus utiq; uitandum est, ne quod haustum erit, deuoretur: ex populo quoq; alba cortex radicis in hunc usum in uino mixto recte coquitur, & in aceto cornu ceruinum rasum, et nepeta cum teda pingui: ac ficus item pinguis, uel in mulso, uel in aceto, & melle: ex quibus cum ficus decocta est, is humor percolatur. Specillum quoq; lana inuolutum in calidum oleũ demittitur, eoq; ipso dens fouetur. quinetiam quædam quasi cataplasmata in dentem ipsum illinuntur: in quem usum ex malo punico acido, atq; arido malicorij pars interior cum pari portione, & gallæ & pinei corticis conteritur, miscetur q; his minium, eaq; contrita aqua pluuiatili coguntur, aut panacis, papaueris lacrymæ, peucedani, uuæ taminiæ sine seminibus

pares portiones conteruntur, aut galbani partes tres, papaueris lacrymæ pars quarta. Quicquid dentibus admotum est, nihilo minus supra maxillam ceratum, quale supra posui: esse debet: lana obtectum: quidam etiam myrrhæ, cardamomi, singulorum. P. XI. croci, pyretri: ficorum partes: singulorum. P. XIIII. Sinapis. P. XVIII. contrita linteolo illinunt, imponuntq; in humero partis eius, qua dens dolet: si is superior est, à scapulis: si inferior, à pectore: idq; dolorem leuat: & cum leuauit, protinus submouendum est: si uero exesus est dens, festinare ad eximendum eum, nisi res coegit, non est necesse: sed cum omnibus fomentis, quæ supra posita sunt, adijciendæ quædam ualentiores compositiones sunt, quæ dolorem leuant: quales hæ sunt. habet autem papaueris lacrymæ. P. XI. piperis. P. XII. soreos. P. XX. quæ contrita galbano excipiuntur, idq; circundatur: aut Menemachi maxime ad maxillares dentes in qua sunt croci. P. XI. cardamomi, thuris, fuliginis: ficorum partes, pyretri, singulorum. P. XIIII. sinapis. P. XVIII. Quidam autem immiscent pyretri, piperis, elaterij, singulorum. P. XI. aluminis scissilis: papaueris lacrymæ, uuæ taminiæ, sulphuris ignem non experti, bituminis, lauri baccarum, sinapis, singulorum. P. XII. Quod si dolor eximi eum cogit, & piperis semen cortice liberatum, & eodem modo bacca hederæ coniecta in id foramen, dentem findit, isq; forte stans excidet: & plani piscis quàm pastinacam nostri, τρυγῶνα græci uocant, aculeus torretur: deinde conteritur, resinaq; excipitur, quæ denti circundata hunc soluit: & alumen scissile in id foramen coniectum dentem citat: sed id tamen inuolutum in lanula demitti commodius est, quia sic dente seruato dolorem leuat. Hæc à medicis accepta sunt: sed agrestium experimento cognitum est, cum dens dolet, herbam mentastrum cum suis radicibus uelli debere, & in peluem conijci, supraq; aquam infundi, collocariq; iuxta sedentem hominem undiq; ueste contectum: tum in peluem candentes silices demitti sic, ut aqua tegantur, hominemq; eum hiante ore uaporem excipere, ut supra dictum est undique inclusum. nam & sudor plurimus sequitur, & per os continens pituita defluit, idq; sæpe longiorem, sæpe annuam ualetudinem bonam præstat.

De tonsillis, & earum cura. Cap. X.

Si uero tonsillæ sine exulceratione per inflammationem intumuerunt, caput uelandum est extrinsecus: is locus uapore calido fouendus, multa ambulatione utendum, caput in lecto sublime

habendum, gargarizandumq; est ex reprimentibus. radix quoq; ea: quam dulcem appellant contusa & in passo, mulso'ue decocta idem præstat. leniterq; quibusdam medicamentis eas illini non alienū est: quæ hoc modo fiunt. ex malo punico dulci succus exprimitur, & eius sextarius in leni igne coquitur, donec ei mellis crassitudo sit: tum croci, myrrhæ, aluminis scissilis, singulorum. P. XII. per se conteruntur, paulatimq; his adijciuntur uini lenis cyathi duo, mellis unus: deinde priori succo ista miscentur, & rursus leniter incoquuntur: aut eiusdē succi sextarius eodem modo coquitur, atq; eadem ratione trita ei adijciuntur hæc nardi. P. XV. omphacij. P. XI. cinnamomi, myrrhæ, casiæ, singulorum. P. XI. eadem autem hæc & auribus & naribus purulētis accommodata sunt. Cibus quoq; in hac ualetudine lenis esse debet ne exasperet, quod si tanta inflammatio est, ut spiritum impediat, in lecto conquiescendum, à cibo abstinendum, neq; assumendum quicquam præter aquam calidam est: aluus quoq; ducenda est: gargarizandum ex fico & mulso: illinēdum mel cum omphacio: intrinsecus admouēdus, sed aliquanto diutius uapor aquæ calidæ, donec ea suppurent, et per se aperiantur: si pure substante non rumpuntur hi tumores, incidendi sunt: deinde ex mulso calido gargarizandum ex fico: at si modicus quidem tumor & exulceratio est, furfurum cremori ad gargarizandum paulum mellis adijciendum est: illinendaq; ulcera hoc medicamento. passi quamdulcissimi tres heminæ ad unā coquuntur: tum adijcitur thuris. P. XI. croci, myrrhæ: singulorum. P. XI. leniterq; oīa rursus feruescunt. ubi pura ulcera sunt, eodem furfurum cremore, uel lacte gergarizandum est. atq; hic quoq; cibis lenibus opus est: quibus adijci dulce uinum potest.

De oris ulceribus, & curationibus, & quæ antheræ sint. Cap. XI.

u Lcera autem oris, si cum inflammatione sunt, & parum pura ac rubicunda sunt: optime his medicamentis curantur, quæ supra posita ex malis punicis fiunt: continendusq; sæpe ore reprimens cremor, cui paulum mellis sit adiectum: utendum ambulationibus, et non acri cibo. simulatq; uero pura ulcera esse cœperunt, lenis humor, interdum etiam quàm optima aqua ore continenda est. prodestq; assumptum pyrum mitium, pleniorq; cibus, dum acribus uacet. inspergiq; ulcera debent alumine scissili, cui dimidio plus gallæ immaturæ sit adiectum. si iam crustas habent, quales in adustis esse consuerunt, adhibendæ sunt hæ compositiones, quas græci ἀνθηρὰς nominant. Iunci quadrati, myrrhæ, sanda-

sandaracæ, singulorum. P. X IIII. aluminis pares portiones: aut croci, myrrhæ, singulorum. P. X II. iridis, aluminis, scissilis, sandaracæ: singulorum. P. X IIII. iunci quadrati. P. X VIII. aut gallæ, myrrhæ: singulorum P. X II. aluminis, scissilis. P. X II. rosæ foliorum. P. X IIII. quidam autem croci. P. X. aluminis, scissilis, myrrhæ: singulorum. P. X I. sandaracæ. P. X II. iunci quadrati. P. X IIII. miscent. Priora arida insperguntur: hoc cum melle illinitur neq; ulceribus tantum, sed etiā tonsillis. Verū ea longe periculosissima ulcera sunt, quas ἄφθας græci appellant, sed in pueris. hos enim sæpe consumunt: in uiris et mulieribus idem periculum non est. Hæc ulcera à gingiuis incipiunt, deinde palatum, totumq; os occupant: tum ad uuā, faucesq; descendūt: quibus obsessis non facile fit, ut puer conualescat. ac miserius etiam est: si lactans adhuc infans est: quo minus imperari remedium aliquod potest: sed in primis nutrix cogenda est exerceri ambulationibus, hisq; operibus, quæ superiores partes mouēt: mittenda in balneum, iubendaq; ibi calida aqua mammas perfundere: tum alenda cibis lenibus, & his qui facile non corrumpuntur. Potiones, si febricitat puer, aquæ: si sine febre est: uini diluti. Ac si aluus nutrici substitit: ducenda est. Si pituita eius in os coit, uomere debet. Tum ipsa ulcera pungenda sunt melle, cui rhus: quem syriacum uocant, aut amaræ nuces adiectæ sunt, uel mixtis inter se rosæ folijs aridis, pineis nucleis, mentæ cauliculo, melle: uel eo medicamento, quod ex moris fit: quorum succus eodem modo quo punici mali ad mellis crassitudinem coquitur: eademq; ratione ei crocum, myrrha, alumen, uinum, mel miscetur: Neq; quicquam dandum, ad quod humor euocari possit. Si uero iam firmior puer est: gargarizare debet his ferè, quæ supra comprehensa sunt. at si lenia medicamenta in eo parum proficiunt: adhibenda sunt ea, quæ adurēdo crustas ulceribus inducant: quale est scissile, alumen, uel chalcitis, uel atramentum sutorium. prodest etiam fames & abstinentia quanta maxime imperari potest. Cibus debet esse lenis. Ad purganda tamen ulcera interdum caseus ex melle recte datur.

De gingiuarum ulceribus. Cap. XII.

Ingiuæ quoq; ulcera non alijs medicamentis egent, quàm quæ prima parte superioris capitis exposita sunt: sed quæ in latere eius nascuntur: diutissime durant. Videndumq; est num contra dens aliquis acucior sit, qui sanescere sæpe ulcus eo loco non sinit: ideoq; limandus est. solent etiam interdum iuxta dentes in gingiuis tubercula quædam oriri dolentia, παρουλίδας græci

appellant. hæc initio leniter sale contrito perfricare oportet, aut inter se mixtis sale fossili, combusto cupresso, nepeta, deinde eluere os cremore lenticulæ, & inter hæc hiare: donec pituitæ satis profluat. In maiore uero inflammatione iisdem medicamentis utendum est: quæ ad ulcera oris supra posita sunt, & mollis linamenti paulum inuoluendum aliqua compositione ex his, quas ἀνθηρὰς uocari dixi, demittendumq; id inter dentem, & gingiuam: quod si durior erit, & id prohibebit, extrinsecus admouendus erit spongiæ uapor calidus, imponendumq; ceratũ. Si suppuratio se ostendet: diutius eo uapore utẽdum erit, & continendum ore calidum mulsum, in quo ficus decocta sit: Itemq; subcrudum incidendum, ne si diutius ibi pus permanserit: os lædat. quod si maior is tumor est, commodius totus exciditur, sic, ut ex utraq; parte dens liberetur. Pure exempto, si leuis plaga est, satis est ore calidam aquam continere, & extrinsecus fouere eodem uapore: si maior est, lenticulæ cremore: uti hisdem medicamentis, quibus cætera ulcera oris curantur: alia quoq; ulcera in gingiuis plerunq; oriuntur: quibus eadem quæ in reliquo ore succurrunt. maxime tamen mandere ligustrum oportet, succumq; eum ore continere. Fit etiam interdum, ut ex gingiuæ ulcere, siue παρουλίς fuit, siue non fuit, diutius pus feratur: quod aut dẽte corrupto, aut fracto, uel aliter uiciato osse, maximeq; id per fistulam uenire cõsueuit. ubi incidit, locus aperiendus, dens eximendus, testa ossis, si qua excessit recidenda est: si quid uiciosi est, radendum. post quæ quid fieri debeat, supra in aliorum ulcerum curatione comprehensum est: si uero à dẽtibus gingiuæ recedunt, eædem ἀνθηραὶ succurrunt. Vtile est etiam pira, aut mala non permatura mandere, & ore eum humorem continere. Idemq; præstare non acre acetum in ore retentum potest.

De uuæ morbo & curatione. Cap. XIIII.

Ve uehemens inflammatio terrere quoq; debet: itaq; in hac & abstinentia necessaria est, & sanguis recte mittitur: & si id aliqua res prohibet, aluus utiliter ducitur, caputq; super hæc uelandum, & sublimius habendum est: tum aqua gargarizandum, in qua simul rubus, & lenticula decocta sit. Illinenda autem ipsa uua uel omphacio, uel galla, uel alumine scissili sic, ut cuilibet eorum mel adiiciatur. Est etiã medicamentum huic aptum, quod Andronium appellatur. constat ex his: alumine scissili: squama æris rubri: atramento sutorio, galla, myrrha, mysi: quæ p se contrita, mixtaq; rursus paulatim adiecto uino austero teruntur, donec is nullis crassi

tudo ſit.ubi horum aliquo illita uua eſt:chelidoniæ quoq; ſucco per
cochlear illita uua maxime prodeſt. Ferè multa pituita decurrit,
cumq́; ea quieuit,ex uino calido gargarizandum: quod ſi minor in
ea inflammatio:laſer terere:eiq; adijcere frigidam aquam ſatis eſt,
eamq́; aquam cochleario exceptam ipſi uuæ ſubijcere, ac mediocri-
ter eam tumentem aqua quoq; frigida eodem modo ſubiecta repri-
mit.Ex eadem autem aqua gargarizandum quoq; eſt, quæ uel cum
laſere,uel ſine eo hac curatione uuæ ſubiecta eſt.

De cancro oris. Cap. XV.

I quando autem ulcera oris cancer inuaſit, primum conſide
randū eſt,num malus corporis habitus ſit,eiq; occurrēdum.
deinde ipſa ulcera curanda.quod ſi in ſumma parte id ui=
cium eſt:ſatis proficit ἀνθηρᾶ humido ulceri arida inſperſa, ſicciore,
cum exigua parte mellis illita:ſi paulo altius: chartæ combuſtæ par-
tes duæ,auri pigmenti pars una:ſi penitus malum deſcendit:chartæ
combuſte partes tres, auripigmenti, pars quarta, aut pares portio=
nes ſalis fricti & iridis frictæ:aut item pares portiones chalcitidis,
calcis,auripigmenti.Neceſſarium autem eſt linamentum in roſa tinge
re:& ſuper adurentia medicamenta imponere,ne uicinum,et ſanum
locum lædant,quidam etiam in acris aceti heminam frictum ſalem
conijciunt,donec tabeſcere deſinat:deinde id acetum coquunt, donec
exſiccetur:eumq́; ſalem contritum inſpergunt.quotiens autem medica
mentum inijcitur,& ante,& poſt:os diluendum eſt uel cremore len
ticulæ,uel aqua:in qua aut eruū, aut oleæ,aut uerbenæ decoctæ ſint
ſic,ut cuilibet eorum paulum mellis miſceatur.acetum quoq; ex ſcyl=
la retentum ore,ſatis aduerſus hæc ulcera proficit:ex aceto cocto ſali,
ſicut ſupra demonſtratum eſt,rurſus mixtum acetum:ſed & diu cō
tinere utrunlibet,& id bis,aut ter die facere, prout uehemens ma-
lum eſt,neceſſarium eſt.quod ſi puer eſt,cui id incidit:ſpecillum lana
inuolutum in medicamentum demittendum eſt,& ſuper ulcus tenen-
dum,ne per imprudentiam adurentia deuoret.Et ſi dolor in gingi-
uis eſt,mouenturq́; aliqui dentes:refici eos oportet:nam curationes ue
hementer impediunt. ſi nihil medicamenta proficient: ulcera erunt
adurenda:quod tamen in labris ideo non eſt neceſſarium:quoniā ex
cidere commodius eſt.et id quidem æque aduſtum, atq; exciſum ſine
ea curatione,quæ corpori manu adhibetur:impleri non poteſt.Gin-
giuarum uero oſſa, quæ hebetia ſunt: in perpetuum uſtione nudan-
tur. neq; enim poſtea caro increſcit.Imponenda tamen aduſtis lenti-
cula eſt,donec ſanitatem,qualis eſſe poteſt,recipiant.

De parotibus, quæ ſub auribus oriuntur. Cap. XVI.

h Aec in capite ferè medicamentis egent. Sub ipſis uero auribus oriri παρωτίδες ſolent, modo in ſecunda ualetudine ibi inflammatione orta, modo poſt longas febres, illuc impetu morbi conuerſo. Id abſceſſus genus eſt: itaq; nullam nouam curationem deſiderat: animaduerſionem tantummodo hanc habet neceſſariam: quia ſi ſine morbo id intumuit, primum reprimentium experimentum eſt: ſi ex aduerſa ualetudine illud inimicum eſt, maturariq; & q̃primum aperiri commodius eſt.

De umbilici prominentis curatione. Cap. XVII.

a D umbilicos uero prominentes, ne manu, ferroq; utendum ſit: ante tentandum eſt, ut abſtineat: aluus his ducatur, imponatur ſuper umbilicum id, quod ex his conſtat. Cicutæ, et fuliginis: ſingulorum. P. X I. ceruſſæ elotæ. P: X IIII. plumbi eloti. P. X VIII. ouis duobus: quibus etiam ſolani ſuccus adijcitur. Hoc dilutius impoſitum eſſe oportet, & interim conquieſcere hominem: cibo modico uti ſic, ut uitentur omnia inflantia.

De obſcænarum partium uicijs, & curationibus. Cap. XVIII.

p Roxima ſunt ea, quæ ad partes obſcænas pertinent, quarũ apud græcos uocabula & tolerabilius ſe habent, & accepta iam uſu ſunt cum omni ferè medicorum uolumine atq; ſermone iactentur, apud nos fœdiora uerba ne conſuetudine quidem aliqua uerecundius loquentium accommodata ſunt: ut difficilis hæc explanatio ſit ſimul & pudorem & artis præcepta ſeruantibus. neq; tamen ea res à ſcribẽdo deterrere me debuit. Primum ut omnia, quæ ſalutaria accepi, comprehenderem: dein quia in uulgus eorum curatio etiã præcipue cognoſcenda eſt, quæ inuitiſſimus quiſq; alteri oſtendit.

De colis morbis, & curationibus.

i Gitur ſi ex inflammatione coles intumuit: reduciq; ſumma cutis, aut rurſus induci non poteſt, multa calida aqua fouendus locus eſt. Vbi uero glans contecta eſt, oriculario quoq; clyſtere inter eam cutemq; aqua calida inſerenda eſt. Si mollita ſic & extenuata cutis ducenti paruit, expeditior reliqua curatio eſt: ſi

tumor

tumor uicit: imponenda eſt uel lenticula, uel marrubium, uel oleæ folia ex uino cocta ſic, ut cuilibet eorum, dum teritur, mellis paulum adijciatur: ſurſumq; coles ad uentrem deligandus eſt. quod in omni curatione eius neceſſarium eſt, isq; homo continere ſe debet, & abſtinere à cibo, & potione aquæ tantum. ſiti uindicari. à poſtero die rurſus adhibendum hiſdem rationibus aquæ fomentum eſt, & cum ui quoq; experiundum, an cutis ſequatur: eaq; ſi non parebit, leuiter ſumma ſcalpello concidẽda erit: nã cũ ſanies profluxerit: extenuabitur his locus, & facilius cutis ducetur. Siue autẽ hoc modo uicta erit, ſiue nunquam repugnauerit, ulcera uel in cutis ulteriore parte, uel in glande, ultra'ue eam in cole reperientur, quæ neceſſe eſt, aut pura ſicca'ue ſint, aut humida & purulenta. ſi ſicca ſunt, primum aqua calida fouenda ſunt: deinde imponendum lycium ex uino eſt, aut amurca cocta cum eodem, aut cum roſa butyrum: ſi leuis is humor eſt, uino eluenda ſunt: tum butyri & roſæ mollis paulum, & reſinæ terebinthinæ pars quarta adijcienda eſt, eoq; utendum: aut ſi pus ex his profluit, ante omnia elui mulſo calido debet. tum imponi piperis. P. XI. myrrhæ. P. XII. croci, myſi cocti, ſingulorum. P. XII. quæ ex uino auſtero coquuntur, donec mellis craſſitudinem habeant. Eadem autem compoſitio tonſillis, uuæ madentiori, nariumq; ulceribus accommodata eſt. Aliud ad eam, piperis. P. XI. myrrhæ. P. XI. croci. P. XII. myſi cocti P. XI. æris combuſti. P. XII. quæ primum ex uino auſtero conteruntur, deinde ubi inaruerunt: iterum teruntur ex paſſi tribus cyathis, & incoquuntur: donec uiſci craſſitudinem habeant. Aerugo quoq; cum cocto melle, & ea quæ ad oris ulcera ſupra comprehenſa ſunt, curant: aut Eraſiſtrati compoſitio, aut Cratonis recte ſuper purulenta naturalia imponitur. folia quoq; oleæ ex nouem cyathis uini coquũtur. his adijcitur aluminis ſciſſilis. P. XIIII. lycij. P. XVIII. mellis ſeſquicyathus: ac ſi plus puris eſt, id medicamentum ex melle: ſi minus, ex uino diluitur. Illud perpetuum eſt: poſt curationem, dum inflammatio manet, quale ſupra poſitum eſt, cataplaſma ſupra dare: & quotidie ulcera eadem ratione curare: quod ſi pus & multum et cum malo odore cœpit profluere, elui cremore lenticulæ debet ſic, ut ei mellis paulum adijciatur, aut oleæ, aut lentiſci folia, uel marrubiũ decoquendum eſt. eoq; humore eodem modo cum melle utendum, imponendaq; eadem, aut etiam omphacium cum melle, aut id quod ex ærugine & melle ad aures fit, aut compoſitio Andronis, aut ἀνθηρὰ ſic, ut ei paulum mellis adijciatur. quidam ulcera omnia, de quibus adhuc dictum eſt, lycio ex uino curant. Si uero ulcus latius atq; altius ſerpit, eodem modo elui debet: imponi uero, aut ærugo, aut omphaciũ

cum melle, aut Andronis compositio, aut marrubij, myrrhæ, aut croci, aluminis scissilis cocti, rosæ foliorum aridorum, gallæ, singulorum. P. XI. minij sinopici. P. XII. quæ per se singula primum teruntur, deinde iuncta iterum melle adiecto, donec liquidi cerati crassitudinẽ habeant: tum in æneo uase leniter coquuntur, ne superfluant: cum iã guttæ indurescũt, uas ab igne remouetur, idq; medicamẽtum tum, pro ut opus est, aut ex melle, aut ex uino liquatur. Idem autem per se etiã ad fistulas utile est. Solet etiam interdum ad neruos ulcus descendere: profluitq; pituita multa, sanies tenuis maliq; odoris, non cocta, aut aquæ similis, in qua caro recens lota est. doloresq; is locus, & punctiones habet: id genus quamuis inter purulenta est, tamen lenibus medicamentis curandum est: quale est emplastrum tetrapharmacum ex rosa liquatum sic, ut thuris quoq; paulum ei misceatur: aut id quod ex butyro, rosa, resina, melle fit. supra uero à me positum est. præcipueq; id ulcus multa calida aqua fouendum est, uelandumq;, neq; frigori committendum. Interdum autem per ipsa ulcera coles sub cute exesus sic, ut glans excidat. sub quo casu cutis ipsa circuncidenda est. perpetuumq; est, quotiens glans, aut ex cole aliquid, uel excidit, uel abscinditur: hanc non esse seruandam, ne considat, ulceriq; agglutinetur, ac neq; reduci possit postea, & fortasse fistulam quoq; urinæ cludat. Tubercula etiam, quæ φύματα græci uocant circa glandem oriuntur, quæ uel medicamentis, uel ferro aduruntur, & cum crustæ exciderunt, squama æris inspergitur, ne quid ibi rursus increscat.

De cancri, qui in cole nascitur, curatione.

Hæc citra cancrum sunt, qui cum in reliquis partibus, tum in his quoq; uel præcipue ulcera infestat. incipit à nigritie, quæ si cutem occupauit: protinus specillũ subijciendum, eaq; incidenda est: deinde oræ uulsella prehendendæ: tum quicquid corruptum est: excidẽdum sic, ut ex integro quoq; paulum demat, idq; adurendum. quotiens quid ustum est, id quoq; sequitur, ut imponenda lẽticula sit: deinde ubi crustæ exciderunt, ulcera sic, ut alia curẽtur. at si cancer ipsum colem occupauit: inspargenda aliqua sunt ex adurentibus, maximeq; id quod ex calce, chalcitide, auripigmento componitur. si medicamenta uincuntur, hic quoq; scalpello quicquid corruptum est sic, ut aliquid etiã integri trahat, præcidi debet. illud quoq; æq; perpetuum est, exciso cancro uulnus esse adurendum: sed siue ex medicamentis, siue ex ferro crustæ occalluerunt, magnum periculum est, ne his decidentibus ex cole profusio sanguinis insequatur: ergo lõga quiete & immobili penè corpore opus est, donec ex ipso crustæ

puræ leniter resoluantur. at si uel uolens aliquis, uel imprudens, dum ingreditur immature, crustas diduxit, & fluit sanguis, frigida aqua adhibenda est: si hæc parum ualet, decurrendum est ad medicamenta, quæ sanguinem supprimunt. si ne hæc quidem succurrunt, aduri diligenter & timide debet, neq; ullo postea motu dandus eidem periculo locus est.

De phagedænæ in cole nascentis curatione.

n Onnunquam etiam id genus ibi cancri, quod φαγέδαινα à græcis nominatur, oriri solet, in quo minime differendum: sed protinus hijsdem medicamentis occurrendum est, & si parum ualent: ferro adurendum. quædam etiam nigrities est, quæ nõ sentitur & serpit, ac si sustinuimus usq; ad uesicam tendit: neq; succurri postea potest. si id in summa glande circa fistulã urinæ est, prius in ea tenue specillum demittendum est, ne claudatur: deinde id ferro adurendum: si uero alte penetrauit, quicquid occupatum est, præcidendum est. cæterum eadem, quæ in alijs cancris, facienda sunt.

De carbunculo qui in cole nascitur.

o Callescit etiam in cole interdum aliquid: idq; omni penè sensu caret: quod ipsum quoq; excidi debet. Carbunculus autem ibi natus, ut primum apparet, oriculario clystere eluẽdus est: deinde ipse quoq; medicamentis urendus, maximeq; chalcitide cum melle, aut ærugine cum cocto melle, aut ouillo stercore & contrito cum eodem melle: ubi is excidit, liquidis medicamentis utendum est, quæ ad ora ulceris componuntur.

De testiculorum morbis, & eorum curatione.

i N testiculis uero si qua inflammatio sine ictu orta est: sanguis ex talo mittendus est: à cibo abstinendum: imponendum ex faba farina ex mulso cocta cum cumino contrito ex melle cocto, aut contritum cuminum cum cerato ex rosa facto: aut lini semen frictum, contritum, & in mulso coctum, aut tritici farina ex mulsa cocta cũ cupresso, aut lilij radix contrita, aut si ijdẽ indurauerunt, imponi debet lini uel fœni græci semen ex mulso coctum, aut ex cyprino ceratum, aut similia ex uino contrita, cui paulũ croci sit adiectum. si uetustior iã durities est, maxime proficit cucumeris agrestis radix ex mulso cocta, dein contrita. si ex ictu tument, sanguinẽ mitti necessariũ est, magisq;, si etiã liuent. Imponendũ uero utrũlibet ex his quæ cum cumino componuntur, supráq; proposita sunt:

aut ea compoſitio, quæ habet nitti cocti. P. ✳I. reſinæ pineæ, gummi, ſingulorum. P. ✳II uuæ taminiæ ſine ſeminibus. P. ✳IIII. mellis quãtum ſatit ſit ad ea cogenda: quod ſi ex ictu teſticulis aliquid deſit, ferè pus quoq; increſcit, neq; aliter ſuccurri poteſt, quàm ſi inciſo ſcroto & pus emiſſum, & ipſe teſticulus exciſus eſt.

De rhagadijs, & Cõdylomate, et hæmorrhoidibus, alijſq; ani morbis, & curationibus eorum, & primo de rhagadijs.

a Nus quoq; multa, tædijq; plena mala recipit: nec in ſe multum abhorrentes curationes habet: at primum in eo ſæpe & quidem pluribus locis cutis exciditur. ῥαγάδια græci uocant, id ſi recens eſt: quieſcere homo debet & in aqua calida deſidere. Columbina quoq; oua coquenda ſunt, et ubi indurtuerunt, purgenda: deinde alterum iacere in aqua bene calida debet, altero calido foueri locus ſic, ut inuicem utroq; aliquis utatur. Tum tetrapharmacum, aut ῥυπῶδες roſa diluendum eſt, aut hyſſopum recens miſcendũ cum cerato liquido ex roſa facto: aut eidem cerato liquido plumbum elotum adijciendum: aut reſinæ terebinthinæ myrrha: aut ſpumæ argenti uetus oleum: & quolibet ex his id perungendum: ſi quicquid læſum eſt, extra eſt, neq; intus reconditum, eodem medicamento tinctum linamentum ſuper dandum eſt: et quicquid ante adhibuimus cerato contegendum. In hoc autem caſu neq; acribus cibis utendum, neq; aſperis, nec aluum comprimentibus: ne aridum quidem quicq̃ ſatis utile eſt: niſi admodum paulum: liquida, lenia, pinguia, glutinoſa meliora ſunt: uino leni uti nihil prohibet.

De condylomate.

c Ondyloma autem eſt tuberculum: quod ex quadam inflãmatione naſci ſolet: id ubi ortum eſt, quod ad quietem, cibos, potionesq; pertinet: eadem ſeruari debent, quæ proxime ſcripta ſunt: hijſdem etiam ouis recte tuberculum id fouetur. ſed deſidere ante homo in aqua debet, in qua uerbenæ decoctæ ſunt ex reprimentibus: tum recte imponitur, & lenticula cum exigua mellis parte, & ſertula campana ex uino cocta, & rubi folia contrita cũ cerato ex roſa facto: & cum eodem cerato contritum, uel cotoneũ malum, uel malicorij ex uino cocti pars interior, & chalcitis cocta, atq; contrita: deinde hyſſopo, ac roſa excepta: & ex ea compoſitione, quæ habet thuris. P. ✳I. aluminis ſciſſilis. P. ✳II. ceruſæ. P. ✳III. ſpumæ argenti. P. ✳V. quibus dum teruntur: inuicem roſa & uinum inſtillatur. uinculum autem ei loco linteolum, aut panniculus quadratus eſt:

qui ad

qui ad duo capita duas ansas, ab altera uero parte totidem fascias habet, cumq; subiectus est, ansis ad uentrem datis à posteriore parte in eas adductæ fasciæ conijciuntur, atq; ubi artatæ sunt: dexteriori sinistra, sinisteriori dextra procedit, circundatæq; circa aluum inter se nouissime nodo deligantur. sed si uetus condyloma iam induruit, neq; sub his curationibus desidit, aduri medicamento potest, quod ex his constat: æruginis. P. ✳II. myrrhæ. P. ✳IIII. gummi. P. ✳VIII. thuris. P. ✳XII. stibis: papaueris lacrymæ, acaciæ, singulorũ. P. ✳XVI. quo medicamento quidam etiam ulcera, de quibus proxime dixi: renouant. si hoc parum in condylomate proficit: adhiberi possunt etiam uehementius adurentia. ubi consumptus est tumor: ad medicamenta lenia transeundum est.

De hæmorrhoidibus.

t Ertium autem uitium est, ora uenarum tanquam ex capitulis quibusdam surgentia: quæ sæpe sanguinem fundunt, αἱμοῤῥοΐδας græci uocant. idq; etiam in ore uuluæ fœminarum incidere consueuit. atq; in quibusdam parum tuto supprimitur, qui sanguinis profluuio imbecilliores non fiunt. habet enim purgationem hanc non morbum: ideoq; curati quidã cum sanguinis exitum non haberent: inclinata in præcordia ac uiscera materia subitis, & grauissimis morbis correpti sunt. si cui uero id nocet, is desidere in aqua ex uerbenis debet: imponere maxime malicorium cum aridis rosæ folijs contritum: aut ex his aliqua, quæ sanguinem supprimũt. Solet autem oriri inflammatio, maxime ubi dura aluus eum locum læsit. tum in aqua dulci desidendum est, & id fouendum ouis: imponendi uitelli cum rosæ folijs ex passo subacto: idq; si intus est, digito illinendum, si extra super illitum panniculum imponendum est. ea quoq; medicamenta, quæ recentibus scissuris posita sunt, hic idonea sunt. Cibis uero in hoc casu hisdem quibus in prioribus utendum est: si ista parum iuuãt, solent imposita medicamenta adurentia, ea capitula absumere. ac si iam uetustiora sunt, sub auctore Dionysio inspargenda sandaraca est, deinde imponendum, quod ex his constat: squamæ æris, auripigmenti: singulorum. P. ✳V. saxi calcis. P. ✳VIII. postero die acu compungendum. adustis capitulis fit cicatrix: quæ sanguinem fundi prohibet. sed quotiens is suppressus est, ne quid periculi afferat, multa exercitatione digerenda materia est. prætereaq; & uiris & fœminis, quibus menstrua non proueniunt, interdum ex brachio sanguis mittendus est.

Si anus, uel os uuluæ procidit, qua curatione utendum sit.

T si anus ipse uel os uuluæ procidit, (nā id quoq; interdum
a fit) considerari debet purum ne id sit: quod prouolutū est,
an humore mucoso circundatum. si purum est, in aqua de-
sidere homo debet, aut salsa, aut cum uerbenis uel malicorio incocta:
si humidum, uino austero subluendum est, illinendumq́; fece uini com
busta. ubi utrolibet modo curatum est, intus reponendum est, imponē
daq́; plantago contrita, uel folia salicis in aceto cocta, tum linteolum
& super lana æque deliganda cruribus inter se deuinctis.

De ulcere fungo simili in ano.

Vngo quoq; simile ulcus in eadem sede nasci solet. id si hy=
f ems est, egelida, si aliud tempus, frigida aqua fouendū est.
deinde squama æris inspergenda, supraq́; ceratū ex myr=
teo factū. cui paulū squamæ, fuliginis, calcis, sit adiectum. si hac rōne
nō tollitur: uel medicamentis uehementioribus, uel ferro adurendū est.

De digitorum ulceribus. Cap. XIX.

Igitorum autem uetera ulcera commodissime curantur, aut
d lycio, aut myrrha cocta: cū utrilibet uinum adiectum est. in
hisdem recedere ab ungue caruncula cum magno dolore cō
sueuit. πτερύγιον græci appellant. oportet alumen melinum rotundum
in aqua liquare donec mellis crassitudinem habeat: tum quantum
eius aridi fuit, tantundē mellis infundere, & radiculā miscere, do=
nec similis croco colore fiat, eoq́; illinere. quidam ad eundem usum
decoquere simul maluā solēt: cū paria pōdera aluminis aridi et mel
lis miscuerint. si hac ratione ea nō exciderunt: excidēda sunt: deinde
digiti fouēdi aqua ex uerbenis, imponendumq́; sup medicamentum
ita factum. chalcitis, malicoriū, squama æris excipiuntur fico pingui
leniter cocto ex melle. aut chartæ combustæ, auripigmenti, sulphuris
ignē nō experti par modus cerato miscetur ex myrteo facto. aut æru
ginis rasæ. P. ӾI. squamæ. P. ӾII. mellis cyatho coguntur. aut pares
portiones miscentur: saxi calcis, chalcitidis, auripigmenti quicquid ho
rum impositum est, tegendum linteolo aqua madefacto est: tertio die
digitus resoluendus est. siquid aridi est, iterum excidendum, similisq́;
adhibenda curacio est. si non uincitur, purgandus scalpello, tenuibusq́;
ferramentis adurendus est: & sicut reliqua usta curandus est. at ubi
scabri ungues sunt, circum aperiri debent: qua corpus contingunt. tūc
super eos ex hac cōpositione æque imponi sandaracæ, sulphuris, sin
gulorum. P. ӾII. nitri, aurpigmenti, singulorum. P. ӾIIII. resinæ liq-
dæ. P. ӾVIII tertioq́; id die resoluendū est. sub quo medicamento ui
ciosi ungues cadunt, & in eorum locum meliores renascuntur.

De chirurgia, & qui in ea claruerint, & qualis esse chirurgicus debeat, & quid in hoc libro describatur.

Ertiam esse medicinæ partẽ: quæ manu curet, & uulgo notum, & à me propositum est. ea non quidem medicamenta atq; uictus rationẽ omittit, sed manu tamen plurimum præstat. estq; eius effectus inter omnes medicinæ partes euidentissimus. siquidem in morbis cum multum fortuna conferat: eademq; sæpe salutaria, sæpe uana sint: potest dubitari secunda ualetudo medicinæ, an corporis beneficio contigerit: in his quoq;, in quibus medicamentis maxime utimur: quamuis profectus euidentior est: tamen sanitatem & per hæc frustra quæri, & sine his reddi sæpe manifestum est. sicut in oculis quoque deprehendi potest: qui à medicis diu uexati sine his interdum sanescunt. at in ea parte, quæ manu curat, euidens est, omnem profectum, ut aliquid ab alijs adiuuetur, hinc tamen plurimum trahere. Hæc autem pars, cum sit uetustissima, magis tamen ab illo parente omnis medicinæ Hippocrate, quàm à prioribus exculta est: deinde posteaquam diducta ab alijs habere professores suos cœpit, in ægypto quoque increuit Philoxeno maxime auctore, qui pluribus uoluminibus hanc partem diligentissime comprehendit. Gorgias quoque, & Sostratus, & Hieron, & Apollonij duo, & Hammonius alexandrinus: multiq; alij celebres uiri singuli quædam repererunt. ac Romæ quoque non mediocres professores, maximeq; nuper Tryphon pater, & Euelpistus: & ut ex scriptis eius intelligi potest, horum eruditissimus Meges quibusdam in melius mutatis aliquantum ei disciplinæ adiecerunt. Esse autem chirurgus debet adolescens, aut certe adolescentiæ propior, manu strenua, stabili, nec unquam intremiscente, eáq; non minus sinistra, quàm dextra promptus: acie oculorum acri: claráq;, animo intrepidus, inmisericors sic, ut sanari uelit eum quem accipit, non ut clamore eius motus, uel magis quàm res desiderat: properet, uel minus quàm necesse est, secet: sed perinde faciat omnia, ac si nullus ex uagitibus alterius affectus oriatur. Potest autem requiri: quid huic parti proprie uendicandum sit: quia uulnerum quoq;, ulcerumq; multorum curationes, quas alibi executus sum: chirurgi sibi uendicant. ego eundem quidẽ hominem posse omnia ista præstare concipio. atque ubi se diuise-

runt, eum laudo, qui quàm plurimũ percipit. Ipse autẽ huic parti, ea reliqui: in quibus uulnus facit medicus: non accipit: & in quibus uulneribus, ulceribus'ue plus perfici manu, quàm medicamento credo. tũ quicquid ad ossa pertinet: quæ deinceps exequi aggrediar, dilatisq; in aliud uolumen ossibus, in hoc cætera explicabo: præpositisq; his, quæ in qualibet parte corporis fiunt, ad ea, quæ proprias sedes habent: transibo.

De luxatis. Cap. I.

l Vxata igitur in quacunq; parte corporis sunt, quàm primum sic curari debent, ut qua dolor est, eà scalpello cutis crebro incidatur: detergaturq; eodem aduerso profluens sanguis. quod si paulo tardius subuenitur, iamq; etiam rubor est, qua rubet corpus, si tumor quoq; accessit, quacunq; is est, id optimum auxilium est. tum super danda reprimentia sunt, maximeq; lana succida ex aceto, & oleo. quod si leuior is casus est: possunt etiam sine scalpello imposita eadem mederi. Et si nihil aliud est, cinis quoq; maxime ex sarmentis. si is non est, quilibet alius ex aceto uel etiã ex aqua coactus.

De his, quæ per se intumescunt, quomodo excidenda, & curanda sunt. Cap. II.

u Erum hoc quidem promptum est. in his autem negocium maius est, quæ per se uicio intus orto intumescunt, & ad suppurationem spectant. ea omnia genera abscessum esse aliâs proposui, medicamentaq; eis idonea executus sum. nunc superest ut dicam in hisdem, quæ manu fieri debeant. ergo priusquam indurescant: cutem incidere, & cucurbitulam accommodare oportet: quæ quicquid illuc malæ, corruptæq; materiæ coijt: extrahat, idq; iterũ, tertioq; recte fit, donec omne inditium inflammationis excidat. neq; tamen fas non est nihil cucurbitula agere. interdum enim sed raro quicquid abscedit, uelamento suo includitur. id antiqui tunicam nominabant. Meges quia tunica omnis neruosa est: dicit non nasci sub eo uicio neruum: quo caro consumeretur, sed subiecto iam uetustiore pure callum circundari. quod ad curationis rationem nullo loco pertinet, quia quicquid dixi, si tunica est, idem, si callus est, fieri debet. neq; ulla res prohibet, etiam si callus est: tamen quia cingit: tunicam nominari. tum pure quoq; maturior hæc interdum esse cõsueuit. ideoq; quod sub ea est, extrahi per cucurbitulam non potest. sed facile id intelligitur, ubi nihil admota illa mutauit. ergo siue id inci-

dit, ſiue iam durities eſt: in hac auxilij nihil eſt. & ut aliàs ſcripſi
uel auertenda concurrens eò materia, uel digerenda, uel ad maturi-
tatem perducenda eſt. ſi priora contigerunt, nihil præter ea neceſſa=
rium eſt. ſi pus maturuit, in alis quidem, & in inguinibus raro ſecā
dum eſt. item ubicunq; mediocris abſceſſus eſt. item quotiens in ſum-
ma cute, uel etiam carne uitium eſt: niſi feſtinare curantis imbecilli-
tas cogit. ſatiſq; eſt cataplaſmata efficere, ut per ſe pus aperiatur:
nam ferè ſine cicatrice poteſt eſſe is locus: qui expertus ferrum non
eſt, ſi autem altius malum eſt, conſiderari debet neruoſus ne is lo-
cus ſit: an non ſit. nam ſi ſine neruis eſt, candenti ferramento ape=
riri debet. cuius hæc gratia eſt, quod exigua plaga diutius ad pus euo
candū patet: paruáq; poſtea cicatrix fit. at ſi nerui iuxta ſunt: ignis
alienum eſt: ne uel diſtendantur hi, uel membrum debilitent. neceſſa
ria uero opera ſcalpelli eſt. ſed cætera etiam ſubcruda aperiri poſ-
ſunt. inter neruos uero ultima expectanda maturitas eſt: quæ cutem
extenuet: eiq; pus iungat: quo propius reperiatur. itemq; alia rectam
plagam deſiderant in carne. quia ferè uehementer cutem extenuat.
tota ea ſuper pus excidenda eſt. Semper autem, ubi ſcalpellus admoue
tur, id agendum eſt, ut quàm minimæ, & quàm pauciſſimæ plagæ
ſint. cum eo tamen, ut neceſſitati ſuccurramus, & in modo & in nu-
mero. nam maiores ſinus latius, interdum etiam duabus aut pluri=
bus lineis incidendi ſunt. dandáq; opera ut imus ſinus exitum ha=
beat, ne quis humor intus ſubſidat, qui proxima & adhuc ſana ro=
dendo ſinuet. eſt etiam in rerum natura, ut cutis latius excidenda ſit:
nam ubi poſt longos morbos totus corporis habitus uitiatus eſt, latéq;
ſe ſinus diffudit, & in eo pars cutis pallet: ſcire licet eam iam emor
tuam eſſe, & inutilem futuram. ideoq; excidere commodius eſt. ma-
xime ſi circa articulos maiores id euenit, cubantemq; ægrum flu=
ens aluus exhaurit: neq; per alimenta quicquam corpori accedit. ſed
excidi ita debet, ut plaga ad ſimilitudinem myrtei folij fiat, quo fa-
cilius ſaneſcat. idq; perpetuum eſt. ubicunq; medicus ex quacunque
cauſa cutem excidit, pure effuſo in alis, uel inguinibus, linamento opus
non eſt. ſpongia ex uino imponenda eſt. in cæteris partibus ſi æque
ea linamenta ſuperuacua ſunt: purgationis cauſa paulum mellis in=
fundendum, dein glutinantia ſuper danda. ſi illa neceſſaria ſunt:
ſuper ea quoq; ſimiliter dari ſpongia eodem modo ex uino expreſſā
debet. quando autem linamentis opus ſit: quando nō ſit: aliàs dictum
eſt. cætera eadem inciſa ſuppuratione facienda ſunt. quæ ubi per me-
dicamenta rupta eſt, facienda eſſe propoſui.

De bonis, malis'ue signis exulceratorum.
Cap. III.

p Rotinus autem quantum curatio efficiat, quantum'q; aut spe rari, aut timeri debeat: ex quibusdam signis intelligi potest: fere'q; hisdem, quæ in uulneribus exposita sunt. nam bona signa sunt: somnum capere: facile spirare: siti non confici: cibum non fastidire, si febricula fuit, ea uacare: itemq; habere pus albũ, leue, nõ fœdi odoris. Mala sunt, uigilia, spiritus grauitas: sitis: cibi fastidiũ: febris: pus nigrum, aut feculentum & fœdi odoris. Item procedente curatione eruptio sanguinis, aut si antequam sinus carne impleatur, oræ carnosæ fiunt. illa quoq; ipsa carne hebete nec firma deficere tamen animam uel ipsa curatione uel postea: pessimum omniũ est. quin etiam morbus ipse siue subito solutus est: dein suppuratio exorta est, siue effuso pure permanet non iniuste terret. Est'q; inter causas timoris: si sensus in uulnere rodentiũ non est. sed ut hæc ipsa fortuna huc illuc'ue discernit: sic medici partium est: eniti ad reperiendam sanitatem. ergò quotiens ulcus resiluerit: eluere id: si reprimẽdus humor uidebitur: uino ex aqua pluuiatili mixto, uel aqua in qua lenticula cocta sit, debebit. si purgandum erit, mulso, rursus'q; imponere eadẽ. ubi iam repressus uidebitur humor ulcus'q; purum erit, produci carnem conueniet et foueri uulnus pari portione uini ac mellis, super'q; imponi spongia ex uino & rosa tincta. per quæ cum caro producatur: plus tamen, ut aliàs quoq; dixi, uictus ratio eò confert. id est solutis iam febribus, & cibi cupiditate reddita: balneum rarum. cotidiana, sed lenis gestatio, cibi, potiones'q; corpori reficiendo. apte'q; omnia quæ per medicamenta suppuratione quoq; rupta sequuntur sed quia magno malo uix sine ferro mederi licet: in hũc locũ reseruata sunt.

De fistulis. Cap. IIII.

a Duersus fistulas quoq;, si altius penetrant ut ad ultimas demitti collirium non possit, si tortuosæ sunt, si multiplices, maius in manu quàm in medicamentis præsidium est: minus'q; operæ est: si sub cute transuersæ feruntur, quàm si rectæ intus tendunt. igitur si sub cute transuersa fistula est: demitti specillum debet, supra'q; id ea incidi, si flexus reperiuntur, hi quoq; simul specillo & ferro persequendi sunt. idem'q; faciendum, si plures se quasi ramuli ostendunt. ubi ad fines fistulæ uentum est, excidendum ex toto callus est, super'q; fibulæ dandæ: & medicamentum quo glutinetur:

at si recta subter tendit, ubi quo, maxime ferat, specillo exploratum est, excidi is sinus debet, dein fibula oris cutis injcienda est, et æque glutinantia medicamenta super danda sunt. aut si corruptius ulcus, quod interdum osse uitiato fit, ubi id quoq; curatum est: pus mouētia. solent autem inter costas fistulæ subter exire. quod ubi incidit, eo loco costa ab utraq; parte decidenda, & eximendā est, nequid intus corruptum relinquatur. solent, ubi costas transierunt, septum id, quod trāsuersum à superioribus uiscerib[us] intestina discernit: uiolare. quod intelligi & ex loco, & ex magnitudine doloris potest: & quia nonnunquam spiritus eò, cum humore quasi bullante prorumpit, maximeq; si hunc ore ille continuit. in eo medicamini locus nullus est. in cæteris uero quæ circa costas sanabilia sunt: pinguia medicamenta inimica sunt. cæteris, quæ ad uulnera accommodantur, uti licet. optime tamen sicca linimenta, uel si purgandum aliquid uidetur, in melle tincta imponuntur. uentri nullum os subest: sed ibi perniciosæ admodum fistulæ fiunt, adeo ut Sostratus insanabiles esse crediderit. id nō ex toto ita se habere usus ostendit. & quidē qđ maxime mirum uideri potest: tutior fistula est contra iecur, & lienem, & uentriculum, quàm contra intestina, non quo perniciosior res ibi sit, sed quo alteri periculo locum faciat. cuius experimento moti quidam auctores parum modum rei cognouerunt. nam uentre sæpe etiam telo perforatur, prolapsaq; intestina conduntur, & oras uulneris suturæ comprehendunt. quod quemadmodum fiat mox indicabo. itaq; etiam ubi tenuis fistula abdomen perrumpit: excidere eam licet, suturaq; oras coniungere. si uero ea fistula intus patuit, excisa necesse est latius foramen relinquat, quod nisi magna ui, utiq; ab interiore parte sui non potest, qua quasi membrana quædam finit abdomen: quàm περιτόνεον græci uocant. ergo ubi aliquis ingredi ac moueri cœpit: rumpitur illa sutura, atq; intestina soluuntur. quo fit ut pereundum homini sit. sed non omni modo res ea desperationem habet. ideoq; tenuioribus fistulis adhibenda curatio est.

De ani fistulis.

p Ropriam etiamnum animaduersionem desiderant ea, quæ in ano sunt. in has demisso specillo ad ultimum eius caput incidi cutis debet: dein nouo foramine specillum educi lino sequente: quod in aliam eius partem ob id ipsum perforatum coniectum sit. ibi linum prehendendū, uinciendumq; cum altero capite est, ut laxe cutem, quæ super fistulam est, teneat. idq; linum esse debet

crudum & duplex, triplex'ue, ſic tortum ut unitas facta ſit. Interim autem licet negocia agere, ambulare, lauari, cibũ capere perinde atq; ſaniſſimo. tantummodo id linum bis die ſaluo nodo ducendum eſt ſic, ut ſubeat fiſtulam pars, quæ ſuperior fuerit. neq; committendum eſt ut id linum putreſcat. ſed tertio quoq; die nodus reſoluendus eſt, et ad caput alterum, recens linum alligandum eſt, eductoq; uetere, id in fiſtula cum ſimili nodo relinquendũ. ſic enim id paulatim cutem, quæ ſupra fiſtulam eſt: incidit, ſimul'q; & id ſaneſcit, quod à lino relictũ eſt, & id quod ab eo mordetur: inciditur. hæc ratio curationis longa, ſed ſine dolore eſt. qui feſtinat, aſtringere cutem lino debet, quo celerius ſecet, noctu'q; penicillo tenuia quædam intus demittere, ut cutis hoc ipſo extenuetur: quod extenditur: ſed hæc dolorem mouent. adijcitur celeritati ſicut tormento quoque: ſi et linum, & id quod ex penicillo eſt, aliquo medicamento illinutur ex ijs, quibus callum exedi poſui. poterit tamen fieri ut ad ſcalpelli curationem etiam illò loci ueniendum ſit, ſi intus fiſtula fert, ſi multiplex eſt. igitur in hæc genera demiſſo ſpecillo duabus lineis incidenda cutis eſt: ut media inter eas habenula tenuis admodum eijciatur, ne protinus ora coeant: ſit'q; locus aliquis linamentis: quæ quàm pauciſſima ſuper inijcienda ſunt, omniáq; eodem modo facienda, qui in abſceſſibus poſitus eſt. ſi uero ab uno ore plures ſinus erunt: recta fiſtula ſcalpello erit incidenda, ab eo cæteræ, quæ iam patebunt lino excipiendæ. ſi intus aliqua procedet: quo ferrum tuto peruenire non poterit: collirium demittendum erit. cibus autem in omnibus eiuſmodi caſibus, ſiue manu, ſiue medicamentis agetur: dari debet humidus. potio liberalis, diu'q; aqua ubi iam caro increſcit. tum demum & balneis raris utendum erit, & cibis corpus implentibus.

De telis è corpore extrahendis. Cap. V.

t Ela quoq;, quæ illata corporibus intus hæſerunt: magno negocio ſæpe eijciuntur. ſunt'q; quædam difficultates ex generibus eorum, quædam ex his ſedibus in quas illa penetrarunt. omne autem telum extrahitur, aut ab ea parte, qua uenit, aut ab ea, in qua tetendit. illic uiam, qua redeat: ipſum ſibi fecit. hic à ſcalpello accipit. nam contra mucronẽ caro inciditur. ſed ſi non alte telũ inſedit, et in ſumma carne eſt, aut certe magnas uenas, et loca neruoſa non tranſijt, nihil melius eſt: quàm qua uenit id euellere. ſi uero plus eſt ꝑ quod telo reuertendũ quàm quod perrũpendum eſt: iam'q; uenas, neruos'q; id tranſit: commodius eſt aperire quod intereſt, eáq; extrahere. nam & propius petitur, et tutius euellitur, et in maiore

membro si medium mucro trāsijt, facilius sanescit. quod peruium est. quia utrinq; medicamento fouetur: sed si retro telum recipiēdum est: amplianda scalpello plaga est: quo facilius id sequatur: quoq; minor oriatur inflammatio, quæ maior fit: si ab illo ipso telo dum redit, corpus laniatur. Item si ex alia parte uulnus aperitur laxius esse debet, quàm ut telo postea transeūte amplietur. Sūma autem utraq; parte ita habenda cura est, ne neruus, ne uena maior, ne arteria inci datur. quorum ubi aliquid detectum est, excipiendum hamo retuso est, abducendumq; scalpello. Vbi autem satis incisum est, telum eximē dum est: tum quoq; eodem modo, & eadē cura habita, ne sub eo, qđ eximetur, aliquid eorum lædatur: quæ tuenda esse proposui. Hæc cō munia sunt: propria quædam in singulis telorum generibus subijciē da sunt: quæ protinus subijciam: nihil tam facile in corpore quàm sa= gitta conditur, eademq; altissime insedit. hæc autem eueniunt, et quia magna ui fertur illa, & quia ipsa in angusto est. sæpius itaq; ab al- tera parte, quàm ex qua uenit, recipienda est: præcipueq;, quia ferè spiculis cingitur, quæ magis laniant, si retro, q̃ si contra trahuntur: sed inde aperta uia caro diduci debet ferramento ad similitudinem facto græcæ litteræ Ψ. Deinde ubi apparuit: si mucro, si harundo in- hæret propellenda est, donec ab altera parte apprehendi et extra- hi possit: si iam illa decidit, solumq; intus ferrum est, mucro uel digi tis apprehendi, uel forfice, atq; ita educi debet: neq; alia ratio extra- hendi est, ubi ab ea parte qua uenit, euelli magis placuit: nam am- pliato uulnere aut harundo, si inest, euellenda est, aut si ea non est, ferrum ipsum: quod si spicula apparuerunt, eaq; breuia & tenuia sunt: forfice ibi comminui debent, uacuumq; ab his telum educi, si ea maiora, ualentioraq; sunt, fissis scriptorijs calamis cōtegenda: ac ne- quid lacerent, sic euellenda sunt. & in sagittis quidem hæc obserua tio est. Latum uero telum si conditum est, ab altera parte educi nō ex pedit, ne ingenti uulneri, ipsi quoq; ingens uulnus adijciamus. euellē= dum est ergo genere quodam ferramenti, quod diocleum græci gra- phiscum uocant: quoniam auctorem Dioclen habet: quem inter pri- scos, maximosq; medicos fuisse iam posui. Lamina uel ferrea, uel ænea etiam ab altero capite duos utrinq; deorsum conuersos uncos habet: ab altero duplicata alteribus, leuiterq; extrema in eam partem in- clinata, quæ sinuata est: insuper ibi etiam parte inclinata, quæ perfo rata est: hæc iuxta telum transuersa demittitur. deinde ubi ad imum mucronem uentum est: paulum torquetur, ut telum foramine suo exci piat. cum in cauo mucro est, illico duo digiti subiecti partis alterius uncis simul & ferramentum id extrahunt, et telum. Tertium genus

telorum est, quod interdum euelli debet, plumbea glans, aut lapis, aut simile aliquid, quod perrupta cute integrũ intus insedit. in omnibus his latius uulnus aperiendum, idq; quod inest, eà qua uenit, forfice extrahẽdum est. Accedit uero aliquid difficultatis sub omni ictu, si telum uel ossi inhæsit, uel in articulo se inter duo ossa demersit: in osse usq; eo mouendum est, donec is locus laxetur, qui mucronem momordit: & tum uel manu, uel forfice telum extrahendum est: quæ ratio in dentibus quoq; eijciendis est. & uix unq̃ ita telum non sequitur. sed si morabitur, excuti quoq; ictum aliquo ferramento poterit. Vltimũ est, ubi nõ euellitur, terebra iuxta forare, ab eo quoq; foramine ad speciem littere + contra telum os excidere sic, ut lineæ quæ diducuntur, ad telum spectent. eo facto id necesse est labet, & facile auferatur. Inter duo uero ossa si per ipsum articulum perruperit, circa uulnus duo membra fascijs habenis'ue deliganda, & per has in diuersas partes diducenda sunt, ut neruos distendant. quibus extẽtis laxius inter ossa spacium est, ut sine difficultate telum recipiatur. illud uidendum est, sicut in alijs locis posui, ne quis neruus, aut uena, aut arteria à telo lædatur: dum id extra itur: eadem scilicet ratione quæ supra posita est. at si uenenato quoq; telo quis ictus est: hijsdem omnibus si fieri potest etiam festinantius actis adijcienda curatio est: quæ uel epoto ueneno, uel à serpente ictis adhibetur. Vulneris autem ipsius extracto telo medicina non alia est, quàm quæ esset si corpore icto nihil inhæsisset. de qua satis alio loco dictum est.

De ganglijs, & meliceride, & atheromate, & steatomate capitis tuberculis. Caput VI.

Haec uenire in qualibet parte corporis possunt. reliqua certas sedes habent: de quibus dicam orsus à capite. in hoc multa, uariaq; tubercula oriuntur: ganglia, melicéridas, et atheromata nominant: alijsq; etiam num uocabulis quædam alij discernunt, quibus ego steatomata quoq; adijciam. quæ quanuis & in ceruice, & in alis, et in lateribus oriri solent: per se tamen non posui, cum omnia ista mediocres differentias habeant: ac nec periculo terreant, neq; diuerso genere curentur. Omnia autem ista & ex paruulo incipiunt, & diu, paulatimq; increscunt: & tunica sua includũtur: quædam ex his dura, ac renitentia: quædam mollia, cedentiaq; sunt, quædam spacio nudantur: quædam tecta capillo suo permanent: fereq; sine dolore sunt. quid intus habeãt, ut coniectura præsagiri potest, sic ex toto cognosci, nisi cum eiecta sunt, non potest. maxime tamen in his quæ renituntur, aut lapillis quædam similia, aut concreti, confertiq;

pili reperiuntur. In his uero quæ cedunt, aut melli simile aliquid, aut tenui pulticulæ, aut quasi rasæ cartilagini, aut carni hebeti, & cruentæ: quibus aliqui colores esse consuerunt fereq; ganglia renituntur. atheromati subest quasi tenuis pulticula. meliceridi liquidior humor: ideoq; pressum circunfluit. steatomati pingue quiddam, idq; latissime patere consueuit, resoluitq; totam cutem superpositam sic, ut ea labet, cum in cæteris sit astrictior. omnia derasa ante si capillis conteguntur, per medium oportet incidere: sed steatomatis tunica quoq; secanda est, ut effundatur quicquid intus coit: quia non facile à cute subiecta carne ea separetur: in cæteris ipsa tunica inuiolata seruanda est. Protinus autem alba, & intenta se ostendit. tum scalpelli manubriolo diducenda à cute, & carne est: eijciendaq; cum eo quod intus tenet. si quando tamen ab inferiore parte tunicæ musculus inhæsit, ne is lædatur, superior pars illius decidenda, alia ibidem relinquenda est. ubi tota exempta est, committendæ oræ, fibulaq; his inijcienda, & super medicamentum glutinans dandum est. ubi uel tota tunica, uel aliquid ex ea relictum est: pus mouentia adhibenda sunt.

De oculorum uicijs quæ scalpello, & manu curantur. Cap. VII.

S Ed ut hæc neq; genere uicij, neq; ratione curationis inter se multum distant sic, in oculis quæ manum postulant, et ipsa diuersa sunt, & aliter, aliterq; curantur. igitur in superioribus palpebris uesicæ nasci solent pingues, grauesq;, quæ uix attollere oculos sinunt: leuesq; pituitæ cursus, sed assiduos in oculis mouent. Ferè uero in pueris nascuntur. Oportet compresso digitis duobus oculo, atq; ita cute intenta, scalpello transuersam lineam incidere, suspensa leuiter manu, ne uesica ipsa uulneretur: & ut locus ei patefactus est, ipsa prorumpat: tum digitis eam apprehendere oportet, & euellere: facile autem sequitur. dein super ungi collirio debet ex his aliquo, quo lippientes oculi super inunguntur. paucissimisq; diebus cicatricula inducitur. molestius est ubi incisa uesica est. Effundit enim humorē: neq; postea quia tenuis admodum est, potest colligi: si forte id incidit, eorum aliquid imponendum est, quæ puri mouendo sunt.

De crithe tuberculo palpebrarum.

I N eadem palpebra super pilorum locum tuberculū paruulū nascitur, quod à similitudine ordei à græcis κριθὴ nominatur tunica quiddam quod difficulter maturescit cōprehēsum est. id uel calido pane, uel cera subide calefacta foueri oportet

sic ne nimius is calor sit: sed facile ea parte sustineatur. hac enim ratione sæpe discutitur: interdum concoquitur: si pus se ostẽdit, scalpello diuidi debet, & quicquid intus humoris est, exprimi. Eodem deinde uapore postea quoq; foueri, & super inungi, donec ad sanitatem perueniat.

De chalazia palpebrarum.

a Lia quoq; quædam in palpebris huic non dissimilia nascuntur: sed neq; utiq; figuræ eiusdem, & mobilia simul, atq; digito huc uel illuc impelluntur: ideoq; ea χαλάζια uocant. hæc incidi debent: si sub cute sunt ab exteriore parte: si sub cartilagine, ab interiore. dein scalpelli manubriolo diducenda ab integris partibus sunt: ac si intus plaga est: inungendũ primo lenibus: deinde acrioribus. si extra, super dandum emplastrum, quo id glutinetur.

De ungue oculorum, quod πτερύγιον à græcis uocatur.

u Nguis uero, quod πτερύγιον græci uocant: est membranula neruosa oriens ab angulo, quæ nonnunquam ad pupillam quoq; peruenit, eiq; officit. sæpius à narium, interdum etiã à temporum parte nascitur. hunc recentem non difficile est discutere medicamentis, quibus cicatrices in oculis extenuantur: si inueterauit, iamq; ei crassitudo quoq; accessit: excidi debet. Post abstinentiam uero unius diei, uel aduersus in sedili contra medicum is homo collocandus est, uel sic aduersus, ut in gremium eius caput resupinus effundat. quidam si in sinistro oculo uicium est, aduersum. si in dextro: resupinum collocari uolunt. alteram autem palpebram à ministro diduci oportet, alteram à medico: sed ab hoc: si ille aduersus est, inferiorem, si supinus: superiorem. tum idem medicus hamulum acutum paulum mucrone intus recuruato subijcere extremo ungui debet, eumq; infigere, atq; eã quoq; palpebram tradere alteri, ipse hamulo apprehenso leuare unguem, eumq; acu traijcere linum trahente: deinde acum ponere: lini duo capita apprehendere, & per ea erecto ungue si qua parte oculo inhæret manubriolo scalpelli diducere, donec ad angulũ ueniat: deinde inuicem modo remittere, modo attrahere, ut sic & inicium eius, & finis anguli reperiatur. duplex enim periculum est: ne uel ex ungue aliquid relinquatur, quod exulceratum uix ullam recipiat curationem, uel ex angulo quoq; caruncula abscidatur, quæ si uehementius unguis ducitur, sequitur, Ideoq; decipit: ac si abscissa est, patescit foramen: per quod postea semper humor descendit ῥυ-

πάδα græci uocant. Verus ergo anguli finis utiq; noscendus est, qui ubi satis constitit, non nimium adducto ungue scalpellus adhibendus est: deinde excidenda ea membranula, ne quid ex angulo lædatur. Eo deinde ex melle linamentum super dãdum est: supraq́; linteolum, & aut spongia, aut lana sucida, proximisq́; diebus diducendus quotidie oculus est, ne cicatrice inter se palpebræ glutinentur. siquidem id quoq; tertium periculum accedit: eodemq́; modo linamentum imponendum, ac nouissime inungendum collirio, quo ulcera ad cicatricem perducuntur. sed ea curatio uerna esse debet, aut certe ante hyemem: de qua re ad plura loca pertinente semel dixisse satis erit. nam duo genera curationum sunt. alia, in quibus eligere tempus non licet, sed utendum est eo, quod incidit, sicut in uulneribus, & in fistulis. alia in quibus nullus dies urget, & expectare tutissimum, & facile est: sicut euenit in ijs, quæ & tarde increscunt, & dolore non cruciant: in his uer expectandum est. aut si quid magis pressit, melior tamen autumnus uel æstas, quàm hyems est. atq; is ipse medius, iam fractis æstatibus, nondum ortis frigoribus. quo magis autem necessaria pars erit quæ tractabitur, hoc quoq; maiori periculo subiecta est. et sæpe quo maior plaga facienda, eo magis hæc temporis ratio seruabitur.

De enchanti tuberculo.

e X curatione uero unguis ut dixi, uicia nascuntur: quæ ipsa alijs quoq; de causis oriri solent. interdum enim fit in angulo, parum ungue exciso, uel aliter tuberculum, quod palpebras parum diduci patitur, ἴγχαντις græce nominatur. excidi hamulo, & circuncidi debet, hic quoq; diligenter temperata manu, ne quid ex ipso abscĩdat. tum exiguum linamentum respergendum est uel cadmia, uel atramento sutorio: inq́; eum angulum diductis palpebris inserendum: supraq́; eodẽ modo deligandum. proximisq́; diebus similiter nutriendum tantum, ut primis aqua egelida, uel etiam frigida foueatur.

De ancyloblepharo oculorum uicio.

i Nterdum inter se palpebræ coalescunt: apeririq́; non potest oculus. cui malo solet etiam illud accedere, ut palpebræ cum albo oculi cohærescant: scilicet cum in utroq; fuit ulcus negligenter curatum. sanescendo enim quod diduci potuit, et debuit, glutinabit: ἀγκυλοβλέφαρος sub utroq; uicio græci uocant. Palpebræ tantum inter se cohærẽtes non difficulter diducuntur, sed interdum fru-

ſtra: nam rurſus glutinantur. Experiri tamen oportet: quia bene res ſæpius cedit. igitur aduerſum ſpecillum inſerendum, diducendæq; eò palpebræ ſunt, deinde exigua penicilla interponenda, donec exulceratio eius loci finiatur. at ubi albo ipſius oculi palpebra inhæſit: Heraclides tarentinus auctor eſt, aduerſo ſcalpello ſubſecare magna cum moderatione, ut neq; ex oculo, neq; ex palpebra quicquam abſcidatur. ac ſi neceſſe eſt, ex palpebra potius. poſt hæc inungatur oculus medicamentis, quibus aſpritudo curatur: quotidieq; palpebra uertatur, non ſolum ut ulceri medicamentum inducatur, ſed etiam ne rurſus inhæreat, ipſiq; etiam præcipiatur, ut ſæpe eã duobus digitis attollat. ego ſic reſtitutum eſſe neminem memini. Meges ſe quoq; multa tentaſſe, neq; unq̃ profuiſſe, quia ſemper iterum oculo palpebra inhæſerit, memoriæ prodit.

De ægylopa fiſtula oculorum.

e Tiam num in angulo, qui naribus propior eſt, ex aliquo uicio quaſi parua fiſtula aperitur, per quam pituita aſſidue deſtillat. αἰγίλωπα græci uocãt: idq; aſſidue male habet oculum: nonnunquam etiam exeſo oſſe uſq; ad nares penetrat, idq; interdum naturam carcinomatis habet. ubi intentæ uenæ & recuruatæ ſunt: color pallet: cutis dura eſt, & leui tactu irritatur: inflãmationemq; in eas partes, quæ coniũctæ ſunt: euocat. ex his eos, qui quaſi carcinoma habent, curare periculoſum eſt. nam mortem quoq; ea res maturat. eos uero quibus ad nares tendit, ſuperuacuum. neq; enim ſaneſcunt. at quibus id in angulo eſt: poteſt adhiberi curatio, cum eo ne ignotum ſit, eſſe difficilem: quantoq; angulo propius id foramen eſt, tanto difficilior eſt. quoniam perangustum eſt in quo uerſari manus poſſit. recenti tamen re mederi facilius eſt. ſed hamulo ſummum eius foraminis excipiendum: deinde totum id cauum, ſicut in fiſtulis dixi, uſq; ad os excidendum, oculoq; & cæteris iunctis partibus bene obtectis, os ferramento adurendum eſt uehementius. quod ſi iam carie uexatum eſt, quo craſſior his ſquama accedat, quidam adurẽtia imponunt, ut atramentum ſutorium, uel chalcitidem, uel æruginem raſam: quod & tardius & non idem facit. oſſe aduſto curatio ſequitur eadem, quæ in cæteris uſtis.

De pilis palpebrarum oculum irritantibus.

p Ili uero, qui in palpebris ſunt duabus de cauſis oculum irritare conſuerunt. nam modo palpebræ ſuperioris ſumma cutis relaxatur et procidit. quo fit ut eius pili ad ipſum oculum con-

uertantur: quia non simul cartilago quoq; se remisit. modo sub ordine naturali pilorum alius ordo subcrescit, qui protinus intus ad oculum tendit. curationes, hæ sunt. si pili nati sunt qui non debuerunt: tenuis acus ferrea ad similitudinem hastæ lata in ignem conijciēda est. deinde candens sublata palpebra sic, ut eius perniciosi pili in conspectum curantis ueniant, sub ipsis pilorum radicibus ab angulo immittenda est, ut ea tertiam partem palpebræ transeat. deinde iterum, tertioq; usq; ad alterum angulum. quo fit ut omnes pilorum radices adustæ emoriantur. tum superimponendum medicamentum est, quod inflammationem prohibeat. atq; ubi crustæ exciderunt, ad cicatricem perducendum. facillime autem id genus sanescit. quidam aiūt acu transiuxta pilos in exteriorē partem palpebræ oportere, eamq; transmitti duplicem capillum muliebrē ducentem, atq; ubi acus trāsijt, in ipsius capilli sinum, qua duplicatur, pilum esse conijciendum, et per eum in superiorem palpebræ partem attrahendum, ibiq; corpori agglutinandum, & imponendum medicamentum, quo foramen quoq; glutinetur. sic enim fore ut his pilus in exteriorem partem postea spectet. id primum fieri non potest nisi in pilo longiore, cum ferè breues eo loco nascantur. deinde si plures pili sunt, necesse est longum tormentum: cum totiens acus transuet, magnam inflammationē moueat. Nouissime cum humor aliquis ibi subsit, oculo & ante per pilos, & tum per palpebræ foramina affecto, uix fieri potest ut gluten quo uinctus est pilus, nō resoluatur. eoq; fit ut is, eò unde ui abductus est: redeat ea uero curatio, quæ palpebræ laxioris ab omnibus frequentatur, nihil habet dubij. siquidem oportet contecto oculo mediam palpebræ cutem, siue ea superior, siue inferior est: apprehēdere digitis, ac leuare. tum considerare quantulo detracto futurum sit, ut naturaliter se habeat. siquidem hic quoq; duo pericula circunstant. si nimium fuerit excisum, ne contegi oculus non possit. si parū, ne nihil actum sit, & frustra sectus aliquis sit. qua deinde incidendum uidebitur, per duas lineas atramento notandum est sic, ut de interiore, quæ pilos continet et propiore ei linea aliquid relinquatur, quod apprehendere acus postea possit. his constitutis scalpellus adhibendus est. & si superior palpebra est: ante: si inferior, postea propius ipsis pilis incidendum. initiumq; faciendum in sinistro oculo, ab eo angulo, qui tempori in dextro, ab eo qui naribus propior est, idq;, qđ inter duas lineas est. excidendum. deinde oræ uulneris inter se simplici sutura committendæ, operiendusq; oculus est, & si parum palpebra descendet, laxanda utiq;. si nimium, aut astringenda, aut etiam rursus tenuis habenula ab ulteriore ora excidenda. ubi secta est, aliæ

suturæ adijciendæ, quæ supra tres esse non debent. Præter hæc in superiore palpebra sub pilis ipsis incidenda linea est, ut ab inferiore parte diducti pili sursum spectent. idq; si leuis inclinatio est, etiam solum satis tuetur. inferior palpebra eo non eget. his factis spongia ex aqua frigida expressa super deliganda est. postero die glutinans emplastrum inijciendum. quarto sutura tollenda est: & collirio, quod inflammationes reprimit, superinungendum.

De lagophthalmo oculorum.

n Onnunquam autem nimium sub hac curatione excisa cute euenit ut oculus non contegatur. idq; interdum etiam alia de causa fit: λαγόφθαλμος græci appellant. in quo si nimium palpebræ deest, nulla id restituere curatio potest. si exiguum, mederi licet: paulum infra supercilium cutis incidenda est, lunata figura cornibus eius deorsum spectantibus. altitudo esse plagæ usq; ad cartilaginem debet, ipsa illa nihil læsa. nam si ea incisa est, palpebra concidit: neq; attolli postea potest. cute igitur tantum diducta fit, ut paulum in ima oculi ora descendat: hiante scilicet super plaga, in quam linamentum conijciendum est: quod & coniungi diductam cutem prohibeat: & in medio caruunculam citet: quæ ubi eum locum impleuit, postea recte oculus operitur.

De ectropio.

u T superioris autem palpebræ uitium est, quod parum descendit, ideoq; oculum non contegit: sic inferioris, quod parum sursum attollitur, sed pendet, & hiat, neq; potest cum superiore committi. atq; id quoq; euenit interdum ex simili uitio curationis, interdum etiam senectute: ἐκτρόπιον græci uocant. si ex mala curatione est, eadem ratio medicinæ est, quæ supra posita est: plagæ tantum cornua ad maxillas non ad oculum conuertenda sunt. si ex senectute est, tenui ferramento id totum extrinsecus adurendum est, deinde melle inungendum. at quarto die uapore aquæ calidæ fouendum, inungendumq; medicamentis ad cicatricem perducentibus.

De staphylomate oculi.

h Aec ferè circa oculum in angulis, palpebrisq; incidere consuerunt. in ipso autem oculo nonnunquam summa attollitur tunica siue ruptis intus membranis aliquibus, siue laxatis, & si-

milis figura acino fit. unde id σταφύλωμα græci uocant. curatio duplex est. altera ad ipsas radices per medium transuere, acu duo lina ducente. deinde alterius lini duo capita ex superiore parte, alterius ex inferiore astringere inter se: quæ paulatim secando id excidunt. altera in summa parte eius ad lenticulæ magnitudinem excidere: deinde spodium, aut cadmiam infricare. utrolibet autem facto album oui lana excipiendum & imponendum, posteaq; uapore aquæ calidæ fouendus oculus, & lenibus medicamentis ungendus est.

De clauis oculorum.

c Laui autem uocantur, callosa in albo oculi tubercula, quibus nomen à figuræ similitudine est. hos ad imam radicem perforare acu commodissimum est, infraq; eam excidere, deinde lenibus medicamentis inungere.

De natura oculorum, & eorum suffusione.

s Vffusionis iam aliâs feci mentionem, quia cum recens incidit, medicamentis quoq; sæpe discutitur: sed ubi uetustior facta est, manus curationem desiderat, quæ inter subtilissimas haberi potest. de qua antequam dico, paucis ipsius oculi natura indicanda est. cuius cognitio cum ad plura loca pertineat, tum uel præcipue ad hunc pertinet. is igitur summas habet duas tunicas: ex quibus superior à græcis κερατοειδὴς uocatur. ea, qua parte alba est satis crassa: pupillæ loco extenuatur. huic interior adiuncta est media parte: qua pupilla est: modico foramine concaua, circa tenuis ulterioribus partibus ipsa quoq; plenior. quæ χοροειδὴς à græcis nominatur. hæ duæ tunicæ cum interiora oculi cingant: rursus sub his coeũt: extenuatæq; & in unum coactæ per foramen quod inter ossa est: ad mẽbranam cerebri perueniunt, eoq; inhærescunt. sub his autem, qua parte pupilla est, locus uacuus est. deinde infra rursus tenuissima tunica quam Herophilus ἀραχνοειδῆ nominauit. Ea media subsidit, eoq; cauo continet quiddam, quod à uitri similitudine ὑαλοειδὴς græci uocant. id neq; liquidum, neq; aridum est: sed quasi concretus humor, ex cuius colore pupillæ color uel niger est, uel cæsius, cum summa tunica tota alba sit. Id autem superueniens ab interiore parte membranula includit. sub his gutta humoris est oui albo similis, à qua uidendi facultas proficiscitur, κρυσταλλοειδὴς à græcis nominatur. igitur uel ex morbo, uel ex ictu concrescit humor sub duabus tunicis, qua locum uacuum esse proposui: isq; paulatim indurescens interiori potentiæ se opponit. uiciiq; eius plures species sunt: quædam sanabiles: quædam

quæ curationem non admittunt. nam si exigua suffusio est, si immobilis: colorem uero habet marinæ aquæ, uel ferri nitentis, & à latere sensum aliquem fulgoris relinquit spes super est. si magna est, si nigra pars oculi amissa naturali figura in aliam uertit, si suffusioni color ceruleus est, aut auro similis, si labat, & hac, atq; illac mouetur, uix unquam succurritur. ferè uero peior est: quo ex grauiore morbo, maioribus'ue capitis doloribus, uel ictu uehementiore orta est. neq; idonea curatio, si senilis ætas est, quæ sine nouo uicio tamen aciẽ hebetem habet. at ne puerilis quidem, sed inter hæc media ætas. oculus quoq; curationi neq; exiguus, neq; conatuus, satis oportunus est, atq; ipsius suffusionis quædam maturitas est. expectandum igitur est donec iam non fluere, sed durities quædam concreuisse uideatur. ante curationem autem modico cibo uti, bibere aquam triduo debet: pridie ab omnibus abstinere. post hæc in aduerso sedili collocandus est loco lucido, lumine aduerso sic: ut contra medicus paulo altius sedeat. à posteriore autem parte caput eius, qui curabitur, minister contineat, & immobile id præstet. nam leui motu eripi acies in perpetuum potest. quin etiam ipse oculus qui curabitur: immobilior faciendus est, super alterum lana imposita & deligata. curari uero sinister oculus dextra manu, dexter sinistra debet. tum acus admouenda est, aut acuta, aut forte non nimium tenuis, eáq; demittenda: sed recta est per summas duas tunicas medio loco inter nigrum oculi, & angulum tempori propiorem è regione mediæ suffusionis, sic ne qua uena lædatur. neque tamen timide demittenda est, quia inani loco excipitur, ad quem cum uentum est, ne mediocriter quidem peritus falli potest: quia prementi nihil renititur. ubi eò uentum est, inclinanda acus ad ipsam suffusionem est, leuiterq; ibi uerti, & paulatim eã deducere infra regionem pupillæ debet. ubi deinde eam transit, uehementius imprimi, ut inferiori parti insidat. si hæsit, curatio expleta est. si subinde redit, eadẽ acu magis concidenda, & in plures partes dissipanda est: quæ singulæ & facilius conduntur, & minus late officiunt. post hæc educenda acus recta est, imponendumq; est lana molli exceptum oui album, & supra: quod inflammationem coerceat: atque ita deuinciendum. post hæc opus est quiete, abstinentia, lenium medicamentorum inunctionibus, cibo, qui postero die satis mature datur, primum liquido, ne maxillæ laborent, deinde inflammatione finita tali, qualis in uulneribus propositus est. quibus, ut aqua quoq; diutius bibatur, necessario accedit.

De pituita oculorum.

d

E pituitæ quoq; tenuis curſu, qui oculos infeſtat, quatenus medicamentis agendum eſt, iam explicui. nunc ad ea ueniam: quæ curationem ex manu poſtulant. animaduertimus autem quibuſdam nunquam ſiccæſcere oculos, ſed ſemper humore tenui madere, quæ res aſpritudinem continuat, ex leuibus momẽtis inflammationes et lippitudines excitat, totam deniq; uitam hominis infeſtat. id'q; in quibuſdam nulla ope adiuuari poteſt, in quibuſdam ſanabile eſt. quod primum diſcrimen eſt noſſe oportet, ut alteri ſuccurratur, alteri manus non inijciatur. ac primum ſuperuacua curatio eſt in his, qui ab infantibus id uicium habent, quia neceſſario manſurum eſt uſque ad mortis diem: deinde non neceſſario etiam in his, q bus non multa, ſed acris pituita eſt. ſiquidem manu nihil adiuuãtur. medicamentis & uictus ratione, quæ craſſiorem pituitam reddit, ad ſanitatem perueniunt. lata etiam capita uix medicinæ patent. tum intereſt uenæ pituitam emittant: quæ inter caluariam & cutem ſunt, an quæ inter membranam cerebri & caluariam. ſuperiores ferè per tempora oculos rigant: inferiores per eas mẽbranas, quæ ab oculis ad cerebrum tendunt. poteſt autem adhiberi remedium his: quæ ſupra os fluunt, non poteſt his, quæ ſub oſſe. ac ne his quidem ſuccurritur, quibus pituita utrinq; deſcendit. quia leuata altera parte nihilominus altera infeſtat. quid ſit autem hoc ratione cognoſcitur. raſo capite ea medicamẽta, quibus in lippitudine pituita ſuſpẽditur, à ſuper cilijs uſq; ad uerticem illini debent. ſi ſicci oculi eſſe cœperunt, apparet per eas uenas, quæ ſub cute ſunt, irrigari. ſi nihilominus madent, manifeſtum eſt ſub oſſe deſcendere. ſi eſt humor, ſed leuior, duplex uicium eſt. plurimi tamen ex laborantibus reperiuntur: quos ſuperiores uenæ exerceant, ideo'q; pluribus etiam opitulari licet. id'q; non in græcia tantummodo, ſed in alijs quoq; gentibus celebre eſt, adeo ut nulla medicinæ pars magis per nationes quoque expoſita ſit. reperti in græcia ſunt qui nouem lineis cutem capitis inciderent, duabus in occipitio rectis: una ſuper eas tranſuerſa, dein duabus ſuper aures, una inter eas item tranſuerſa, tribus inter uerticem & frontem rectis. reperti ſunt qui à capite recte eas lineas ad tempora deducerent: cognitis'q; ex motu maxillarum muſculorum initijs, leuiter ſuper eos cutem inciderent. inductis'q; per retuſos hamos oris inſererent linamenta, ut neque inter ſe cutis antiqui fines committerentur, & in medio caro increſceret, quæ uenas ex quibus humor ad oculos tranſiret, aſtringeret. Quidam etiam atramento duas lineas duxerunt à

media aure ad mediam alteram aurem: deinde à naribus ad uerticem. tum ubi lineæ committebantur, scalpello inciderunt, & post sanguine fuso os ibidem adusserunt. nihilominus autem: et in temporibus & inter frontem atq; caluariam eminentibus uenis idem candens ferrum admouerunt. frequens curatio est uenas in temporibus adurere, quæ ferè quidem in eiusmodi malo tument, sed tamen ut inflentur, magisq; se ostendant. ceruix ante modice deliganda est, tenuibusq; ferramentis & retusis uenæ adurendæ, donec in oculis pituitæ cursus conquiescat. id enim signum est quasi excæcatorum itinerum per quæ humor ferebatur. ualentior tamen medicina est: ubi tenues conditæq; uenæ, ideoq; legi non possunt. eodem modo ceruice deligata: retentoq; ab ipso spiritu, quo magis uenæ prodeant: atramento notare eas contra tempora et inter uerticem ac frontem: deinde ceruice resoluta qua notæ sunt uenas incidere & sanguinem mittere. ubi satis fluxit, tenuibus ferramentis adurere. contra tempora quidem timide, ne subiecti musculi, qui maxillas tenent, sentiant: inter frontem uero et uerticem, uehementer, ut sic squama ab osse recedat. efficacior tamē etiam num est afrorum curatio, qui uerticem usq; ad os adurunt sic, ut squamā remittat. sed nihil melius est quàm quod in gallia quoq; comata fit. ubi uenas in temporibus et in superiore capitis parte legunt. adusta quomodo curanda sint iam explicui. nunc illud adijcio, neq; ut crustæ decidant: neq; ut ulcus impleatur adustis uenis esse properandum. ne uel sanguis erumpat, uel cito pus supprimatur, cum per hoc siccescere eas partes opus sit: per illud exhauriri opus non sit. si quando tamen sanguis eruperit, infricanda medicamenta esse, quæ sic sanguinem supprimant, ne adurant. quemadmodū autem uenæ deligendæ sint: quidq; lectis his faciendum sit, cum uenero ad crurum uarices dicam.

De aurium morbis, qui manu & scalpello curantur. Cap. VIII.

u Erum ut oculi multiplicem curationem etiam manus exigunt: sic in auribus admodum pauca sunt: quæ in hac medicinæ parte tractentur. solet tamen euenire uel à primo natali die protinus, uel postea facta exulceratione, deinde per cicatricem aure repleta, ut foramen in ea nullum sit, ideoq; audiendi usu careat. quod ubi incidit: specillo tentandum est, alte ne id repletum, an in summo tantum glutinatum sit. nam si alte est: prementi non cedit. si in summo, specillum protinus recipit. Illud attingi non oportet, ne sine effectus spe distentio oriatur neruorum, & ex ea mortis periculum sit. hoc facile curatur. nam qua cauum esse debet, uel medicamentum

tum

tum aliquod imponendum est ex adurentibus, uel candente ferro aperiendum, uel etiam scalpello incidendum. cumq; id patefactum, & iam ulcus purum est: conijcienda eò pinna est illita medicamento cicatricem inducente, circaq; idem medicamentum dandum, ut cutis circa pinnam sanescat: quo fit ut ea remota postea facultas audiendi sit: at ubi aures: in uiro puta, perforatæ sunt, & offendunt, traijcere id cauũ celeriter candente acu satis est, ut leniter eius ora exulcerētur, aut etiam adurente medicamento idem exulcerare: postea deinde imponere id quod purget, tum quod eum locum repleat, & sic cicatricem inducat. quod si magnũ id foramen est, sicut solet esse in his, qui maiora pondera auribus gesserunt: incidere quod superest ad extremum oportet, supra deinde oras scalpello exulcerare, & postea suere, ac medicamentum, quo id glutinetur, imponere. tertium est: si quid ibi curti est, sarcire. quæ res cum in labris quoq; & naribus fieri possit: eandem autem rationem habeat, simul explicanda est.

Curta in auribus, labrisq;, ac naribus, quomodo sarciri & curari possint. Cap. IX.

c Vrta igitur in his tribus, ac si qua parua paria sunt: curari possunt: si qua maiora sunt, aut non recipiunt curationem aut ita per hanc ipsam deformantur, ut minus indecora ante fuerint. atq; in aure quidem & naribus deformitas sola timeri potest. in labris uero si nimium contracta sunt, usus quoq; necessarij iactura fit. quia minus facile & cibus assumitur, & sermo explicatur. neq; enim creatur ibi corpus: sed ex uicino adducitur: quod in leui mutatione & nihil eripere, & fallere oculum potest: in magna non potest: neq; senile autem corpus, neq; quod mali habitus est, neq; in quo difficulter ulcera sanescunt, huic medicinæ idoneum est: quia nusquam celerius cancer occupat, aut difficilius tollitur. ratio curationis eiusmodi est. id quod curatum est in quadratum redigere. ab interioribus eius angulis lineas transuersas incidere, quæ citeriorē partem ab ulteriore ex toto diducant: deinde ea quæ sic resoluimus, in unum adducere: si nō satis iunguntur, ultra lineas, quas ante fecimus, alias duas lunatas, & ad plagam conuersas immittere, quibus summa tantum cutis diducatur. sic enim fit ut facilius quod adducitur, sequi possit: quod non ui cogendum est, sed ita adducendum, ut ex facili subsequatur, & demissum non multum recedat. interdum autem ab altera parte cutis haud omnino adducta, deformem quem reliquit locum: reddit. Huiusmodi loci altera pars incidenda, altera intacta ha-

benda est. ergo neq; ex imis auribus, neq; ex medio naso imis uenarum partibus, neq; ex angulis labrorum quicquam attrahere tentabimus. utrinq; autem petemus: si quid summis auribus, si quid imis, si quid aut medio naso, aut medijs naribus, aut medijs labris deerit. quæ tamen interdum etiam duobus locis curata esse consuerunt. sed eadem ratio curandi est. si cartilago in eo quod incisum est, eminet: excidenda est. neque enim aut glutinatur, aut acu tuto traijcitur. neq; longe tamen excidi debet: ne inter duas oras liberæ cutis, utrinq; coitus puris fieri possit. tum iunctæ oræ inter se suendæ sunt utrinq; cute apprehensa, & qua priores lineæ sunt: ea quoq; suturæ inijcienda sunt. siccis locis, ut in naribus, illita spuma argenti satis proficit. in ulteriores uero lunatasq; plagas linamentum dandum est, ut etro increscens uulnus impleat, summaq; cura quod ita sutum est, tuẽdum esse apparere ex eo potest, quod de cancro supra posui. ergo etiam tertio quoq; die fouendum erit uapore aquæ calidæ: rursusq; idem medicamentum inijciendum, fereq; septimo die glutinatum est. tum suturæ eximi, & ulcus ad sanitatem perduci debent.

De polypi curatione per ferrum. Cap. X.

Polypum uero, qui in naribus nascitur, præcipue ferro curari iam aliâs posui. ergo etiam hunc ferramento acuto in modum spathæ facto resoluere ab osse oportet adhibita diligentia, ne infra cartilago lædatur, in qua difficilis curatio est. ubi abscissus est, unco ferramento extrahendus est. tum implicitum linamẽtum, uel aliquid ex penicillo respergendum est medicamento, quo sanguis supprimitur: eoq; nares leniter implendæ. sanguine suppresso, linamento ulculum purgandum est. ubi purum est, eo pinna eodem modo quo in aure supra positum est, medicamento illita, quo cicatrix inducitur, intus demittenda, donec ex toto id sanescat.

De ozæna. Cap. XI.

Id autem uitium, quod ὄζαινα à græcis uocatur, si medicamentis non cederet, quemadmodum manu curandum esset, apud magnos chirurgos non reperi. Credo quia res raro ad sanitatem satis proficit: cum aliquod in ipsa curatione tormentum habeat. apud quosdam tamẽ positum est uel sutilem fistulam, uel eundem scriptorium calamum in narem esse conijciendum, donec sursum ad os perueniat: tum per id tenue ferramentum candens dandum

esse ad ipsum os: deinde adustum locum purgandum esse ærugine & melle. ubi purus est: lycio ad sanitatem perducendum. uel narem incidendam esse ab ima parte ad os, ut & conspici locus possit, & facilius candens ferramentum admoueri. tum sui narem debere, & adustum quidem ulcus eadem ratione curari. suturam uero illini uel spuma argenti uel alio glutinante.

De ore uicijs, quæ manu & ferro curantur. Cap. XII.
De dentibus.

IN ore quoq; quædam manu curantur. ubi in primis dentes nonnunq̄ mouentur, modo propter radicum imbecillitatem, modo propter gingiuarum arescentium uicium. oportet in utrolibet candens ferramentū gingiuis admouere, ut leuiter attingat, non ut insidat. adustæ gingiuæ melle illinendæ, & mulso eluendæ sunt. ut pura ulcera esse cœperunt, arida medicamēta infricanda sunt ex his quæ reprimunt. si uero dens dolores mouet, eximiq; eum, quia medicamenta nihil adiuuant, placuit, circumradi debet, ut gingiua ab eo resoluatur. tum is concutiendus est. eaq; facienda donec bene moueatur. nam dens hærens cum summo periculo euellitur, ac nōnunq̄ maxilla loco mouetur. idq; etiam maiore periculo in superioribus dentibus fit, quia potest tempora oculos'ue cōcutere. tum si fieri potest manu, si minus, forfice dens excipiendus. ac si exesus est, ante id foramen, uel linamento, uel bene accommodato plumbo replendum est ne sub forfice confringatur: recta uero forfex ducenda est, ne inflexis radicibus: os earū, cui dens inhæret, parte aliqua frangatur. neq; ideo nullum eius rei periculum est, utiq; in dentibus breuibus, qui ferè lōgiores radices, habent. sæpe enim forfex cum dentem comprehendere non possit, aut frustra comprehendat, os gingiuæ prehendit & frangit. protinus autem ubi plus sanguinis profluit, scire licet aliquid ex osse fractum esse. ergo specillo conquirenda est testa, quæ recessit & uolsella protrahenda est. si non sequitur, incidi gingiua debet, donec labans ossis testa recipiatur. quod si fractum statim nō est, indurescit extrinsecus maxilla, ut is hiare non possit. sed imponendū calidū ex farina et fico cataplasma est, donec ibi pus moueatur. tum incidi gingiua debet. pus quoq; multum profluēs ossis fracti nota est. itaq; etiam tum id extrahi conuenit. nonnunquam etiam eo læso, fistula fit quæ eradi debet. Dens autem scaber, qua parte niger est, radēdus est, illinendus'q; rosæ flore contrito, cui gallæ quarta pars & altera myrrhæ sit adiecta. continendum'q; ore crebro uinum meracum. atque

in eo casu uelandum caput, ambulatione multa, frictione capitis: cibo non acri utendum est. at si ex ictu uel alio casu aliqui labant dentes, auro cum his, qui bene hærent, uinciendi sunt. continendaq́; ore reprimentia, ut uinum in quo malicorium decoctum, aut in quo galla candens coniecta sit. Siquando etiam in pueris alter dens nascitur, quàm prior excidat, is qui cadere debuit circum purgandus, & euellendus est. is qui natus est in locum prioris quotidie digito adurgendus, donec ad iustam magnitudinem perueniat. quotiens cunq; dente exẽpto radix relicta est, protinus ea quoq; ad id facta forfice, quam ῥίζαν græci uocant: eximenda est. Tonsillas autem quæ post inflammationes indurueru nt: ἀντιάδες autem græcis appellantur: cum sub leui tunica sint, oportet digito circum radere & euellere: si ne sic ꝗdem resoluuntur, hamulo excipere, & scalpello excidere: tum ulcus aceto eluere, & illinere uulnus medicamento, quo sanguis supprimatur.

De uua.

u

Va si cum inflammatione descendit, doloriq́; est, & subrubicundi coloris: præcidi sine periculo non potest. solet enim multum sanguinem effundere. itaq; melius est his uti, quæ aliâs proposita sunt. si uero inflammatio quidem nulla est, nihilominus autem ea ultra iustum modum à pituita deducta est, & est tenuis, acuta, alba, præcidi debet. itemq́; si ima, liuida & crassa, summa, tenuis est. neq; quicquam commodius est quàm uolsella prehendere, sub eaq́; quod uolumus, excidere. neq; enim ullum periculum est, ne plus minus'ue præcidatur: cum liceat tantum infra uolsellam relinquere: quantum inutile esse manifestum est: idq́; præcidere quo longior uua est, quàm esse naturaliter debet. post curationem eadem facienda sunt, quæ in tonsillis proxime posui.

De lingua.

l

Ingua uero quibusdam cum subiecta parte à primo natali die iuncta est, qui ob id ne loqui quidem possunt. horum extrema lingua uolsella prehendenda est, sub eaq́; membrana incidenda magna cura habita, ne uenæ quæ iuxta sunt: uiolẽtur, et profusione sanguinis noceant. reliqua curatio uulneris in prioribus posita est: & pleriq; quidem, ubi consanuerunt, loquuntur. ego autem cognoui qui sucisa lingua, cum abunde super dentes eam promeret, non tamen loquendi facultatem consecutus est. adeo in medicinæ etiam ubi perpetuum est, quod fieri debet, non tamen perpetum est id, quod sequi conuenit.

De abscessu sub lingua.

s Vb lingua quoq; interdum aliquid abscedit, quod ferè consistit in tunica: doloresq; magnos mouet. quod si exiguum est, incidi semel satis est. si maius, summa cutis usq; ad tunicam excidenda est: deinde utrinq; oræ hamulis excipiendæ, & tunica undiq; circundata liberanda est, magna diligentia per omnem curationem habita, ne qua maior uena incidatur.

De labris.

l Abra autem sæpe finduntur, eaq; res habet cum dolore etiam hanc molestiam, quod sermo prohibetur: qui subinde eas rimas cum dolore diducendo sanguinem citat: sed has, si in summo sunt, medicamentis curare cōmodius est, quæ ad ulcera oris fiunt. si uero altius descenderunt, necessariū est tenui ferramento adurere: quod spathæ simile quasi transcurrere, non imprimi debet. postea facienda eadem sunt, quæ in auribus adustis exposita sunt.

De ceruicis uicijs, & curatione. Cap. XIII.

a T in ceruice inter cutem, & asperam arteriam tumor increscit: βρονχοκοίλην græci uocant. quo modo caro hebes, modo humor aliquis melli, aquæ'ue similis includitur: interdum etiam minutis ossibus pili immixti, ex quibus quicquid est quod tunica continetur, potest adurentibus medicamentis curari, quibus summa cutis cum superiecta tunica exæditur. quo facto siue humor est, profluit: siue quid densius, deinde digitis educitur: tum ulcus sub linamentis sanescit: sed scalpelli curatio breuior est. Medio tumore una linea inciditur usq; ad tunicam: deinde uiciosus sinus ab integro corpore digito separatur: totusq; cum uelamento suo eximitur. tum aceto, cui uel salem, uel nitrum aliquis adiecit, eluitur. oræq; una sutura iunguntur: cæteraq; eadem quæ in alijs suturis super inijciuntur. Leniter deinde, ne fauces urgeat, deligatur. si quando autem tunica eximi non potuerit, intus inspergenda adurentia: linamentisq; id curandum est cæteris pus mouentibus.

De umbilici uicijs. Cap. XIIII.

s Vnt etiam circa umbilicum plura uicia, de quibus propter raritatem inter auctores parum constat. Verisimile est autē id à quoq; prætermissum, quod ipse non cognouerat: à nullo, id quod

non uiderat, fictum. commune omnibus est, umbilicum indecore prominere. causæ requiruntur. meges tres has posuit. modo intestinũ eò irrumpere. modo omentum. modo humorem Sostratus nihil de omento dixit. duobus hisdem adiecit, carnem ibi interdum increscere, eamq; modo integram esse, modo carcinomati similem. Gorgias ipse quoque omenti mentionem omisit. sed eadem tria causatus spiritum quoq; interdum eò dixit irrumpere. Heron omnibus his quatuor positis, & omenti mentionem habuit, & eius quod simul & omentum & intestinum habuerit. quid autem horum sit, his indicijs cognoscitur. ubi intestinum prolapsum est, tumor neque durus neque mollis est omni frigore comminuitur, non solum sub omni calore, sed etiam retento spiritu crescit. sonat interdum, atq; ubi resupinatus est aliquis delapso intestino ipse desidit. ubi uero omentum est, cætera similia sunt, tumor mollior & ab una parte latus extenuatum in uentrem est. si quis apprehendit: elabitur. ubi utrunque est: inditia quoque mixta sunt, & inter utrunque mollities. at caro durior est, semperq; etiam resupinato corpore tumet, prementiq; non cedit, prioribus facile cedentibus. si uiciosa est easdem notas habet, quas in carcinomate exposui. humor autem si premitur: circunfluit. at spiritus pressus cedit, sed protinus redit resupinato quoq; corpore tumorem in eadem figura tenet. ex his id quod ex spiritu uicium est, medicinam non admittit. caro quoq; carcinomati similis cum periculo tractatur. itaq; omittenda est. sana excidi debet, idq; uulnus linamentis curari. humorem quidam uel inciso summo tumore effundunt, & uulnus hisdem linamentis curãt. in reliquis uariæ sententiæ sunt. ac resupinandum quidem corpus esse res ipsa testatur, ut in uterum, siue intestinum, siue omentum est, delabatur. sinus uero umbilici tum uacuus à quibusdam duabus regulis exceptus est, uehementerq; earum capitibus deligatis ibi emoritur. à quibusdam id uicium acu traiectatur duo lina ducente. deinde utriusq; lini duobus capitibus diuersæ partes astringuntur. quod in una quoq; oculi fit. nam sic id quod supra uinculum est, moritur. adiecerunt quidam, ut antequam uincirent: summum una linea inciderent, exciderentq;, quo facilius digito demisso, quod illuc irrupisset, depellerent. tum deinde uinxerunt. sed abunde est, iubere spiritum continere, ut tumor quantus maximus esse potest, se ostendat. tum imam basim eius atramento notare, resupinatoq; homine, digitis tumorem eum premere, ut si quid delapsum non est: manu cogatur. post hæc umbilicum attrahere, & qua nota atramenti est lino uehementer astringere. deinde partem superiorem aut medicamentis aut ferro adurere donec emoriatur. atq; ut cætera usta ulcus nutri-

re: idq; non solum ubi intestinum uel omentum, uel utrunque est, sed etiam ubi humor est: optime proficiat. sed ante quædam uisenda sunt, ne quod ex uinculo periculum sit. nam curationi neque infans, neque aut robustus annis, aut senex aptus est, sed à septimo ferè anno ad quartumdecimum. deinde ei corpus idoneum est id, quod integrum est. at quod mali habitus est, quodq; papulas, impetigines, similiaq; habet idoneum non est. leuibus quoq; tumoribus facile subuenitur. at in eorum, qui nimis magni sunt, curatione periculum est. Tempus autem anni & autumnale & hibernum uitandum est. uer idoneum maxime est. ac prima æstas non aliena est. præter hæc abstinere pridie debet. neq; id satis est. sed aluus quoq; ei ducenda est, quo facilius omnia quæ excesserunt, intra aluum considant.

Quomodo aqua hydropicis emittatur. Caput quintumdecimum.

Quam his qui hydropici sunt emitti oportere aliàs dixi. a nunc quemadmodum id fiat dicendum est. quidam autem sub umbilico ferè quattuor interpositis digitis à sinistra parte. Quidam ipso umbilico perforato facere consuerunt. quidam cute primum adusta, deinde interiore abdomine inciso. quia quod per ignem diuisum est, minus celeriter coit. ferramentum autem demittitur: magna cura habita ne qua uena incidatur. id tale esse debet, ut ferè tertiam digiti partem latitudo mucronis impleat. demittendumq; ita est: ut membranam quoque transeat: qua caro ab interiore parte finitur: eò tum plumbea aut ænea fistula conijcienda est, uel recuruatis in exteriorem partem labris, uel in media circum surgente, quadā mora ne tota intus delabi possit. huius ea pars quæ intra paulo longior esse debet, quàm quæ extra, ut ultra ulteriorem membranam procedat, per hanc effundendus humor est. atq; ubi maior pars eius euocata est, cludenda demisso linteolo fistula est, & in uulnere, si id ustum non est: relinquenda. deinde per insequentes dies circa singulas heminas emittendum, donec nullum aquæ uestigium appareat. quidam tamen etiam non usta cute protinus fistulam recipiunt, & super uulnus spongiam expressam deligant. deinde postero die rursus fistulam demittunt: quod recens uulnus paulum diductum patitur, ut siquid humoris superest, emittatur: idq; bis ita fecisse contenti sunt.

De intestinorum uulneratorum curationibus. Cap. XVI.

n Onnunquam autem uenter ictu aliquo perforatur: sequiturq; ut intestina euoluantur. quod ubi incidit, protinus considerandum est, an integra ea sint, deinde an his color suus maneat. si tenuius intestinum perforatum est, nihil profici posse iam retuli. latius intestinum sui potest, non quod certa fiducia sit, sed quod dubia spes, certa desperatione si potior. interdum enim glutinatur. tū si utrumlibet intestinum liuidum, aut pallidum, aut nigrum est, quibus illud quoq; necessario accedit, ut sensu careat: medicina omnis inanis est. si uero adhuc ea sui coloris sunt, cum magna festinatione succurrendum est. Momento enim alienantur externo, & insueto spiritu circundata. Resupinandus autem homo est coxis erectioribus. & si angustius uulnus est, quàm ut intestina commode refundantur, incidendum est donec satis pateat. Ac si iam sicciora intestina sunt, perluenda aqua sunt: cui paulum admodum olei sit adiectum. tum minister oras uulneris leuiter diducere manibus suis, uel etiam duobus hamis membranæ interiori iniectis debet. medicus priora semper intestina quæ posteriora prolapsa sunt, condere sic, ut orbium singulorū locum seruet: repositis omnibus, leniter homo concutiendus est. quo fit ut per se singula intestina in suas sedes diducantur: & inibi considāt. his conditis omentum quoq; considerandum est: ex quo si quid iam nigri, & emortui est, forfice excidi debet. si quid integrum est, leuiter super intestina diduci. sutura autem neq; summæ cutis, neq; interioris membranæ per se satis proficit, sed utriusq;. & quidem duobus linis uincienda est spissior quàm alibi, quia & rumpi facilius motu uentris potest, & non æque magnis inflammationibus pars ea exposita est. igitur in duas acus fila conijciēda, eaq; duabus manibus tenenda: & prius interiori membranæ sutura inijcienda est sic, ut sinistra manus in dexteriore ora, dextra in sinisteriore à principio uulneris orsa, ab interiori parte in exteriorem acum immittat. quo fit, ut ab intestinis ea pars semper acuum longe sit, quæ retusa est: semel utraq; parte traiecta permutandæ acus inter manus sunt, ut ea sit in dextra, quæ fuit in sinistra: ea ueniat in sinistram, quam dextra continuit. iterumq; eodem modo per oras immittendæ sunt. Atq; ita tertio, et quarto: deincepsq; permutatis inter manus acubus includenda plaga. post hæc eadem fila, eædemq; acus ad cutem transferendæ. similiq; ratione ei quoq; parti utraq; sutura inijciēda semper ab interiore parte acubus uenientibus semper inter manus traiectis. dein glutinantia inijcienda, quibus aut spongiam, aut sucidam lanam ex

aceto impressam accedere debere manifestius est, quàm ut semper di cendum sit. impositis his leuiter deligari uenter debet.

De interiore parte abdominis rupta, & qua ratione curanda sit. Cap. XVII.

i Nterdum tamen uel ex ictu aliquo, uel retento diutius spiritu, uel sub graui fasce interior abdominis membrana superiore cute integra rumpitur. quod fœminis quoq; ex utero sæpe euenire consueuit, fitq; præcipue circa ilia. sequitur autem cum superior caro mollis sit, ut non satis intestina contineat, hisq; intenta cutis indecore intumescat. atq; id quoq; aliter ab alijs curatur. quidã enim per acum duobus linis ad imam basim immissis, sic utrinque deuinciunt, quemadmodum & in umbilico, & in uua positum est, ut quicquid super uinculum est, emoriatur. quidam medium tumorẽ excidunt ad similitudinem myrtacei folij. quod semper eodem modo seruandum esse iam posui, & tum oras sutura iungunt. commodissimum est autem resupinato corpore, experiri manu qua parte is tumor maxime cedat: quia necesse est ea parte rupta membrana sit, quáq; integra est, ea magis obnitatur. tum qua rupta uidebitur, immittendæ scalpello duæ lineæ sunt: ut exciso medio interior membrana utrinq; recentem plagam habeat. quia quod uetus est: sutura non coit loco patefacto. si qua parte membrana non nouam plagam, sed ueterem habet: tenuis excidenda habena est, quæ tantum ora eius exulceret. cætera, quæ ad suturæ reliquam curationem pertinent, supra comprehensa sunt.

De uaricibus uentris.

p Ræter hæc euenit, ut in quorundam uentribus uarices sint. quarum, quia nulla alia curatio est: quàm quæ in cruribus esse consueuit, tum eam partem explanaturus hanc quoq; eò differo.

De testiculorum natura, & morbis eorum. Cap. XVIII.

u Enio autem ad ea: quæ in naturalibus partibus circa testiculos oriri solent. quæ quo facilius explicem, prius ipsius loci natura paucis proponenda est. igitur testiculi simile quiddam medullis habent. nam sanguinem non emittunt, & omni sensu carent. dolent autem in ictibus & inflammationibus tunicæ, quibus hi continẽtur. dependent uero ab inguinibus per singulos neruos quos κρεμαστῆρας græci nominant: cum quorum utroq; binæ descendunt

& uenæ, & arteriæ. hæ autem tunicæ conteguntur tenui, neruosa, si=
ne sanguine alba, quæ ἐλαφροειδὴς à græcis nominatur. super eã ua-
lentior tunica est: quæ interiori uehementer ima parte inhæret, δάρ=
τον græci uocant. Multæ deinde membranulæ uenas et arterias, eosq;
neruos comprehendunt: atq; inter duas quoq; tunicas superioribus par
tibus leues, paruulæq; sunt. hactenus propria utriq; testiculo & ue=
lamenta, & auxilia sunt. communis deinde utriq;, omnibusq; interio
ribus sinus est, qui iam conspicitur à nobis, ὀσχέον græci, scrotum no=
stri uocant, isq; ab ima parte medijs tunicis leuiter innexus est, à supe
riore tantum circundatus est. sub hoc igitur plura uicia esse consue-
runt. quæ modo ruptis tunicis, quas ab inguinibus incipere proposui,
modo his integris fiunt. siquidem interdum uel ex morbo primum
inflammatur, deinde postea pondere abrumpitur. uel ex ictu aliquo
protinus rumpitur tunica, quæ diducere ab inferioribus partibus in-
testina debuit. tum pondere eo deuoluitur, aut omentum, aut etiam in-
testinum. atq; ibi reperta uia, paulatim, aut ab inguinibus inferiores
quoq; partes nisum subinde neruosas tunicas, & ob id eius rei patien
tes diducit ἐντεροκοίλην, & ἐπιπλοκοίλην græci uocant, apud nos in-
decorum, sed commune his herniæ nomen est. deinde si descẽdit omẽ-
tum, nunq̃ in scroto tumor tollitur, siue inedia fuit, siue corpus huc il=
luc'ue conuersum, aut aliquo modo collocatum. itemq; si retentus est spi
ritus, non magnopere increscit. tactu uero inæqualis est, & mollis, et
lubricus. at si intestinum quoq; descendit, humor his sine inflamma-
tione modo minuitur, modo increscit. estq; ferè sine dolore, & cum
conquiescit aliquis aut iacet, interdum ex toto desidit, interdum sic di
uiditur, ut in scroto exiguæ reliquiæ maneãt. at si clamore & sacie
tate, & si sub aliquo pondere is homo nixus est, crescit. frigore omni
contrahitur: calore diffunditur. estq; tum scrotum, & rotundum, &
tactu leue: idq; quod subest: lubricum est, si pressum est, ad inguen re
uertitur, demissumq; iterum cum quodã quasi murmure deuoluitur.
& id quidem in leuioribus malis euenit. nonnunq̃ autem stercore
accepto uastius tumet, retroq; compelli non potest: affertq; tum dolorẽ,
& scroto, & inguinibus, & abdomini: nonnunq̃ stomachus quoque
affectus, primum ruffam bilem per os reddit, deinde uiridem, qui=
busdam etiam nigram. integris uero membranis interdum eam par
tem humor distringit. atq; eius quoq; species duæ sunt: nam uel inter
tunicas is increscit, uel in membranis quæ ibi circa uenas & arteri-
as sunt, ubi hæ grauitate occulauerunt. ac ne ei quidem humori, qui
inter tunicas est, una sedes est. nam modo inter summam et mediam,
modo inter mediam & imam consistit: græci communi nomine quic=

quid est ὑδροκοίλην appellant. nostri ut scilicet nullis discriminibus satis cognitis, hæc quoq; sub eodem nomine, quo priora habent. signa autem quædam communia sunt, quædam propria. communia quibus humor deprehenditur. propria: quibus locis humorem subesse dicimus. si tumor est nunquam ex toto se renittens: sed interdum leuior, aut propter famem, aut propter febriculam, maximeq; in pueris, hisq; mollis est, si non nimius humor subest. at si his uehementer increuit, renititur sic, ut uter repletus, & arte astrictus. uenæ quoque in scroto inflantur, & si digito pressimus, cedit humor, circumfluensq; id quod non premitur: attollit, & tanquã in uitro cornu'ue per scrotum apparet: isq; quantum in ipso est, sine dolore est. sedes autem eius sic deprehenditur: si inter summam, mediamq; tunicam est, cum digitis duobus pressimus, paulatim humor inter eos reuertens subit. scrotum ipsius & albidius est. si ducatur, aut nihil, aut paruulum intenditur. testiculus ea parte neq; uisu, neq; tactu sentitur. at si sub media tunica est, intentum scrotum magis se attollit, adeo ut superior coles sub tumore eo delitescat. præter hæc æque integris tunicis ramex innascitur, κιρσοκοίλην græci appellant. uenæ intumescunt, hæ quoq; intortæ, conglomerat æq; ad superiorem partem, uel ipsum scrotum implent, uel mediam tunicam, uel imam: interdum etiam sub ima tunica circa ipsum testiculum, neruumq; eius increscunt. ex his ea quæ in ipso scroto sunt, oculis patent. hæ uero quæ mediæ, imæ'ue tunicæ insident, ut magis conditæ, non æque quidem cernuntur, sed tamen etiam uisui subiectæ sunt, præterquam quod & tumoris aliquid est pro uenarum magnitudine et modo, et id prementi magis renititur, ac per ipsos uenarum toros inæquale est, & qua parte id est, testiculus magis iusto dependet. cum uero etiam super ipsum testiculum, neruumq; eius id malum increuit, aliquanto longius testiculus ipse descendit, minorq; altero fit, ut pote alimento amisso. Raro sed aliquando caro quoq; inter tunicas increscit, σαρκοκοίλην græci uocant. interdum etiam ex inflammatione tumet ipse testiculus, ac febres quoque affert, & nisi celeriter ea inflammatio conquieuit, dolor ad inguina atq; ilia peruenit: partesq; hæ intumescunt. neruus, ex quo testiculus dependet, plenior fit, simulq; indurescit super hæc, inguen quoque nonnunquam uarices implent: βουβωνοκοίλην appellant.

De testiculorum curationibus communibus, & primo de incisione, & curatione inguinis, uel scroti. Caput. XIX.

h Is cognitis de curatione dicendum est, in qua quædam communia omnium sunt, quædam propria singulorum. prius de com-

munibus dicam. loquar autem nunc de his, quæ scalpellum deside-
rant: nam quæ uel sanari non possint, uel aliter nutriri debeant, di-
cendum erit simul cum ad species singulas uenero. inciditur autẽ in-
terdum inguen, interdum scrotum. in utraq; curatione homo ante tri
duum bibere aquam pridie: abstinere etiam à cibo debet, ipso autem
die collocari supinus, deinde si inguen incidendum est, idq; iam pube
contegitur, ante radendum est, & tum extento scroto, ut cutis inguinis
intenta sit: id incidendum sub imo uentre, qua cum abdomine tunicæ
inferiores cõmittuntur. aperiendum autem audacter est donec sum-
ma tunica, quæ ipsius scroti est, incidatur: perueniaturq; ad eam, qua
media est plaga facta. foramen deorsum uersus subest. in id demitten
dus est sinistræ manus digitus index, ut diductis interueniẽtibus mẽ
branulis simul laxet. minister autem sinistra manu comprehenso scro
to sursum uersus eum debet extendere: & quàm maxime ab inguini
bus abducere, primum cum ipso testiculo, dum medicus omnes mem-
branulas quæ super mediam tunicam sunt: si digito diducere non po
test, scalpello abscidat: deinde sine eo, ut is delapsus ipsi plagæ iunga
tur, digitoq; inde promatur, & super uentrem cum duabus suis tuni
cis collocetur. inde si qua uiciosa sunt, circuncidẽda sunt. in quibus cum
multæ uenæ discurrant, tenuiores quidem præcidi protinus possunt:
maiores uero ante longiore lino deligandæ sunt, ne periculose sangui
nem fundant. sin media tunica uexata erit, aut sub ea malum incre
uerit, excidenda erit sic, ut alte ad ipsum inguen præcidatur. infra
tamen non tota demenda est. nam quod ad basim testiculi uehementer
cum ima tunica connexum est, excidi sine summo periculo nõ potest.
itaq; ibi relinquendum est. idem in ima quoq; tunica, si læsa est, faciẽ
dum est. sed non à summa inguinis plaga, uerum infra paulum ea
abscidenda, ne læsa abdominis membrana inflammationes moueat.
neq; tamen nimium ex ea sursum relinquendum est, ne postea sinue-
tur, & sedem eidem malo præstet. purgatus ita testiculus per ipsam
plagam cum uenis, & arterijs, & neruo suo leuiter demittendus est,
uidendumq; ne sanguis in scrotum descendat, ne'ue concretus aliquo
loco maneat. quæ ita fient, si uenis uinciendo medicus prospexerit. li
na quibus capita earum continebũtur, extra plagam dependere de-
bebunt. quæ pure orto sine ullo dolore excidẽt. ipsi autem plagæ inij
ciendæ duæ fibulæ sunt, & insuper medicamentum, quo glutinentur.
solet interdum ab altera ora necessarium esse aliquid excidi, ut cica-
trix maior & latior fiat. quod ubi incidit, linamenta super non ful
cienda, sed leuiter tantum ponenda sunt, supraq; ea quæ inflamma-
tionem repellant, idest ex aceto, uel lana sucida, uel spongia. cætera
eadem

eadem: quæ, ubi pus moueri debet, adhibenda sunt. at cum infra inci di oportet, resupinato homine subijciẽda sub scroto sinistra manus est, deinde id uehementer apprehendendum & incidendum. si paruu= lum est quod nocet, modice: ut tertia pars integra ad sustinendum te= sticulum infra relinquatur. si maius est, etiam amplius, ut paulum tantummodo ad imum, cui testiculus insidere possit: integrum mane- at. sed primo rectus scalpellus quàm leuissima manu teneri debet, do nec scrotum ipsum diducat. tum inclinandus mucro est, ut transuersa membrana secet, quæ inter summam, mediamq; tunicam sunt. at si uicium in proximo est, mediam tunicam attingi non oportet. si sub il la quoq; conditur, etiam illa incidenda est sic, ut tertia quoq;, si illa ui cium tegit. ubicunq; repertum malum est, ministrum ab inferiore par te exprimere moderate scrotum oportet, medicum digito, manubriolo, uel scalpello diductam inferiorem partem tunicæ extra collocare: de- inde eam ferramento quo ad similitudinem coruum uocant, incide- re sic, ut in eandem intrare duo digiti index & medius possint. his deinde coniectis excipienda reliqua pars tunicæ, & inter digitos scal pellus immittendus est: eximendumq;, aut effundendum quicquid est noxium: quancunq; autem tunicam quis uiolauit, illam quoq; debet excidere, ac mediam quidem, ut supra dixi, quàm altissime ab ingui ne, imam autem paulo infra. cæterum anteq̃ excidantur, hæ quoque uinciri lino summe debent, & eius lini capita extra plagam relin- quenda sunt, sicut in alijs quoq; uenis, quæ id requisierint. eo facto te= sticulus intus reponendus est, oræq; scroti suturis inter se committen- dæ, neq; paucis, ne parum glutinentur, & longior fiat curatio, neque multis, ne inflammationem augeant. atq; hic quoq; uidendum est, ne quid in scroto sanguinis maneat. tum imponenda glutinantia sunt. siquãdo autem in scrotum sanguis defluxit, aliquid'ue concretum ex eo decidit, incidi subter id debet, purgatoq; eo spongia acri aceto ma= dens circundari. deligatur autem uulnus omne, quod ex his causis fa ctum est. si dolor nullus est, quinq; primis diebus non est resoluen= dum, sed bis die tantum aceto irroranda lana uel spongia. si dolor est: tertia die resoluendum, et ubi fibulæ sunt, hæ incidendæ, ubi lina= mentum id mutandum est, rosáq; & uino madefaciendum id, quod imponitur. si inflammatio increscit, adijciendum prioribus catapla- sma ex lenticula & melle, uel ex malicorio, quod in austero uino co- ctum sit, uel ex his mixtis. si sub his inflammatio non cõquierit post diem quintum multa calida aqua uulnus fouendum, donec scrotum ipsum & extenuetur & rugosius fiat. tum imponendum catapla- sma ex triticea farina, cui resina pinea adiecta sit: quæ ipsa si robu

stus curatur, ex aceto: si tener, ex melle coquenda sunt. neq; dubium est quodcunq; initium fuit, si magna inflammatio est, quin ea, quae pus mouent, imponēda sint. quod si pus in ipso scroto ortum est, paulum id incidi debet, ut exitus detur. linamentumq; eatenus imponendum est, ut foramen tegat. inflammatione finita propter neruos priore cataplasmate, dein cerato utendum est. Haec proprie ad eiusmodi uulnera pertinent. caetera & in curatione, & in uictu similia his esse debent, quae in alio quoq; uulnerum genere praecepimus.

De intestini curatione. Cap. XX.

h Is propositis ad singulas species ueniendum est: ac si cui paruulo puero intestinum descendit, ante scalpellum experienda iunctura est. fascia eius rei causa fit: cui imo loco pila assuta est ex panniculis facta, quae ad repellendum intestinum ipsi illi subijcitur: deinde reliqua fasciae pars arcte circundatur. sub quo saepe & intus compellitur intestinum: & inter se tunicae glutinātur. rursus si aetas processit, multumq; intestini descendisse ex tumore magno patet, adijciunturq; dolor, & uomitus quae ex stercore, & ex cruditate eo delapso ferè accidunt, scalpellum adhiberi sine pernitie non posse manifestum est. leuandum tantummodo malum, & per alias curationes extrahendum est. sanguis mitti ex brachio debet: deinde si uires patiuntur, imperanda tridui abstinentia est: si minus certe pro ui corporis quamlongissime. eodem uero tempore super habendum cataplasma ex lini semine, quod ante aliquis ex mulso decoxerit. Post haec & farina hordeacea cum resina inijcienda, & his demittendus in solium aquae calidae, cui oleum quoq; adiectum sit: dandumq; aliquid cibi lenis calidi. quidam etiam aluum ducunt. id ducere aliquid in scrotum potest: educere ex eo non potest. per ea uero quae supra scripta sunt, leuato malo siquando aliâs dolor reuerterit, eadem erunt facienda. sine dolore quoq; si multa intestina prolapsa sunt, secari superuacuum est: non quo excludi à scroto non possint, nisi tamen id inflammatio prohibuit: sed quo repulsa inguinibus immorentur: ibiq; tumorem excitent: atq; ita fiat mali non finis, sed mutatio. at in eo, quem scalpello curari oportebit, simul atq; ad mediam tunicam uulnus in inguine factum peruenerit, duobus hamulis ea iuxta ipsas oras apprehendi debebit, dum eductis omnibus membranulis medicus eam liberat. neq; enim cum periculo laeditur, quae excidenda est, cum intestinum esse nisi sub ea non possit. ubi deducta autē erit ab inguine, usq; ad testiculum incidi debebit sic, ne his ipse laeda-

tur: tum excidi. ferè tamen hanc curationem pueriliſ ætas & modicum malum recipit. ſic uir robuſtus eſt, maiuſq; id uicium eſt, extrahi teſticulum non debet: ſed in ſua ſede permanere. id hoc modo fit. inguen eadem ratione uſq; ad mediã tunicam ſcalpello aperitur: eáq; tunica eodem modo duobus hamis excipitur ſic, ut à miniſtro teſticulus eatenus contineatur, ne per uulnus exeat: tum ea tunica deorſum uerſus ſcalpello inciditur: ſub eáq; index digitus ſiniſtræ manus ad imum teſticulum demittitur, eúmq; ad plagam compellit: deinde dextre manus duo digiti pollex, atq; index uenam, & arteriam, & neruum, tunicámq; eorum à ſuperiore tunica diducunt. quod ſi aliquæ membranulæ prohibent, ſcalpello reſoluuntur, donec ante oculos tota iam tunica ſit. exciſis quæ excidenda ſunt, repoſitóq; teſticulo ab ora quoq; eius uulneris, quod in inguine eſt, demenda habenula paulo latior eſt, quo maior plaga ſit, & plus creare carnis poſſit.

De omenti curatione. Cap. XXI.

T ſi omentum deſcendit, eodẽ quidem modo, quo ſupra ſcriptum eſt, aperiendum inguen, diducendǽq; tunicæ ſunt. conſiderandum autem eſt, maior ne is modus, an exiguus ſit. nam quod paruulum eſt, ſuper inguen in aluum uel digito, uel auerſo ſpecillo repellendum eſt. ſi plus eſt, ſinere oportet dependere quantum ex utero prolapſum eſt: idq; adurentibus medicamentis illinere, donec emoriatur, & excidat. quidam hic quoq; duo lina acu traijciunt, biniſq; ſingulorum capitibus diuerſas partes aſtringunt. ſub quo æque, ſed tardius emoriatur. adijcitur tamen hic quoq; celeritati, ſi omentum ſuper uinculum illinitur medicamentis, quæ ſic exedunt ne erodant, σηπτὰ græci uocant. Fuerunt etiam qui omentum forfice præciderent: quod in paruulo nõ eſt neceſſarium. ſi maius eſt, poteſt profuſionem ſanguinis facere: ſiquidem omentum quoq; uenis quibuſdam etiam maioribus illigatum eſt. neq; uero ſi diſcuſſo uentre id prolapſum forfice præciditur, cum & emortuum ſit, & aliter tutius aueli non poſſit: inde huc exemplum transferendum eſt. uulnus autem curari. ſi relictum omentum eſt, ſutura debet. ſi id amplius fuit, & extra emortuum eſt, exciſis oris, ſicut ſupra propoſitum eſt. ſi uero humor intus eſt, incidendum eſt: in pueris quidem inguen, niſi in his quoq; liquoris eius maior modus prohibet: in uiris uero, & ubicunq; multus humor ſubeſt ſcrotum. deinde ſi inguen inciſum eſt, eo protractis tunicis humor effundi debet. ſi ſcrotum, & ſub hoc protinus uicium eſt, nihil aliud quàm humor eſt effundendus: abſcidẽdǽq; mẽ-

branæ ſunt, ſi quæ eum continuerunt, deinde eluendũ id ex aquã,
quæ uel ſalẽ adiectum, uel nitrum habeat. ſi ſub media, ima'ue tu-
nica: totæ hæ extra ſcrotum collocandæ, excidendæq; ſunt.

De ramicis curatione. Cap. XXII.

r Amex autem, ſi ſuper ipſum ſcrotum eſt, aduredus eſt tenui
bus & acutis ferramentis: quæ ipſis uenis infigantur: cum
eo, ne amplius quàm has urant, maximéq; ubi inter ſe im-
plicatæ glomerantur, eò ferrum id admouendum eſt: tum ſuper fari-
na ex aqua frigida ſubacta inijcienda eſt: utendumq́; eo uinculo, quod
idoneum eſſe ani curationibus poſui. tertio die lenticula cum melle im
ponenda eſt. poſt eiectis cruſtis ulcera melle purganda: roſa implen-
da, ad cicatricem aridis linamentis perducenda ſunt. quibus uero ſu-
per mediam tunicam uenæ tument incidendum inguen eſt, atq; tunica
promouenda, ab eaq́; uenæ digito uel manubriolo ſcalpelli ſeparan-
dæ. qua parte uero inhærebunt: & ab ſuperiore, et ab inferiore par
te lino uinciendæ: tum ſub ipſis uinculis præcidendæ, reponendusq́;
teſticulus eſt. at ubi ſupra tertiam tunicam ramex inſedit, mediã ex-
cidi neceſſe eſt: deinde ſi duæ, tres'ue uenæ tument, & ita pars aliqua
obſidetur, ut maiore uicio uacet, idem faciendum, quod ſupra ſcri-
ptum eſt, ut ab inguine & à teſticulo deligatæ uenæ præcidantur: isq́;
condatur. ſin totum id ramex obſederit: per plagam demittendus di-
gitus index erit: ſubijciendusq́; uenis ſic, ut paulatim protrahat æq;
adducendo, donec is teſticulus par alteri fiat. tum fibulæ oris ſic uin-
ciendæ, ut ſimul eas quoq; uenas comprehendant. id hoc modo fit. acus
ab exteriore parte oram uulneris perforat. tum non per ipſam ue-
nam, ſed per membranam eius immittitur: per eamq́; in alterã orã
compellitur uenæ uulnerari non debent, ne ſanguinem fundant. mẽ-
brana ſemper inter has uenas eſt. ac neq; periculum affert, & filo
comprehenſas illas abunde tenet. itaq; etiam ſatis eſt duas fibulas eſſe.
tum uenæ quæcunq; protractæ ſunt in ipſum inguen aduerſo ſpecillo
comprehendi debent. ſoluendi fibulas tempus inflammatione finita,
& purgato uulnere eſt, & una ſimul, & oras, & uenas cicatrix de-
uinciat. ubi uero inter imam tunicam et ipſum teſticulum, neruumq́;
eius ramex ortus eſt, una curatio eſt, quæ totum teſticulũ abſcidit. nam
neq; ad generationem quicquam is confert et omnibus indecore, qui-
buſdam etiam cum dolore dependet. ſed totum quoq; inguen inciden-
dum media tunica promenda: atq; excidenda eſt: idem in ima facien
dum, neruusq́; ex quo teſticulus dependet præcidendus. poſt id uenæ

& arteriæ ad inguen lino deligandæ & infra uinculum abscidendæ sunt.

De carne, quæ inter tunicas testiculorum concreuit, & de neruo indurato. Cap. XXIII.

c Aro quoq; siquando inter tunicas concreuit: nihil dubij est, quin eximenda sit: sed id ipso scroto inciso fieri commodius est. at si neruus induruit, curari res neq; manu, neq; medicamento potest. Vrgent enim febres ardentes, & aut uirides, aut nigri uomitus, præter hæc ingens sitis et linguæ aspritudo, fereq; à die tertio spumans bilis aluo cum rosione redditur. atq; neq; assumi facile cibus, neq; contineri potest, neq; multo post extremæ partes frigescunt: tremor oritur: manus sine ratione extenduntur. deinde in fronte frigidus sudor, eumq; mors sequitur.

De ramice inguinis. Cap. XXIIII.

u Bi uero in ipso inguine ramex est, si tumor modicus est, semel incidi, si maior, duabus lineis debet, ut medium excidatur: deinde non extracto testiculo: sicut intestinis quoque prolapsis interdum fieri docui: colligendæ uenæ uinciendæq; ubi tunicas inhærebunt, & sub his modis præcidendæ sunt. neq; quicquam noui curatio uulneris eius requirit.

Ad tegendam glandem colis si nuda est. Cap. XXV.

a B his ad ea transeundum est, quæ in cole ipso fiunt: in quo si glans nuda est, uultq; aliquis eam decoris causa tegere, fieri potest, sed expeditius in puero quàm in uiro: in eo, cui id naturale est, quàm in eo, cui quarundam gentium more circuncisus est, in eo cui glans parua iuxtaq; eam cutis, spatiosior uero ipse coles est, quàm in quo contraria his sunt. Curatio autem eorum, quibus id naturale est, eiusmodi est. cutis circa glandem apprehenditur, et extenditur, donec illam ipsam condat, ibiq; deligatur. deinde iuxta pubem in orbem tergus inciditur: donec coles nudetur, magnaq; cura caueatur ne uel urinæ iter, uel uenæ, quæ ibi sunt, incidantur. eò facto cutis ad uinculum inclinatur, nudaturq; circa pubem uelut circulus: eoq; linamenta dantur, ut caro increscat & id impleat, satisq; uelamenti supra latitudo plagæ præstat. sed donec cicatrix sit, uinctum esse id debet, in medio tantum relicto exiguo urinæ itinere. at in eo

qui circuncisus est sub circulo glandis scalpello diducenda cutis ab interiore cole est. non ita dolet, quia summo soluto deduci deorsum usq; ad pubem manu potest: neq; ideo sanguis profluit. Resoluta autem cutis rursus extenditur ultra glandem. tum multa frigida aqua fouetur: emplastrumq; circa datur, quod ualentem inflammationem reprimat. proximisq; diebus ut prope à fame uictus est, ne forte eam partem sacietas excitet. ubi iam sine inflammatione est, deligari debet à pube usq; circulum. super glandem autem aduerso emplastro imposito induci. sic enim fit, ut inferior pars glutinetur: superior ita sanescat, ne inhaereat.

Quomodo glans penis contecta aperiri possit.

c Ontra si glans ita contecta est, ut nudari non possit: quod uicium graeci φίμωσιν appellant, aperienda est. quod hoc modo fit. Subter à summa ora cutis inciditur recta linea usq; ad frenum: atq; ita superius tergus relaxatum cedere retro potest. quod si parum sic profectum est, aut propter angustias, aut propter duritiem tergoris, protinus triangula forma cutis ab inferiore parte excidenda est sic, ut uertex eius ad frenum basis in tergo extremo sit. tum super danda linamenta sunt: aliaq; medicamenta, quae ad sanitatem producant. necessarium autem est, donec cicatrix sit, conquiescere. nam ambulatio atterendo, ulcus sordidum reddit.

Infibulandi ratio.

i Nfibulare quoq; adolescentulos, interdum uocis, interdum ualetudinis causa quidam consuerunt: eiusq; haec ratio est. cutis quae super glandem est, extenditur: notaturq; utrinq; lateribus atramento qua perforatur: deinde remittitur. si super glandem notae reuertuntur, nimis apprehensum est, & ultra notari debet. si glans ab his libera est, is locus idoneus fibulae est: tum qua notae sunt. cutis acu filum ducente transuitur: eiusq; fili capita inter se deligantur: quotidieq; id mouetur, donec circa foramina cicatriculae fiant. ubi hae confirmatae sunt, exempto filo fibula additur: quae quo melior, eò leuior est: sed hoc quidem saepius inter superuacua, quàm inter necessaria est.

De urinae reddendae difficultate, & de calculo, curationibusq; eorum. Cap. XXVI.

r Es uero interdum cogit emoliri manu urinam, cum illa non redditur, aut quia senectute iter eius collapsum est: aut quia calculus, uel concretum aliquid ex sanguine intus se opposuit. ac me-

diocris quoq; inflammatio saepe eam reddi naturaliter prohibet. idq; non in uiris tantummodo, sed in foeminis quoq; interdum necessarium est. ergo aeneae fistulae fiunt, quae ut omni corpori ampliori, minoriq; sufficiant. ad mares tres, ad foeminas duae medico habendae sunt. ex uirilibus maxima decem et quinq; est digitorum, media duodecim, minima nouem. ex mulieribus, maior nouem, minor sex. incuruas uero esse eas paulum, sed magis uiriles oportet, leuesq; admodũ ac neq; nimis plenas, neq; nimis tenues. homo tum resupinus eo modo quo in curatione ani figuratur, super subsellium, aut lectum collocandus est. Medicus autem à dextro latere sinistra quidem manu colem masculi continere, dextra uero fistulam demittere in iter urinae debet. atq; ubi ad ceruicem uesicae uentum est, simul cum cole fistulam inclinatam in ipsam uesicam compellere, eamq; urina reddita recipere. Foemina breuius urinae similiter, & rectius iter habet. quod mãmulae simile inter imas oras super naturale positum non minus saepe auxilio eget. aliquanto minus difficultatis exigit. nonnunquã etiam prolapsus in ipsam fistulam calculus, qui subinde ea extenuatur, nõ longe ab exitu inhaerescit. eum si fieri potest, oportet uellere, uel oriculario specillo, uel eo ferramento, quo in sectione calculus protrahitur. si id fieri non potuit, cutis extrema quam plurimum attrahenda, & condita glande lino uincienda est: deinde à latere recta plaga coles incidendus, & calculus eximendus est. tum cutis remittenda. sic enim fit, ut incisum colem integra pars cutis contegat: & urina naturaliter profluat.

Quae curatio calculosis adhibeatur.

CVm uesicae uero, calculiq; facta mentio sit, locus ipse exigere uidetur ut subijciam, quae curatio calculosis, cum aliter succurri non potest, adhibeatur. ad quam festinare cum praeceps sit, nullo modo conuenit. ac neq; omni tempore, neq; in omni aetate, neq; in omni uicio id experiendum est: sed solo uere, in eo corpore quod iã nouẽ annos, nondũ quatuordecim excessit: & si tantum mali subest, ut neq; medicamentis uinci possit, neq; etiam trahi posse uideatur, quo minus interposito aliquo spacio interimat. non quo non interdum etiam temeraria medicina proficiat: sed quo saepius utiq; in hoc fallat, in quo plura & genera, & tempora periculi sunt, quae simul cum ipsa curatione proponã. Igitur ubi ultima experiri statutum est, ante aliquot diebus uictu corpus praeparandũ est, ut modicos, ut salubres cibos, ut minime glutinosos assumat, ut aquã bibat. ambulãdi uero

inter hæc exercitatione utatur, quo magis calculus ad uesicæ ceruicē descendat. quod an inciderit, digitis quoq;, sicut in curatione docebo, demissis cognoscitur. ubi eius rei fides est, pridie is puer in ieiuno continendus est, & tum loco calido curatio adhibenda, quæ hoc modo ordinatur. homo præualens & peritus in sedili alto considit, supinumq; eum & aduersum super genua sua coxis eius collocatis cōprehendit, reductisq; eius cruribus ipsum quoq; iubet manibus ad suas poplites datis, eos quam maxime possit attrahere, simulq; ipse sic eos continet. quod si robustius corpus eius est qui curatur, duobus sedilibus iunctis duo ualentes insidunt: quo & sedilia & interiora crura inter se deligantur, ne diduci possint. tum is super duorum genua eodem modo collocatur, atq; alter prout consedit sinistrum crus eius, alter dextrum, simulq; ipse poplites suos attrahit. siue autem unus, siue duo continent super humeros eius suis pectoribus incumbunt. ex quibus euenit, ut inter ilia sinus super pubem sine ullis rugis sit extentus, & in angustum compulsa uesica facilius calculus capi possit. Præter hæc etiam num à lateribus duo ualentes obijciuntur, qui circunstantes leuare uel unum, uel duos qui puerum continent non sinunt. Medicus deinde diligenter unguibus circuncisis atq; sinistra manu duos eius digitos indicem & medium leniter prius unum, deinde alterum in anum eius demittit, dextræq; digitos super imum abdomen leniter imponit: ne si utrinq; digiti circa calculum uehementer cōcurrerint, uesicam lædant. neq; uero festinanter in hac re, ut in plerisq; agendum est. sed ita ut quam maxime id tuto fiat. nam læsa uesica neruorum distentiones cum periculo mortis excitat. ac primum circa ceruicem quæritur calculus. ibi repertus minore negocio expellitur. & ideo dixi ne curandum quidem: nisi cum in hoc indicijs suis cognitum est. si uero aut ibi non fuit, aut recessit retro, digiti ad ultimam uesicam dantur, paulatimq; dextra quoque manus eius ultra translata subsequitur. atque ubi repertus est calculus, qui necesse est in manus incidat, eò curiosius deducitur. quo minor, leuiorq; est, ne effugiat, id est ne sæpius agitanda uesica sit. ergo ultra calculum dextra semper manus eius opponitur, sinistræ digiti deorsum eum compellit donec ad ceruicem peruenitur. in quā si oblongus est, sic compellendus est, ut pronus exeat. si planus sic, ut transuersus sit. si quadratus, ut duobus angulis sedeat. si altera parte plenior sic, ut prius ea, qua tenuior sit, euadat. in rotūdo nihil interesse ex ipsa figura patet, nisi si leuior altera parte est, ut ea antecedat. cum iā eò uenit, ut incidi super uesicæ ceruicem iuxta anū cutis, plaga lunata usq; ad ceruicē uesicæ debeat cornibus ad coxas spectantibus

paulum: deinde ea parte, qua strictior ima plaga est etiam num sub cute altera transuersa plaga facienda est, qua ceruix aperiatur: donec urinæ iter pateat sic, ut plaga paulo maior quàm calculus sit. nam qui metu fistulæ, quàm illo loco χοριάδα græci uocant, parum patefaciunt: cum maiore eodē periculo reuoluuntur: quia calculus iter, cum ui promitur, facit: nisi accipit: idq; etiā pernitiosius est, si figura quoq; calculi, uel aspritudo aliquid eò contulit. ex quo & sanguinis profusio, & distentio neruorum fieri potest. quæ si quis euasit, multo tamen patentiorem fistulam habiturus est rupta ceruice, quàm habuisset incisa. cum uero patefacta est, in conspectum calculus uenit, in cuius corpore nullum discrimen est. ipse si exiguus est, digitis ab altera parte propelli, ab altera protrahi potest. si maior: inijciendus à superiore ei parte uncus est eius rei causa factus. is est ad extremum tenuis, in semicirculi specie retusæ latitudinis, ab exteriori parte læuis, qua corpori iungitur, ab interiori asper, qua calculum attingit. isq; longior potius esse debet. nam breuis extrahendi uim habet. ubi iniectus est, in utrunq; latus inclinandus est, ut appareat calculus, & teneatur, quia si apprehensus est, ille simul inclinatur: ideoq; eo minimo opus est. ne cum adduci uncus cœperit, calculus intus effugiat, hic in oram uulneris incidat, eamq; conuulneret. in qua re quod periculum esset, iam supra proposui. ubi satis teneri calculum patet, eodem penè momento triplex motus adhibendus est in utrunq; latus, deinde extra, sic tamen ut leniter id fiat, paulumq; primo calculus attrahatur. quo facto attollendus uncus extremus est, uti intus magis maneat, faciliusq; illum producat. quod si aliquādo à superiore parte calculus parum commode comprehendetur, à latere erit apprehendendus. hæc est simplicissima curatio. sed uarietas rerum quasdam etiam num animaduersiones desiderat. sunt enim quidam non asperi tantummodo, sed spinosi quoq; calculi, qui per se quidem delapsi in ceruicē sine ullo periculo eximuntur. in uesica uero non tuto uel hi conquirūtur, uel attrahuntur. quoniam ubi illam conuulnerarunt, ex distentione neruorum mortem maturant, multoq; magis si spina aliqua uesicæ inhæret: eamq;, cum duceretur: duplicauit. colligitur autem eo q̄d difficilius urina redditur, in ceruice calculum esse: eo quod cruenta destillat, illum esse spinosum: maximeq; id sub digitis quoq; experiundum est, neq; adhibenda manus, nisi id constitit. ac tum quoq; leniter intus digiti obijciendi, ne uiolenter promouendo conuulnerent. tum incidēdum. multi hic quoq; scalpello usi sunt. Meges, quoniam is infirmior est: potestq; in aliqua prominentia incidere, incisoq; super illam corpore: qua cauum subest non secare, sed relinquere, quod iterum

incidi necesse sit, ferramentum fecit rectum in summa parte labrosum, in ima semicirculatum, acutumq;. id receptum inter duos digitos indicem ac medium super pollice imposito sic deprimebat: ut simul cum carne, siquid ex calculo prominebat: incideret. quo consequebatur, ut semel quantum satis esset, aperiret. quocunq; autem modo ceruix ea parte facta est, leniter extrahi quod asperum est, debet: nulla propter festinationem ui admota.

Signa calculorum, uel harenosorum, uel mollium.

a T calculus harenosus, & ante manifestus est: quoniam & urina quæ redditur, harenosa est, & in ipsa curatione, quoniam inter subiectos digitos neq; æque leniter renititur, & insuper dilatatur. item mollis calculus, & ex pluribus minutisq;, sed inter se parum astrictis compositus indicatur, in se attrahens quasdā quasi squamulas. hos omnis leniter permutatis subinde digitorum uicibus sic oportet abducere, ne uesicam lædant, ne'ue intus aliquæ dissipatæ reliquiæ maneant. quæ postmodum curationi difficultatem faciant. quicquid autem ex his in conspectum uenit uel digitis, uel unco eximendum est. at si plures calculi sunt, singuli protrahi debēt, sic tamen, ut si quis exiguus supererit, potius relinquatur. si quidem in uesica difficulter inuenitur. inuentusq; celeriter effugit. ita longa inquisitione uesica læditur: excitatq; inflammationes mortiferas, adeo ut quidam secti cum diu frustraq; per digitos uesica esset agitata, decesserint. quibus accedit etiam quod exiguus calculus ad plagam urina postea promouente excidit. siquando autem is maior non uidetur nisi rupta ceruice extrahi posse, findendus est. cuius repertor Ammonius ob id λιθοτόμος cognominatus est: id hoc modo fit. uncus inijcitur calculo sic, ut facile eum concussum quoq; teneat, ne is retro reuoluatur. tum ferramentum adhibetur crassitudinis modicæ prima parte tenui, sed retusa, quod admodum calculum ex altera parte ictum findit: magna cura habita, ne aut ad ipsam uesicam per ferramentum perueniat, aut calculi fractura ne quid incidat.

De calculis fœminarum.

Ae uero curationes in fœminis quoq; similes sunt, de qui-
b bus tamen parum proprie quædam dicenda sunt. siquidem in his ubi paruulus calculus est, scalpellus superuacuus est, quia is urinam in ceruicem non compellit: quæ & breuior q̃ in ma

ribus, & laxior eſt. ergò et per ſe ſæpe excidit, & ſi in primo quod eſt anguſtius inhæret, eodem tamen unco ſine ulla noxa educitur. at in maioribus calculis neceſſaria eadem curatio eſt. ſed uirgini ſubijci digiti tanquam maſculo mulieri per naturalia eius debent. tum uirgini quidem ſub ima ſiniſteriore ora. Mulieri uero inter urinæ iter, & os pubis incidẽdum eſt ſic, ut utroq; loco plaga tranſuerſa ſit, neq; terreri conuenit ſi plus ex muliebri corpore ſanguinis profluit.

Quæ curatio calculo euulſo habenda ſit.

c Calculo euulſo, ſi ualens corpus eſt, neq; magnopere uexatum, ſinere oportet ſanguinem fluere, quo minor inflammatio oriatur: atq; ingredi quoq; eum paulum nõ alienũ eſt, ut excidat, ſi quid intus concreti ſanguinis manſit. quod ſi per ſe nõ deſtitit, rurſus ne uis omnis intereat, ſupprimi debet. idq́; protinus in imbecillioribus ab ipſa curatione faciendum eſt. ſiquidem ui diſtentione neruorum periclitatur aliquis dum ueſica eius agitatur, ſic alter metus excipitur remotis medicaminibus, ne tantum ſanguinis profluat, ut occidat. quod ne incidat, deſidere his debet in acre acetum, cui aliquantum ſalis ſit adiectum. ſub quo & ſanguis ferè conquieſcit, et aſtringitur ueſica, ideóq; minus inflammatur. quod ſi parum proficit, agglutinanda cucurbitula eſt, & inguinibus, & coxis, & ſuper pubem. ubi iam ſatis uel euocatus eſt ſanguis, uel prohibitus, reſupinus collocandus eſt ſic, ut caput humile ſit, coxæ paulum excitentur: ac ſuper ulcus imponendum eſt duplex, aut triplex linteolum aceto madens. deinde interpoſitis duabus horis in ſolium is aquæ calidæ reſupinus demittendus eſt ſic, ut à genibus ad umbilicum aqua teneat, cætera ueſtimentis circundata ſint, manibus tantummodo, pedibusq́; nudatis, ut & minus digeratur, & ibi diutius maneat. ex quo ſudor multus oriri ſolet, quo ſpongia ſubinde faciale detergendum eſt: finiſq́; eius fomenti eſt donec infirmando offendat: tum multo is oleo perungendus, inducenduſq́; hapſus lanæ mollis tepido oleo repletus: qui pubem & coxas & inguina & plagam ipſam contectam eodem ante ſe linteolo protegat, hisq́; ſubinde oleo tepido madefaciendus eſt, ut neque frigus ad ueſicam admittat, & neruos leniter molliat. quidam cataplaſmatis calefacientibus utuntur: ea plus pondere nocent, quæ ueſicam urgendo uulnus irritant, q̃ calore proficiunt. ergo ne uinculum quidem ullum neceſſarium eſt: proximo die ſi ſpiritus difficilius redditur, ſi urina non excedit, ſi locus circa pubem mature intumuit. ſcire licet in ueſica ſanguinem concretum

remansisse. igitur demissis eodem modo digitis leuiter pertractanda uesica est, et discutienda, si qua coierunt. quo fit ut per uulnus postea procedant. non alienum etiam est oriculario clystere acetum nitro mixtum per plagam in uesicam compellere. nam sic quoq; discutiuntur, si qua cruenta coierunt. eaq; facere etiam primo die conuenit. si timemus ne quid intus sit: maximéq; ubi ambulando id elicere imbecillitas prohibuit, cætera eadem facienda sunt, ut demittatur in soliũ: ut eodem modo panniculus eadem lana super inijciatur: sed neq; sæpe, neq; tandiu in aqua calida puer habendus, quàm adolescens est, infirmus, quàm ualens: leui quàm grauiore inflammatione affectus, is cuius corpus digeritur, quàm his cuius astrictum est. inter hæc uero si somnus est, & æqualis spiritus, & madens lingua, et sitis modica, & uenter imus, sed & mediocris est cum febre modica dolor, scire licet recte procedere curationem. atq; in his inflammatio ferè quinto uel septimo die finitur. qua leuata solium superuacuum est. supini tantummodo uulnus aqua calida fouendum est, ut si quid urinæ rodet, abluatur. imponenda autem medicamenta sunt pus mouentia, & si purgandum ulcus uidebitur, melle linendum. id si rodet, rosa tempe rabitur. huic curationi aptissimum uidetur ἐννεαφάρμακον emplastrum. nam & seuum habet ad pus mouendum, & mel ad ulcus repurgandum: medulla etiam maximéq; uitulina: quod in id ne fistula relinquatur, præcipue proficit. linamenta uero tum super ulcus non sunt necessaria, super medicamentum ad id continendum recte imponuntur. at ubi ulcus purgatum est: puro linamento ad cicatricem perducendum est. quibus temporibus tamen, si felix curatio non fuit, uaria circa pericula oriuntur. quæ præsagire protinus licet: si continua uigilia est, si spiritus difficultas, si lingua arida est, si sitis uehemens, si uenter imus tumet, si uulnus hiat, si transfluens urina id non rodit, si similiter ante tertium diem quædã liuida excidunt, si is aut nihil, aut tarde respondet, si uehementes dolores sunt, si post diẽ quintum magnæ febres urgent, & fastidium cibi permanet, si cubare in uentrem iocundius est. nihil tamen peius est distentione neruorum, et ante nonum diem uomitus bilis. sed cum inflammationis sit metus, succurri, abstinentia modicis & tempestiuis cibis, inter hæc fomentis, de quibus supra scripsimus. oportet.

De cancro qui excisa uesica nascitur, & qua curatione uti deceat.
Caput XXVII.

PRoximus cancri metus est. is cognoscitur, si & per uulnus, & per ipsum colem fluit sanies mali odoris, cumq; eo quædam à

concreto

concreto sanguine non abhorrentia, tenuesq; carunculæ lanulis similes: præter hæc si oræ uulneris aridæ sunt: si dolent inguina: si febris non desuit, eaq; in noctem augetur: si inordinati horrores accedunt. Cõsiderandum autem est, in quam partem cancer is tendat. si ad colem induresat his locus & rubet, & tactu dolorem excitat, testiculiq; intumescunt. si in ipsam uesicam ani dolor sequitur, coxæ durescunt, non facile crura extendi possunt. at si in alterutrũ latus oculis id expositum est, paresq; utrinq; easdẽ notas sed minores habet. primum autem ad rem pertinet corpus recte iacere, ut superior pars semper eadem sit in quam uicium fertur. ita si ad colem it, supinus his collocari debet. si ad uesicam in uentrem, si in latus, in id quod integrius est. Deinde ubi uẽtum fuerit ad curationem, homo in aquã demittetur: in qua marrubium decoctum sit, aut cupressus, aut myrtus, idemq; humor clystere intus adijcietur. tum super ponetur lenticula cum malicorio mixta, quæ utraq; ex uino decocta sint, uel rubus, aut oleæ folia eodem modo decocta, aliaq; medicamenta, quæ ad cohibendos, purgandosq; cancros proposuimus. ex quibus si qua erũt arida, per scriptorium calamum inspirabuntur. ubi stare cœperit cãcer, mulso uulnus eluetur. uitabiturq; eo tempore ceratum quod ad recipiendum id malum corpus emollit, potius plumbum elotum cum uino inungetur. super quæ idem linteolo illitum imponetur: sub quibus perueniri ad sanitatem potest. cum eo tamen quod non ignoremus orto cancro sæpe affici stomachum, cui cum uesica quoddam consortium est: exq; eo fieri ut neq; retineatur cibus, neq; si quis retentus est, concoquatur: neq; corpus alatur: ideoq; ne uulnus quidem aut purgari, aut ali possit: quæ necessario mortem maturant. sed ut his succurri nullo nodo potest, sic à primo tamen diu tenenda ratio curationis est. in qua quædam obseruatio ad cibum quoq;, potionemq; pertinens necessaria est: nam cibus inter principia non nisi humidus dari debet. ubi ulcus purgatum est, ex media materia olera, & salsamenta semper aliena sunt. potione opus est non modica: nam si parum bibitur, accenditur uulnus, & uigilia urget, & uis corporis minuitur. si plus æquo assumitur, subinde uesica impletur, eoq; irritatur. non nisi aquam autem bibendam esse manifestius est, quàm ut subinde dicendum sit. solet uero sub eiusmodi uictu uenire ut aluus non reddatur. Hæc aqua ducenda est, in qua uel fœnum græcum, uel malua decocta sit. idem humor rosa mixtus in ipsum uulnus oriculario clystere agendus est: ubi id rodit urina neq; purgari patitur. Ferè uero primo per uulnus exit hæc, deinde eo sanescente diuiditur, et pars per colem descendere incipit, donec ex toto plaga claudatur: quod in-

terdum tertio mense, interdum non ante sextum, nonnunquam exacto quoq; anno fit. neq; desperari debet solida glutinatio uulneris, nisi ubi aut uehementer rupta ceruix est, aut ex cancro multæ, magnæq; carunculæ, simulq; neruosa aliqua exciderunt. sed ut uel nulla ibi fistula, uel exigua admodum relinquatur, summa cura prouidẽdum est. Ergo cum iam ad cicatricem uulnus intendit, extẽtis iacere fœminibus, & cruribus oportet: nisi tamen molles, harenosi'ue calculi fuerunt. sub his enim tardius uesica purgatur. Ideoq; diutius plagam patere necessarium est: et tum demum ubi iam nihil tale extra fertur, ad cicatricem perduci quod si antequam uesica purgata est: oræ se glutinarunt: dolorq;, & inflammatio redierunt, uulnus digitis uel aduerso specillo diducendum est, ut torquentibus exitus detur: hisq; effusis cum diutius pura urina descendat. tum demum quæ cicatricem inducant, imponenda sunt: extendiq; ut supra docui pedes quam maxime uincti. quod si fistulæ metus ex his causis, quas proposui, subesse uidebitur, quo facilius claudatur ea, uel certe coagustetur, in anum quoq; danda plumbea fistula est: extentisq; cruribus fœmina, taliq; inter se deligandi sunt, donec qualis futura est, cicatrix sit.

Si naturalia fœminarum concubitum non admittunt, quo modo curari conueniat. Cap. XXVIII.

e T hoc quidem commune esse maribus, & fœminis potest. proprie uero quædã ad fœminas pertinent, ut in primis: quod earum naturalia nonnunquam inter se glutinatis oris concubitum non admittunt. idq; interdum euenit protinus in utero matris: interdum exulceratione in his partibus facta, & per malam curationem his oris sanescendo iunctis. si ex utero est, membrana ori uuluæ opposita est. si ex ulcere, caro id repleuit. oportet autem membranam duabus lineis inter se transuersis incidere ad similitudinẽ litteræ. X. magna cura habita ne urinæ iter uioletur. deinde undique eam membranam excidere: ac si caro increuit, necessarium est recta linea patefacere. tum ab ora, uel uulsella, uel hamo apprehensam tanquam habenulam excidere: & intus implicatum in longitudinem linamentum, λημνίσκον græci uocant, in aceto tinctum demittere: supraq; sucidam lanam aceto madentem deligare: tertio die soluere ulcus, & sicut alia ulcera curare. cumq; iam ad sanitatem tendet, plumbeam fistulam medicamento cicatricem inducente illinere, eamq; intus dare. supraq; idem medicamentum inijcere, donec ad cicatricẽ plaga perueniat.

Qua curatione partus emortuus ex utero excutiatur. Cap. XXIX.

u Bi concipit autem aliqua si iam propè maturus partus intus emortuus est, neq; excidere per se potest, adhibenda curatio est, quæ numerari inter difficillimas potest. nam & summam prudentiam, moderationemq; desiderat: & maximum periculum affert. sed ante omnia uuluæ natura mirabilis, cum in multis alijs, tum in hac re quoq; facile cognoscitur. oportet autem ante omnia resupinam mulierem transuerso lecto sic collocare, ut feminibus eius ipsius ilia comprimantur. quo fit ut & imus uenter in conspectu medici sit: & infans ad os uuluæ compellatur: quæ emortuo partu id comprimit: ex interuallo uero paulum dehiscere. hac occasione usus medicus unctæ manus indicem digitum primum debet inserere, atq; ibi continere, donec iterum ad os aperiatur: rursusq; alterum digitum demittere debebit, & per easdē occasiones alios, donec tota esse intus manus possit. ad cuius rei facultatem multum confert & magnitudo uuluæ, & uis neruorum eius, & corporis totius habitus, & mentis etiam robur: cum presertim intus nonnunquam etiā duæ manus dari debeant. pertinet etiā ad rem quàm calidissimum esse imū uentrem, & extrema corporis, neq; dum inflammationem cœpisse, sed recenti re protinus adhiberi medicinam. nam si corpus iam intumuit, neq; demitti manus, neq; educi infans nisi ægerrime potest, sequiturq; sæpe cum uomitu & cum tremore mortifera neruorum distentio. uerum intus emortuo corpori manus iniecta protinus habitū eius sentit. nam aut in caput, aut in pedes conuersum est, aut in trāsuersum iacet: ferè tamen sic, ut uel manus eius, uel pes in propinquo sit. Medici uero propositum est, ut eum manu dirigat uel in manus, uel etiam in pedes. si forte aliter compositus est, ac si nihil aliud est, manus uel pes apprehensus, corpus rectius reddit: nam manus in caput, pes in pedes eum conuertet. tum si caput proximum est, demitti debet uncus undiq; leuis acuminis breuis, qui uel oculo, uel auri, uel ori, interdum etiam fronti recte inijcitur, deinde attractus infantem educit: neq; tamen quolibet his tempore extrahi debet. nam si compresso uuluæ ore id tentatum est, nō emittente eo infans abrumpitur: & unci acumen in ipsum os uuluæ delabitur: sequiturq; neruorum distentio, & ingens periculum mortis. igitur compressa uulua, conquiescere. hiante, leniter trahere oportet: & per has occasiones paulatim eum educere. trahere autē dextra manus uncum, sinistra intus posita infantem ipsum: simulq; dirigere eum debet. Solet etiam euenire, ut is infans humore distendatur: exq; eo profluat fœdi odoris sanies.

quod si tale est, indice digito corpus illud forandum est, ut effuso humore extenuetur. tum id leniter per ipsas manus recipiendum est. nam uncus iniectus facile hebeti corpusculo eleuabitur. in quo quid periculi sit, supra positum. sed in pedes quoq; conuersus infans non difficulter extrahitur: quibus apprehensis per ipsas manus commode educatur. si uero transuersus est, neq; dirigi potuit, uncus alæ inijciendus, paulatimq; attrahendus est. sub quo ferè ceruix replicatur, retroq; caput, ac reliquum corpus spectat. remedio est ceruix præcisa, ut separatim utraq; pars auferatur, id unco fit, qui priori similis in interiorem tantum partem per totam aciem exacuitur: tum id agendum est, ut ante caput, deinde reliqua pars auferatur: quia ferè maiore parte extracta, caput in uacuam uuluam prolabitur, extrahiq; sine summo periculo non potest: si tamen id incidit, super uentrem mulieris duplici panniculo iniecto, ualens homo nõ imperitus à sinistro latere eius debet assistere, & super imum uentrem eius duas manus imponere, alteraq; alteram premere. quo fit ut illud caput ad os uuluæ compellatur. idq; eadẽ ratione quæ supra posita est, unco extrahitur. at si pes alter iuxta repertus est, alter retro cum corpore est, quicquid protractum est, paulatim abscidendum est: & si clunes os uuluæ urgere cœperunt, iterum retro repellendæ sunt. conquisitusq; pes eius adducendus. aliæq; etiam num difficultates faciunt, ut qui solidus non exit, concisus eximi debeat. quotiens autem infans protractus est, tradendus ministro est. is eum supinis manibus sustinere, medicus deinde sinistra manu leniter trahere umbilicum debet, ita ne abrumpat, dextraq; eum sequi usq; ad eas, quas secundas uocãt. quod uelamentum infantis intus fuit. hisq; ultimis apprehensis uenulas, membranulasq; omnes eadem ratione manu diducere à uulua, totumq; illud extrahere. & si quid intus præterea concreti sanguinis remanet, tum compressis in unum feminibus, illa conclaui collocanda est, modicum calorem sine ullo præflatu habente. super imũ uentrem eius imponenda lana sucida in aceto, & rosa tincta. reliqua curatio talis esse debet, qualis in inflãmationibus, & in his uulneribus, quæ in neruosis locis sunt, adhibeatur.

De ani uicijs, & eorum curatione. Cap. XXX.

Ani quoq; uicia ubi medicamentis non uincuntur, manus auxilium desiderant. ergo si qua scissa in eo uetustate induruerunt, iamq; callum habent, commodissimum est ducere aluum: tum spongiam calidam admouere, ut relaxentur illa, & foras prodeant. ubi in conspectu sunt, scalpello singula excidere, et ulcera

remouere.

remouere. deinde imponere linamentum molle, & super linteolum illitum melle, locumq́; eum molli lana implere & ita uincere altero die, deincepsq́; cæteris lenibus medicamentis uti: quæ ad recentia eadẽ uicia necessaria esse aliâs proposui: & utiq; per primos dies sorbitionibus eum sustinere paulatim: deinde cibis adijcere aliquid generis tamen eius, quod eodem loco præceptum est. siquando autem ex inflammatione pus in his oritur, ubi primum id apparuit incidendum est, ne anus ipse suppuret. neq; tamen ante properandum est. nam si crudum incisum est, inflammationis multum accedit: & puris aliquanto amplius concitatur. his quoque uulneribus lenibus cibis, hisdemq́; medicamentis opus est.

De condylomatum curatione.

T tubercula, quæ κονδυλώματα appellantur, ubi induruerunt, hac ratione curantur. aluus ante omnia ducitur. tum uolsella tuberculum apprehensum iuxta radices exciditur. quod ubi factum est eadem sequuntur, quæ supra post curationem adhibenda esse proposui. tantummodo si quid increscit squama æris coercendum est. ora etiam uenarum fundentia sanguinem sic tolluntur. ubi sanguini, qui effluit. sanies adijcitur: aluus acrius ducitur, quo magis oræ promoueantur. eoq́; fit, ut omnes uenæ, quasi capitula cõspicua sint. tum si capitulum exiguũ est, basimq́; tenuem habet, astringendum lino paulum supra est, quam ubi cum ano committitur. imponenda spongia aqua calida est, donec id libeat. deinde aut ungue, aut scalpello supra nodum id exulcerãdum est. quod nisi factum est, magni dolores subsequuntur. interdum etiam urinæ difficultas. si id maius est, & basis latior, hamulo uno aut altero excipiẽdum est: paulumq́; supra basim incidendum: neq; relinquendum quicquam ex eo capitulo: neq; quicquam ex ano demendum est. quod consequitur his, qui neq; nimium, neq; parum hamos ducit. qua incisum est, acus debet immitti: infraq́; eam lino id capitulum alligari: si duo, triaue sunt, ĩmum quodq; primum curandum est. si plura, non omnia simul, ne tempore eodem undiq; teneræ cicatrices sint. si sanguis profluit, excipiendus est spongia: deinde linamentum imponendum. ungenda fœmina, & inguina, & quicquid iuxta ulcus est. ceratumq́; super dandum est. farina ordeacea calida implendusq́; is locus est. sic deligandus est. postero die is desidere in aqua calida debet: eodemq́; cataplasmate foueri. ac bis die, & ante curationem, & post eam ceruices, ac femina liquido cerato perungenda sunt: tepidoq́; is loco continendus. interpositis quinq;, aut sex diebus oriculario specillo linamenta edu-

cenda. si capitula simul non exciderunt, digito promouenda. tum lenibus medicamentis hisdemq́;, quæ alibi posui, ulcera ad sanitatem perducenda. finito uicio quemadmodum agendum esset, iã aliâs superius exposui.

De uaricum curatione. Cap. XXXI.

a B his ad crura proximus transitus est. in q̃bus orti uarices non difficili ratione tolluntur. huc autem & earum uenularum, quæ in capite nocent, & eorum uaricum, qui in uentre sunt, curationem distuli: quoniam ubiq; eadem est. igitur uena oĩs, quæ noxia est, aut adusta tabescit: aut manu exciditur. si recta est, si quamuis trãsuersa, tamen simplex: si modica est, melius aduritur. si curua est & uelut in orbes quosdam implicatur, pluresq́; inter se inuoluuntur, utilius eximere est: adurendi ratio hæc est. cutis super inciditur. tum patefacta uena tenui, & retuso ferramento candente modice premitur: uitaturq́; ne plagæ ipsius oræ adurantur: quas reducere hamulis facile est. id interpositis ferè quaternis digitis per totum uaricem fit: & tum superimponitur medicamentum, quo adusta sanantur: at exciditur hoc modo. cute eadem ratione super uenam incisa hamulo oræ excipiuntur: scalpelloq́; undiq; à corpore uena diducitur: caueturq́; ne inter hæc ipsa lædatur: eiq; retusus hamulus subijcitur, interpositoq; eodem ferè spacio. quod supra positum est, in eadẽ uena idem fit, quæ quo tendat, facile hamulo extento cognoscitur. ubi iam idem, quacunq; uarices sunt, factum est, uno loco adducta per hamulum uena præciditur: deinde qua proximus hamus est, attrahitur, & euellitur: ibi rursus abscidi tur. ac sic undiq; uaricibus crure liberato, tum plagarum oræ committuntur: & super emplastrum glutinans inijcitur.

Curatio digitorum cohærentium. Cap. XXXII.

a T si digiti uel in utero protinus, uel propter communẽ exulcerationem postea cohæserunt, scalpello diducuntur. dein separatim uterq; non pingui emplastro circundatur. atq; ita per se uterq; sanescit. si uero fit ulcus in digito, posteaq; male inducta cicatrix curuum eum reddit, primũ malagma tentandum est. dein si id nihil prodest, quod & in ueteri cicatrice, & ubi nerui læsi sunt, euenire consueuit: uidere oportet nerui ne id uicium, an cutis sit. si nerui est, attingi non debet, neq; enim sanabile est. si cutis, tota cicatrix excidenda est: quæ ferè callosa efficit, ut extendi digitum non patiatur: tum rectus sic ad nouam cicatricem perducendus est.

De cangrenæ curatione. Cap. XXXIII.

c Angrena inter ungues, alasq; aut inguina nasci: & siquan do medicamenta uincuntur, membrũ præcidi oportere, alio loco mihi dictum est. sed id quoq; cũ periculo summo fit. nam sæpe in ipso opere, uel profusione sanguinis, uel animæ defectio ne moriuntur. uerum hic quoq; nihil interest an satis tutum præsidium sit: quod unicum est. igitur inter sanam, uitiatamq; partem incidenda scalpello caro usq; ad os est sic, ut neq; contra ipsum articulum id fiat: & potius ex sana parte aliquid excidatur, quàm ex ægra relinquatur. ubi ad os uentum est, reducenda ab eo sana caro, & circa os subsecanda est, ut ea quoq; parte aliquid os nudetur: dein id serrula præcidendum est, quàm proxime sanæ carni etiam inhærenti. ac tum frons ossis, quam serrula exasperauit, leuanda est, supraq; inducenda cutis, quæ sub eiusmodi curatione laxa esse debet ut quã maxime undiq; os contegat. quo cutis inducta non fuerit id linamentis erit contegendum, & super id spongia ex aceto deliganda. cætera postea sic faciẽda, ut in uulneribus, in quibus pus moueri debet, præceptum est.

LIBER OCTAVVS.

De positu, & figura totius humani corporis. Caput primum.

s Vperest ea pars, quæ ad ossa pertinet. quæ quo facilius accipi possit, prius positus, figurasq; eorum indicabo. Igitur caluaria incipit ex interiore parte concaua, extrinsecus gibba, utrinq; leuis, & qua cerebri mẽbranam contegit. & qua cute capillum gignente contegitur. eaq; simplex ab occipitio & temporibus, duplex usque in uerticem à fronte est. ossaq; eius ab exterioribus partibus dura, ab interioribus, quibus inter se connectuntur, molliora sunt. interq; ea uenæ discurrunt, quas his alimentum subministrare credibile est. raro autem caluaria solida sine suturis est. locis tamen æstuosis facilius inuenitur. & id caput firmissimum, atq; à dolore tutissimum est: ex cæteris, quo suturæ pauciores sunt, eo capitis ualetudo commodior est. neque enim certus earum numerus est, sicut ne locus quidem: ferè tamen duæ super aures, tempora à superiore capitis parte discernunt. tertia ad aures per uerticem tendens, occipitium à summo capite diducit. quarta ab eodem uertice per medium caput ad frontem

procedit, eáq; modo sub imo capillo desinit: modo frontem ipsam secans inter supercilia finitur. ex his cæteræ quidem suturæ in unguẽ committuntur hæ uero quæ super aures transuersæ sunt, totis oris paulatim extenuantur: atq; ita inferiora ossa superioribus leniter insidunt. crassissimum uero in capite os post aurem est, quia capillus ut uerisimile est, ob id ipsum non gignitur. sub his quoq; musculis, qui tempora connectunt, os medium in exteriorem partem inclinatam positum est. at facies suturam habet maximam, quæ à tempore incipiens per medios oculos, naresq; transuersa peruenit ad alterum tempus: à qua breues duæ sub interioribus angulis deorsum spectant. et malæ quoq; in summa parte singulas transuersas suturas habent. à medijsq; naribus, aut superiorum dentium gingiuis per medium palatum unà procedit: aliáq; transuersa idem palatum secat. & suturæ quidem in plurimis hæ sunt. foramina autem intra caput maxima oculorum sunt: deinde narium, tum quæ in auribus habemus: ex his quæ oculorum sunt, recta, simpliciáq; ad cerebrum tendunt. narium duo foramina osse medio discernuntur. siquidem hæc primum à superciliis, angulisq; oculorum osse inchoantur ad tertiam fere partem: deinde in cartilagine uersæ quo propius ori descendunt, eo magis caruncula quoq; molliuntur. sed ea foramina quæ à summis ad imas nares simplicia sunt, ibi rursus in bina itinera diuiduntur. aliáq; ex his ad fauces peruia spiritum & reddunt, & accipiunt: alia ad cerebrum tendunt. In ultima parte in multa, & tenuia foramina dissipantur, per quæ sensus odoris nobis datur: in aure quoq; primo rectum, & simplex iter procedendo flexuosum fit. quod ipsum iuxta cerebrum in multa & tenuia foramina diducitur, per quæ facultas audiendi est: iuxtáq; ea duo paruuli quasi sinus sunt. superq; eos finitur os: quod transuersum à genis tendens ab inferioribus ossibus sustinetur: iugale appellari potest ab eadem similitudine à qua id græci ζυγώδες appellant. Maxilla uero est molle os, eáq; una est, cuius eadem & media, & etiam ima pars mentum est: à quo utrinq; procedit ad tempora: soláq; ea mouetur. nam malæ cum toto osse, quod superiores dentes exigit, immobiles sunt. uerum ipsius maxillæ partes extremæ quasi bicornes sunt. alter processus infra latior uerticæ ipso tenuatur: longiusq; procedens sub osse iugali subit: & super id temporũ musculis illigatur. alter breuior, & rotundior, & in eo sinu qui iuxta foramina auris est, cardinis modo fit: ibiq; huc, & illuc se inclinans, maxillæ facultatẽ motus præstat. duriores osse dentes sunt. quorum pars maxillæ, pars superiori ossi malarum hæret. ex his quaterni primi quia secant, τεμνικοὶ à græcis nominantur. hi deinde

quatuor caninis dentibus ex omni parte cinguntur. ultra quos utrinq;
ferè maxillares quaterni ſunt, præterq́; in his, in qbus tres ultimi, q
ſero gigni ſolent: non increuerunt. ex his priores ſingulis radicibus,
maxillares utiq; binis, quidam etiam ternis, quaternis'ue nituntur.
Fereq́; longior radix breuiorem dentem edit: rectiq; dẽtis recta etiã
radix, curui flexa eſt: exq́; eadem radice in pueris nouus dẽs ſubit:
qui multo ſæpius priorem expellit: interdum tamen ſupra, infra'ue
eum ſe oſtendit. caput autẽ ſpina excipit. ea conſtat ex uertebris qua-
tuor & uiginti. ſeptem in ceruice ſunt: duodecim ad coſtas. reliquæ
quinq; ſunt proximæ coſtis. hæ teretes, breuesq́; ab utroq; latere pro-
ceſſus duos exigunt. mediæ perforatæ, qua ſpinæ medulla cerebro cõ
miſſa deſcendit. circa quoq; per duos proceſſus tenuibus cauis peruiæ,
per quæ à membrana cerebri ſimiles membranulæ deducuntur. o-
mnesq́; uertebræ exceptis tribus ſummis à ſuperiore parte in ipſis
proceſſibus parum deſidenti ſinus habent: ab inferiore alios deor-
ſum uerſus proceſſus tenuibus, cuius peruiæ per quæ à membrana ce=
rebri ſimiles membranulæ deducuntur. omnesq́; uertebræ exceptis
tribus ſummis à ſuperiore parte in ipſis proceſſibus parum deſiden
tis ſinus habent: ab inferiore alios deorſum uerſus proceſſus exigunt.
ſumma igitur protinus caput ſuſtinet, per duos ſinus receptis exiguis
eius proceſſibus. quo fit, ut caput ſurſum deorſum uerſum tuberibus
exaſperetur: ſecunda ſupiori parti inferiore. qđ ad circuitum perti=
net, pars ſumma anguſtiore orbe finitur. Itaq; ſuperior ſummæ cir-
cundata, in latera quoq; caput moueri ſinit. tertia eodem modo ſecun
dam excipit: ex quo facilis ceruici mobilitas eſt. ac ne ſuſtinere quidem
caput poſſet, niſi utrinq; recti, ualentesq́; nerui collum continerent: quos
ζένοντας græci appellant. ſiquidem horum inter omnes flexus alter
ſemper intentus ultra prolabi ſuperiora non patitur. iamq́; uerte=
bra tertia tubercula quæ inferiori inſerantur, exigit. cæteræ proceſ-
ſibus deorſum ſpectantibus in inferiores inſinuantur: ac per ſinus
quos utrinq; habent, ſuperiores accipiunt: multisq́; neruis, & multa
cartilagine continentur. ac ſic uno flexu modico in promptum dato,
cæteris negocijs homo, & rectus inſiſtit: & aliquid ad neceſſaria ope
ra curuatur. infra ceruicem uero ſumma coſta contra humeros ſita
eſt: inde undecim inferiores uſq; ad imum pectus perueniunt: hæq́;
primis partibus rotundæ, & leniter quaſi capitulatæ uertebrarum
tranſuerſis proceſſibus ibi quoq; paulum inſinuatis inhærent. inde
pateſcunt: & in exteriorem partem recuruatæ, paulatim in cartilagi
nem degenerãt. eaq́; parte rurſus in interiora leniter flexe commit=
tuntur cum oſſe pectoris. quod ualens, et durum à faucibus incipit, ab

utroq; latere lunatum, & à præcordijs iam ipsum quoq; cartilagine mollitum terminatur. sub costis uero prioribus, quinq; quas νόθας græci nominant, breues, tenuioresq́;, atq; ipsæ quoq; paulatim in cartilaginem uersæ, extremis abdominis partibus inhærescunt. imaq; ex his maiore iam parte nihil nisi cartilago est. rursus à ceruice duo lata ossa utrinq; ad scapulas tendunt. nostri scoptula operta, ὠμοπλάτας græci nominant. ea in summis uerticibus sinuata, ab his triangula, paulatimq́; latescentia ad spinam tendunt: & quo latiora quaq; parte sunt hoc hebetiora, acq; ipsa quoq; in imo cartilaginosa posteriore parte uelut innatant, quoniam nisi in summo nulli ossi inhærescunt. ibi uero ualidis musculis, neruisq; constricta sunt. at à summa costa paulo interius quàm ubi ea media est, os excrescit: ibi quidē tenue, procedens uero quo propius lato scapularum ossi fit, eo plenius, latiusq́;, & paulatim in exteriora curuatum. quod propius, altera uerticis parte modice intumescens, sustinet ingulum. id autem ipsum recuruum, ac neque inter durissima ossa numerandum: altero capite in eo quod posui, altero in exiguo sinu pectoralis ossis insidit, paulūq; motu brachij mouetur: & cum lato osse scapularum infra caput, eius neruis, & cartilagini connectitur. hinc humerus incipit extremis utrinq; capitibus tumidus, mollis, sine medulla cartilaginosus. medius teres, durus, medullosus, leniter gibbus, & in priorem & posteriorē, interiorem & exteriorem partem. prior autem pars est quæ à pectore est, posterior quæ ab scapulis, interior quæ ad latus tendit: exterior quæ ab eo recedit. quod ad omnes articulos pertinere in ulterioribus patebit. superius autem humeri caput rotundius quàm cætera ossa, de quibus adhuc dixi, uerticillatis scapularum ossibus paruo excessu inseritur: ac maiore parte ex transitu neruis deligatur. at inferius duos processus habet: inter quos quod medium est, magis etiā extremis partibus sinuatur. quæ res sedem brachio præstat: quod constat ex ossibus duobus. radius, quam κερκίδα græci appellant, superior, breuiorq́;, & primo tenuior rotundo, & leniter cauo, capite exiguum humeri tuberculum recipit: atq; ibi neruis, & cartilagine contidnetur. cubitus inferior, longiorq́;, & primo plenior in summo capite, duobus quasi uerticibus extantibus in sinu humeri, quem inter duos processus eius esse proposui, se inserit. primo uero duobus radijs brachij ossa iuncta paulatim dirimuntur: rursusq́; ad manū coeunt modo crassitudinis mutato: siquidem ibi radius plenior, cubitus admodū tenuis est. dein radius in caput cartilaginosum consurgens, in uerticem eius sinuatur. cubitus rotundus in extremo, parte altera paulū procedit. ac ne sæpius dicendum sit, illud ignorari non oportet. plu-

rima oſſa in cartilaginem deſinere: nallum articulum non ſic finiri. neq; enim aut moueri poſſet, niſi leui inniteretur: aut cum carne, neruisq; coniungi, niſi ea media quædam materia committeret. in manu uero prima palmæ pars ex multis, minutisq; oſſibus conſtat, quorum numerus incertus eſt. ſed oblonga omnia, & triãgula ſtructura quadam inter ſe connectuntur: cum inuicem ſuperior alterius angulus, alterius planities ſit: eoq; fit ex his unius oſſis paulum in interiora concaui ſpecies. uerum ex manu duo exigui proceſſus in ſinus radij conijciuntur. tum ex altera parte recta quinq; oſſa ad digitos tendentia palmam explent, à quibus ipſi digiti oriuntur: qui ex oſſibus ternis conſtant: omniumq; eadem ratio eſt. interius os in uerticem ſinuatur: recipitq; exterioris exiguum tuberculum, neruiq; ea continent, à quibus orti ungues indureſcunt. ideoq; non oſſi, ſed carni magis radicibus ſuis inhærent. ac ſuperiores quidẽ partes ſic ordinatæ ſunt. ĩma uero ſpina in coxarũ oſſe diſcedit, quod tranſuerſum, longeq; ualentiſſimum uuluam, ueſicam, rectum inteſtinum tuetur, idq; ab exteriore parte gibbũ ad ſpinam, reſupinatum à lateribus, ideſt in ipſis coxis ſinus rotundos habet: à quibus oritur os quod pectinem uocãt. idq; ſuper inteſtina ſub pube tranſuerſum uẽtrem firmat rectius in uiris: recuruatum magis in exteriora in fœminis, ne partum prohibeat. inde fœmina oriuntur: quorum capita rotundiora etiam quã humerorum ſunt, cum illa ex cæteris rotundiſſima ſint. infra uero duos proceſſus à priore, & à poſteriore parte habent. dein dura, et medulloſa, & ab exteriore parte gibba habent: rurſus ab inferioribus quoq; capitibus intumeſcunt: ſuperiora in ſinus coxæ ſicut humeri in ea oſſa, quæ ſcapularum ſunt, conijciuntur. tum infra introrſus leniter intendunt, quo æqualius ſuperiora membra ſuſtineant. atq; in eo inferiora quoq; capita media ſinuantur, quo facilius excipi à cruribus poſſint: quæ commiſſura oſſe paruo molli cartilaginoſo tegitur: patellam uocant. hæc ſuper innatans, nec ulli oſſi inhærens, ſed carne, et neruis deligata, pauloq; magis ad femoris os tendens, inter omnes crurum flexus iuncturam tuetur ipſum autem crus eſt ex oſſibus duobus. & enim per omnia femur humero, crus uero brachio ſimile eſt. adeo ut habitus quoq;, & decor alterius ex altero cognoſcatur. quod ab oſſibus incipiens, etiam in carne reſpondet. uerum alterum os ab exteriore parte ſupra poſitum eſt, quod ipſum quoque ſura recte nominatur. id breuius, ſupraq; tenuius ad ipſos talos intumeſcit. alterum à priore parte poſitum, cui tibiæ nomen eſt, longius, & in ſuperiore parte plenius, ſolum cum femoris inferiore capite committitur: ſicut cum humero cubitus. atq; ea quoq; oſſa infra, ſupraq; coniun-

ctta media ut in brachio dehiscunt. excipitur autẽ crus infra ossa ex transuerso talorum, idq́; ipsum super os calcis situm est, quod quadã parte sinuatur: quadam excessus habet: & procedentia ex talo recipit: & in sinum eius inseritur. idq́; sine medulla durum, magisq́; in posteriorem partem proiectum teretem ibi figuram representat. cæ= tera ossa pedis ad eorum quæ in manu sunt similitudinem instructa sunt. plantæ palmæ, digiti digitis, ungues unguibus respondent.

Ossa uiciata, & corrupta quibus signis cognoscantur: & qua ratione curentur. Cap. II.

o Mne autem os ubi iniuria accessit, aut uiciatur, aut finditur, aut frangitur, aut foratur, aut colliditur, aut loco mouetur. id quod uiciatum est, primo ferè pingue fit: deinde uel ni= grum, uel cariosum: quæ super natis grauibus ulceribus, aut fistulis: hisq́; uel longa uetustate, uel etiam cancro occupatis eueniunt. Oportet autem ante omnia os nudare ulcere exciso: & si latius eius uicium est, quàm ulcus fuit, carnem subsecare, donec integrum os undiq; pateat: tum id quod pingue est semel, iterum'ue satis est admoto ferramẽto adurere, ut ex eo statu secedat: aut eradere donec iã aliquid cruoris ostendatur: quæ integrioris nota est. nam necesse est aridum sit id, quod uiciatum est. idem in cartilagine quoq; læsa faciendum est. siquidem ea quoq; scalpello radenda est, donec integrum id sit, quod relinquatur. deinde siue os, siue cartilago rasa est, nitro bene trito re= spergendum est. neque alia facienda sunt ubi caries, nigrities'ue in summo osse est. siquidem id uel paulo diutius eodem ferramento adurendum, uel radendum est. qui radit hæc, audacter imprimere ferramentum debet, ut & agat aliquid: & maturius desinat. finis est, cum uel ad album os, uel ad solidum uentum est. albo finiri ex nigritie uitium, soliditate quadam ex carie manifestum est: accedere etiam cruoris aliquid integro supra dictum est. siquando autem altius descenderit, utrumlibet dubium est: in carie quidem expedita cognitio est. specillum tenue in foramen demittitur. quod magis, minus'ue intrando, uel in summo cariem esse, uel altius descendisse testatur. nigri= ties colligi quidem potest etiam ex dolore, & ex febre. quæ ubi mediocria sunt, illa alte descendisse non potest: manifestior tamen ad acta terebra fit. nam finis uicij est, ubi scobis nigra esse desijt. igitur si caries alte descendit, per terebram urgenda crebris fora= minibus est: quæ altitudine uicium æquent. tum in ea foramina demittenda candẽtia ferramenta sunt: donec inde siccum os ex toto fiat. simul enim post hæc & resoluetur ab infiriore osse quodcunq; uiciatũ

est: & his sinus carne replebitur: & humor aut nullus postea feretur, aut mediocris. sin autem nigrities est, aut si caries ad alteram quoq; partem ossis transit, oportet excidi. atq; idem in carie quoque ad alteram partem ossis penetrante fieri potest. sed quod totum uiciatum, totum eximendum est. si inferior pars integra est, eatenus quod corruptum est, excidi debet. item siue capitis, siue pectoris os, siue costa cariosa est, inutilis uicio est: & excidendi necessitas est. neq; audiendi sunt qui osse nudato diem tertium expectant, ut tunc excidant. ante inflammationem enim tutius omnia tractantur. itaq; quantum fieri potest eodem momento & cutis incidenda est, & os detegendum: et omni uicio liberandum est. longéq; pernitiosissimum est, quod in osse pectoris est: quia uix etiã si recte cessit, curatio uerã sanitatẽ reddit.

Quomodo os excidatur, & de modiolo, & terebra ferramentis ad id paratis. Cap. III.

Excidtur uero os duobus modis: si paruulum est, quod læsum est, modiolo, quem χοινίκιον græci uocant. si spaciosus, terebris. utriusq; rationem proponam. Modiolus ferramentũ concauum, teres est imis oris ferratum, per quod medium clauus ipse quoq; interiore orbe cinctus demittitur. Terebrarum autem duo genera sunt: alterum simile ei quo fabri utuntur. alterum capituli longioris, quod ab acuto mucrone incipit, deinde subito latius fit: atq; iterum ab alio principio paulo minus quàm æqualiter sursum procedit. si uicium in angusto est, quod comprehendere modiolus possit, ille potius aptatur. & si caries subest, medius clauus in foramen demittitur. si nigrities, angulo scalpri sinus exiguus fit, qui clauum recipiat, ut eo insistente circumactus modiolus delabi non possit. deinde is habena quasi terebra conuertitur. estq; quidam premendi modus, ut & foretur, & circumagatur. quia si leuiter imprimitur, parum proficit. si grauiter, non mouetur. neq; alienum est instillare paulum rosæ uel lactis, quo magis lubrico circumagatur. quod ipsum tamen si copiosius est, aciem ferramenti hebetat. at ubi iam iter modiolo pressum est, medius clauus educitur: & ille per se agitur. deinde cum sanitas inferioris partis scobe cognita est, modiolus remouetur. at si latius uicium est, quàm ut illo comprehendatur, terebra res agenda est. ea foramen fit in ipso fine uiciosi ossis atq; integri: deinde alterum non ita longe. tertiumq; donec totus is locus, qui excidendus est, his cauis cinctus sit. atq; ibi quoq; quatenus terebra agenda sit, scobis significat. tunc excisorius scalper ab altero foramine ad alterum malleolo ada-

ctus:id quod inter utrunq; medium est,excídit:ac sic ambitus similis ei fit,qui in angustiorem orbem modiolo imprimitur. utro modo uero id circunductum est,idem excisorius scalper in osse corrupto planus summam quanq; testam læsit, donec integrum os relinquatur. Vix unquam nigrities integrum,caries per totum os perrumpit:maximéq; ubi uitiata caluaria est. Id quoq; signi specillo significatur,qui depressus in id foramen,quod infra solidam sedem habet: & ob id renitens aliquid inuenit,& madens exit. si peruium inuenit, altius descendens inter os,& membranam nihil oppositum inuenit: educitur'q; siccus, non quo non subsit aliqua uitiosa sanies, sed quoniam ibi,ut in latiore sede diffusa sit. Siue autem nigrities, quam terebra detexit: siue caries,quam specillum ostendit,os transit:modioli quidẽ usus ferè superuacuus est:quia latius pateat necesse est,quod iam alte processit. terebra uero ea,quam secundo loco posui utendum, eáq; ne nimis incalescat,subinde in aquam frigidam demittenda est. sed tum maiore cura agendum est:cum iam aut simplex os dimidium perforatum est:aut in duplici, superius illud, spacium ipsum, hoc sanguis significat. ergo tum lentius ducenda habena: suspendáq; magis sinistra manus est,& sæpius attollenda: & foraminis altitudo consideranda:ut quandocunq; os perrumpitur sentiamus:neq; periclitemur, ne mucrone cerebri membrana lædatur:ex quo graues inflammationes cum periculo mortis oriuntur. factis foraminibus eodem modo media sæpe, sed multo circunspectius excidenda sunt: ne forte angulus scalpri eandem membranam uiolet:donec fiat aditus,per quam mẽbranæ custos immittatur: μηνιγγοφύλακας græci uocãt. lamina ænea est firma,paulum resima, ab exteriore parte læuis, quæ demissa est, ut exterior pars eius cerebro propior sit. subinde ei subijcitur quod scalpro discutiendum est. ac si excipit eius angulum, ultra transire non patitur:eóq; & audacius,& tutius scalprum malleolo subinde medicus ferit,donec excisum undiq; os eadem lamina leuetur:tolliq; sine ulla noxa cerebri potest. Vbi totum os eiectum est,circùm radendæ,leuandæq; sunt oræ:& si quid scobis membranæ insedit,colligendum. ubi superiori parte sublata,inferior relicta est, nõ ora tantum, sed os quoq; totum lauandum est:ut sine noxa postea cutis increscat. quæ aspero osse innascens protinus non sanitatem, sed nouos dolores mouet. patefacto cerebro qua ratione agendum sit,dicam,cum ad fracta ossa peruenero. si basis aliqua seruata est, superimponenda sunt medicamenta non pinguia,quæ recentibus uulneribus accommodantur: supráq; imponenda lana sucida oleo,atq; aceto madens. ubi tẽpus processit,ab ipso ore caro increscit,eáq; factum manu sinum cõ

plet. si quod etiam os adustum est, à parte sana recedit: subitq; inter integram atq; emortuam partem caruncula: quæ quod abscessit, expellat. eaq; ferè quia testa tenuis, & angusta est: squama, idest λεπὶς à græcis nominatur. Potest etiam euenire, ut ex ictu neq; findatur os, neq; perfringatur: sed summum tamē collidatur, exaspereturq;. quod ubi incidit, radi, & lauari satis est. hæc quanuis maxime fiunt in capite, tamen cæteris quoq; ossibus communia sunt: ut ubicunq; idem incidet, eodem remedio sit utendum atq; cum ea fracta, fissa, forata, collisa sint: quasdam proprias in singulis generibus, quasdam communes in pluribus curationes requirunt. de quibus protinus dicam, initio ab eadem caluaria accepto.

De caluariæ curatione. Cap. IIII.

IGitur ubi ea pertusa, protinus requirendum est, num bilē is homo uomuerit: num oculi eius obcæcati sint: num obmutuerit: num per nares, aures'ue sanguis ei effluxerit: nū conciderit: num sine sensu quasi dormiens iacuerit. hæc enim non nisi osse fracto eueniunt. atq; ubi inciderunt, scire licet necessariam, sed difficilem curationem esse. si uero etiam torpor accessit, si mens non constat, si neruorum uel resolutio, uel distentio secuta est: uerisimile est etiam cerebri membranam esse uiolatam: eoq; in angusto magis spes est. at si nihil horum secutum est, potest etiam dubitari an os fractum sit. & protinus considerandum est, lapide, an ligno, an ferro, an alio telo percussum sit. et hoc ipso leni, an aspero, mediocri, an uastiore: uehementer, an leniter. quia quo mitior ictus fuit, eo facilius os ei restitisse credibile est. sed nihil tamen melius est, quàm certiore id nota explorare. ergo qua plaga est, demitti specillum oportet, neq; nimis tenue, neq; acutum: ne cum in quosdam sinus naturales inciderit, opinionem fracti ossis frustra faciat: neq; nimis plenum, ne paruulæ rimulæ fallant. ubi specillum ad os uenit, nihil nisi lene, & lubricum occurrit: integrum id uideri potest. si quid asperi est, utique qua suturæ non sint, fractum os esse testatur. à suturis se deceptum esse Hippocrates memoriæ prodidit more scilicet magnorū uirorū, & fiduciā magnarū rerum habentium. nam leuia ingenia, quia nihil habent: nihil sibi detrahunt. magno ingenio, multaq; nihilominus habituro conuenit etiā simplex ueri erroris confessio, præcipueq; in eo ministerio quod utilitatis causa posteris traditur. ne qui decipiātur eadē rōne, qua quis ante deceptus est. sed hæc quidem alioquin memoria magni professoris uti interponeremus effecit. potest aūt sutura eo no-

mine fallere. quæ æque aspera est, ut aliquis hanc esset, etiam si rima est, existimet eo loco, quo subesse hanc uerisimile est. ergo eo nomine decipi non oportet: sed os aperire tutissimum est. nam neq; utique certa sedes ut supra posui, futurarum est: & potest idem, & naturaliter commissum, & ictu fissum esse: iuxta'ue aliquid fissum habere. Quin aliquid etiam, ubi ictus fuerit uehementior, quanuis specillo nihil inuenitur: tamen aperire commodius est. at si ne tum quidem rima manifesta est, inducēdum super os attramentum scriptorium est: deinde scalpro id detrahendum. nigritiem enim continet si quid fissum est. solet etiam euenire, ut altera parte fuerit ictus, & os altera fiderit. itaq; si grauiter aliquis percussus est, si mala inditia subsecuta sunt, neq; ea parte qua cutis discussa est, rima reperitur: non incōmodum est parte altera considerare, nunquis locus mollior sit, et tumeat: eumq; aperire. siquidem ibi fissum os reperietur. nec tamen magno negocio cutis sanescit, etiam si frustra detecta est. os fractum nisi succursum est, grauibus inflammationibus afficit: difficilius'q; postea tractatur. raro, sed aliquando tamen euenit, ut os quidem totum integrum maneat: intus uero ex ictu uena aliqua in cerebri membrana rupta, aliquid sanguinis mittat. is'q; ibi concretus magnos dolores moueat: oculos quibus obcæcet. sed ferè contra id dolor est, & eo loco cute incisa pallidum os reperitur. ideo'q; id quoq; os excidendum est. quacunq; autem de causa curatio hæc necessaria est, si nondum satis cutis patefacta est, latius aperienda est, donec quicquid læsum est, in conspectu sit. in quo ipso uidēdū est, nequid ex ipsa mēbranula, quæ sub cute caluariam cingit, super os relinquatur. siquidem hæc scalpro, terebris'ue lacerata uehementes febres cum inflammationibus excitat. itaq; eam commodius est ex toto ab osse diduci. plagam, si ex uulnere est, talem necesse est habeamus, qualem accepimus. si manu facieda est, ea ferè commodissima est, quæ duabus trāsuersis lineis litteræ. X. figuram accipi: ut deinde à singulis procedentibus lingulis cutis subsequatur. inter quæ si sanguis fertur, spongia subinde in aceto tincta cohibendus est: occupandus'q; obiectis linamentis. & caput altius excitandum. neq; id uicium ullum metum, nisi inter musculos, qui tempora continent, affert: sed ibi quoq; nihil tutius fit. In omni uero fisso, fracto'ue osse protinus antiquiores medici ad ferramenta ueniebant: quibus id exciderent. sed multo melius est, ante emplastra experiri, quæ caluariæ causa componuntur: eorumq; aliquid oportet ex aceto mollitum per se super fissum, fractum'ue os imponere. deinde super id aliquanto latius quàm uulnus est, eodem medicamento illitum linteolū, & præterea succidam lanam aceto tinctam. tunc uulnus deligare, et

quotidie

quotidie resoluere, similiterq; curare usq; ad diem quintum. à sexto die etiam uapore aquæ calidæ per spongiam fouere. cætera ex eadem facere. quod si caruncula increscere cœperit, & febricula, aut soluta erit, aut leuior & cupiditas cibi reuerterit, satisq; somni accedet: in eodem medicamento erit perseuerãdum. Procedente deinde tẽpore emolliendum id emplastrum adiecto cerato ex rosa facto, quo facilius carnem producat. nam per se reprimendi uim habet. hac ratione sæpe rimæ callo quodam implẽtur, estq; ea, ossis uelut cicatrix. & latius fracta ossa, si qua inter se non cohærebant, eodem callo glutinantur: estq; aliquanto melius uelamentum cerebro, quàm caro quæ exciso osse increscit. si uero sub prima curatione febris intenditur, breuesq; somni, & idem per somnia tumultuosi sunt, ulcus madet: neq; alitur: & in ceruicibus glandulæ oriuntur: magni dolores sunt: cibiq; super hæc fastidium increscit: tum demum ad manum, scalprumq; ueniendum est. duo uero sub ictu caluariæ pericula sunt, ne uel findatur, uel medium desidat: si fissum est, possunt oræ esse compreßæ: uel quia altera super alteram excessit: uel etiam quia uehementer rursus se commiserunt. ex quo euenit ut humor ad membranam quidem descendat, exitum uero non habeat: ac sic eam irritet, & graues inflammationes moueat. ubi medium desedit, eandem cerebri membranam os urget. interdum etiam ex fractura quibusdã uelut aculeis pungentibus: his ita succurrendum est, ut tamen quamminimum ex osse dematur. ergo si ora alteri insedit, satis est id quod eminet plano scalpro excidere. quo sublato iam rima hiat quantum curationi satis est. at si oræ inter se comprimuntur, à latere eius interposito digiti spacio, terebra foramen faciendum est: ab eoq; scalper duabus lineis ad rimam agendus ad similitudinem. C. litteræ, sicut uertex eius à foramine basis ad rimas it. quod si rima longius patet, ab altero foramine rursus similis sinus fieri debebit: & ita nihil latens in eo esse concauum est: abundeq; exitus datur intus lædentibus. ne si fractum quidem os desedit, totum excidi necesse est. sed siue totum perfractum est, & ab alio ex toto receßit, siue circumpositæ caluariæ inhæret, exigua parte ab eo quod naturaliter se habet, scalpro diuidendum est. deinde in eo quod desedit, iuxta rimam quam fecimus, foramina addenda sunt. si in angusto noxa est, duo. si latius patet, tria, septaq; eorum excidenda: & tum scalper utrinque ad rimam agendus sic, ut lunatum sinum faciat: imaq; pars eius intus ad fracturam, cornua ad os integrum spectent. deinde si qua labent, & ex facili remoueri possunt, forfice ad id facta colligenda sunt, maximeq; ea quæ acuta membranam infestant: si id ex facili fieri non po-

test: subijcienda lamina est, quam custodem eius membranæ esse pro posui: & super eam quicquid spinosum est, & intus eminet, excidẽdum est, eadem lamina quicquid deorsum insedit, attollendum. hoc genus curationis efficit, ut qua parte fracto ossa tamen inhærent, solidentur. qua parte abrupta sunt, sine ullo tormento sub medicamenti tempore excidant, spatiumq́; inter hæc satis illi magnum ad extrahendam saniem relinquatur: plusq́; in osse propugnaculi cerebrum habeat, quàm habiturum fuit eo exciso. his factis ea membrana acri aceto respergenda est, ut siue aliquid sanguinis ex ea profluit, cohibeatur: siue intus concretus cruor remanet, discutiatur. tum idem medicamentum eodem modo, qui supra positus est, mollitum ipsi membranæ imponendum est. cæteraq́; eodem modo facienda sunt, quæ ad linteolum illitum, & lanam sucidam pertinent. collocandusq́; is loco intepido: & curandum quotidie uulnus, bis etiam æstate. quod si mẽbrana per inflammationem intumuerit, infundenda erit rosa tepida si usq; eo tumebit, ut super ossa quoq; emineat: coercebit eam bene trita lenticula, uel folia uitis contrita, & cum recenti uel butyro, uel adipe anserino mixta, ceruixq́; molliri debebit liquido cerato ex irino facto. at si parum pura membrana uidebitur par modus eius emplastri, & mellis miscendus erit, idq́; superinfundendum, eiusq́; continendi causa unum, aut alterum linamentum inijciendum, & super linteolo, cui emplastrum illitum sit, contegendum. ubi plus pura membrana est, eadem ratione adijciendum emplastro ceratum, ut carnẽ producat quod ad abstinentiam uero & primos, ulterioresq́; cibos, potionesq́; pertinet eadem quæ in uulnerabus præcepi, seruanda sunt: eo magis, quo periculosius hæc pars afficitur. quin etiam cum iã nõ solum substineri, sed ali his quoq; apparebunt: tamen erunt uitanda quæcunq; mandenda sunt. item fumus, & quicquid excitat sternutamentum spem uero certam faciunt membrana mobilis ac sui coloris, caro increscens rubicunda, facilis motus maxillæ, atq; ceruicis. mala signa sunt. membrana immobilis nigra, uel liuida, uel aliter coloris corrupti, dementia, acris uomitus, neruorum uel resolutio, uel distentio: caro liuida, maxillarum rigor, atq; ceruicis. cæteraq́; quæ ad somnum, cibi desiderium, febrem, puris colorem attinent: eadem quæ in cæteris uulneribus, uel salutaria, uel mortifera sunt: ubi bene res cedit, incipit ab ipsa membrana, uel si os eo loco duplex est, inde quoq; caro increscere: eaq́; id, quod inter ossa uacuum est, replet. nonnunquam etiam super caluariam excrescit. quod si incidit, inspergẽda squama æris est, ut id reprimat, cohibeatq́;, ea carni superdãdo quæ ad cicatricem perducant. omnibusq́; ea locis commode induca-

tur, excepta frontis ea parte, quae paulum super id est, quod inter supercilia est. ibi enim uix fieri potest, ut non per omnem aetatem sit exulceratio, quae linteolo medicamentum habente contegenda sit: illa utiq; capite fracto seruanda sunt: ut donec iam ualida cicatrix erit soluenda, uitentur frequens balneum, maior uini modus.

De narium fractarum curatione. Cap. V.

In naribus uero & os, & cartilago frangi solet, et quidem modo aduersa, modo à latere: si aduersa fracta sunt, alterum'ue ex his, nares desidunt, difficulter spiritus trahitur. si à latere os fractum est. is locus cauus est. si cartilago, in alterã partem nares declinantur. quicquid in cartilaginem incidit, excitandũ leniter est, aut subiecto specillo, aut duobus digitis utrinq; compressis. deinde in longitudinem implicata linamenta & molli pellicula cincta, circumsutaq; intus adijcienda sunt. aut eodem modo compositum aliquid ex arido penicillo. aut grandis pinna gummi, uel fabrili glutine illita, & molli pellicula circundata, quae desidere cartilaginem non sinat. sed si aduersa ea fracta est, aequaliter utraq; naris implẽda est. si à latere, crassius esse debet ab ea parte in qua nasus iacet, ab altera tenuius in id quod inseritur. extrinsecus autem circundanda habena est mollis media illita mixtis inter se simila, & turis fuligine. eaq; ultra aures ducenda, & fronti duobus capitibus agglutinãda est. id enim corpori quasi gluten inhaerescit: & cum induruit nares commode continet sin quod intus inditum est, laedit: sicut maxime fit, ubi interior cartilago perfracta est, excitatae nares eadem tantummodo habena continendae sunt. deinde post quatuordecim dies id ipsum demendum est. resoluitur autem aqua calida: eaq; tum is locus quotidie fouendus est. sin os fractum est, id quoq; digitis in suam sedem reponendum est. atq; ubi aduersum, ut dictum est, utraq; naris implenda est. ubi à latere, ea inquam os impulsum est. imponendũq; ceratum, & paulo uehementius deligandum est: quia callus eo loco non ad sanitatem tantummodo, sed etiam ad tumorem increscit. à tertio die fouendum id aqua calida est: tantoq; magis, quanto propius esse sanitati debet. quod si plura erunt fragmenta, nihilominus extrinsecus singula in suas sedes digitis erunt compellenda: imponendaq; extrinsecus eadem habena, & super eam ceratum, neq; ultra fascia adhibenda est. at si quod fragmentum undique resolutum cum caeteris non glutinabitur, intelligitur quidem ex humore, qui multus ex uulnere fertur: uolsella uero extrahetur. fini-

tisq; inflammationibus imponetur aliquod medicamentum ex ijs, quæ leniter reprimunt. peius est ubi aut ossi, aut cartilagini fractæ cutis quoq; uulnus accessit. id admodum raro fit: si incidit, illa quidem nihilominus eadem ratione in suas sedes excitanda sunt. cuti uero super imponendum emplastrum aliquod ex his, quæ recentibus uulneribus accommodata sunt: sed insuper nullo uinculo deligandum est.

De aurium fractarum curatione. Cap. VI.

In aure quoq; interdum rumpitur cartilago. quod si incidit, antequam pus oriatur, imponendum glutinans medicamētum est. Sæpe enim suppurationem prohibet, & aurem cōfirmat. illud & in hac, & in naribus ignorari non oportet: non quidem cartilaginem ipsam glutinari, circa tamen carnem increscere, solidariq; eum locum. itaq; si cum cute cartilago rupta est, cutis utrinq; suitur. nunc autem de ea dico, quæ cute ita frangitur. in ea uero si iā pus natum est, aperienda altera parte cutis: & ipsa cartilago cōtra lunata plaga excidenda est. deinde utendum est medicamento leniter supprimente, quale lycium est aqua dilutum, donec sanguis fluere desinat. tum imponendum linteolū cum emplastro sic, ut pingue omne uitetur: & à parte posteriore lana mollis auri subijcienda est: quæ, quod est inter hanc & caput, compleat. tum ea leniter deliganda est: & à tertio die uapore, ut in naribus posui, fouenda. atq; in his quoq; generibus abstinentia primi temporis necessaria est, donec inflammatio finiatur.

De maxillæ fractæ curatione, de'q; quibusdam ad omnia ossa pertinentibus. Cap. VII.

Ab his ad maxillam uenturus indicanda quædam puto communiter ad omnia ossa pertinentia, ne sæpius eadem dicenda sint. Omne igitur os modo rectum ut lignum in longitudinem finditur: modo frāgitur transuersum: interdum obliquum, atq; id ipsum nonnunquam retusa habet capita: nonnunquam acuta. quod genus pessimum est: quia neq; facile committuntur, quæ nulli retuso innituntur, & carnem uulnerant: interdum neruum quoque, aut musculum: quin etiam aliquando plura fragmenta à fragmento fiunt. sed in alijs quidem ossibus ex toto sæpe fragmentum à fragmento recedit. Maxillæ uero semper aliqua parte, etiam uexata ossa inter se cohærent. igitur in primis digitis duobus utrinq; prementibus, & ab ore, & ab cute omnino ossa in suam sedem compellenda sunt. de-

inde

inde si trasuersa maxilla fracta est, sub quā casu ferè dēs super proximum dentem excedit: ubi ea in suam sedem collocata est: duo proximi dentes, aut si hi labant, ulteriores inter se seta deligandi sunt. id in alio genere fracturæ superuacuum est. cætera eadem facienda sunt. nam linteolum duplex madens uino, & oleo super iniÿciendum cum eadem simila, & eadem turis fuligine est. deinde aut fascia, aut mollis habena media in longitudinem incisa, ut utrinq; mentum complectatur, & inde capita eius supra caput adducta ibi deligantur. illud quoq; ad omnia ossa pertinens dictum erit: famem primum esse necessariam: deinde à die tertio humidum cibum, sublata inflammatione paulo pleniorem: eumq; qui carnem alat, per omne tempus uinum esse alienum. deinde tertio die resolui debere: fouerique per spongiam uapore aquæ calidæ: eademq; quæ primo fuerunt super dari. item die quinto fieri, & donec inflammatio finiatur: quæ uel octauo die, uel septimo ferè resoluitur. ea sublata, rursus ossa esse tractanda, ut si quod fragmentum loco suo non est, reponatur. neq; id esse soluendum, nisi duæ partes eius temporis, intra quod quæq; ossa conseruntur, transierint. fere uero intra quartumdecimum & unum et uigesimum diem sanescunt maxilla, malæ, iugulum, pectus, latus, os scapularum, costæ, spina coxarum, os tali, calx, manus, planta. inter uigesimum & trigesimum diem crura, brachiaq;. inter septimū & uigesimum & quadragesimum humeri, & fœmina. sed in maxilla illud quoq; adÿciendum est, quod humidus cibus diu assumendus est. atq; etiam cum tempus processit, in lagano, similibusq; aliÿs perseuerandum, donec ex toto maxillam callus firmarit. item utique primis diebus habendum silentium.

De iuguli fracti curatione. Cap. VIII.

i Vgulum uero si transuersum fractum est, nonnunquam per se rursus recte coit: & nisi mouetur, sanari sine iunctura potest. nonnunquam uero, maximeq; ubi motum est, elabitur fereq; id quod à pectore, sub id quod ab humero est, in posteriorem partem inclinatur. cuius ea ratio est, quod per se non mouetur: sed cum humeri motu consentit. itaq; eo subsistente sub id humerus agitatur. raro uero admodum in priorem partem iugulum inclinatur: adeo ut magni professores nunquam se uidisse memoriæ mandarint. sed locuples tamen eius rei auctor Hippocrates est. uerū ut dissimilis uterq; casus est, sic quædam dissimilia requirit. ubi ad scapulas iugulum tendit, simul dextra manu planè propellendus in posteriorem partem humerus est, & illud in priorem attrahendum. ubi ad

pectus conuersum est: ipsum quidem retro dandum: humerus autem in priorem partem adducendus est. ac si is inferior est, non id quod à pectore est, deprimendum est, quia immobile est: sed humerus ipse attollendus. si casu superior est, id quod à pectore est: implendum lana: & humerus ad pectus deligandus est. si acuta fragmenta sunt, incidi contra cutis debet: ex ossibus ea, quæ carnem uulnerant, præcidenda sunt. tunc retusa ossa cõmittenda sunt. si quod ab aliqua parte eminet, opponendum ei triplex linteolum est in uino, & oleo tinctum si plura fragmenta sunt, excipienda sunt ex ferula facto canaliculo, eodemq; intus incerato, ne fascia diducatur. quæ iugulo composito circundanda est sæpius, potius quàm ualentius. quod ipsum quoq; in omnibus ossibus fractis perpetuum est. à dextro uero iugulo, si id fractum est, ad alam sinistram: à sinistro ad dextram: rursusq; sub ala sua fasciari debet. post hæc si iugulum ad scapulas inclinatum est, brachium ad latus. si in partem priorem, ad ceruicem deligandum est. supinusq; homo collocandus: cæteraq; eadem facienda, quæ supra comprehensa sunt. sunt uero plura ossa ferè immobilia uel dura, uel cartilaginosa, quæ uel franguntur: uel forantur: uel collidun-tur: uel finduntur. ut malæ, pectus, latus, os scapularum, costæ, spina costarum, os tali, calx, manus, planta. horum omnium eadem curatio est, si supra uulnus est, id suis medicamentis nutriendum est. quo sanescente rimas quoq; ossis, aut si quod ferrumen est, callus implet. si cutis integra est, & os læsum esse ex dolore colligimus: nihil aliud, quàm quiescendum: imponendumq; ceratum est, & leniter deligandum, donec sanitate ossis dolor finiatur.

De costarum fractarum curatione. Cap. IX.

P Roprie tamen quædam de costa dicenda sunt: quia iuxta uiscera est: grauioribusq; periculis is locus expositus est. hæc quoq; igitur interdum sic finditur, ut ne summum quidem os, sed interior pars eius, quæ rara est, lædatur: interdum fit, ut eã totam is casus perruperit. si tota fracta nõ est, nec sanguis expuitur: nec febricula sequitur: nec quicquam suppurat, nisi admodum rare, nec dolor magnus est: tactu tamen is locus leniter indolescit: abunde est eadem, quæ supra scripta sunt, facere: & à media fascia incipere deligare, ne in alterutram partem hæc cutem inclinet. ab uno uero & uigesimo die quo utiq; os esse debet glutinatum, id agendum. cibis uberioribus est utendum, ut corpus quamplenissimũ fiat: quo melius os uestiat. quod illo loco tenerũ, adhuc iniuriæ sub tenui cute ex=

positum est. per omne autem tempus curationis uitandus clamor, sermo quoq;, tumultus, ira, motus uehementior corporis, fumus, puluis: et quicquid uel tussim, uel sternutamentum mouet. ne spiritum quidem magnopere continere expedit. at si tota costa perfracta est, casus asperior est. nam & graues inflammationes, & febris, & suppuratio, & sæpe uitæ periculum sequitur: & sanguis spuitur. ergo si uires patiuntur ab eo brachio, quod super eam costam est, sanguis mittendus est. si non patiuntur, aluus tamen sine ullo acri ducenda est: diutiusq; inedia pugnandum. panis uero ante septimum diem non assumendus: sed una sorbitione uiuendum: imponendumq; ei loco ceratum ex lino factum: cui cocta quoq; resina adiecta sit: aut Polyarchi malagma, aut panacis ex uino, & rosa, & oleo: superq; imponenda lana sucida, mollis, & duæ fasciæ à medijs orsæ, minimeq; astrictæ. Multo uero magis omnia uitanda, quæ supra posui, adeo ut ne spiritus quidem sæpius mouendus sit. quod si tussis instabit, ad id potio sumenda erit, uel ex tryxagine, uel ex ruta, uel ex herba stychade, uel ex cumino, & pipere. Grauioribus uero doloribus urgentibus cataplasma imponi quoq; conueniet, uel ex lolio, uel ex hordeo, cui pinguis fici tertia pars sit adiecta. & id quidem interdiu superiacebit. noctu uero idem aut ceratum, aut malagma, aut pannus: quia potest cataplasma decidere. ergo quotidie quæq; resoluetur, donec iam cerato, aut malagmate possimus esse contenti. & decem quidem diebus extenuabitur fame corpus. ab undecimo uero ali incipit. ideoq; etiam laxior quamprimo fascia circumligabitur: fereq; ea curatio ad quadragesimum diem perueniet: quæ si modus erit suppurationis, plus malagma quàm ceratum ad digerendum proficiet. si suppuratio uicerit neq; per quæ suprascripta sunt discuti potuerit, omnis mora uitanda erit, ne os infra uicietur. sed qua parte maxime tumebit, demittendũ erit candens ferramentum, donec ad pus perueniat: idq; effundendum. si nusquam caput se ostendit: ubi maxime pus subit, sic intelligimus: creta cimolia totum locum illinimus, & siccari patimur. quo loco maxime humor in ea perseuerauit, ibi pus proximum erit: eaq; uti debebit. si latius aliquid abscedet, duobus aut tribus locis erit perforandum: demittendum erit linamentum, aut aliquid ex peniciello. quod summum lino sit deuinctum ut facile educatur. reliqua eadem, quæ in cæteris adustis facienda sunt. ubi purum erit ulcus, ali corpus debebit, ne tabes perniciosa futura id malum subsequatur. nõnunquam etiam leuius ipso osse affecto & inter initia neglecto, non pus, sed humor quidam mucis similis intus coit: mollescitq; contra cutis, in qua simili ustione utendum est.

De spinae curatione.

N spina quoq; est quod proprie notemus. nam si id quod ex uertebra excedit, aliquo modo fractum est: locus quidẽ concauus fit: punctiones autem in eo sentiuntur, quia necesse est ea fragmenta spinosa esse. quo fit ut homo in interiorem partem subinde nitatur. haec noscendae rei causa sunt. medicamentis uero hisdem opus est: quae plurima parte huius capitis exposita sunt.

De humerorum, brachiorum, femorum, crurum, digitorum fractorũ, uel euulsorum, communibus curationibus. Cap. X.

Imiles rursus ex magna parte casus curationes quae sunt humeris, & femoribus: communia etiam quaedã humeris, brachijs, femoribus, cruribus, digitis. siquidem ea minime periculose media frãgũtur. quò propior fractura capiti uel superiori uel inferiori est: eò prior est. nam & maiores dolores affert: & difficilius curatur. ea maxime tolerabilis est simplex, transuersa. peior ubi fragmenta, atq; ubi obliqua. pessimum ubi eadem acuta. nonnunquã autem fracta in his ossa in suis sedibus remanent: multo saepius excidunt: aliudq; super aliud effertur. idq; ante omnia cõsiderari debet. & sunt notae certae. si suis sedibus mota, resima, punctionisq; sensum repraesentant, tactu inaequalia sunt. si uero non aduersa, sed obliqua iunguntur, quod fit, ubi loco suo non sunt: membrum id altero latere breuius est: & musculi eius tument. ergo si hoc depressum est, protinus id membrum oportet extendere. nam nerui, musculiq; intenti per ossa contrahuntur: neq; in suum locum ueniunt: nisi illos per uim aliquis intendit. rursus si primis diebus id obmissum est, inflammatio oritur: sub qua & difficile, & periculose uis neruis adhibetur. nam distentio neruorum uel cãcer sequitur: uel certum, ut mitissime alatur, pus. itaq; si ante reposita ossa non sunt, postea reponenda sunt. intendere autem digitum, uel aliud quoq; membrum: si adhuc tenerum est, etiam unus homo potest, cum alteram partem dextra, alteram sinistra prendit. ualentius membrum duobus eget: qui in diuersa contendant. si firmiores nerui sunt, ut in uiris robustis, maximeq; eorum feminibus, & cruribus euenit: habenis quoq; uel linteis fascijs utrinq; capita articulorũ deliganda, & per plures in diuersa ducenda sunt. ubi paulo longius quàm naturaliter esse debet membrum uis fecit. tũ demum ossa manibus in suam sedem compellenda sunt: inditiumq; ossi repositi est dolor sublatus. & membrum alteri parti aequatum inuoluendum duplicibus triplicis panni, & in uino, & oleo tinctis:

quos linteos eſſe commodius eſt ferè uero his ſex opus eſt. prima bre-
uiſſima adhibenda, quæ circa fracturam ter uoluta ſurſum uerſum
feratur, & quaſi in cochlea ſerpat: ſatiſq́; eſt eam ter hoc quoq; modo
circuire. altera dimidio longiore, eáq; qua parte os eminet, ab ea ſi to
tum æquale eſt, undelibet ſuper fracturam debet incipere priori
aduerſa: deorſumq́; tendere, atq; iterũ de fractura reuerſa in ſuperio
re parte ultra priorem faſciam deſinere. ſuper has inijciendum latio
re linteo ceratum eſt, quod eas contineat. ac ſi qua parte os eminet,
triplex ea pannus obijciendus eodem uino & oleo madens. hæc ter
tia faſcia comprehendenda ſunt: quartáq; ſic, ut ſemper inſequens
priori aduerſa ſit: & tertia tantum inferiore parte tres in ſuperio-
re faciant: quia ſatius eſt ſæpius circuire, quàm adſtringi. ſiquidem
id quod adſtrictum eſt, alienatur: & cancro oportunũ eſt: articulum
autem quamminime uincire opus eſt. ſed ſi iuxta hunc os fractum eſt,
neceſſe eſt. deligatum uero membrum in diem tertium continendum
eſt. eáq; iunctura talis eſſe debet, ut primo die nihil offenderit: non
tamen laxa uiſa ſit: ſecundo laxior: tertio iam penè reſoluta. ergo tũ
rurſum id membrum deligandum: adijciendáq; prioribus quinta fa-
ſcia eſt: iterumq́; quinto reſoluendum eſt: & ſexta faſcijs inuoluen-
dum ſic, ut tertia & quinta infra cæteræ ſupra finiantur. quotienſ-
cunq; autem ſoluitur membrum, calida aqua fouendum eſt. ſed ſi iu
xta articulum fractura eſt: diu inſtillandum uinum eſt, exigua par-
te olei adiecta, eademq́; omnia facienda donec adeo inflammatio ſol
uatur: uel leuius quoq; quàm ex conſuetudine id membrum fiat. quod
ſi ſeptimus dies non dedit, certe nonus exhibet. tum facillime oſſa tra
ctantur. rurſus ergo ſi parum commiſſa ſunt, committi debent. ſiqua
fragmenta eminent, in ſuas ſedes reponenda ſunt. deinde eodem mo-
do membrum deligandum, ferulæq; ſuper accomodandæ ſunt: quæ fi-
ſcæ, circumpoſitæq; oſſa in ſua ſede contineant: & in quam partem
fractura inclinat, ab ea latior, ualentiorq; ferula imponenda eſt.
eaſq; omnes citra articulum eſſe oportet reſimas, ne hunc lædant: nec
ultra aſtringi, quàm ut oſſa contineãt, & cum ſpatio laxentur: tertio
quoq; die paulum habenis ſuis coartari: ac ſi nulla prurigo, nullus do
lor eſt, ſic manere donec duæ partes eius temporis quod quoq; os cõ
ſeruet, compleantur: poſtea leuius aqua calida fouere: quia primo di-
geri materiam opus eſt: tum euocari. ergo cerato quoq; liquido id ple
niter eſt ungendum: perfricandáq; ſumma cutis eſt: laxiuſq; id deli-
gandum eſt. tertio quoq; die ſoluendum ſic, ut remota calida aqua cæ
tera eadem fiant. tantummodo ſingulæ faſciæ quotiens reſolutæ fue-
rint ſubtrahantur.

De fracti humeri curatione.

Aec communia ſunt: illa propria . ſiquidem humerus fra-
b ctus non ſic, ut membrum aliud intenditur. ſed homo coll o
catur alto ſedili: medicus autem humiliore aduerſus: una fa
ſcia brachium amplexa ex ceruice ipſius, qui læſus eſt, id ſuſtineat.
altera ab altera parte ſuper caput data, ibi accipit nodum . Tertia
iuncto imo humero deorſum demittitur, ibi quoq; capitibus eius inter
ſe iunctis: deinde ab occipitio ipſius miniſter ſub ea faſcia, quam ſecun
do loco poſui: correpto ſi dexter humerus ducendus eſt dextro: ſi ſini
ſter, ſiniſtro brachio demiſſum inter femina eius, qui curatur, bacu-
lum tenet. medicus ſuper eam faſciam de qua tertio loco dixi, planã
iniicit dextram: ſi ſiniſter, ſiniſtram, ſi dexter humerus ſumatur. ſi-
mulq́; alteram faſciam miniſter attolli: talteram premit medicus. quo
fit ut leniter humerus extendatur. faſcijs uero, ſi medium aut imum
os fractum eſt, breuioribus opus eſt: ſi ſummum, longioribus . ut ab
eo ſub altera quoq; ala perpectus, & ſcapulas porrigantur. protinus
uero brachium cum deligatur , ſic inclinandum eſt, id quod afficit,
ut ante faſcias quoq; ſic figurandum ſit, ne poſtea ſuſpenſum aliter
aliter cum deligabatur, humerum inclinet . brachioq́; ſuſpenſo ipſe
quoq; humerus ad latus leniter deligandus eſt. perq́; fit, ut minime mo
ueatur: ideoq́; oſſa ſic ſe habent, ut aliquis compoſuit. cum ad ferulas
uentum eſt, extrinſecus eſſe earũ longiſſimæ debent, à lacerto breuio
res : ſed ſub ala breuiſſimæ. ſæpiusq́; eæ reſoluendæ ſunt, ubi in uici
nia cubiti humerus fractus eſt: ne ibi nerui rigeſcant: & inutile bra-
chium efficiant. quotiens ſolutæ ſunt, fractura manu continenda: cubi
tus aqua calida fouendus, & molli cerato perfricandus: ferulæq́; uel
omnino non imponendæ contra eminentia cubiti: uel aliquãto breuio
res ſunt.

De brachij fracti curatione.

T ſi brachium fractum eſt, in primis conſiderandum eſt
a alterum os, an utrunq; comminutum ſit : non quo alia in
eiuſmodi caſu curatio admouenda : ſed primum ut ualen-
tius extendatur, ſi utrunq; os fractum eſt: quia neceſſe eſt minus ner
uos contrahi altero oſſe integro, eosq́; intendente . deinde ut curioſius
omnia in continendis oſſibus fiant: ſi neutrum alteri auxilio eſt. nam
ubi alterum integrum eſt, plus opis in eo, quàm in faſcijs, ferulisq́; eſt.
deligari autem brachium debet paulum pollice ad pectus inclinato:
ſiquidem is maxime brachij naturalis habitus ſit: idq́; inuolutum
ſcutella commodiſſime excipitur: quæ latitudine ipſi brachio perangu

stis capitibus collo inijcitur: atq; ita commode brachium ex ceruice suspensum est. idq; paulum supra cubiti alterius regionẽ pendere oportet. quod si ex summo cubito id factum sit, glutinare id uinciẽdo alienum est. fit enim brachium immobile. ac si nihil aliud quàm dolori occursum est, idem qui fuit eius usus est.

De crurum femorumq; fractorum curatione.

In crure æque ad rem pertinet alterum saltem os integrum manere: commune uero ei femoriq; est. quod ubi deligatum est, in canalem conijciendum est. is canalis & inferiori parte foramina habet: per quæ siquis humor excesserit, descendat: & à planta moram, quæ simul & sustineat eam: et delabi non patiatur: & à lateribus caua, perq; loris datis mora quidem, crus, femurq; ut collocatum est, detineat. esse etiam is debet à planta si crus fractum est, circa poplitem. si femur, usq; ad coxam. si iuxta superius caput femoris sic, ut ipsa quoq; ei coxa sit. neq; tamen ignorari oportet si femur fractum est, fieri breuius: quia nunquam in antiquum statum reuertitur: summisq; digitis postea cruris eius insisti. sed multa tamẽ femori debilitas est: ubi fortunæ negligentia quoq; accessit.

De fracti digiti curatione.

Digitum satis est ad unum surculum post inflammationem deligari.

Communes curationes ad humeros, brachia, crura, femina, digitosq; confractos pertinentia.

His proprie ad singula membra pertinentibus, rursus illa cõmunia sunt, primis diebus fames: deinde tum cũ iã increscere callũ oportet, liberalius alimentum. longa à uino abstinẽtia: fomentum aquæ calidæ. dũ inflãmatio est, liberale. cum ea desit, modicum. tum etiam longior ulterioribus et liquido cerato membris, et mollis tamen unctio. neq; protinus exercendũ id membrum: sed ad antiquos usus reducendum est. grauius aliquanto est, cum ossis fracturæ carnis quoq; uulnus accessit: maximeq; si id musculi femoris, aut humeri senserunt. nam & inflammationes multo grauiores, & promptiores cancros habent. ac femur quidem si ossa inter se ceciderunt, ferè præcidi necesse est. humerus uero quoq; in periculum uenit: sed facilius conseruatur. quibus periculis etiam magis id expositum: quod iuxta ipsos articulos ictum est. curiosius igitur agendum est: et musculus quidem per mediam plagam transuersus præcidendus. sanguis uero, si parũ fluxit, mittendus. corpus inedia extenuandum: ac reliqua quidem

membra lentius intendenda: & lenius in his oſſa in ſuam ſedem re
ponenda ſunt. his uero neq; intendi neruos, neq; oſſa tractari ſatis ex-
pedit. ipſiq; homini permittendum eſt, ut ſic ea collocata habeat: quē-
admodum minime lædunt. Omnibus autem his uulneribus imponen
dum primo linamentum eſt uino madens: cui roſæ paulum admodū
adiectum ſit. cætera eadem deliganda faſcijs ſunt, aliquanto quàm
uulnus latioribus, laxius ſcilicet, quàm ſi ea plaga non eſſet. quanto
facilius & alienari, & occupari cancro uulnus poteſt numero potius
faſciarum id agendum eſt: ut laxe quoq; æque contineant. quod in fe
more, humeroq́; ſic fiet, ſi oſſa forte recte concurrerint. ſin aliter ſe
habebunt, eatenus circundari faſcia debebit, ut impoſitum medicamē
tum contineat. cætera eadem quæ ſupra ſcripſi: facienda ſunt: præ-
terquam quod neq; ferulis, neq; canalibus, inter quæ uulnus ſaneſcere
non poteſt. ſed pluribus tantummodo, & latioribus faſcijs opus eſt:
ingerendumq́; ſubinde in eas eſt calidum oleum, & uinum: magisq́;
in primo, fame utendo uulnus calida aqua fouendum: frigusq́; omni
ratione uitandum: & tranſeundum ad medicamenta, quæ puri mo-
uendo ſunt: maiorq́; uulneri quàm oſſi cura agenda. ergo quotidie
ſoluendum, nutriendumq́; eſt. inter quæ ſi quod paruulum fragmen
tum oſſis eminet, id ſi retuſum eſt, in ſuam ſedem dandum: ſi acutū,
ante acumen eius longius eſt præcidendum: ſi breuius limandum: et
utrinq; ſcalpro limandum. tum ipſum recondendum eſt. ac ſi id ma
nus facere non poteſt, uolſella, quali fabri utuntur, inijcienda eſt. recte
ſe habenti capiti ab ea parte. qua ſima eſt: ut ea parte qua cibra eſt,
eminens os in ſuam ſedem compellat. ſi id maius eſt, membranulisq́;
cinguntur, ſinere oportet ea ſub medicamentis reſolui: idq́; os, ubi iam
nudatum eſt, abſcidere: quod maturius ſcilicet faciendum eſt: poteſtq́;
ea ratione & os coire: & uulnus ſaneſcere. illud ſuo tempore: hoc pro
ut ſe habet. nonnunquam etiam in magno uulnere euenit ut frag-
menta quædam uelut emoriantur: neq; cum cæteris coeant. quod hic
quoq; ex modo fluentis humoris colligitur. quò magis neceſſarium eſt,
ſæpius ulcus reſoluere, atq; nutrire. ſequitur uero ut id os per ſe
poſt aliquot dies excidat: cum tam miſera antea conditio uulneris
ſit. tamen id interdum maius, diutiusq́; facies. ſæpe enim integra cu-
tis oſſe abrumpitur: protinusq́; prurigo, & dolor oritur. quæ ſolue-
re, ſi accidit, maturius oportet: & fouere aqua per æſtatem frigi-
da: per hyemem egelida: deinde ceratum myrteum imponere. inter-
dum fractura quibuſdam uelut aculeis carnem uexat: quo à prurigi
ne, & punctionibus cognito, aperire id melius, eosq́; aculeos præcide-
re neceſſe habet. Reliqua uero curatio in utroque hoc caſu eadem

est: quæ ubi ictus protinus intulit puro iam ulcere. cibis hic quoque utendum est carnem producentibus: si breuius adhuc membrum est, & ossa loco suo non sunt, paxillus tenuis quàm leuissimi generis inter ea demitti debet sic, ut capite paulum supra ulcus emineat: isq; quotidie plenior adigendus est, donec par id membrum alteri fiat. tum paxillus remouendus, uulnus sanandum est: cicatrix inducta fouēda frigida aqua est, in qua myrtus, hedera, aliæ'ue similes uerbenæ sint: illinendum'q; medicamentum, quod siccet: & magis etiam hic quiescendum, donec id membrum confirmetur. siquando uero ossa non cō ferbuerunt, quæ sæpe soluta, sæpe mota sunt: in aperto deinde curatio est: possunt enim coire. si uetustas occupauit, membrum extendendum est, ut aliquid lædatur. ossa inter se manu diuidenda, ut concur rendo exasperentur, ut siquid pingue est, eradatur: totum'q; id quasi recens fiat. magna tamen cura habita, ne nerui, musculi'ue lædātur. tum uino fouendum est, in quo malicorium decoctum sit: imponendum'q; id ipsum oui albo mixtum. tertio die resoluendum, fouendū'q; aqua, in qua uerbenæ, de quibus supra dixi, decoctæ sint. quinto die idem faciendum, ferulæ'q; circundandæ. cætera & ante, & post eadē facienda, quæ suprascripsi. Solent tamen interdum diuersa inter se ossa conferuere: eo'q; & breuius membrum, & indecorum fit: & si capita acutiora sunt, assiduæ punctiones sentiuntur. ob quam causam frangi rursus ossa, & dirigi debent. id hoc modo fit. calida aqua mul ta membrum id fouetur: & ex cerato liquido perfricatur: intendi tur'q; & inter hæc medicus ꝑtractans ossa, ut adhuc tenero callo ma nibus ea diducit: compellit'q; id quod eminet in suam sedem. & si pa rum ualuit, ab ea parte in qua os se inclinat, inuolutam lanā regulā obijcit. atq; ita deligando assuescere iterum uetustæ sedi cogit. nonnun quam autem recte quidem ossa cœperunt. superincreuit uero nimius callus: ideo'q; locus intumuit. quod ubi incidit, diu, leuiter'q; id membrum perfricandum est ex oleo, & sale, & nitro: multum'q; aqua calida salsa fouendum: & imponendum malagma quod digerat: astrictius'q; alligandum: oleribus'q;, et prætereauomitu utendum. per quæ cum carne callus quoq; extenuatur. confert'q; aliq̄d de sinapi quod cū fico in alterum par membrum impositum, donec id paulum erodat, eo'q; euocet materiam. ubi his tumor extenuatus est, rursus ad ordinem uitæ reuertendum est.

De luxatis ossibus. Cap. XI.

C defractis quidem ossibus hactenus dictum sit. mouētur autem ea sedibus suis duobus modis. nā modo quæ iuncta sunt

inter se dehiscunt: ut cum latum scapularum os ab humero recedit:
& in brachio radius à cubito. & in crure tibia à sura: interdum à
saltu: calcis os à talo: quod raro tamen fit. modo articuli suis sedibus
excidunt. ante de prioribus dicam. quorum ubi aliquid incidit, proti-
nus is locus cauus est: depressusq; digitus sinum inuenit. deinde gra-
uis inflammatio oritur: atq; in talis præcipua. siquidē febres quoq;,
& cancros, & neruorum uel distentiones uel rigores, qui caput sca
pulis annectunt: mouere consueuit. quorum uitandorum causa facien
da eadem sunt, quæ in ossibus mollibus læsis aliquid ubi incidit pro
tinus his locis proposita sunt: ut dolor, tumorq; per ea tollantur. nam
diducta ossa nunquam rursus inter se iunguntur. & ut aliquid deco
ris eo loco sit, nihil usus admittitur. maxilla uero & uertebra, oēsq;
articuli cum ualidis neruis comprehendantur: excidunt aut ui ex-
pulsi, aut aliquo casu neruis, uel ruptis uel infirmatis: faciliusq; in pu
eris & adolescentulis quàm in robustioribus: hiq; elabuntur in prio
rem, & in exteriorem partem, quidam omnibus modis, quidam cer
tis: suntq; quædam communia omnium signa: quædam propria sunt
cuiusq;: siquidem semper ea parte tumor est, in qua os prorumpit.
ea sinus, à qua recessit. & hæc quidem in omnibus deprehēduntur,
alia uero si in singulis. quæ simulatq; de quoq; dicam, proponenda
erunt. sed ut excidere omnes articuli non possunt, sic non omnes re-
ponuntur. caput enim nonnunquam compellitur: neq; in spina uerte-
bra, neq; ea maxilla, quæ utraq; parte prolapsa anteq̄ reponeretur,
inflammationem mouit. rursum qui neruorum uicio prolapsi sunt,
compulsi quoq; in suas sedes iterum excidunt. at quibus in pueritia
exciderunt, neq; reposita sunt: minusq̄ cæteri crescunt. omniūq;, quæ
loco suo nō sunt: citro ea increscit: magisq; in proximo membro, q̄ in
ulteriore. ut puta si humerus loco suo nō est, maior in eo ipso fit, quàm
in brachio: maior in hoc quàm in manus acie. tum pro sedibus &
pro casibus qui inciderunt, aut maior, aut minor usus eius mēbri re
linquitur: quoq; in eo plus usus superest, eo minus id extenuatur. qc=
quid autem loco suo motum est, ante inflammationem reponendū est.
si illa occupauit, dum conquiescat. tunc lacessendum est. ubi finita est,
tentandum est in his membris quæ id patiuntur. multum autem eò cō
fert & corporis, et neruorum habitus. nam si corpus tenue, si humi-
dum est, si nerui infirmi, expeditius os reponitur. sed & primo faci-
lius excidit: & postea minus fideliter continetur. quæ contraria his
sunt, melius continēt. sed id quod expulsum est, difficulter admittunt.
oportet autem ipsam inflammationem leuare, super sucida lana ex
aceto imposita. à cibo si ualentioris articuli casus est, triduo: interdum

etiam quinq; diebus abstinere debet. bibere aquã calidã dũ sitim finiat. curiosiusq; hæc facere his ossibus motis, quæ ualidis, plenisq; musculis continentur. si uero etiam febris accessit, multo magis deinde ex die quinto fouere aqua calida: remotaq; lana ceratum imponere ex cyprino factum, nitro quoq; adiecto, donec omnis inflammatio finiatur. tunc infrictionem ei membro adhibere: cibis uti bonis: uti uino modice: iamq; ad usus quoq; suos id membrum promouere: quia motus ut in dolore pestifer, sic aliâs saluberrimus corpori est. hæc cõmunia sunt, nunc de singulis dicam.

De maxillæ luxatæ curatione. Cap. XII.

m Axilla in priorem partem propellitur: sed modo altera parte, modo utraq;. si alteram in contrariam partem, modo utraq; ipsa mentumq; inclinatur: dentes paribus non respondent: sed sub his qui secant canini sunt. At si utraq; totum mentum in exteriorem partem promouetur: inferioresq; dentes longius quàm superiores excedunt: intentiq; super musculi apparent: primo quoq; tempore homo in sedili collocandus est sic, ut minister à posteriore parte caput eius contineat uel sic, ut iuxta parietem is sedeat, subiecto inter parietem, & caput eius scorteo puluino duro, eoq; caput per ministrum urgeatur, quo sit immobilius. tum medici digiti pollices linteolis, uel fascijs ne dilabantur inuoluti in os eius conijciendi: cæteri extrinsecus admouendi sunt. ubi uehementer maxilla apprehensa est, si una parte procidit: concutiendum mentum, & ad guttur adducendum est. tunc simul & caput apprehendendum, & excitato mẽto maxilla in suam sedem compellenda, & os eius comprimendum est sic, ut omnia penè uno momento fiant. si in utraq; parte prolapsa est, eodem omnia facienda, sed æqualiter retro maxilla agenda est. reposito osse si cum dolore oculorum, & ceruicis iste casus incidit, ex brachio sanguis mittendus est. cum omnibus uero quorum ossa mota sunt, primo liquidior cibus conueniat, tum his præcipue, adeo ut sermo quoq; frequenti motu oris per neruos lædat.

De capite luxato. Cap. XIII.

c Aput duobus processibus in duos sinus summæ uertebræ demissis super ceruicem contineri in prima parte proposui. hi processus interdũ in posteriorẽ partẽ excidũt: quo fit ut neruus sub occipitio extẽdatur: mẽtũ pectori agglutinetur, neq; bibere is,

neq; loqui possit: interdum sine uoluntate semen emittit, quibus celerrime mors superuenit. ponendum autem hoc esse credidi, non quo curatio eius rei ulla sit, sed ut res inditijs cognosceretur: & non putarent sibi medicum defuisse si qui sic aliquem perdidissent.

De spina luxata. Cap. XIIII.

Idem casus manet eos, quorum in spina uertebræ exciderũt. id enim non potest fieri, nisi ex medulla quæ per medium, & duabus membranulis, quæ per duos à lateribus processus feruntur: & neruis, qui continent ruptis. Excidunt autem & in posteriorem partem, & in priorem, & supra septum transuersum, et infra. si in utranq; partem exciderit, à posteriore parte uel tumor, uel sinus oritur. si super septum id incidit, manus resoluuntur: uomitus, aut distentio neruorum insequitur: spiritus difficulter mouetur: dolor urget: & aures obtusæ sunt. si sub septo, fœmina resoluuntur: urina supprimitur: interdum etiam sine uoluntate prorũpit. ex eiusmodi casibus ut tardius quam ex capitis, sic tamen intra triduum homo moritur. nam quod Hippocrates dixit uertebra in exteriorem partem prolapsa, pronum hominem collocandum esse, & extendendum: tum calce aliquem super ipsum debere consistere: id intus impellere: in his accipiendum est, quæ paulum excesserunt: non in his, quæ toto loco motæ sunt. nonnunquam enim neruorum imbecillitas efficit, ut quanuis non exciderit uertebra, paulum tamen in priorem partem promineat: id non iugulat. sed ab interiore parte non contingit quidem posse: ab exteriore, si propulsum est, plerunq; iterum redit: nisi quod admodum rarum est: uis neruis restituta est.

De humero luxato. Cap. XV.

Humerus autem modo in alam excidit. modo in partem priorem. si in alam delapsus est, et uictus cubitus recedit ab latere, rursum iuxta eiusdem partis aurẽ cum humero porrigi non potest: longius'q; altero id brachium est. si in priorem partẽ summum quidem brachium extenditur, minus tamen quam naturaliter, difficilius'q; in priorem partem q̃ in posteriorem cubitus porrigitur. Igitur si in alam humerus excidit, & uel puerile adhuc est corpus, uel molle certe, & imbecillibus neruis intentum est, satis est collocare id in sedili: & ex duobus ministris alteri imperare, ut caput late scapularum ossibus leniter reducat alteri ut brachium extendat, ipsum

dat, ipsum posteriore parte residentem renum sub ala eius coire: simulq; & ille os & altera manu brachium eius ad latus impellere. At si uastius corpus, nerui'ue robustiores sunt, necessaria est spatula lignea: & quae crassitudinem duorum digitorum habet, lōgitudine ab ala ad digitos peruenit. in qua summa capitulum est rotundum & leniter cauum, ut recipere particulā aliquam ex capite humeri possit. in ea bina foramina tribus locis sunt inter se spacio distantibus, inq; ea lora mollia coniiciuntur. eaq; spatha fascia inuoluta quo minus tactu laedat ad alam à brachio dirigitur sic, ut caput eius summae alae subiiciatur. deinde loris suis ad brachium deligatur: uno loco paulum infra humeri caput, altero paulum supra cubitum, tertio supra manum. cui rei protinus inter ualla tunc quoq; foraminum aptata sunt. sic brachium deligatum super scalae gallinariae gradum traiicitur, ita alte ut consistere homo ipse non possit. simulq; in alterā partem corpus demittitur: in alteram brachium intenditur. eoq; fit ut capite ligni caput humeri impulsum in suam sedem modo cum sono, modo sine hoc compellatur. multas alias esse rationes scire facile est uno Hippocrate lecto, sed non alia magis usu comprobata est. at si in priorem partem humerus excidit, supinus homo collocandus est: fasciaq; aut habena media ala circundanda est: capitaq; eius post caput hominis ministro tradenda, brachium alteri: praecipiendumq; ut ille habenam, hic brachium extendat. deinde medicus caput quidem hominis sinistra debet repellere: dextra uero cubitum cum humero attollere: & os in suam sedem compellere. faciliusq; id in hoc casu, quàm in priore reuertitur. reposito humero lana alae subiiciēda est. si interiore parte os fuit, ut ei opponatur. si in priore parte, ut tamen commodius deligetur: tum fascia primū sub ala obuoluta, caput eius debet comprehendere: deinde profectus ad alteram alam: ab eaq; ad scapulas: rursusq; ad eiusdem humeri caput tendere. saepiusq; ad eandem rationem circumagi, donec bene id teneat. uinctus hac ratione humerus commodius continetur: si adductus ad latus sit, ad id quoq; fascia deligatur.

De cubiti luxati curatione. Cap. XVI.

IN cubito autem tria coire: ossa humeri, & radii, & cubiti ipsius ex his, quae prima parte huius uoluminis posita sunt, intelligi potuit. sed cubitus qui innexus humero est, ab hoc excidit. radius qui adiunctus est, interdum trahitur: interdum subsistit. in omnes uero quatuor partes excidere cubitus potest. sed si in

priorem prolapsus est, extentum brachium est: neq; recuruatur. si in posteriorem, brachium curuum est, neq; extenditur: breuius'q; altero est. interdum febrem, uomitum'q; bilis mouet. si in exteriorem, interiorem'ue brachium porrectum est, sed paulum in eam partem à qua os recessit recuruatum, quicquid incidit, reponendi ratio una est. neq; in cubito tantum est: sed in omnibus quoq; membris longis, quæ p articulum longa testa iunguntur. utrunq; membrum in diuersas partes extendere donec spacium inter ossa liberum sit. Tum id os quod excidit ab ea parte in quam prolapsum est, in contrariam impellere. Extendēdi tamē alia atq; alia genera sunt, prout nerui ualēt: aut ossa huc, illuc'ue sederunt. ac modo manibus solis utendum est: modo quædam alia adhibenda. ergo si in priorem partem cubitus prolapsus est, extendi per duas manus: interdum etiā habenis iniectis satis est. deinde rotundum aliquid à lacerti parte ponendum est. & super id repente cubitus ad humerum impellendus est. at in alijs casibus cōmodissimum est eadem ratione brachium extendere quæ fracto cubito suprapositæ est, & tum ossa reponere. reliqua curatio eadem est, quæ in omnibus. celerius tantum & sæpius id resoluendum est: multo'q; magis aqua calida fouendum: diutius ex oleo, & nitro ac sale perfricandum. in cubito enim celerius quàm in ullo alio articulo, siue extra remansit, siue intus reuertit, callus circundatur: is'q; si per quietem increuit, flexus illius postea prohibet.

De manu luxata. Cap. XVII.

m Anus quoq; in omnis quatuor partes prolabitur: si in posteriorem partem excidit, porrigi digiti nō possunt: si in priorem, non inclinantur: si in alterutrum latus, manus in contrarium: idest aut ad pollicem, aut ad minimum digitum conuertitur. reponi non difficillime potest super durum locum & renitentem ex altera parte intendi manus, ex altera brachium debet sic, ut prona sit. si in posteriorem partem os excidit, supina: si in priorē, si in interiorem, exteriorem'ue, in latus. ubi satis nerui diducti sunt, si in alterutrum latus procidit manus, brachium in contrarium repellēdum est. at his, quæ in priorem, posteriorem'ue partem prolapsa sunt, superimponendum durum aliquid: id'q; supra prominens os manu urgendum est: per quod uis adiecta facilius in suam sedem compellit.

De palma. Cap. XVIII.

i N palma quoq; ossa interdum suis sedibus promouentur, modo in priorem partem, modo in posteriorem. in latus enim

moueri paribus ossibus oppositis non possunt: signum id solum est,
quod omnium commune est. tumor ab ea parte, in quam os uenit: si-
nus ab ea à qua recessit. sed sine intento digito, tantummodo bene pres
sum os in suam sedem reuertitur.

De digitis. Cap. XIX.

T in digitis totidem ferè casus, eademq; signa sunt: quæ in
a manibus. sed in his extendendis non æque ui opus est, cum
& articuli breuiores, & nerui minus ualidi sint. super mē
sam tantummodo intendi debent, qui uel in priorem uel in posterio-
rem partem exciderunt. tum iam palma compelli: atq; id quod in la
tus elapsum est, digitis restitui.

De femore. Cap. XX.

b
Vm de his dixerim: de his quoq; quæ in cruribus sunt, ui-
c deri possum dixisse. siquidem etiam in hoc casu quædam
similitudo est femori, & humero, & tibiæ, & cubito, pedi
et manui: quædam tamen separatim quoq; de his dicenda sunt. femur
in omnes quatuor partes promouetur, sæpissime in interiorē, deinde
in exteriorem, raro admodum in priorem, aut posteriorem. si in in-
teriorem partem prolapsum est crus, longius altero, et uestius est. ex-
tra enim pes ultimus spectat. si in exteriorē, breuius, rarumq; fit,
et intus inclinatur. Calx ingressu terrā non contingit, sed plāta ima.
meliusq; id crus superius corpus quàm in priore casu fert, minusq;
baculo eget. si in priorē crus extensum est, implicariq; non potest, al
teri cruri ad calcem par est sed ima planta minus in priorem par
tem inclinatur: dolorq; in hoc casu præcipuus est: & maxime uri-
na supprimitur. ubi cum dolore inflammatio quieuit, commode in-
grediuntur: totusq; eorum pes est. sed & si in posteriorem extendi
non potest crus, breuiusq; est, ubi constitit: calx quoque terram non
contingit. Magnum autem femori periculum est, ne uel difficulter re
ponatur: uel repositum rursus excidat. quidam iterum semper exci
dere contendunt. sed Hippocrates, & Diocles, & Philotimus, & Ni-
leus, & Heraclides Tarentinus, clari admodum authores, ex toto se
restituisse memoriæ prodiderunt. neque tot genera machinamento-
rum quoque ad extendendum in hoc casu femur Hippocrates, An-
dreas, Nileus, Nymphodorus, Protarchus, Heraclides, Faber quoque
quidam repperissent, si id frustra esset. sed ut hæc falsa opinio est:
sic illud uerum est. cum ibi ualentissimi nerui, musculiq; sint,
si suum robur habent, uix admittere: si non habent, postea

non contineri. Tentandum igitur est, & si tenerius membrum est, satis est habenam alteram ab inguine, alteram à genu intendi. si ualidius, melius adducent, qui easdem habenas ad ualida bacula deligarint: tumq; eorum fustium imas partes oppositæ mire obiecerint: superioresq; ad se utraq; manu traxerint: etiamnum ualentius intenditur membrum super scannũ, cui ab utraq; parte axes sunt: ad quos habenæ illæ deligantur. qui ut in torcularibus conuersi, rũpere quoq; si quis perseuerauerit: non solum extendere neruos, & musculos possunt. collocandus autem homo super id scannum est, aut pronus, aut supinus, aut in latus sic, ut semp ea pars superior sit, in quam os prolapsum est: ea etiam inferior, à qua recessit. neruis extentis si in priorem os uenit, rotundum aliquid super inguen ponendum: subitoq; super id genu adducendum est eodem modo, eademq; de causa, qua idẽ in brachio fit: protinusq; si complicari femur potest, intus est. In cæteris uero casibus, ubi ossa per uim paulum inter se recesserunt, medicus debet id quod eminet retro cogere: minister contra inde coxã propellere. posito osse nihil aliud noui curatio requirit, quàm ut diutius his in lecto detineatur: ne si motum adhuc neruis laxioribus femur fuerit, rursus erumpat.

De genu. Cap. XXI.

g Enu uero & in exteriorem, & in interiorem, & in posteriorem partem excidere notissimum est: in priorẽ nõ prolabi pleriq; scripserunt. potestq; id uero proximum esse, cũ inde opposita patella, ipsa quoq; caput tibiæ contineat. Meges tamen eum cui in priorem partem excidisset, à se curatum esse memoriæ prodidit. in his casibus intendi nerui rationibus hisdem, quas in femore retuli possunt. & id quidem quod in posteriorem partem excidit, eodem modo rotundo aliquo sup poplitem imposito, adductoq; eo crure, reconditur. cætera uero manibus simul tum ossa in diuersas partes compelluntur.

De talo. Cap. XXII.

t Alus in omnes partes prolabitur. ubi in interiorem partem excidit, ima pars pedis in exteriorem partem conuertitur. ubi huic contrarius talus contrarium etiam signum extat. si in priorem partem erumpit à posteriore, latus neruus durus, & insanus est: minusq; is opus est. si in posteriorem lanx penè conditur, plaga maior fit. Reponitur autem his quoq; per manus, prius in diuersa pede & crure diductis. & in hoc quoq; casu diutius in lectulo perseuerandum

perseuerandum est: ne his talus qui totum corpus sustinet, parum confirmatis neruis ferendo oneri cedat: rursusq; prorumpat. calciamentis quoq; humilioribus primo tempore utendum, ne iunctura talum ipsum lædat.

De planta. Cap. XXIII.

PLantæ ossa hisdē modis quibus in manu prodeunt, his, hisdemq; conduntur. fascia tantūmodo calcem quoq; debet comprehendere: ne cum mediam plantam, imumq; eius uinciri necesse est, liber talus in medio relictus, materiam pleniorē recipiat: ideoq; suppuret.

De digitis. Cap. XXIIII.

IN digitis nihil ultra fieri debet: q̄ quod in his, qui sunt in manu, positum est. Potest tamen conditus articulus medius, aut summus canaliculo aliquo contineri. hæc facienda sunt in his casibus ubi sine uulnere ossa exciderunt. hic quoq; & ingens periculum est: & eo grauius quo maius membrum est: quo'ue ualidioribus neruis, aut musculis continetur. ideoq; humeris, femoribusq; metus mortis est: ac si reposita ossa sunt, spes nulla est. Non repositis tamen, nonnullum periculum est. eoq; maior in utroq; timor est, quo propius uulnus articulo est. Hippocrates nihil tuto reponi posse præter digitos, & plantas, et manus dixit. atq; in his quoq; diligenter esse agendum, ne præcipitarent. Quidā brachia quoq; & crura reposuerunt: & ne cancri, distentionesq; neruorum orirentur, sub quibus in eiusmodi casu fieret mors matura: sanguinem ex brachio miserunt. uerum ne digitus quidem, in quo minimum ut malum, sic etiā periculum est, reponi debet ante inflammationem: aut postea cum iā uetus res est. si quoq; reposito osse nerui distenduntur, rursus id protinus expellendum est. Omne autem membrum, quod cum uulnere loco motum, neq; repositum est: sic iacere conuenit, ut maxime cubantem iuuat, tantum ne moueatur: ne'ue depēdeat. in omniq; tali morbo magnum ex longa fame præsidium est. deinde ex curatione eadem quæ proposita est ubi ossibus fractis uulnus accessit: si nudum os eminet, impedimento semper futurum est. id quod excedit, abscidendum est: imponendaq; super arida linamenta sunt, & medicamenta non pinguia, donec quæ sola esse in eiusmodi re sanitas potest, ueniat. nam & debilitas sequitur: & tenuis cicatrix inducitur: quæ necesse est, facile noxæ postea pateat.

QVINTI SERENI MEDICINA

P Hœbe salutiferum quod pangimus assere carmen:
Inuentumq; tuum prompto comitare fauore.
Tuq; potens artis, reduces qui tradere uitæ
Nosti: atq; in cœlum manes reuocare sepultos.
Qui colis ægæũ, qui pergama, quiq; epidaurum:
Qui quondam placida tectus sub pelle draconis
Tarpeias arces, atq; inclyta templa petisti
Depellens tetros præsenti numine morbos
Huc ades: & quicquid cupido mihi sæpe rogatus
Firmasti, cunctum teneris expone papyris.
Membrorum series certo deducta tenore
Vt stet, & assimilis medicinæ defluat ordo:
Principio celsa de corporis arce loquamur.

Capiti medendo.

BALSAMA si geminis instillans auribus addas,
Tum poteris alacrem capitis reparare uigorem.
Vel quæ septenis censentur gramina nodis
Vtiliter nectes: uel corno ex arbore sertum,
Puleium'ue potens una super aure locabis.
Aut illud mixto coctum clementer aceto
Cauta nare trahes: seu uisco lintea nexo
Induces fronti: seu tritæ gramina mentæ.
Spongia cum tepidis annexa liquoribus imbris
Profuit: aut hedera ex oleo decocta uetusto.
Profuit: aut cochleis frontem tractare minutis.
Si nocuit cerebro uiolentia solis aperto
Sæpe chelidonia ex acido perducta liquore
Sanauit: prosunt & amica papauera somno.
Si prius in lento madefacta terantur oliuo.

Hemicraneo medendo.

PORTIO si capitis morbo tentetur acuto
Allia diuersam lana contecta per aurem
Inducta prosunt: & eodem balsama pacto.
Allia uel ternis piperis terna addita granis
Trita lines: certam dabit hæc tibi cura salutem.

Porrigini depellendæ.

EST insensibilis morbus, sed noxius formæ
Cum caput immensa pexum porrigine ningit,

Copia farris uti frendentibus edita saxis:
Hanc poterit malue radix decocta leuare.
Aut tu fœniculum, nitrumq;, & sulphura uiua
Contere. deinde caput permixtis ablue cunctis:
Furfuribus'ue nouis durum miscebis acetum,
Vt uarios crines tali des unguine puros.
Prodest & tarda demptus testudine sanguis:
Et prodest cedro demissus ab arbore succus.
Desinet interea glomerari farrea nubes:
Cessabitq; grauis crebræ porriginis imber.

Capillo tingendo.

QVOS pudet ætatis longæ, quos sancta senectus
Offendit: cupiunt properos abscondere canos:
Et nigrum crinem fuco simulare doloso.
His prodest acri contrita cupressus aceto,
Vel frons lentisci, uel tristia poma sabuci:
Lumbrici quoq; terrestres miscentur oliuo:
Et iuuenem præstant rediuiuo flore capillum.
Præterea niueum poterit depellere crinem
Rhesina ex facili cæra, uiscoq; coacta:
Ad rutilam speciem nigros flauescere crines
Vngento cineris prædixit Tullius auctor.
Si prægnans artus captiui soricis edit,
Dicuntur fœtus nigrantia lumina fingi.

Phthiriasi arcendæ.

NOXIA corporibus quædam de corpore nostro
Progenuit natura uolens abrumpere somnos
Sensibus: & monitis uigiles intendere curas.
Sed quis non paueat pherecidis fata tragœdi,
Qui nimio sudore fluens animalia tetra
Eduxit: turpi miserum quæ morte tulerunt.
Sylla quoq; infelix tali languore peresus
Corruit: & fœdo se uidit ab agmine uinci.
Sæpius ergo decet mordax haurire sinapi:
Vel nitro, ac sale permixtis, acidoq; liquore
laxatis, ut sint simul allia tangere corpus:
Aut lachrymis hederæ, aut succo perducere cedri.
Quin etiam furfur mixto medicatur aceto.
Vnda maris lendes capiti deducat iniquas:
Et quicquid crebri defendit silua capilli.

Prurigini, papulis, & scabiei arcendis.

ILLOTVS sudor, uel copia nobilis escæ
Sæpe graui scabie correptos asperat artus.
Ergo lutum prodest membris adhibere fricatis:
Quod facit ex asino siccatus corporis humor.
Nec pudeat tractare fimum quem bucula fudit.
Stercoris ex porco cinerem confundito lymphis:
Sic pauidum corpus dextra parcente foueto.
Proderit ex oleo puluis, quem congerit alte
Dulcibus ex latebris patiens formica laborum.
Conuenit hinc tepido lita tradere corpora soli.
Feruentes papulas oleo curato liquenti:
Aut acido baccho miscebis farra lupini:
Atq; hinc in calido percurres membra lauacro.
Pruritus autem salsos leuat humor aceti:
Siue mari lauidus sudor, cochleæq; minutæ:
Quarum contactu perimetur acerba libido.

Frenesi, ac capiti purgando.

EX uitio cerebri frenesis furiosa mouetur,
Amissasq; refert frendens amentia uires:
Siue calens febris iactatos exedit artus:
Siue meri gustus, seu frigoris efficit aura.
Conuenit hic calidis pecudum pulmonibus apte
Tempora languentis medica redimire corona.
Illotis etiam lanis suffire memento:
Ceritum sæpe horrendi medicantur odores:
Atq; ideo insanos etiam curarier est par.
Purgatur cerebrum mansa radice pyretri.
Vngitur & succis, dederit quos parua sabucus,
Expressusq; hederæ mandatur naribus humor.
Aut mixtum rutæ crebro instillatur acetum.
Non semper præsens dolor est sanabilis: ergo
Cura magis prodest uenturis obuia morbis.

Fluori capillorum, & maculis capitis tollendis.

DEFLVIT expulsus morbo latitante capillus
Si raro lauitur: seu uis epota ueneni est:
Seu salamandra potens, nullisq; obnoxia flammis
Eximium capitis tactu deiecit honorem.
Nonnunq̃ uariant maculæ: paruisq; parumper
Orbibus aspersum ducit noua uulnera tempus.

Vipereæ pellis cineres his addito rebus,
Roboreas'ue pilas, ursino'ue ungito seuo:
Vel testudineo mage permulcæto cruore.

Frigori sedando.

SAEPE ita peruadit uis frigoris, ac tenet artus,
Vt uix quæsito medicamine pulsa recedat.
Si ranam ex oleo decoxeris, abijce carnem:
Vnguine membra foue: parili ratione ualebit
Vrticæ semen: perceptaq; frigora uincet:
Et ceruina potest mulcere medulla rigorem.
Decoctum rhaphani semen cum melle uorabis:
Siue fel ursinum tepefacta dilue lympha
Proderit hoc potu: seu cassis ostrea testis
Vsta dabit cinerem: qui pro sale sumptus in escis,
Decutiet gelidum tepefacto uerticæ uirus.
Nonnullus liquidum summit, mulsumq;, sinapiq;:
Atq; palato agitat pariter, retinensq;, mouensq;.
Allia nonnulli mandunt: olei'ue liquore
Perfundunt calido cerebrum, nasiq; latebras.
Quidam lactucæ credunt prodesse sapores.
Curandi modus hic & suauis, & utilis idem est.

Elephantiasi propellendæ.

EST Elephas morbus tristi quoq; nomine dirus,
Non solum turpans infandis ora papillis,
Sed cita præcipitans funesto fata ueneno.
Huic erit aduersus cedri de cortice succus,
Mustellæq; cinis: uel fusus sanguis ab illa.
Nonnulli dixere serum, prodesse bibendo.
Mentastri folium potu, appositumq; salubre est.
Nec frustra bulbos, & sulphura iungis aceto,
Qui cupis horribiles ad pristina reddere uultus.
Præterea nitrum debes cum melle iugatum
Spargere lacte bouis: uarias sic ungere frontes.
Cerusam, & chartam, quam gens ægyptia mittit
Thure simul misce atq; oleo, quod flore rosarum
Conditum est: line sic faciem, sic redde salutem.

Cutis, & faciei uitijs propellendis.

INVIDA si maculet faciem lentigo decoram,
Nec prodesse ualent naturæ dona benignæ,
Erucam, atq; acidum laticem simul illine malis.

Proderit

Proderit & bulbus mellis dulcedine uictus,
Crudáue dulcacido miſcetur cepa liquori:
Sanguine uel leporis morbus delebitur oris.
Frons ſalicis cum flore ſuo contrita medetur.
Sæpiolæ cineres ex oſſibus omnia tollunt.
Cygneos adipes hilari miſceto lyæo:
Omne malum propere maculoſo ex ore fugabis.
Horrebit ſi liuor atrox, aut nigra cicatrix,
Attrito ſapone genas purgare memento.
Rugarum ſulcos lentiſci maſtice tendes.
Si uero uitium eſt, quod ducit ab impete nomen
Hoc matutina poteris cohibere ſaliua:
Seu folio platani, quod manſum mane domabis.
Fœda fluunt curui quæ purgamenta cameli
Vrentur, cineremq; dabunt: iungentur aceto
Maſcula thura ſimul: diuinaq; cura ualebit.

Aurium uitijs ſuccurrendis.

CVM ſæuus teneras dolor alte ſauciat aures,
Fraxinea in flammis fundit, quem talea ſuccum
Inſtilles: ſiue obſcœnos ex uirgine rores:
Aut ſuccum ex folio dederit, quem populus alba.
Sæpe chelidoniæ rabidum ſociatur acetum,
Adiunctoq; nitro procedit cura ſalubris.
Mentaſtri liquor expreſſus conducere fertur.
Infectum uiolis oleum bene conſulit auri.
Annoſa rubros ſi legeris arboré uermes
Ex oleo tere: ſic tepidos infunde dolenti.
Si uero obſtruſa ſenſus morietur in aure,
Lumbricos terræ, ſæuumq; ex anſere rauco
Excoque: ſic ueterem poteris depellere morbum.
Felq; bouis ſurdis etiam prodeſſe loquuntur:
Si iungas olidæ graue quod minxere capellæ.
Si uero incautas animal penetrauerit aures
Proderit admixto pauidi fel muris aceto.
At ſi lympha nocens peruaſerit: anſeris aptus
Immittetur adeps ceparum non ſine ſucco.
Qui grauis eſt oculis ſenſum tamen auribus auget.
Vis & phœbigenæ diuinam diſcere curam:
Sitq; uel annoſis confecta doloribus auris:
Allia tum ſeptem numero, ſeptemq; lupinos

Cretaceam dabis in testam: tum delphicæ frondis
Addatur: mixto totum feruescat aceto:
Doctus eris tepidos illinc immittere rores.

Oculorum dolori mitigando.

SVMMA boni est, alacres homini contingere uisus.
Quos quasi custodes, defensoresq; pericli
Prospiciens summa natura locauit in arce:
Sic tamen ut nullos paterentur desuper ictus:
Atq; supercilio pauidi tegerentur opaco.
Sed dolor immeritum lumen si forte lacessit,
Lana madens oleo noctu connectitur apte,
Viuentis'ue nepæ lumen gestatur amicum:
Ex folio cauli cineres, confractaq; thura,
Et laticem bacchi fœtæ cum lacte capellæ
Desuper induces: atq; una nocte probabis.
Hyblæi mellis succi cum felle caprino
Subueniunt oculis dira caligne pressis.
Vettonicæ mansus siccabit lumina succus.
Si tenebras oculis obducit pigra senectus
Expressæ marathro guttæ cum melle liquenti
Detergere malum poterunt: uel uulturis atri
Fella, chelidoniæ fuerint quis gramina mixta:
Hæc etiam annosis poterunt succurrere morbis.
Fel quoq; de gallo mollitum simplice lympha
Exacuet puros dempta calligne uisus.
Siue columbarum fimus admiscetur aceto:
Seu fel perdicis parili cum pondere mellis:
Vina chelidoniæ simili ratione iugantur,
Efficiuntq; suo præclaros unguine uisus.
Aspera quinetiam mulcent, & rupta reducunt.
Si genus est morbi miserum quod lumen adurit,
Hic calor infuso mitescit lacte canino:
Anguibus ereptos adipes ærugine misce:
Hi poterunt ruptas oculorum iungere partes.
Si uero horrendum ducent glaucomata peplum:
Spiritus alterius prodest: qui grana cumini
Pallentis madens uisus exalat in ipsos.
Si tumor infestat, rufos & gliscit in orbes,
Turgentes oculos uili circumline cœno.

Dentium

Dentium uitio, & oris foetori medendo.

HAVD facile est acrem dentis tolerare dolorem:
Quo magis est æquum medicam pernoscere curam:
Cum baccho uiolas decoxeris, ore teneto.
Mansus item prodest sucis oleaster acerbis.
Hinc obscœdo fugit: linguæ quoq; uulnera cedunt.
Cum uino piper, & nitrum tepido inde dolenti.
Sæpe chelidoniæ succo, uel lacte capellæ
Sanescunt dentes: aut tauri felle iuuantur.
Aut acidi latices clauso uoluuntur in ore
Manditur apta rubus gingiuis, & bona labris
Lentiscus, myrtusq; emendant oris odorem.
Quod uero assumpsit nomen de dente fricando
Ceruino ex cornu cinis est: aut ungula porcæ
Torrida: uel cinis ex ouis, sed non sine uitro:
Muricis aut tosti: uel bulbi extincta fauilla:
Ambitiosa putas: sunt ista salubria cunctis.
Exesos autem dentes si forte quereris,
Vre fimum muris, patulisq;, & hiantibus adde.
Vel cinerem dentis ceruini extinguere aceto
Conuenit: atq; cauis immittere partibus apte.
Prodest & puluis lumbrici corpore tosto.
Ora ambusta cibo sanabis lacte canino.
Sæpe etiam gelida gingiuas collue lympha:
Dentibus ut firmum possis seruare uigorem.
Si uero infandum proserpit ad intima uulnus,
Permisceto salem parili cum pondere thuris:
Hinc tractato locum: miram experiere medellam.
Aut tu sume pilam, quæ caudis hæret ouinis:
Hæc siccata dabit molles, & fracta farinas.
Huius & attritu tetrum mulcebitur ulcus.

Vuæ faucibus, & quæ mollienda sunt medendis.

EGRESCVNT teneræ fauces, cum frigoris atri
Vis subijt: uel cum uentis agitabilis aër
Vertitur: atq; ipsas flatus grauis inficit undas:
Vel rabidus clamor fracto cum forte sonore
Planum radit iter: sic est Hortensius olim
Absumptus: causis etenim confectus agendis
Obticuit: cum uox domino uiuente periret:
Et nondum extincti moreretur lingua diserti.

Ergo omni studio quæres inhibere dolorem:
Simplicibus lymphis confunditur aerium mel:
Additur excussus niuea similagine furfur:
Decocta hæc clauso simul exercentur in ore.
Præterea fauces extrinsecus ungere prodest
Vrsino & tauri seuo, cærisq; remissis:
Omnia quæ geminis æquabis lancibus ante.
Disce etiam miram ex humili medicamine curam:
Actiaco melli iungas agreste papauer,
Decoctumq; simul mandes, mansumq; uorabis.
Crinitæ porri radices quinq; coquantur:
Hinc aqua non feruens uoluatur fauce sonora:
Nec tamen in stomachum descendat gutta patentem.
Si uero afflictam langor deiecerit uuam,
Tunc horas aliquot pronus recubare memento:
Aut illam puluis tosti releuabit aneti,
Aut cinis ex cochlea: uel torrida brassica flammis.
Verum angina sibi mistum sale poscit acetum.
Quod prodest clauso uersatum agitare palato.

De rigore ceruicis.

AT SI ceruices, durataq; colla rigebunt,
Mira loquar: geminus mulcebitur unguine poples:
Hinc longos pariter neruos medicina sequetur:
Anseris aut pingui torpentia colla fouebis:
Illitur & ualido multum lens cocta in aceto
Aut capræ fimus & bubuli, aut ceruina medulla
Hoc etiam immotos flectes medicamine neruos.
Quos autem uocitant colles attingere dextra
Debebis, qua Gallus erit pressante peremptus.

Tussi, & coleribus medendis.

NOXIA si penitus colerum sæuire uenena
Perspicies, cocta lactucæ fronde leuabis.
Proderit & caules assumere sæpe madentes.
Interdum fauces tussi quatiuntur atroci:
Allia tum sumes & cocta, & melle peruncta:
Semina uel rhaphani permixto dulcia melle:
Aut si fraxinea semen de fronde reuellis:
Interiora uora, uetitus contingere dente.
Ouum melle teres, domitum feruentibus undis,
Marrubium'ue potens: hæc faucibus optima sumes,

Frenabisq;

Frenabisq́; grauem facili medicamine tussim.

Digestioni, & stomacho.

QVI stomachum regem totius corporis esse
Contendunt, uera niti ratione uidentur.
Huius enim ualidus firmat tenor omnia membra:
At contra eiusdem franguntur cuncta dolore.
Quin etiam nisi cura iuuat, uitiare cerebrum
Fertur, & integros illinc auertere sensus.
Lactucæ semen nigræ, quod lignea pila
Triuerit: admixto ieiunus sumito melle.
Sed cochlear trinum gustu tibi sufficit uno:
Aut tritum semen rhaphani, mulsumq́; iuuabit:
Siue duæ partes absinthi, ac tertia rutæ
Decoctis potantur aquis, siliquæq́; madentes:
Semina uel marathri fœtæ cum lacte capellæ:
Puleium quoq; decoctum curabit amice:
Et potu, & fotu stomacho conducit anetum:
Seu cochleas undis calefactas, ac propè iunctas
Suppositis torrens prunis: uinoq́;, garoq́;
Perfusas cape: sed prodest magis esse marinas.
At male digestis si crapula sæuiet escis,
Ex pipere, & calida florem de rore marino
Ebibe: seu salibus piper adde, & tenue cuminum:
Quæ coctis tanges epulis, ac rapta uorabis:
Aut cubitum pergens succum cape tristis aneti.
Ventriculum Mergi sale iacto contere ualde
Tosto pane super piperis quæ puluere multo
Miscentur: capies diuinum munus in istis.
Grana peregrini piperis diffindito quinq;
Niliaco melli: quæ mane inserta capesses.
Proderit hoc stomacho, uictas & conquoquet escas:

Felli uomitu, uel phthisi arcendis.

LVTEA si crescunt, præ cunctis noxia fella:
Allia parua nouem, piperis tot permole grana:
Quæ cyatho diluta gari mandesq́;, bibesq́;:
Hæc iterum septena capis post deniq; quina.
Præterea caulem, frondet si parua sabucus,
Decocto sale permisces: ac iungis oliuo:
Tunc capis, ac tali auxilio fella horrida purgas.
Prosunt & pelagi latices, quos pondere iusto

Dulcibus associas lymphis, melliq; liquenti:
Et niueus prodest ex ubere succus asellæ:
Si tepido uino infundas, ac mella, piperq;.
At uomitum radix narcissi pota mouebit.
Si uero phthisis annoso sedet improba morbo,
Intritas uino cochleas hausisse iuuabit.
Proderit & ueteris seui pila sumpta suilli:
Quæ capulas quoq; producit medicina salubris.

Mammis sanandis, uel stringendis.

VBERA fœcundo multum lactantia succo
Sæpe sibi noxæ nimium manando fuerunt.
Fece igitur ualida duri reprimentur aceti.
Post partum tumidas iniuste assurgere mammas
Interdum aspicies: harum mala commemoratur
Murinus fimus ex pluuio sedare liquore.
Sin autem clausas penitus dolor angit acerbus,
Lumbricis terræ turgentes unge corymbos.
Si castigatas studium est præstare papillas,
Ex hederæ sertis ambas redimire memento:
Protinus, & raptas flammis mandare coronas:
Anseris aut seuum pariter cum lacte tepente:
Aut ouum illinito tulerit quod garrula perdix.
Præterea pluuio decocta papauera rore
Hæreseant multis post absoluenda diebus.
Vis & phœbigenæ cœlestia sumere dona,
Vbera cum tetris laniata doloribus horrent:
Nauis ramentum, & quæ nomine prassion herba est:
Et quæ uulgari sermone insana uocatur:
Græcus ὑοσκύαμον propria scit dicere lingua:
Necnon & calami radix, lapathiq; legumen
Mixta dabunt miras experto crede medelas.

Reiectioni cibi, aut sanguinis abstinendæ.

SI stomachus nondum concoctas expuit escas,
Sed magis atq; magis uitium reuomendo ualescit:
Allia cædemus, crebrumq; trahemus odorem.
Sin etiam rutilus fertur de pectore sanguis,
Sorbitium mentæ, rhaphanus uel cocta iuuabit.
Sæpe lapis teritur: specularem nomine dicunt:
Et mixtis hauritur aquis: sistitq; cruorem.
Vritur interdum raptus de subere cortex:

Et cinis ex calido prodest epota lyæo.
Ouorum cinis, aut cocliearum, aut deniq; pellis.
Aut cinis è salicum ramis prodesse putatur:
Aut platani pilulas acri infundemus aceto:
Nullus erit sanguis, quem non cibus iste moretur.

Iecoris, & lateris uitijs medendis.

SI mollis iecoris fibras dolor hauriet acer,
Protinus ex mulsa potanda elelisphacos herba est:
Sumitur & semen: quod fraxinus alta profudit:
Vulturis atq; iecur: uel ius perdicis apricæ.
Præterea simili dragma pix dura, piperq;
Franguntur: sic in mollito puluere iuncta
Egelidis miscentur aquis: recreantq; bibentem.
Absinthi quoq; decocti potabitur humor.
Si latus immeritum morbo tentatur acuto,
Accensum extingues lapidem stridentibus undis:
Hinc bibis: aut aceris radicem tundis, & unà
Cum uino capis: hoc præsens medicamen habetur.
Quid referam multis composita philonia rebus:
Quid loquar antidotum? uanus quis ista requirat?
At nos pauperibus præcepta feramus amica.
Necnon & iecoris quæretur fibra lupini:
Iunguntur q; simul costum, poliumq;, piperq;:
Quæ diluta mero dantur potanda lyæo.
Est & uis morbi, quod telum commemoratur:
Cum subito dolor insanus furit incitus ictu:
Persicus huic potum è nucleo dabit interiore:
Quæ mihi cura satis casu monstrante probata est.

Spleni curando.

QVANDO lyen tumido circumligat ilia uinclo,
Et plenum splenis demonstrant membra rigorem,
Mollibus ex hedera tornantur pocula lignis:
Hinc trahet assuetos æger quoscunq; liquores:
Aut uiridis coctorum olerum potabitur unda.
Proderit exucto fluuialis hirudo cruore:
Siue miricà potens seu ros cum pane marinus:
Aut hederæ succus potu, appositu q; iuuabit.
Necnon intactam ferro, quam uideris alnum,
Huic liber eripitur, ferro sine decoquitur q;:
Donec uictarum pars tertia subsit aquarum.

Hinc medico potu pulsus dolor omnis abibit.
Nonnulli memorant consumi posse lienem,
Eruum si semper ieiuno sumpserit ore.
Arida ficus item feruente domatur aceto:
Et trita illinitur: uel splen apponitur hædi.
Marrubium in uino potum prodesse loquuntur.
Præterea piper, ac nepete cum flore, & anetum,
Capparis, atq; Apium, buglossáq; iungitur unà:
Horum decoctos latices potare salubre est.
Puleium, abrotanum nitida cum mastice coctum,
Ac thymbræ speciem, quam commemorant cephaloten:
Prædixit spleni deus idem posse mederi.
Dulcia Plautus ait grandi minus apta lieni:
Splen tumidus nocet: & risum tamen addit ineptum:
Vt mihi sardois uideatur proximus herbis:
Irrita quæ miseris permiscent gaudia fatis.
Dicitur exectus faciles auferre cachinos,
Perpetuóq; æuo frontem præstare seueram.

Præcordijs sanandis.

LANGVIDA si duro turgent præcordia morbo,
Miscetur mulsæ farris sextarius unus:
Necnon & lini tunsum, siliquǽq; legumen:
Hæc decocta simul, nondumq; tepentia nectis:
Aut quæ poma cydon creteis misit ab oris
Cocta lines: durum ut possis mollire tumorem.
Ocima præterea, bulbiue linuntur amari.
Proderit & lymphis corpus mersare marinis.
Quin etiam catulum lactantem apponere membris
Conuenit: atq; malum transcurrere fertur in illum:
Cui tamen extincto munus debetur humandi.
Ne iunctus uitium ducat de coniuge coniunx.
Quod superest styraci iunges ramenta citrinæ.
Quodq; decem ex rebus decatartyma rite uocatur.
Masticis addentur cum puluere mollia farra:
Talibus auxilijs præcordia tuta resident.

Lumbis, & renibus sanandis.

CVM sæuit penitus hærens iniuria lumbis,
Igne lapis candens datur exultantibus undis:
Hoc poteris potu tristem superare dolorem.
Aut picæ cum molli nitrum, sulphurq;, & acetum

Hinc medico potu pulsus dolor omnis abibit.
Proderit hanc ægris crebro perducere membris.
Aut caput asparagi cum uino sume uetusto:
Seu mauis appone:modus conducit uterque.
Aut adipi mixtum lumbis inducito sulphur.
Sæpe chelidoniam cum succo palladis addes,
Farraq́;:quæ tremulis prosunt sudantia flammis.
Fertur amigdalinæ succus nucis esse bibendus:
Pinsitur,& tepidis sorbebitur addita lymphis.
Aut tres ex uino cochleas feruescere coges:
Cumq́; suis domibus franges,piperis quoq; grana
Ter quinq; adijcies:potuq́; iuuaberis illo.
Furfur item parca fuerit cum feruidus unda,
Post oleo madidus succis immittitur aptis:
Quæ uix passuris urentia iungito membris.
Prodest ceruinæ medicans natura medullæ.
Nec nocuit ciceris cocti potasse liquorem:
Aut mistam teneris mandisse lilis faciat maluis:
Contritumq́; simul cum mastice confer anetum.
Quodq; decem rebus componi ex nomine clarum est:
His continge locum.deus hæc mihi certa probauit.

Ventris dolori mitigando.

SI DOLOR insanus tota desæuit in aluo,
Heminis tribus in lympha ualidam quoque rutam,
Aut apium:donec pars duplex desit aquarum.
Potus erit medicus non detrectante palato.
Præterea niuei sterilis testa uritur oui,
Quæ postquam in tetram fuerit conuersa farinam,
Ex calidis potatur aquis: & pota medetur.
Necnon iungenda est utero noua uirga miricæ
Illæsa hæc ferro,terraq́; intacta geratur:
Aut medio uentris prodest aspergere terram:
Quam signauerunt uestigia pressa rotarum.
Proderit & puluis facili sub cardine raptus.
Quin etiam & lymphis coctum potare cuminum
Conueniet,quod iam nobis documenta probarunt.
Menta quoque hoc pacto medicos dabit hausta sapores.
Cœliacos autem recreabis pane salubri,
Quem madido farre efficies,ac mollibus ouis:
Quorum testa fero prius euanescat aceto.

Refert & teretes bulbos mollire terendo:
Cunq; his lenei clarum potare fluentum.

Hydropisi depellendæ.

CORRVPTI iecoris uitio, uel splenis acervo
Crescit hydrops: aut cum siccatæ febre medullæ,
Atq; auidæ fauces gelidum traxere liquorem.
Tum lympha intercus uitio gliscente tumescit,
Secernens miseram proprio de uiscere pellem.
Conueniet teneræ radix decocta sabuci
In geminis calidi cyathis potanda lyæi.
Fraxineum semen cum bacchi rore bibendum est.
Aut calido filicis radicem mollit iaccho,
Qui subito raptos uentos, sucosq; reuellit.
Nec non apposito curantur dropace membra:
Vnguine quo frangit uirus langoris aquosi.
Necnon in tepidis conuolues corpus arenis.
Appositiq; leues Nepetæ, gustuq; iuuabunt.
Sæpe & scyllino pelluntur noxia baccho.
Helleboro bene purgatur lymphaticus error.
Aut huius uice quod fert semen lenta genista
Miscetur: mulsis coctusq; educitur undis.
Est qui prævalidum nitro sale miscet acetum:
Atq; olei suco refricat turgentia membra.

Ventri molliendo.

SAEPE cibi specie, uitio uel corporis ipso
Potibus, aut duris restricta morabitur aluus.
Vincetur talis mora gramine mercuriali,
Cuius aquam cocti minimo cum melle bibemus.
Prunaq; conueniunt quæ mittit clara Damascus.
Multos præterea medici componere sucos
Assuerunt: preciosa tamen cum ueneris emptum
Falleris: frustraq; immensa nomismata fundes.
Quin age, & in tenui certam cognosce salutem.
Aut igitur tectum lana supponis alumen:
Aut edis in patinis teneræ decocta sabuci:
Vel salsum mulsum capræ cum lacte capessis.
Crede tamen potum meliorem lactis equini:
Dicitur & ualidos asinæ lac uincere sucos.
Syluestris fici lachrymam prodesse loquuntur:
Quodq; satis melius uerbis dicemus Horati.

» Mitulus & uiles pellent obstantia conchæ:
» Sed chocleas prius urticæ, aut furfure pasci
» Purior hinc gustus noxa sine mouerit aluum.
Sæpe thalassomeli iunctum cumulauimus hymbri.
Hæc purgant parili fuerint si pondere mixta.

Solutioni uentris, & dysenteriæ compescendæ.

TAM uarij casus mortalia sæcla fatigant
Vt sint diuersis obnoxia corpora morbis.
Sæpe etenim nimio cursu fluit impetus alui:
Frenat commixto cum feruet brassica uino:
Aut cerasi uictum longo iam tempore pomum.
Sucus amineæ uitis cum pane medetur:
Mel bene permixtum calido potatur aceto.
Vile quidem facili facto, tamen utile opinor,
Si lentent medica data purgatoria dextra,
Adiecto piperis medicatur puluere calda.
Sin autem longo decurrent intima fluxu,
Atq; immane malum multo iam tempore gliscit,
Torridus ex uino cortex potabitur oui.
Ramentum niuei credunt prodesse Elephanti.
Arbore pyramæa cortex direpta medetur
Axe sub atrito pix nigro mixta lyæo
Immensum poterit potu retinere fluorem:
Numinis aut iussu cedrum cum mastice misces:
Mollitamq; picem, & rasum de nauibus unguen
Languida quo fidens medicamine membra fouebis.
Proderit & pueris quos dentis origo fatigat
Castaneas coxisse nuces, & sorba uetusta,
Atq; apium, caulesq; rubus quos fundit acuta:
Potio quæ fluidam consumpta morabitur aluum.

Lumbricis, & tineis purgandis.

QVID non aduersum miseris mortalibus addit
Natura? interno cum uiscere tinea serpens,
Et lumbricus edax uiuant inimica creentq;.
Quod genus assiduo laniat præcordia morsu.
Sæpe etiam scandens oppletis faucibus hæret:
Obsessasq; uias uitæ concludit hanelæ.
Ergo cinis cornu ceruini proderit haustus:
Vel nepetæ tritum ex uino, uel lacte capellæ:
Necnon & sucus medica potatus aceti.

Prodest prætereacum baccho persica frondis:
Democritus memorat mentæ conducere potum.
Sumitur abrotanum, necnon & uile melanthum:
Allia per sese sanant: aut ius coriandri.
Quin & marrubium decoctum, haustumq; iuuabit,
Puleium'ue potens, & agreste iugatur anetum.
Synthesis hæc prodest unda mollita calenti.

Colo sedando.

CVM COLVS inuisum morbi genus intima carpit
Mande galeritam uolucrem, quam nomine dicunt:
Aut pauidi leporis madefacta coagula pota:
Siue apio tritas nepetas cum mastice iunges.
Necnon & species ambas redolentis aneti,
Quarum decoctos patiens haurito liquores.

Vesicæ, & calculo purgando: & urinæ prouocandæ.

SI CVI uesicæ tardus cunctabitur humor
Hæc mora rumpetur uino peruicta uetusto.
Prodest & paruos acidos potare sabuci.
Aut hederæ sucum: aut lachrymosi trita synapi.
Necnon resinas ex orica terebintho
In speciem eruiliæ paruos glomerabis in orbes:
Quos ternos tepida mixtos hausisse medella est.
Quondam etiam nimio præceps urina fluento
Irrigat exuuias, obscœnoq; inficit hymbri.
Ergo cinis nepetæ sucus uel proderit haustus:
Et uino tritus datur, aut cum lacte capellæ
Tum leporis cerebrum ex uino potare decebit.
Si dolor internam uesicæ concoquit aluum
Subueniet radix & frons epota cupressi:
Puleium'ue potens domitum feruentibus undis.
Si uero in lapides densus conuertitur humor
Qui retinet cursus, gemitumq; dolore frequentat,
Saxifragam, seu sarxeiphagon: sucurrere credunt.
Præterea semen myrti syluestris iaccho,
Atq; oleo mixtum bibitur: nec desit acetum:
Vinaq; sumantur fricto condita cumino.
Siue palumborum capitur fimus äeriorum
Dulcacidis sparsus sucis, trituq; solutus.
Necnon obscœnus capræ potabitur humor:
Obruit hic morbum, labefactaus saxa remittit.

De conceptione,

De conceptione, & partu.

IRRITA coniugij sterilis si munera languent,
Nec sobolis spes, multos iam uana per annos
Fœmineo fiat uitio res: nec ne silebo.
Hoc poterit magni quartus monstrare Lucreti.
Sed natura tamen medicamine uicta potenti
Sæpe dedit fœtus studio curante paratos.
Aut igitur leporis consumit fœmina uuluam:
Aut ouis in stabulis fractas cum ruminat herbas
Pendentem spumam molli deducit ab ore,
Atq; illam meminit mixto potare falerno:
Mercurialis item capitur communiter herba:
Sic cubitum noctu coniunx festinat uterq;.
Ast ubi iam certum spondet prægnatio fœtum,
Vt facili uigeat seruata puerpera partu,
Dictamnum bibit: & cochleæ manduntur edules.
At si per menses minus octo moratus in aluo
Irrumpit thalamos: & nexus soluit inertes,
Pulei bene purgati tunc conuenit hymber,
Cuius opem ueram casus mihi sæpe probarunt.
Quin etiam stercus supponunt uulturis atri:
Sentiat ut minime partus qui proximus urget.
Oua etiam rutæ, & fragili miscentur anetho:
Quæ diluta simul uino, atq; exhausta medentur.

Profluuio cuiusq; sanguinis, & matrici.

SI modicus pleno manat de corpore sanguis
Subuenit: at nimius cum uita funditur ipsa.
Quapropter multo naris completa cruore
Cum fluit, attritus cimex conducit odore:
Lana oleo madefit, sed nondum lota rosato:
Hæc datur in nares, uel claudit densius aures.
Contritis prodest cochleis obducere frontem:
Aut galli cerebro, uel sanguine mitte columbæ.
Quod nisi supprimitur, sanguis potandus & ipse est.
Præterea pharijs caput emetire papyris:
Detrahe quod superest, aliò genitalia necte.
Fœmineas prodest illinc uincire mamillas.
Menstruus immenso si profluit impete sanguis,
Sucida lana malos remoratur subdita cursus.
Mortua quin etiam producit corpora partu.

Sed quæcunq; fluit uis immoderata cruoris,
Subernus cortex calidis potatur in undis,
Ante minutatim studio uincente terendus.
Sed si forte cruor clausa cunctabitur aluo,
Puleij calido purgatur fœmina potu.
Aut molles nepetæ, aut rutæ quæcunq; bibentur.
At si puniceos fundit uesica liquores,
Marrubium ex passo tritum perfunditur undis:
Hi poterunt haustus rutilum purgare liquorem.
Reliquias partus dictami detrahit herba.
Quod si fœminei properabit sanguinis hymber,
Est qui frusta molæ percussu decutit uno:
Quorum aliquod lanis tectum ad præcordia nectit
Hæc simul incantans sisti debere cruorem,
Vt lapis ille uiæ solitos iam destitit orbes.

Pilis qbuscũq; internecãdis, quæ oculos impediũt.

NOBILIS hirsutas horret lasciuia setas,
Et gaudet rapto nudari flore pilorum:
Sed bona nonnunquam uellendi causa uidetur,
Corpora cum releuat ratio manifesta salutis.
Nanq; oculos infesta pilorum tela lacessunt:
Quodq; illis dederat uallum natura tuendis
Inde inimica seges proprios descæuit in orbes.
Ergo locum crinis uulsi continge cruore,
Quem dat auis tremulis simulat quæ pellibus alas:
Sanguine uel Ricini, quem nigro de cane uelles.
Præterea quascunq; uoles auertere setas,
Atq; in perpetuum rediuiua obcludere tela,
Corporibus uulsis saniem perducito ranæ.
Sed quæ parua situ est, & rauco garrula questu,
Necnon quæ stagnis cessantibus hæsit Hirudo
Sumitur, & uiuens samia torretur in olla:
Hæc acidis ungit permixta liquoribus artus,
Auulsamq; uetat rursus percrescere syluam.

Omnibus obscœnis medendis.

DICENDVM & quæ sit membris medicina pudendis.
Languidus antiquo purgatur penis iaccho:
Ac super illinitur fœcundæ felle capellæ:
Mane nouo myrti frondes commandere prodest.

Qui dolet, atq; illas in uulnus despuat ipsum.
Fece etiam uini genitalia lauta leuantur:
Et tumidos testes nereia lympha coheret.
Vel bulbi ex mulso, uel cera immista cupresso:
Aut faba cum tepidis baccho decocta fluentis
Ramicis immensum fertur cohibere tumorem.
Far madidum lymphis: medicat cum fronde cupressi:
Vnde etiam potu frons hæc memoratur amica.
Sin autem existit durum tibi glandibus inguen,
Proderit induci coclheas cum melle minutas.
Obscœnos si ponè locos noua uulnera carpent,
Horrentum mansa curantur fronde ruborum.
Aut si iam ueteri succedit fistula morbo,
Mustellæ cinere immisso purgabitur ulcus.
Sanguine tum ricini, quem bos gestauerit ante
Herba chelidoniæ fertur cum melle mederi:
Herbaq; cum seuo folijs de mille uocata.

Scies, & articulari morbo.

SAEPIVS occultus uicta coxendice morbus
Perfurit, & gressus diro languore moratur:
Populus alba dabit medicos de cortice potus:
Necnon & teneræ gracili de fronde genistæ.
Arreptos caules, acidoq; liquore madentes
Sumere conueniet, rubiæ quoq; ducere potum:
Aut ex irino cochleas haurire lyæo.
Si uero articulos tabes inimica per omnes
Hæserit: ex ficu betas ac melle ligabis
Vel pelagi latices, simul & baccheia dona
Sumere curabis: nimio sed parcito uino.
Ennius ipse pater dum pocula siccat iniqua,
Hoc uitio tales fertur meruisse dolores.

Furunculo medendo.

CVM sanguis nimius puri commistus atroci
Aestuat: & papulas alte sustollit acutas,
Resinam misces, & saxis ordea fracta
Conspersa hæc tepidis apponere conuenit undis:
Vis & hyoscyami caræ, sæuoq; iugatum
Nectere: non minus hæc poterit medicina iuuare,
Præthereaq; fimum ex gallo, quem legeris albo,
Imbribus ex acidis fidens appone dolenti.

Auribus aut pecudum molles expromito sordes:
Vnguine quo fotis dabitur medicina papillis.

Carboni medendo.

HORRENDVS magis est, perimit qui corpora carbo
Vrit hic inclusus, uitalia rumpit acerbus.
Hunc ueteres quondam uariis pepulere medelis
Tertia nanq; titi, simul & centesima liui
Charta docet ferro talem candente dolorem
Exectum: aut poto raparum semine pulsum.
Ni fieret dicens uix septem posse diebus
Vitam produci, tanta est uiolentia morbi.
Dulcacidum, laticem'q; cumini semine iunges:
Atq; fimum pariter paphiae compone columbae:
Hinc line duratas partes: & clausa uenena.
Praeterea triti reserant adoperta lupini.
Nonnullus calcem uiuam dissoluit aceto:
Fumantem'q; niuem papulis apponit acerbis.
Est qui gallinae perducat stercore corpus:
Allia uel piperi parce commixta linuntur
Pythagorae cognata leui condita cumino
Proderit, & madida fermentum polline turgens.

Pani, uomicae, & strumae depellendis.

SVNT alii, quos dura mouet natura tumores
Non minus horrendi, sed non ita perniciosi:
Vomica qualis erit: uel eidem proxima quaedam.
Simplice resina miscentur hordea tunsa:
Et mulsos amnes: & purgamenta columbae:
His bene decoctis languentia membra fouentur.
Mollis odorato faba iungatur coriandro
Proderit appositum: mollit'q;, aperit'q; tumorem.
Aut de phasganio radix decocta palustri:
Quae salis admixto tondetur condimento.
Proderit & mansum, quod traxeris arbore uiscum.
Gramen Hyoscyami cerae, seuo'q; uetusto
Concilia: mixtis'q; locos perduce dolentes.
Exercere etiam corpus medicina potens est.
Ouum defundis in fictile, deinde putamen
Marrubii succo implebis, post melle liquenti:
Omnia consociata tepenti prospera potu
Sumuntur, reserant'q; malum, purgant'q;, leuant'q;.

Igni sacro medendo.

EST etiam morbi species, quae dicitur ignis:
Languida quo multo torrentur membra calore.
Vel tu uicino seuum bouis igne remittis,
Mollitumq; lines: dederis uel fotibus oua:
Sed non cocta dabis: sic torrida membra fouebis.
Lumbricus terrae mixto inducetur aceto:
Aut parili noua Ruta modo: sed iungis oliuum:
Ouaq; cum betis prosunt super illita tritis.
Allia dant cinerem sociandum oleoq;, garoq;:
Vnguine quo gliscens deponet flamma furorem.
Saepe chelidoniae pars candida iungitur oui,
Quae medico potu, sed uili trita capesses:
Admiscere memor lymphas, amnemq; falerni.

Podagrae depellendae.

QVAEDAM sunt rabidae medicamina summa podagrae
Cui ter tricenas species epidaurius ipse
Dixit inesse deus: requiem tamen huic dare morbo
Fas erit: & tristem saltem mulcere dolorem.
Ergo age, & arreptam salicis frondemq;, librumq;
Cum uino tere: sic contractos perline neruos:
At cum prima mali sese ostentabit origo,
Feruida non timidis tolera cauteria plantis:
Seminecis'ue hirci reserato pectore calces
Insere: sic dirae reprimes primordia pestis:
Aut si corruptus persederit altius humor:
Trita cupressus ibi baccho iungetur acerbo,
Panibus & teneris cohibebunt addita questus.
Parua sabucus item est hircino collita seuo:
Triticeaeq; acido manantes amne farinae:
Aut nitidum ranae decoctum uiscus oliuo:
Siue chelidoniae sucus sale mixtus aceto.
Sunt quibus apposita siccatur hirudine sanguis:
Non audita mihi sit fas, sed lecta referre.
Hoc quidam rabidus morbo per tempora messis
Vicino plantas frumenti pressit aceruo:
Euasitq; grauem casu medicante dolorem.

Vulneribus ferro, aut uerberibus factis.

NATVRAE uitiis medicas obiecimus artes:
Nunc & fortunae iaculis obsistere par est.

Si cui forte lapis teneros uiolauerit artus,
Necte adipes uituli, simul & tritam chamecisson.
Nec pudeat luteæ stercus producere porcæ.
Sin autem seuo est laceratum uerbere corpus,
Tum lexiua cinis ceras dissoluit, & oua:
Admixtoq; oleo uibices comprimit atras.
Si uero infrenus manat de uulnere sanguis,
Purpura torretur conchili perlita succo:
Huius & atra cinis currentem detinet undam
Verrucæ quoq; desectæ frenare cruorem
Dicitur ambustus tyrio de uellere puluis.
Præterea nimios reserati uulneris amnes
Feniculi cinis astringit, uel fimbria porri:
Siue fimus manni cum testis uritur oui,
Et reprimit fluuidos miro medicamine cursus.

Vlneribus quibuscunq; casibus actis.

CVM magna humanæ sint pondera conditionis:
Tam multæ innumeri species mihi uulneris adsunt.
Vt nequeam proprijs cunctis adscribere curas.
Iisdem igitur monitis casus sanabimus omnes
Sic tamen, ut nullus medicinam eluserit error.
Ergo modus quicunq; obtingit uulneris atri,
Contritus cum melle dabit medicamina bulbus:
Herbaq;, quæ folijs nomen de mille recepit.
Appositu prodest adipi permixta uetusto
Sucida cum tepido nectetur lana lyæo:
Ambustus'ue cinis complebit uulneris ora.
Concludit uero, uel frons, uel ramus ab ulmo.
Vt sucis hederæ pulchrescit fœda cicatrix.

Ab homine, uel simia morsis.

SIVE homo, seu similis turpissima bestia nobis
Vulnera dente dedit: uirus simul intulit atrum
Betonicam ex puro prodest assumere baccho.
Necnon & rhaphani cortex decocta medetur:
Si trita admorsis fuerit circunlita membris.

Serpentũ morsibus, & uenenis pellendis.

CVSPIDE non quisquã, longe neq; cæde larissæ
Fulmine non gladij, uolucris nec felle sagittæ,
Quam cita uipereo potis est affligier ictu.
Quare aptam dicamus opem, sucosq; medentes.

Cui

Cui nocuit serpens, fertur caput illius apte
Vulneribus iungi: sanat quae sauciat ipsa
Vt larissaea curatus Telephus hasta.
Proderit & caulem cum uino haurire sabuci:
Aut coctum rhaphani librum, tritumq; ligare:
Siue etiam excelsa folium de mole cupressi
Mandabit lactens caprifici sucus opellam:
Aut tithymalus atrox uulnus contrita perungit.
Carduus est nondum doctis fullonibus aptus,
Ex illo radix tepido potatur in amni.
Ceruino ex foetu commixta coagula uino
Sumuntur: quae res membris agit atra uenena.
Aut ferulae radix potatur in hymbre lyaei
Betonicae'ue leues, gallinae aut iura uetustae.
Si uero horrendum uulnus fera iecerit aspis,
Vrinam credunt propriam conducere potu.
Varronis fuit ista senis sententia: necnon
(Plinius ut memorat) sumpti iuuat hymber aceti.
Dicendum & quae sit praecox, medicina timenti:
Cautio nanq; potest diros peruertere morsus.
Si iecur exectum tardo de uulture portes
Erucis, uel si totos perduxeris artus,
Quas prius attritas uehementi spargis aceto:
Aut tu ceruina per noctem in pelle quiescis:
Aut genere ex ipso dentem portabis amicum.
Toxica praeterea qua sint pellenda medela
Expediam. sanguis poterit prodesse caninus:
Qui facili potu antidotos imitatur honestos.
Vis & mirificos cautus praediscere odores:
Accensis quibus arcetur teterrima serpens,
Aut styracem torres: aut duri uulturis alam:
Vel nepetam: aut frondem rigidae, stirpemq; miricae.

Ictibus Scorpij, & morsibus Muris caeci, uel Aranei.

SVNT minimae species: sed dirae uulnere pestes
Quae magis in tenui latitantes corpore fallant:
Scorpius ut grauis est, & araneus haec mala semper
Captant securos multa iam nocte sopores,
Et documenta dedit nobis prostratus orion,
Magna quod exiguis perimantur membra uenenis.

At qui uulnus atrox incussit Scorpius ardens
Continuo capitur: tunc digna caede retunsus,
Vulneribusq; actus fertur reuocare uenenum:
Aut calidis pelagi lymphis loca laesa fouentur:
Siue meri potu dissoluitur improba pestis.
Ad cunctos autem morsus, ictusq; minorum:
Caseus aptus erit pauidae de lacte capellae:
Cunq; hoc assumi debebit origanus herba:
Haec duo mirificis curabunt icta medelis.
Necnon feniculo calidum annectatur anethum
Aut uiuum sulphur sicca cum fece lyaei:
Exiguo piperis cerebrum conspergito galli:
Quo lita sanescunt depulso membra dolore.
Sin autem muris nocuit uiolentia caeci,
Quae sola signauit uoluendis orbita plaustris,
Illine: mira datur uili de puluere cura.

Subitaneo dolori, febri, atq; ostocopo.

NON nunq̃ existit subiti noua causa doloris:
Cuius origo latet, ueris reprimenda medellis.
Nanq; chelidoniam mixto sale nectere prodest:
Velleraq; infuso recalentia sulphure sanant.
Ostocopon lento conducit melle perungi.
Sin autem calidae depascent corpora febres,
Tunc apij succus leni sociatur oliuo:
Membra lines: fotuq; ferus mulcebitur ignis.
Nec spernendus adeps, dederit quem bestia Melus.
Seminecis cerui lachrymam miscere liquori
Conuenit: atq; artus illinc mulcere calentes:
Febribus at longis galli des iura uetusti.

Ad Typum quartanae.

NEC tu crede leuem dilato tempore febrem:
Quae spacium sibi dat magis, ut cessando calescat
Lentato quae crassatur quartana calore:
Ni medicas adhibere manus discamus & herbas,
Allia non pudeat terno cum amice trita,
Et diluta mero medijs haurire diebus.
Aut facilem iecoris murini ducere fibram.
Quatuor & duri iungantur scrupula bacchi:
Mira est absinthi cum simplice potio lympha.
Sume tribus digitis apprehensum semen anethi,

Tantundem

Tantundem marathri, mulsum nec desit aceto,
In cuius cyatho prædicta salubriter hauris.
Ilia quinetiam spartum suppone tumenti.
Aut leporis trepidi diluta coagula trade.
Prodest & potus sed mulsus doridis humor.
Quidam etiam miranda ferunt ueniente calore
Iurantes ludum ueneris, munusq; petendum.
Sed prius est oleo partus feruescere ranæ
In triuijs, illoq; artus perducere succo.

Ad Typum tertianæ.

EST etiam alternis febris rediuiua diebus:
Tempora discernens quasi iustæ pondera libræ:
Vt possis igitur talem prohibere furorem,
Tu uolues cera sine caudis grana cumini,
Puniceæq; indes pelli, colloq; ligabis.
Pulei ramus lanæ uelatus amictu
Tempore suspecto medicos præbebit odores.
Præterea cimex potatur tritus in ouo,
Horridus attractu, sed gustu commodus apte.

Ad Typum quotidianæ.

AT qui continuis non cessat adire diebus,
Sed tantum certas morbus discriminat horas,
Triticeum metuit granum (si credere dignum est)
Quod latitans fracto fuerit sub pane repertum.
Necnon ossa iuuant septis inuenta domorum:
Conuenit hæc tereti pendentia subdere collo.
Multaq; præterea uerborum monstra silebo:
Nam febrem uario depelli carmine posse
Vana superstitio credit, tremulæq; parentes.

Hemitritæo depellendo.

MORTIferum magis est, qđ græcis hemitritæum
Vulgatur uerbis: hoc nostra dicere lingua
Non potuere ulli: puto nec uoluere parentes.
Inscribis chartæ quod dicitur abracadabra
Sæpius, & subter repetis, sed detrahe summam:
Et magis atq; magis desint elementa figuris:
Singula quæ semper rapies, & cætera figes,
Donec in angustum redigatur littera conum.
His lino nexis collum redimire memento.
Nonnulli memorant adipem prodesse leonis.

Corallum uero, si collo nectere uelles:
Ne dubites illo ueros miscere smaragdos.
Talia languentis conducent uincula collo:
Letalesq; abiget miranda potentia morbos.

Fracturis, & luxis sanandis.

INFANDVM dictu cunctis procul absit amicis:
Sed fortuna potens omen conuertat in hostes.
Vis indigna nouo si sparserit ossa fragore,
Conueniet cerebrum blandi canis addere fractis:
Lintea deinde, superq; inductas nectere lanas:
Sæpius & succos conspargere pinguis oliui:
Bis septem credunt coalescere cuncta diebus:
Aut ueteri baccho capræ fimus inde petulcæ:
Hoc aperit clausum, trahit hærens, sanat apertum.
Sin uero caput infestus colliserit ictus,
Ex oleo necti uestis debebit arachnes:
Nesciet hæc illinc, nisi cum sanarit, abire.
Quod si luxa suo decedent membra tenore,
Vrere fœmineos crines, ac iungere seuum
Congruet, ac tali medicamine mota ligare.
Aut maluam ex pingui tritam apposuisse iuuabit:
Aut si conclusum seruauit tibia uulnus.
Stercus ouis placidæ iunges, adipesq; uetustos:
Pandere quæ poterunt ulcus, patuloq; mederi.

Neruis incisis, & dolentibus, atq; contractis.

HAVD quisquam credet disiectos uulnere neruos
Ad solitum rursus reuocari posse uigorem:
Sed prodest tetræ lumbricos indere tritos:
Quis uetus, & rancens sociari axungia debet.
Si uero occultus neruos dolor urit inertes,
Vulturis excisos adipes, rutamq; remitte:
Aut ceram, & tali recreabis languida fotu.
Conuenit & pelagi calidis perfudier undis.
Carica cum betis lento uel melle iugatur:
Aut baccho madefacta ceres cum fronde cupressi:
Quo poteris potu recreare rigentia membra.
Sin autem subito replicantur corpora morbo,
Contractos reuocat neruos caro sumpta columbæ.

Aegris somno asciscendo.

NON solum miseros teterrima febris adurit:

Sed super optato pergit uiduare sopore:
Ne prosit placidi cœlestia munera somni.
Charta igitur, uarijs quam pinxit littera uerbis
Vritur, inde cinis calido potatur in amni.
Prodest puleium capiti substernere sæpe.
Proderit & mixtam lymphis potare cupressum
Palladijs itidem succis, quos flore rosarum
Iungis, & immisces madidum, tritumq; papauer:
Quo lita frons facilem præbebit nocte quietem.
Necnon mandragoræ gustu sopor additur altus.
Dilue præterea glomeratam quam gerit intus
Lanam aries inter geminæ coxendicis umbras:
Inde soporati ducentur gutture potus.

Lethargiæ expellendæ.

DIXI mus hanc sortem miseris mortalibus esse,
Vt sint sæpe mala inter se contraria morbi,
Deniq; nonnunq̃ somno sic membra grauantur,
Vt coniungantur letho sopor altus acerbo.
Ergo leui flamma torrentur cornua capræ:
Quo nidore grauem depellent lumina somnum.
Aut ueneris labrum, quæ dicitur herba bibetur:
Quæ teritur prius: & uino confusa liquescit.
Conueniunt acidis euphorbia mixta fluentis:
Gramina uel rutæ, gemina si nare trahuntur.
Quidam dira iubent septeno cimice trito
Vt uitientur aquæ, cyathusq; bibatur earum:
Hæc potiora putant, quam dulci morte perire.

Comitiali morbo medendo.

EST subiti species morbi, cui nomen ab illo est,
Quod fieri nobis suffragia iusta recusant.
Sæpe etenim membris atro languore caducis:
Consilium populi labes horrenda diremit.
Ipse deus memorat dubiæ per tempora lunæ
Conceptum, talis quem sæpe ruina profundit.
Prodest cum ueteri baccho fel uulturis atri,
Sed cochlear plenum gustu tibi sufficit uno:
Aut cruor ex prognæ mixtus cum polline thuris:
Aut apium elixum: aut conditum melle fel agni:
Marrubium'ue pari confusum pondere mellis:

Cui tu terna dabis gustu cochlearia in uno.
Aptus mustelæ cinis est, & hirundinis unà.
Præterea pluuias hominis quas calua supina
Excœpit proiecta sinu, consumere prodest:
Aut lapis ex nido uaga quem congessit hirundo
Vellitur: ex nexu fouet, attollitq; iacentem.
Pellitur (ut fama est) gustu quoq; langor anethi.

Regio morbo pellendo.

REGIVS est uero signatus nomine morbus:
Molliter hic quoniam celsa curatur in aula:
Huic rubia ex mulsa fertur conducere lympha.
Allia trita dabis uino madefacta calenti.
Vellera cum uino suffiri sulphure prodest.

Detibus, uel strigis inquietatis infantibus.

NVDVM hoiem primũ mũdi natura profudit:
Insuper excruciat, niueis cum dentibus armat.
Collo igitur molli dentes nectentur equini,
Qui primi fuerint pullo crescente caduci.
Aut teneris cerebrum gingiuis illine porci:
Aut leporis niueo bibitur cum lacte caprino.
Præterea si forte premit stryx atra puellos,
Virosa immulgens exertis ubera labris,
Allia præcepit Titini sententia necti:
Qui ueteri claras expressit more togatas.

Combusturis igne, uel frigore factis.

SVNT diuersa quidem mala frigoris, atq; caloris:
Sed tamen amborum simili nocet ulcere uirus.
Illa quoq; usta putas, quæ sunt niue læsa rigente.
Conuersa in cinerem platani pila curat utrunq;.
At uero ambustum flammis qui candidus oui
Succus inest: penna inductus sanare ualebit.
Aut tu succosæ cinerem perducito lanæ:
Aut uiuam ex oleo ueteri componito calcem:
Ordea uel franges, atq; oui candida iunges:
Adsit adeps porcæ: mira est hæc forma medelæ.
Iunge chelidonijs, ac sic line uulnera succis:
Quodq; recens ussit glacies, axungia simplex
Mulcet: & ex facili grata est medicamine cura.

Venenis prohibendis.

VT tutus fias infestæ fraude nouercæ,

Vel quicunq; tuo carpetur liuidus auctu,
Non expectatis eat obuia cura uenenis.
Ante cibos igitur iuglandis fœtus edatur.
Prosunt electri uariantia pocula uirus.
Præterea coctæ querno cum cortice lymphæ
Conueniunt potu: demersa'ue ficus oliuo.
Sæpe etiam rhaphanum prædixit numen edendum.
Antidotus uero multis mithridatia fertur
Consociata modis: sed Magnus scrinia regis
Cum raperet uictor, uilem deprehendit in illis
Synthesin, & uulgata satis medicamina risit.
Bis denum rutæ folium, salis & breue granum,
Iuglandesq; duas, terno cum corpore ficus
Hæc oriente die parco conspersa lyæo
Sumebat, metuens, dederat quod pocula matri.

Venenis datis.

SI nequit infandum præuertere cautio uirus,
Proximus ille gradus data pocula pellere cura.
Lac asinæ, placidæq; bouis prodesse loquuntur.
Betonicam ex paruo sumunt pleriq; lyæo
Quod si hederæ succos, quæ truncos implicat altos
Instilles paruis, poterunt haud ulla nocere
Pocula, quæ quisquam seuis uitiauerit herbis.
Si quis Hyoscyamum gustarit lacte capellæ
Exhausto rabidos poterit mulcere furores.

Vulneribus, & rei dubiæ curandis.

VVLNERA tabescunt spacio uitiata dierum:
Curaq; nil prodest, nec ducitur ulla cicatrix:
Sed tamen herbarum tam mira potentia pollet,
Vlceris annosi sinus ut coalescere possit:
Marrubium si tu recoquas. illoq; liquore
Vulnus atrox foueas, cineres uel hirundinus alte
Inducas: leporis'ue aspersa coagula uino:
Aut hederam baccho decoctam, & semen anethi:
Aut cineres alni tardo cum melle ligentur.
Lumbrici terræ poterunt conducere uulnus:
Aut facilis lapathi coma latior ulcera purgat:
Et commixtus adeps, sed nonnullo sale tactus.
Pinea præterea uino cum sulphure cortex:
Et pice cum spissa iam perdita membra reponit.

Et pice cum spissa iam perdita membra reponit.

Verrucis tollendis.

INTERDVM existit turpi uerruca papilla
Hinc quondam fabio uerum cognomen adhæsit:
Qui solus patriæ cunctando restituit rem.
Id poterit uitium sanguis curare lacertæ:
Aut urina canis cum terra inducta madenti:
Aut herbæ sucus, quæ fertur nomine lichen.
Est tithymalus item tali satis apta medellæ,
Si rupta immensos fundit uerruca cruores,
Purpureo triti cinere de uellere prosunt,
Quod fuerit uero conchyli sanguine tinctum.

Hæmorrhoidis medendis.

EXCRVciant turpes anum si forte papillæ,
Agrestis prodest radix super addita porri:
Ne uiolet, sana, in iuglandis fragmine clausum.
Sal niueum sumes, bethicum quem nomine dicunt,
Dulcia cumq; nigra iunges fuligine mella,
Apponesq; super: pellit medicina dolorem.

Sequuntur. XXVI. uersus, qui in alijs impressis codicibus desiderantur.

Paralisi depellendæ. primo die ita agendum.

HVNC quicunq; cupis citius depellere morbum,
Protinus antidotum studio tu perfice mirum:
Scilicet ut ualeas languenti ferre medelam.
Castoreas siliquas bis sex perquirere cura:
Tristis item digitis lympham metire duobus.
Deniq; tunc capies phyalam, quæ iustior extat:
Aut equidem flammas. sed prunas subijce sollers.
Proderit interea tepidum potantibus illud:
Ieiunis sed enim potius præbere memento.

Secunda ita medendum est.

CVNQVE secunda dies orbi peruenerit omni
Haud alijs rebus prudens adiungere cures.
Castoris, atq; nouem siliquas appendito statim:
Atq; duos semis digitos metire memento.
In calice atq; probo lympham miscere duobus
Qui patitur tepidum languens hinc sorbeat ipse.

Tertia die ita curandum est.

GRATIOR atq; dies ternus cum uenerit imo,
Rursus in ægroto constanter fer medicamen,
Castoreas siliquas iterum quæ pondere sint sex:
Hinc etenim binos digitos metire memento
De lympha liquida sed enim subiungere cura
Et simili debes tepidum præbere modo tunc.

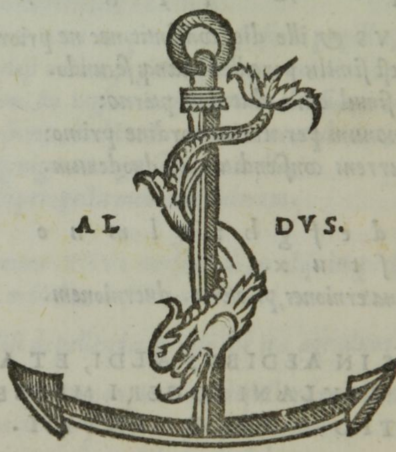
Ita peragendum est à quarta die usq; ad sextum, & à septima usq; ad nonam, à decima usq; ad duodecimam, & mirifice prodest.

Quid quarta die, & reliquis peragendum sit.

QVARTVS & ille dies consentit. nec ne priori
Quintus & est similis percellens nanq; secundo.
Sextus item'q; simul concordat deniq; terno:
Septimus usq; nonum percurritur ordine primo:
Sic decimas currens conscenditur ad duodenum.

* a b c d e f g h i k l m n o
p q r s t u x.
Omnes sunt quaterniones, præter t. duernionem.

VENETIIS IN AEDIBVS ALDI, ET ANDREAE ASVLANI SOCERI MENSE MARTIO. M. D. XXVIII.

AL DVS.

